

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

Totalkalkylen for jordbruket

Jordbrukets totalregnskap 2008 og 2009
Budsjett 2010

AVGITT
JUNI 2010

Forord

Årets totalkalkyle for jordbruket omfatter beregninger for revidert regnskap 2008, foreløpig regnskap 2009 og budsjett for 2010. I tabellform er det også tatt med resultater for beregningene for enkelte år tilbake til 1959.

Beregningene til utredning nr. 1 til jordbruksforhandlerne danner grunnlaget for totalkylepublikasjonen. Disse ble avsluttet 16. april og bygger på data som var kjent på beregningstidspunktet, men er inkl. resultatene fra jordbruksoppjøret i 2010.

Datamaterialet til jordbrukets totalregnskap og totalbudsjett ligger ajourført på elektronisk form tilbake til 1959. Disse tallseriene er lagt ut på NILF internettsider (<http://www.nilf.no>).

Det presenteres også normaliserte regnskapstall. De normaliserte regnskapstallene er basert på totalkskylens tallserier, men seriene er justert til normalårsnivå for avlinger, priser mv. Normaliserte regnskapstall gir et bedre grunnlag for vurdering av de mer varige endringer i jordbruket. Etter 1993 er de normaliserte regnskaper brukt til å bedømme inntektsutviklingen i jordbrukssektoren i forbindelse med jordbruksforhandlingene.

Knut Børve

Oddmund Hjukse

Innholdsfortegnelse

	Side
SAMMENDRAG	1
1 KORT OM BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET	7
1.1 Mandat og arbeidsområder	7
1.2 Budsjettnemndens sammensetning	8
1.3 Sekretariat	8
2 GRUNNLAG OG FORUTSETNINGER FOR TOTALKALKYLEN FOR JORDBRUKET	9
2.1 Prinsipper	9
2.2 Produksjonsgrunnlaget	10
2.2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket	10
2.2.2 Areal og avlinger	13
2.2.3 Husdyrbestanden og ytelsen	22
2.3 Jordbruksavtalen – priser	25
2.4 Prisutvikling kostnader	25
2.5 Etterspørselen etter matvarer	27
3 INNTEKTER	29
3.1 Innledning	29
3.2 Planteproduksjon	30
3.2.1 Korn, erter og oljefrø	30
3.2.2 Poteter	34
3.2.3 Hagebruksprodukter	37
3.2.4 Andre planteprodukter	47
3.3 Husdyrproduksjoner	49
3.3.1 Melk	49
3.3.2 Kjøtt	58
3.3.3 Egg	67
3.3.4 Ull	69
3.3.5 Pelsdyr	69
3.3.6 Andre husdyrproduksjoner	70
3.3.7 Kostnader i omsetningsleddene	71
3.4 Andre inntekter	72
3.4.1 Inntekter fra kjøring med mer	72
3.4.2 Arbeidsinntekter ved investeringer	73
3.5 Endringer i buskap og lager av fôrmidler	73
3.5.1 Endringer i buskapsverdien	73
3.5.2 Fôrregnskapet og lagerendringer av fôrmidler	74
4 DIREKTE TILSKUDD	75
4.1 Oppsummering	75
4.2 Generelt	76
4.2.1 Regnskapsårene	77
4.2.2 Budsjettåret	77
4.3 Utbetalinger fra fond	77

4.3.1	Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond	78
4.3.2	Utbetalinger fra Skadefondet for landbruksproduksjon	82
4.4	Direkte tilskudd (underpost).....	82
4.5	Utviklingstiltak	84
4.6	Velferdsordninger.....	85
4.7	Ordninger utenom jordbruksavtalen.....	86
4.7.1	Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer	86
4.7.2	Tilskudd til avløsning ved repetisjons- og heimevernsøvelser	87
4.7.3	Erstatninger for rovviltskader.....	87
4.7.4	Driftsplanlegging.....	87
5	KOSTNADER.....	89
5.1	Innledning.....	89
5.2	Ikke-varige kostnader.....	92
5.2.1	Handelsgjødsel og kalk	92
5.2.2	Innkjøpt fôr.....	96
5.2.3	Såfrø og planter	98
5.2.4	Energi og smøremidler	99
5.2.5	Andre kostnader	99
5.2.6	Vedlikehold	101
5.3	Leasing	102
5.4	Investeringer og kapitalslit	103
5.4.1	Innledning.....	103
5.4.2	Bruttoinvesteringer.....	103
5.4.3	Kapitalslit	110
5.4.4	Bokført kapital.....	111
5.5	Rentekostnader på lånt kapital	112
6	DET ØKONOMISKE RESULTAT	115
6.1	Innledning.....	115
6.2	Totalkalkylen og skatt	116
6.3	Vederlag til arbeid og kapital	117
6.4	Vederlag til arbeid og egenkapital	119
6.5	Justeringer av tidligere serier	119
7	NORMALISERTE REGNSKAPER	121
7.1	Innledning.....	121
7.2	Prinsippene for normaliseringen	122
7.2.1	Planteproduksjonspostene	122
7.2.2	Husdyrproduksjonspostene	124
7.2.3	Kostnadspostene	124
7.2.4	Direkte tilskudd	124
7.2.5	Leasing	125
7.2.6	Renter på lånt kapital.....	125
7.3	Resultater av beregningene	126
8	BUDSJETTOVERFØRINGER TIL JORDBRUKET	133
	VEDLEGG.....	133
	PRODUKTIVITET	191

Vedlegg

Vedlegg I: INNTEKTER

Vedleggstabell	1.1	Korn, erter og oljefrø
- ” -	1.2	Poteter
- ” -	1.3	Hagebruksprodukter
- ” -	1.4	Andre planteprodukter
- ” -	1.5	Melk
- ” -	1.6	Kjøtt
- ” -	1.7	Egg
- ” -	1.8	Ull
- ” -	1.9	Pelsdyr
- ” -	1.10	Andre husdyrproduksjoner
- ” -	1.11	Kjøreinntekter mv.
- ” -	1.12	Arbeidsinntekter ved investeringer
- ” -	1.13	Endringer i buskapsverdien

Vedlegg II DIREKTE TILSKUDD TIL JORDBRUKET

Vedleggstabell	2.1	Direkte tilskudd
----------------	-----	------------------

Vedlegg III: KOSTNADER

Vedleggstabell	3.1	Handelsgjødsel og kalk
- ” -	3.2	Innkjøpt kraftfôr
- ” -	3.3	Annet innkjøpt fôr
- ” -	3.4	Såfrø og planter
- ” -	3.5	Energi og smøremidler
- ” -	3.6	Andre kostnader
- ” -	3.7	Vedlikehold
- ” -	3.8	Leasing av maskiner
- ” -	3.9	Kapitalslit
- ” -	3.10	Realrente. Lånt kapital
- ” -	3.11	Bruttoinvesteringer. Løpende priser
- ” -	3.12	Bruttoinvesteringer. Faste priser
- ” -	3.13.1	Bokført kapital etter historisk kost
- ” -	3.13.2	Bokført kapital etter prisjustert saldo

Vedlegg IV: AREAL, AVLING OG BRUKEN AV AVLINGEN

Vedleggstabell	4.1	Areal, avling og bruken av avlingen
- ” -	4.2	Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster

Vedlegg V: HUSDYRSTATUS OG HUSDYRPRODUKSJON

Vedleggstabell	5.1	Husdyrstatus
- ” -	5.2	Utviklingen i husdyrproduksjonen til salg og hjemmeforbruk fra 1959

Vedlegg VI: FÔRTILGANG OG FÔRBEHOV

Vedleggstabell	6.1	Fôrtilgang i alt
- ” -	6.2	Fôrtilgang. Kraftfôr
- ” -	6.3	Fôrbehov

Vedlegg VII: PRODUKTIVITET

STANDARD BETEGNELSER SOM ER ANVENDT I TABELLENE:

Tall forekommer ikke	.
Oppgave mangler	..
Null	-
Mindre enn en halv av den brukte enhet	0 eller 0,0
Foreløpige tall	*
Anslag (budsjett)	**

Sammendrag

Tabell 1 viser hovedresultater fra totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 1 Resultater etter normalisert regnskap. Mill. kroner¹

	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**	
						Før avtale	Etter avtale
Sum produksjonsinntekter	20 786	21 215	22 560	24 204	25 117	25 576	25 830
+ Direkte tilskudd	8 526	8 557	8 818	9 137	9 444	9 942	9 935
= Totale inntekter inklusive direkte tilskudd (A)	29 311	29 771	31 378	33 341	34 560	35 518	35 765
Sum ikke-varige produksjonsmidler	13 782	14 196	14 401	15 793	16 577	16 735	16 732
+ Sum kapitalkostnader	5 517	5 765	5 979	6 381	6 427	6 506	6 506
= Sum kostnader eksklusive realrentekostnad (B)	19 300	19 961	20 381	22 174	23 004	23 241	23 237
Vederlag til arbeid og kapital (A-B)	10 012	9 810	10 997	11 167	11 557	12 277	12 528
– Realrente på lånt kapital (C)	632	792	1 220	1 499	772	327	327
Vederlag til arbeid og egenkapital (A-B-C)	9 380	9 018	9 777	9 668	10 785	11 950	12 201
Antall årsverk	65 700	63 300	61 400	59 600	57 900	56 400	56 400
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	142 800	142 500	159 200	162 200	186 300	211 900	216 300
Endring per årsverk, kr	-3 300	-300	16 700	3 000	24 100	25 600	30 000
Endring per årsverk, prosent	-2,3	-0,2	11,7	1,9	14,9	13,7	16,1
Inntektseffekt per årsverk av jordbruksfradraget, kr	11 900	12 400	20 200	21 400	22 700	24 500	25 200
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive effekt av jordbruksfradraget, kr	154 700	154 900	179 400	183 600	209 000	236 400	241 500

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) De seks nederste linjene er ikke i mill. kroner

Generelt

Totalkalkylen for jordbruket, inkludert det normaliserte regnskapet, utarbeides årlig av Budsjettnemnda for jordbruket. Totalkalkylen viser totalverdiene som skapes i norsk jordbruk ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsfaktorer. Seriene i totalkalkylen går tilbake til 1959. Fra 1993 har totalkalkylens normaliserte regnskap blitt lagt til grunn i jordbruksforhandlingene ved vurdering av inntektsutviklingen.

På grunnlag av produksjonsinntekter, kostnader og budsjettoverføringer beregnes ulike resultatmål for verdiskapningen i jordbruket. Videre tallfestes antall jordbruksbedrifter, arbeidsforbruket, areal og avlinger, husdyrbestander og husdyrytelse.

Fordi beregningene skal vise det økonomiske resultatet for jordbrukssektoren, holdes intern omsetning utenfor. Intern omsetning kan for eksempel gjelde fôr, dyr og

maskintjenester. Kjøreinntekter som stammer fra bruk av jordbrukets maskiner, regnes *ikke* som intern omsetning. Arbeidsforbruket som registreres i totalalkylen, er knyttet bare til arbeid utført i jordbrukssektoren.

Totalalkylen brukes i jordbruksforhandlingene. Dessuten danner den grunnlag for beregninger i nasjonalregnskap og nasjonalbudsjett. Også i matvareforbruksberegninger, i statistikk til internasjonale organisasjoner og gjennom forskning og utredninger gjøres det bruk av totalalkylen.

Resultater for regnskapsårene og budsjettåret

Det primære resultatmålet som nyttes i totalalkylen er «vederlag til arbeid og egenkapital». Resultatmålet uttrykker hva som er igjen til godtgjøring av all arbeidsinnsats, medregnet leid arbeid, og egenkapital innsatt i drifta. Beregningen skjer ved at alle kostnader, inkludert renter på lånt kapital, blir trukket fra produksjonsinntekter og tilskudd.

Totalalkylen beregnes før skatt. I resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital» er derfor ikke inntektsvirkningen av skattemessig fradrag i positiv næringsinntekt fra jordbruket regnet inn. Dette fradraget ble innført med virkning fra og med inntektsåret 2000. Budsjettnemnda beregner den inntektsmessige virkningen av jordbruksfradraget, som en separat operasjon ved siden av totalalkylen. Verdien av fradraget i 2010, etter at endringene ved jordbruksoppgjøret dette året er regnet inn, er beregnet til 25 200 kr per årsverk. I jordbruksforhandlingene er det resultatmålet inklusive inntektsverdien av jordbruksfradraget som benyttes.

Resultater etter normalisert regnskap

Det normaliserte regnskapet skal vise utviklingen i jordbruket ved «normale» forhold og forutsetter blant annet normalårsavlinger i planteproduksjonen. Avlingsvariasjoner som skyldes forskjeller i værforhold fra år til år, kommer til syne i det registrerte regnskapet. I det normaliserte regnskapet jevnes slike variasjoner ut. I tillegg normaliseres prisene i grøntsektoren. Også enkelte kostnader som kan variere sterkt mellom år, er normalisert. Realrentekostnaden er et eksempel.

Fra 2008 til 2009 økte vederlaget til arbeid og egenkapital i det normaliserte regnskapet med 1 117 mill. kroner, til 10 785 mill. kroner. Inntektsveksten var på 1 219 mill. kroner. Kostnadene, inkludert realrente, økte med 103 mill. kroner. Dette er 100 mill. kr. lavere økning enn det var regnet med i Utredning nr. 1 som var lagt til grunn ved jordbruksforhandlingene. Dette skyldes at kapitalslit for maskiner og redskaper ved en feilføring var ført 100 mill. kr. for lavt i 2008. Nedgang i realrenten på 727 mill. kr bidrog til å senke kostnadsveksten. For budsjettåret 2010 er vederlaget til arbeid og egenkapital beregnet til å øke 1 416 mill. kroner. Effekten av jordbruksoppgjøret 2010 er da innregnet.

Regnet per årsverk økte vederlaget til arbeid og egenkapital fra 2008 til 2009 ifølge det normaliserte regnskapet med 24 100 kroner, fra 162 200 kr til 186 300 kroner. For budsjettåret er det regnet med et vederlag til arbeid og egenkapital på 216 300 kr per årsverk. Dermed forventes en økning på 30 000 kroner, eller 16,1 prosent. For 2010 slår jordbruksoppgjøret ut med en økning på totalt 251 mill. kroner. Jordbruksoppgjøret 2010 gjelder i hovedsak endringer for kalenderåret 2011, men har også virkning i 2010, på grunn av endringer i målpriser fra 1. juli 2010 og omdisponeringer i budsjettet.

Resultater etter registrert regnskap

Registrert regnskap viser det faktiske regnskapet for jordbruket hvert enkelt år. Resultatene kan svinge betydelig fra år til år. En viktig årsak til svingningene er at

værforholdene påvirker mengder og kvalitet på avlingene. Dessuten blir prisene påvirket av markedsforholdene.

Vederlaget til arbeid og egenkapital sank med 308 mill. kroner, til 10 336 mill. kroner, i 2009. Avviket fra normalisert regnskap skyldes først og fremst lavere avlinger og dårligere kvalitet på kornet.

I 2010 øker vederlaget til arbeid og egenkapital med 1 546 mill. kroner. Da er endringer i priser og tilskudd fra jordbruksoppgjøret i 2010 innregnet. En viktig årsak til at vederlagsøkningen fra 2009 til 2010 er noe sterkere enn i normalisert regnskap,- til tross for at realrenten går mindre ned, er at korninntektene øker sterkere etter det dårlige kornåret i 2009

Inntekter i normalisert regnskap

Tabell 2 viser et sammendrag av inntektene i totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 2 Inntektssammendrag. Normalisert regnskap. Mill. kroner¹

	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**	
						Før avtale	Etter avtale
Korn, erter og oljefrø	2 243	2 223	2 274	2 477	2 583	2 551	2 543
+ Poteter	496	523	566	588	623	645	677
+ Hagebruksprodukter	2 951	2 998	3 119	3 381	3 460	3 469	3 524
+ Andre planteprodukter	141	165	177	196	214	239	239
= Sum planteprodukter	5 831	5 910	6 137	6 642	6 880	6 904	6 983
Melk	6 102	6 091	6 623	6 677	7 101	7 331	7 427
+ Kjøtt	7 247	7 542	8 014	8 943	9 107	9 296	9 355
+ Egg	532	567	657	706	802	802	823
+ Ull	157	149	137	132	130	135	135
+ Pelsdyr	209	265	235	263	257	251	251
+ Andre husdyrproduksjoner	83	79	83	94	95	99	99
= Sum husdyrprodukter	14 330	14 693	15 750	16 815	17 493	17 914	18 090
Sum plante- og husdyrprodukter	20 161	20 602	21 887	23 456	24 373	24 818	25 072
Kjøreinntekter mv.	461	479	508	543	544	555	555
+ Arbeidsinntekter ved investeringer	186	195	200	252	204	190	190
= Sum andre inntekter	647	674	708	795	749	746	746
Endringer i buskapsverdien	-22	-62	-35	-48	-5	12	12
Sum produksjonsinntekter	20 786	21 215	22 560	24 204	25 117	25 576	25 830
Direkte tilskudd	8 526	8 557	8 818	9 137	9 444	9 942	9 935
Totale inntekter inkl. direkte tilskudd (A)	29 311	29 771	31 378	33 341	34 560	35 518	35 765

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkningen av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Den totale inntekten i jordbruket, det vil si summen av produksjonsinntekter og tilskudd, var ifølge foreløpige tall 34 560 mill. kr i 2009. Etter at endringene ved jordbruksoppgjøret i 2010 er tatt hensyn til, er totalinntekten budsjettert til 35 765 mill. kr i 2010. Av produksjonsinntektene kommer ca. 70 prosent fra husdyrproduksjoner, med kjøtt og melk som de viktigste produktene. Produksjonsinntektene er inkl. pristilskudd som grunntilskudd og distriktstilskudd på kjøtt og melk. Innen planteproduksjonene er verdien av hagebruksprodukter størst. Hagebruksproduktene (grønnsaker, frukt, bær og blomster) står for ca. halvparten av produksjonsinntektene innen planteproduksjonen. De direkte tilskuddene, medregnet produksjonstilskuddene, utgjorde omtrent 27 prosent av totalinntekten i jordbruket i 2009.

Kostnader i normalisert regnskap

Tabell 3 viser et sammendrag av kostnadene i totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 3 Kostnads- og resultatsammendrag. Normalisert regnskap. Mill. kroner¹

	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**	
						Før avtale	Etter avtale
Handelsgjødsel og kalk	1 126	1 141	1 194	1 166	1 763	1 364	1 364
+ Innkjøpt kraftfôr	4 465	4 551	4 733	5 379	5 772	5 946	5 943
+ Annet innkjøpt fôr	268	327	255	293	292	315	315
+ Såfrø og planter	706	692	755	808	797	818	818
+ Energi og smøremidler	1 901	2 142	1 905	2 354	2 055	2 267	2 267
+ Andre kostnader	3 766	3 814	3 981	4 151	4 281	4 399	4 398
+ Vedlikehold	1 551	1 529	1 578	1 642	1 617	1 626	1 626
Sum ikke-varige produksjonsmidler	13 782	14 196	14 401	15 793	16 577	16 735	16 732
Leasing av maskiner	413	564	725	871	865	917	917
+ Kapitalslit	5 104	5 201	5 254	5 410	5 563	5 588	5 588
Sum kapitalkostnader	5 517	5 765	5 979	6 281	6 427	6 506	6 506
Sum kostnader ekskl. realrentekost. (B)	19 300	19 961	20 381	22 074	23 004	23 241	23 237
Vederlag til arbeid og kapital (A-B)	10 012	9 810	10 997	11 267	11 557	12 277	12 528
Realrente på lånt kapital (C)	632	792	1 220	1 499	772	327	327
Vederlag til arbeid og egenkap. (A-B-C)	9 380	9 018	9 777	9 768	10 785	11 950	12 201

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkningen av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Den totale kostnaden, inkludert realrentekostnader, er beregnet til 23 776 mill. kr i 2009 (B + C). Kapitalslit (avskrivninger) og leasing utgjør til sammen 27 prosent av totalkostnaden. Kostnadene til innkjøpt fôr, vesentlig kraftfôr, står for 24 prosent. «Andre kostnader», som er en samlepost for en mengde ulike kostnader, utgjorde omtrent 18 prosent i 2009. Resten av totalkostnaden fordelte seg på hovedpostene «handelsgjødsel og kalk», «såfrø og planter», «energi og smøremidler», «vedlikehold», og «realrente på lånt kapital».

Gjødselkostnadene økte sterkt i 2009, med 600 mill. kr eller 51 prosent. Dette skyldtes sterk prisøkning internasjonalt. Prisøkningen på handelsgjødsel var 72 prosent. At kostnadsøkningen ikke ble like sterk som prisøkningen, kom av lavere forbruk, vridning mot rimeligere gjødselslag og bedre utnyttelse av husdyrgjødsel.

Utviklingen i jordbrukets produksjonsfaktorer

Arbeidsforbruk: Arbeidsforbruket for 2009 er beregnet til 106,8 mill. timeverk, eller 57 900 årsverk à 1 845 timer. For 2008 og 2010 er antall årsverk beregnet til henholdsvis 59 600 og 56 400. Arbeidsforbruket er budsjettert til 55 000 årsverk i 2011. Det innebærer en årlig nedgang på 2,5 prosent per år etter 2009.

Registrert jordbruksareal: Arealet hadde et maksimum i 1998. Fra 2001 har det vært en årlig reduksjon slik at arealet i 2009 er 3,0 prosent lavere. Nye digitale markslagskart er etter hvert tatt i bruk som grunnlag for arealmålinger og fra 2005 som grunnlag ved søknad om produksjonstillegg. Ved søknadsrunden 31.7.2009 var ca. 180 kommuner med i alt 5,370 mill. dekar jordbruksareal, - først og fremst i sentrale jordbruksområder, omfattet av det nye kartgrunnlaget. I perioden 2005–2009 viser de nye arealmålingene en engangsreduksjon i arealet på i gjennomsnitt 2,5 prosent, tilsvarende nær 140 000 dekar. Fra 2005 har det vært en nedgang i totalarealet på 202 000 dekar. Den resterende nedgangen, differansen mellom nedgangen på 202 000 dekar og 140 000 dekar, skyldes andre årsaker. I det totale jordbruksarealet inngår også overflatedyrket jord og innmarksbeite. Slikt areal utgjør om lag 17 prosent av totalarealet i slutten av perioden, mens andelen var drøyt 10 prosent i 1989.

Investeringer: Regnet i faste priser falt investeringene i jordbruket, medregnet leasing, fra 1996 til 2001. Deretter økte de årlige investeringene fram til 2008. For 2009 og 2010 er det igjen regnet med reduserte investeringer. «Bygninger» og «maskiner og redskap» utgjør hoveddelen av totalinvesteringene. Hver av disse kategoriene står for i underkant av 50 prosent. Når leasing av maskiner tas med, er investeringene i maskiner og redskap noe høyere enn investeringene i bygninger.

Produksjon – forbruk – markedssituasjon

Husdyrprodukter: Produksjon og forbruk av kumelk, målt ved meierileveransen, falt fram til 2002. Deretter har meierileveransen ligget i overkant av 1 500 mill. liter. I 2009 var leveransen 1 502 mill. liter. Den er budsjettert til 1 524 mill. liter for 2010.

Produksjonen av kjøtt var i 2009 på 327 mill. kg. Nivået lå 3 mill. kg. lavere enn i 2008, som er året med det historisk sett høyeste volumet som er registrert i total kalkylen. For 2010 ventes en produksjon på 329 mill. kg. Det var en viss underdekning av norsk storfekjøtt i 2009, og det kalkuleres med fortsatt underdekning i 2010. Fjørfe kjøtt er det kjøttslaget som relativt sett har hatt den sterkeste veksten i produksjon og forbruk gjennom de siste 20 årene. Svinekjøttproduksjonen har også økt vesentlig. Det var overskudd av norskprodusert svinekjøtt i 2008 og 2009. Det regnes med overskudd også i 2010.

For egg var det en viss underdekning av norskprodusert vare i 2008 og en viss overdekning i 2009. For 2010 regnes det også med et lite overskudd.

Planteproduksjon: I 2008 og i 2009 lå kornavlingene henholdsvis 11 prosent over og 18 prosent under normalårsavling. I 2009 ble i tillegg kvaliteten dårlig på grunn av værforholdene, og mye av hveten ble avregnet som fôrkorn.

Produksjonen av norske poteter har i mange av de seinere årene ligget noe lavere enn det innenlandske forbruket, men med 2008 som et unntak. Markedsdekningen varierer med avlingene i det enkelte året. Differansen dekkes opp med import. Over tid har

forbruket av matpoteter gått ned, men fordi forbruket av bearbeidede produkter har økt har ikke totalforbruket av poteter endret seg så mye. Forbruket av frukt, bær og grønnsaker har økt gjennom lengre tid, men ser ut til å ha stagnert de siste årene, spesielt for grønnsaker. Import dekker størsteparten av fruktforbruket.

1 Kort om Budsjettnemnda for jordbruket

Budjettnemnda for jordbruket (BFJ) ble offisielt opprettet ved kongelig resolusjon av 18. juni 1948. BFJ er ei fagnemnd som er sammensatt av representanter for partene i jordbruksavtalen. Fem medlemmer representerer staten, fem er fra organisasjonene i jordbruket, og to (heriblant lederen) er nøytrale.

1.1 Mandat og arbeidsområder

BFJ har som hovedoppgave å legge fram materiale som kan danne grunnlag for vurdering av den økonomiske situasjonen i jordbruket. Materialet brukes først og fremst under forhandlingene om jordbruksavtaler.

Hovedavtalen for jordbruket av 17. februar 1992, § 2–6 sier:

«BFJ skal framskaffe og bearbeide grunnlagsmateriale for forhandlinger om jordbruksavtaler, og framlegge resultatene i rapports form.

Partene og organisasjonene hver for seg kan anmode BFJs sekretariat om å framskaffe eller bearbeide grunnlagsmateriale ut over det som er nevnt i første ledd, og om å foreta spesielle beregninger.

Rapporter fra BFJ eller fra dennes sekretariat skal leveres uten omkostninger for den part som har anmodet om rapporten».

I St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» og Innst. S. nr. 167 (1999–2000) er det trukket opp retningslinjer for det materialet som BFJ skal utarbeide til jordbruksforhandlingene. Retningslinjene sier at totalregnskapet for jordbruket skal vise inntektsutviklingen i jordbruket over tid, men at vurderingene i forhandlingssammenheng gjøres på basis av avtaleår.

Videre er det angitt at *referansebruk* skal benyttes som grunnlag for å vurdere virkemiddelbruken. Referansebrukene gjør det mulig å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner. Referansebruk er «gjennomsnittsbbruk» innenfor bestemte grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet. Referansebrukssystemet ble lagt om til jordbruksoppgjøret i 2001. Fra da av brukes driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid og kapital.

Materialet som BFJ utarbeider til jordbruksforhandlingene i år, består av:

- Jordbrukets totalregnskap og budsjett. Beregningene viser registrerte og normaliserte tall for inntekter, kostnader, arbeidsforbruk og vederlag til arbeid og egenkapital.
- Referansebruksberegninger for jordbruket. Beregningene er basert på NILFs driftsgranskinger og brukes til å vurdere hvilke utslag et oppgjør får for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.
- Resultatkontroll for gjennomføring av landbrukspolitikken. Resultatkontrollen viser utviklingen innenfor sentrale områder som priser, kostnader, inntekter, investeringer, bruk av innsatsfaktorer, arbeidsforbruk, produksjon, miljø- og ressursvern, distriktspolitikk, sysselsetting, matvaresikkerhet og likestilling.

BFJ foretar løpende forbedringer av forhandlingsmaterialet:

- I kapittel 6.5 er det gitt en oversikt over poster hvor tallseriene ved årets beregninger er endret bakover i tid.

BFJs sekretariat har i forbindelse med forhandlingsmaterialet blitt pålagt:

- Diverse beregninger i forbindelse med gjennomføringen av jordbruksforhandlingene. Effektene av alternative forutsetninger om priser og tiltak er beregnet ved hjelp av referansebruk. Beregningene utføres for både organisasjonene og staten.

1.2 Budsjettnemndas sammensetning

Landbruks- og matdepartementet oppnevner medlemmene etter forslag fra organisasjonene og departementene. I perioden 1.7.2008–30.6.2010 har Budsjettnemnda følgende sammensetning:

Medlemmer

Knut Børve, leder	Ekspedisjonssjef i Kunnskapsdepartementet
Per Harald Agerup	Næringspolitisk sjef i Norges Bondelag (til 6.10.09)
Anne Snellingen Bye	Seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå
Guro Dæhlen	Rådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Ann Merete Furuberg	Bonde, Norsk Bonde- og Småbrukarlag (6.11.08 - 3.11.09)
Olaf Godli	Generalsekretær i Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Steinar Helgen	Spesialrådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Anders Huus	Seniorrådgiver i Norges Bondelag (fra 6.10.09)
Marit Jordal	Bonde, Norsk Bonde- og Småbrukarlag (til 6.11.08, fra 3.11.09)
Anders Thomas Knutsen	Førstekonsulent i Finansdepartementet (fra 11.12.08)
Renate Kvamme	Rådgiver i Norges Bondelag (til 6.1.10)
Turid Mette Nilsen	Underdirektør i Finansdepartementet (til 11.12.08)
Brita Skallerud	Bonde, Norges Bondelag (fra 6.1.10)
Hilde Haug Simonhjell	Seniorrådgiver i Statens Landbruksforvaltning
Per Arne Skjeflo	Avdelingsdirektør i Finansdepartementet
Johnny Ødegård	Fagsjef i Norske Felleskjøp, fellesrepresentant for Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

1.3 Sekretariat

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har ansvaret for å stille nødvendig sekretariatskapasitet til disposisjon for BFJ. Det praktiske arbeidet med sekretariatsfunksjonen i NILF er lagt til Avdeling for statistikk og analyse. Noen av avdelingens medarbeidere har nemndas saker som sitt viktigste arbeidsområde. Andre sakkyndige medarbeidere trekkes inn i sekretariatsarbeidet etter behov.

2 Grunnlag og forutsetninger for totalkalkylen for jordbruket

2.1 Prinsipper

Totalkalkylen viser hvilke verdier som er skapt i hvert kalenderår ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsfaktorer.

Inntektene omfatter verdien av jordbruksprodukter til salg og til bruk i produsentens egen husholdning (hjemmeforbruk). Endringer i buskapsverdien gjennom året tas hensyn til i inntektsberegningene. Inntekter som stammer fra kjøring med jordbrukets maskiner, tas også med. Dessuten blir verdien av eget arbeid ved investeringer i driftsbygninger, grøfting og nydyrking inntektsført.

På kostnadssida inngår samlet forbruk av produksjonsmidler og tjenester som er levert fra andre sektorer, samt kapitalslit. Kapitalslit er slitasje på det varige produksjonsutstyret i jordbruket. Maskiner, bygninger og grøfter er eksempler på varig produksjonsutstyr.

Bruk av hjemmeavlet fôr, eget såkorn og egne settepoteter inngår i den interne omsetningen i jordbrukssektoren og blir som hovedregel verken inntekts- eller kostnadsført (nettoprinsipp). Intern omsetning av livdyr, maskiner og redskaper blir heller ikke inntekts- eller kostnadsført. I de delene av totalkalkylen hvor det er hensiktsmessig, og praktisk mulig, framgår likevel totale inntekter og totale kostnader fullt ut (bruttoføring). Trygdeavgifter er holdt utenom ved beregningene, med unntak for den kollektivt innbetalte medlemsavgiften til folketrygden.

Leasingavtaler i jordbruket blir behandlet som finansiell leasing (en finansieringsmåte). Kapitalslitet er beregnet etter saldoprinsippet, med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Realrenten på lånt kapital blir kostnadsført. Realrenten beregnes ved at nominell rente fratrekkes prisstigningen (konsumprisendringen).

Resultatet «vederlag til arbeid og egenkapital» er samlet godtgjørelse for alt arbeid som er utført i jordbruksbedriften og egenkapitalen som brukerfamilien har satt inn i foretaket. Det skiller ikke mellom brukerfamiliens arbeid og leid arbeid. «Vederlag til arbeid og egenkapital» framkommer som differansen mellom sum inntekter (inkludert tilskudd) og sum kostnader (inkludert realrente på lånt kapital).

Datagrunnlaget for beregning av størrelsen på egenkapitalen er usikkert, og BFJ har besluttet å ikke beregne rente på egenkapital. Dermed blir «vederlag til arbeid og egenkapital» stående som et endelig resultatmål i totalkalkylen.

Beregningene av både inntekter, kostnader og arbeidsforbruk er avgrenset til jordbrukssektoren, som også omfatter hagebruk, gartneri og pelsdyrnæring. Produksjonen i villahager er holdt utenom.

Ved verdiberegningen inntektsføres all produksjon som har skjedd i kalenderåret. Alle produksjonsmidler som er satt inn i produksjonen i det aktuelle året, kostnadsføres. For planteproduktene innebærer denne metoden at hele avlingsårets produksjon blir inntektsført, selv om omsetningen for en del av produksjonen først skjer i det påfølgende kalenderåret. Handelsgjødsel som er solgt i perioden fra 1.7 til 30.6, kostnadsføres på det kalenderåret hvor gjødselen forutsettes brukt, det vil si etter årsskiftet.

Merverdiavgift holdes utenom beregningene.

Hvert år gjøres noen justeringer av tallserier bakover i totalkalkylen. Slike endringer skyldes enten nye vurderinger eller nye og sikrere data. I kapittel 6.5 er tidligere framlagte verdiberegninger korrigert for disse justeringene.

2.2 Produksjonsgrunnlaget

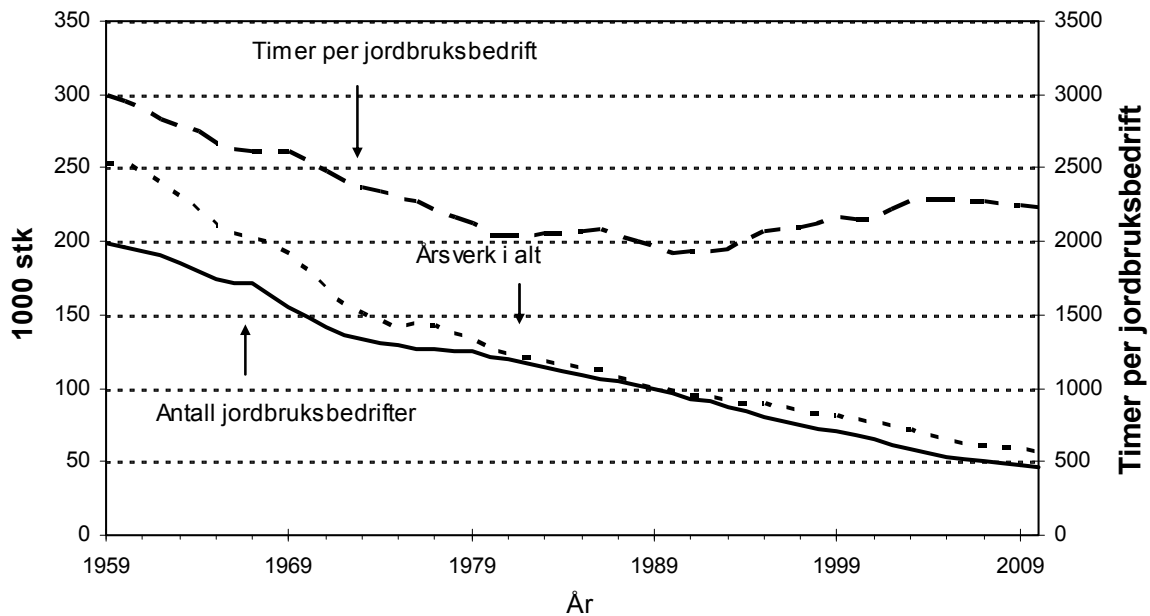
2.2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket

Den historiske og budsjetterte utviklingen for arbeidsforbruket er vist i tabell 2.1 og i figur 2.1.

Tabell 2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2007	2008	2009	2010*	2011**
Mill. timeverk	594,0	404,3	265,8	194,8	152,9	113,4	109,9	106,8	103,9	101,5
Timeverk per årsverk	2 340	2 100	1 975	1 925	1 875	1 845	1 845	1 845	1 845	1 845
Årsverk i alt, 1000 stk.	253,8	192,5	134,6	101,2	81,6	61,4	59,6	57,9	56,4	55,0
Antall jordbruks- bedrifter, 1000 stk.	198,3	155,0	125,3	99,4	70,7	49,9	48,8	47,6	46,6	45,5
Timer per bedrift	2 996	2 609	2 121	1 960	2 161	2 270	2 251	2 243	2 234	2 229
Årsverk per bedrift	1,28	1,24	1,07	1,02	1,15	1,23	1,22	1,22	1,21	1,21
Jordbruksareal, 1000 daa	10 107	9 863	9 597	9 942	10 383	10 320	10 245	10 152	10 080	10 030
Areal per bedrift, daa	51	64	77	100	147	207	210	213	217	220
Timer per daa	59	41	28	20	15	11	11	11	10	10
Årsverk per 1000 daa	25,1	19,5	14,0	10,2	7,9	5,9	5,8	5,7	5,6	5,5
		1959-69	1969-79	1979-89	1989-99	1999-07	2003-05	2005-07	2007-09	2009-11
Årlig endring i beregnete årsverk		-6 100	-5 790	-3 340	-1 960	-2 525	-3 200	-2 100	-1 750	-1 450
Årlig endring i beregnete årsverk, %		-2,7	-3,5	-2,8	-2,1	-3,5	-4,6	-3,3	-2,9	-2,6

1) Gjelder driftsenheter over 5 daa fram til 1999. Fra og med 1999 gjelder arbeidsforbruket jordbruksbedrifter fra 0 dekar og oppover

- 1) Timetallet i et årsverk ble endret fra 1975 til 1875 timer i 1989
- 2) Timetallet i et årsverk ble endret fra 1875 til 1860 timer i 2001 og til 1845 timer i 2002

Figur 2.1 Utviklingen i antall jordbruksbedrifter, årsverk i alt og timer per jordbruksbedrift

I 2002 trådte det i kraft en ny forskrift for produksjonstilskudd i jordbruket, der det ble åpnet for å gi tilskudd til flere organisasjonsformer. Samtidig ble landbruksregisteret omstrukturert. Begrepene *foretak* og *bedrift*, som er vanlige ellers i næringslivet, ble innført til erstatning for begrepene *søker/bruker* og *driftsenhet*.

I 2004 ble det innført et nytt prinsipp for beregning av arbeidsforbruket i jordbruket. Fra da av tas alle enheter, fra 0 dekar og oppover, med. Tidligere ble avgrensningen gjort ved 5 dekar. Endringen er ført tilbake til og med 1999, hvor det dermed har oppstått et brudd i serien. Endringen medførte at det beregnede arbeidsforbruket for 1999 økte med omtrent 1 100 årsverk.

Arbeidsforbruket beregnes ut fra Statistisk sentralbyrå (SSB) sine undersøkelser. Inntil 2007 har disse tellingene blitt utført annethvert år. For 2007 er det regnet med et arbeidsforbruk på 61 400 årsverk. Neste registrering av arbeidsforbruket blir i forbindelse med den fullstendige jordbrukstelingen for 2010. Arbeidsforbruket har vist en sammenhengende og klar nedgang over en årrekke. For 2008 og 2009 har BFJ regnet med en fortsatt nedgang, til henholdsvis 59 600 årsverk og 57 900 årsverk. Det regnes med at nedgangen fortsetter for budsjettårene, til henholdsvis 56 400 årsverk og 55 000 årsverk for 2010 og 2011.

I arbeidsforbrukstallene har BFJ lagt inn et tillegg for arbeidsforbruket i pelsdyrhold. Det skyldes at SSBs telling ikke omfatter arbeid i pelsdyrfarmer (jf. tabell 2.1).

Etter en nedgang på 4,5 prosent i 2005 har arbeidsforbruket vist en avtakende nedgang årene deretter og er anslått til 2,6 prosent i 2010 og 2,5 prosent i 2011. Det er klar sammenheng mellom utviklingen i arbeidsforbruk og en svakere nedgang for antall jordbruksbedrifter.

Fra og med 2002 er timetallet per årsverk, etter avtale mellom partene fra jordbruksoppgjøret 2001, satt til 1 845 timer.

Antall jordbruksbedrifter

I de seinere årene har antall jordbruksbedrifter hele tiden avtatt, men i stadig svakere tempo. Imidlertid ser nedgangen ut til å ha blitt noe forsterket igjen i 2009. For 2009 er det regnet med en nedgang på 2,5 prosent, etter at nedgangen har vært på henholdsvis 2,5 prosent og 2,2 prosent for 2007 og 2008. I årene fra 1999 til 2009 var det en gjennomsnittlig nedgang i antall jordbruksbedrifter på 3,9 prosent fra år til år.

Endringene er mest tydelige for de minste bedriftene, det vil si for de som har jordbruksareal under 50 dekar. For denne gruppen er sterk nedgang snudd til økning i de siste årene. Teknisk-administrative årsaker ligger bak denne utviklingen. Dette skyldes at samdrifter uten areal blir registrert i den «minste» arealgruppen, og antallet av denne typen bedrifter økte mye fram til 2009. Fra 2009 ble det innført en ordning med leie av melkekvote og som følge av det har en fått en nedgang i antall samdrifter. Dermed er de siste årenes økning i bedriftstall blitt betydelig dempet. En annen faktor som kan ha bidratt til veksten i antall bedrifter under 50 dekar i det siste, er fjerningen av pensjonistavgrensningen i tilskuddssystemet.

Antall bedrifter med 50–200 dekar har vist stadig nedgang gjennom mange år. Etter hvert som nivået for bedriftstall er blitt lavere, har den nominelle nedgangen blitt mindre. Gjennom de siste par årene er også den relative nedgangen blitt vesentlig svakere for gruppen 50–100 dekar, mens den har endret seg lite for gruppen 100–200 dekar.

I gruppene med 200–500 dekar ble økning i antall bedrifter snudd til nedgang fra 2006. Denne nedgangen gjør seg fortsatt gjeldende, til tross for en svak økning for antall bedrifter med mer enn 400 dekar.

Bedrifter med størrelse som overgår 500 dekar, har inntil for et par år siden økt i antall med omkring 200 stk. per år. Seinere har økningen vært svakere.

For budsjettårene regner BFJ med en fortsatt avtakende reduksjonstakt for det totale antallet av jordbruksbedrifter, i tråd med utviklingen i de siste regnskapsårene.

Arbeidsforbruket per jordbruksbedrift

Gjennomsnittlig arbeidsforbruk per bedrift påvirkes av flere faktorer. Siden 1990 har langtidstrenden vært at arbeidsforbruket per bedrift øker. En viktig årsak er at strukturutviklingen går i retning av større bedrifter. I årene 2002 og 2003 ble ekstra mange bedrifter med mindre enn 50 dekar lagt ned, som følge av endrede tilskuddsordninger og søknadsvilkår. Fordi dette var bedrifter med lavt arbeidsforbruk, bidrog nedleggelsen til en klar økning av det gjennomsnittlige arbeidsforbruket.

Siden 2003 har økningen i arbeidsforbruket per bedrift stagnert. Tellingen for 2005 viste en økning på 2 timer, mens tellingen for 2007 resulterte i en nedgang på 17 timer. Kvotesalg har ført til færre bedrifter med den arbeidskrevende driftsformen melkeproduksjon og kan dermed forklare noe av reduksjonen i arbeidsforbruk. I tillegg kommer den arbeidsbesparende effekten av økt mekanisering.

2007 er foreløpig siste tellingsår for arbeidsforbruket. BFJ regner med en fortsatt nedgang i arbeidsforbruket per bedrift. Dette begrunnes med at bedrifter med melkeproduksjon blir færre som følge av kvotesalg og bortleie av melkekvoter.

2.2.2 Areal og avlinger

Totalareal

Tabell 2.2 Arealet fordelt på de enkelte vekster. 1000 dekar

	1959	1969	1979	1989	1999	2007	2008	2009*	2010**
Korn og oljevekster	2 182	2 524	3 255	3 530	3 345	3 181	3 138	3 109	3 085
Poteter	553	346	223	193	149	145	143	138	138
Andre grovfôrvekster	266 ¹	278	333	408	317	137	131	130	130
Grønnsaker	54	57	57	53	46	59	60	58	57
Andre vekster på åker og i hage	329	384	173	133	118	147	137	137	135
Brakk ⁴	95	77	106	90	20				
Sum åker/hage	3 479	3 667	4 147	4 401	3 995	3 669	3 609	3 571	3 545
Sum eng og beite på fulldyrket jord	4 864	4 602	4 211	4 445	4 876	4 906	4 884	4 828	4 780
Sum fulldyrket jord i drift	8 343	8 269	8 358	8 846	8 871	8 574	8 494	8 399	8 325
Endring fra året før	1	-72	292	185	-184	-54	-80	-95	-74
Tillatt omdisponert dyrka jord	..	17	8	11	15
Sum overflatedyrket jord, innmarksbeite	1 764	1 594	1 239	1 096	1 511	1 746	1 751	1 753	1 755
Jordbruksareal i drift i alt	10 107	9 863	9 597	9 942	10 382	10 320	10 245	10 152	10 080

1) Rotvekster og grønnfôrvekster fram til 2001

2) Grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til crossing fra 2002

3) Inkl. rotvekster til mat fra 2002

4) Brakkareal er for senere år ført sammen med andre vekster på åker og i hage

5) Statistikkomlegging. Tidligere innhentet av LMD, f.o.m. 2005 av SSB/Kostra

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arealoppgavene bygger på produksjonstilskuddsstatistikken, med et beregnet tillegg for bedrifter som ikke søker om produksjonstilskudd.

For 2009 er det regnet med en nedgang på 95 000 dekar for fulldyrket areal og en økning på 2 000 dekar for ikke-fulldyrket jordbruksareal, slik at det totale jordbruksarealet får en nedgang på 93 000 dekar.

Omdisponering av dyrket jord

Landbruks- og matdepartementets rapporteringsrutiner for registrert omdisponering av dyrket jord ble lagt om fra 2005. Omleggingen har medført en nedgang i det arealet som registreres som omdisponert. Nedgangen regnes ikke for å være reell. Før omleggingen utgjorde den registrerte omdisponeringen av dyrket jord mellom 10 000 og 15 000 dekar per år, men er nå på 8 000–9 000 dekar per år.

Nydyrking

For årene 2002–2004 var det regnet med en nydyrking på 10 000 dekar. Deretter har nydyrkingen tatt seg opp, slik at nydyrket areal i både 2008 og 2009 er satt til 16 000 dekar. Samme anslag er benyttet for budsjettåret.

Tidligere dyrket jord

BFJ regner med at 37 000 dekar dyrket jord har gått ut av bruk hvert år i perioden 1999–2008, i tillegg til det dyrkede arealet som er registrert omdisponert. I tiåret før foregikk opparbeiding av tidligere dyrket jord i såpass stor utstrekning at det var en brutto *tilgang* på 4000 dekar per år utenom ordinær nydyrking.

Årsaker til arealnedgang

- Arealmålinger fra nytt digitalt kartverk,- som ble tatt i bruk ved søknad om produksjonstillegg fra 2005, viser en engangsreduksjon i godkjent jordbruksareal på rundt 2,5 prosent det året kartverket tas i bruk. Arealet i de 180 kommunene som har tatt i bruk kartverket fram til 2009 er redusert med nær 140 000 dekar som følge av nye arealmålinger. Samlet arealnedgang i samme periode er på 202 000 dekar. Den resterende nedgangen, differansen mellom nedgangen på 202 000 dekar og 140 000 dekar, skyldes andre årsaker.
- Strukturrasjonalisering, bruk av større maskiner og entreprenørvirksomhet fører til at urasjonelle arealer i større grad blir liggende unyttet.
- Bedre inntektsmuligheter utenfor jordbruket gjør at jordbruksdrift velges bort.
- I distrikter med fraflytting vil generasjonsskifte i mange tilfeller føre til nedleggelse av jordbruksbedriften.

Arealutviklingen framover

Det er regnet med bare svak nedgang i totalarealet framover. Noen faktorer som taler for at arealet vil holde seg oppe, er:

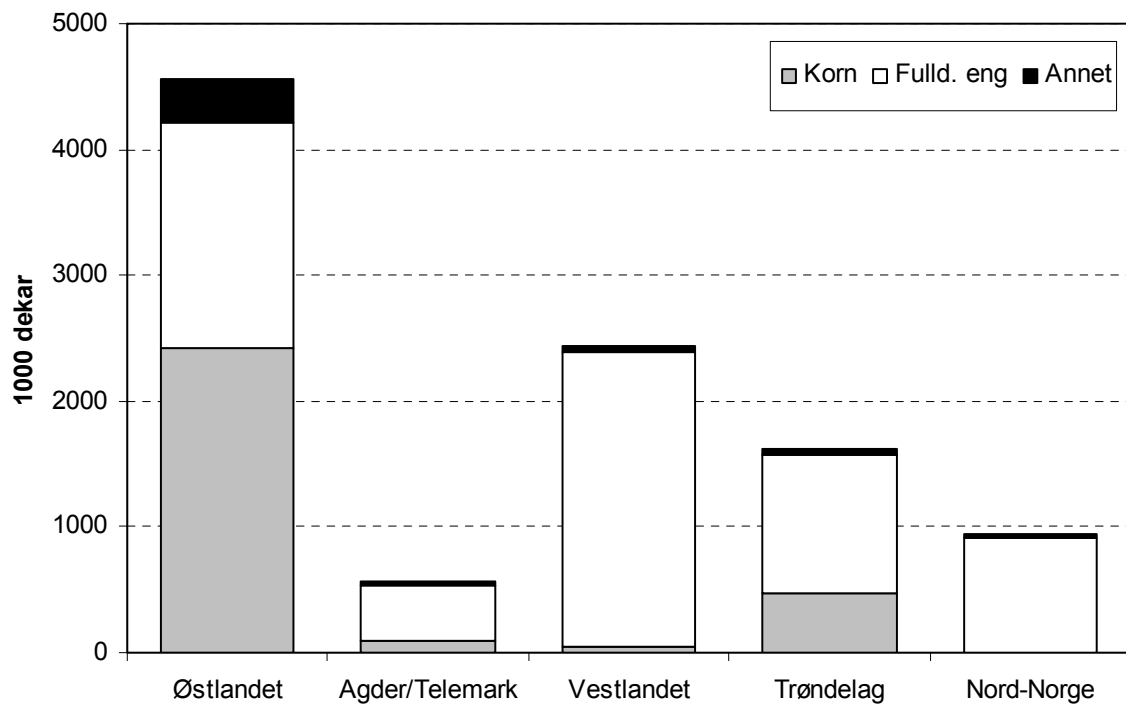
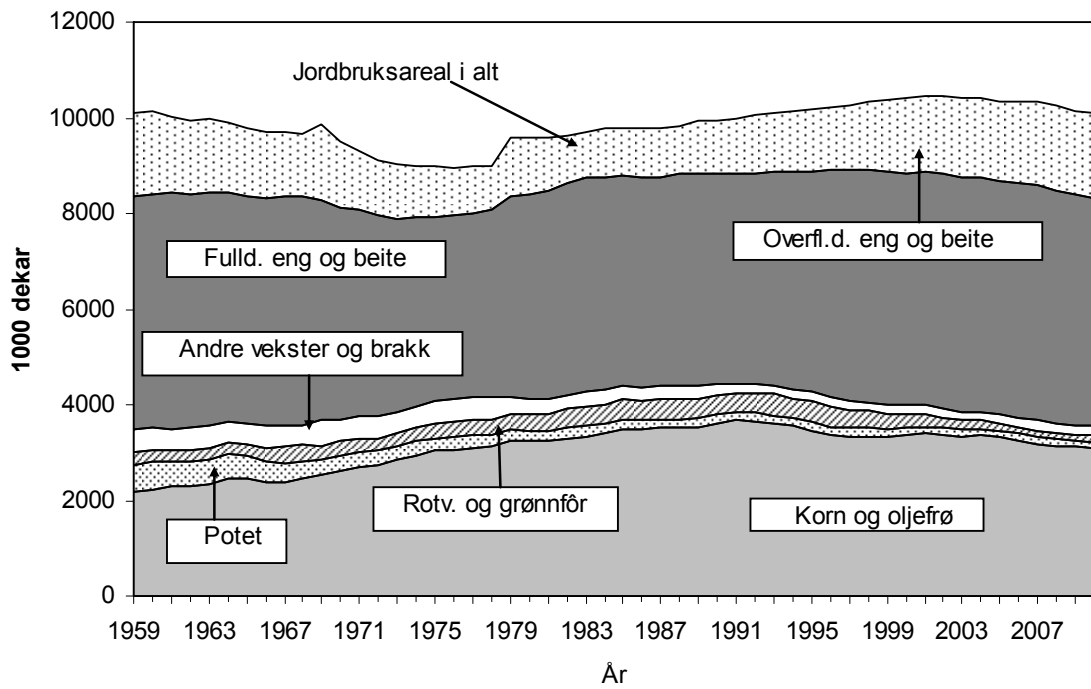
- Melkeproduksjonen er relativt stabil. Kutallet går fortsatt ned, men ytelsen per ku øker.
- Ordningene for areal- og kulturlandskapstilskudd er utformet slik at de stimulerer til å holde arealet oppe.
- Myndighetene stiller krav om spredeareal for husdyrgjødsel og krav om beiteareal

Etter en samlet vurdering av de forholdene det er gjort rede for foran, anslår BFJ at det fulldyrkede jordbruksarealet vil gå ned med 74 000 dekar i budsjettåret.

For arealet av ikke-fulldyrket jord er det budsjettet med en økning på 2 000 dekar.

Areal fordelt på vekster

Areal fordelt på vekster er vist i tabell 2.2 og i figur 2.2.

Figur 2.2 Utvikling i jordbruksarealet med fordeling på de ulike regioner i 2009

Det totale jordbruksarealet økte så å si hvert år i perioden 1986–2001 mens det deretter har gått ned. Arealet i 2009 er beregnet å være 2,6 prosent mindre enn arealet i 2001. Nedgangen etter 2005 kommer for en stor del fra nye arealmålinger etter at nytt digitalt kartverk er tatt i bruk. Når nedgangen fant sted sier ikke kartverket noe om. Engarealet på fulldyrket jord økte i 1990-årene, som følge av forskyvning fra åker til eng. Siden 1999 har det fulldyrkede engarealet holdt seg tilnærmet uendret. Det har vært en nedgangstrend for åkervekstene siden 1990, og den trenden ser ut til å fortsette. Siden 1989 er arealet av andre grovfôrvekster, det vil si grønnfôr og rotvekster til fôr, redusert med nærmere 70 prosent. Arealet av korn er synkende, og det var 13 prosent mindre i 2008 enn i 1993. Arealet av poteter har nå stabilisert seg på rundt 140 000 dekar, et nivå som er 25 prosent lavere enn i 1989. For andre vekster på åker og i hage har nedgangen stanset opp, og arealet har vært relativt stabilt siden tidlig på 90-tallet.

For budsjettåret forventer BFJ fortsatt nedgang i arealet av fulldyrket jord, men regner med uendret omfang av ikke-fulldyrket jord. Dermed er det regnet med fortsatt reduksjon i det totale jordbruksarealet.

Kornareal

Det er grunn til å regne med noe overføring av areal fra fôrvekster til korn i tiden framover, som følge av salg av melkekvoter i korndyrkingsfylkene. Samtidig er det sannsynlig at både ønskene om redusert avrenning til vassdrag, og myndighetenes oppmuntring til økologisk drift med vekstskifte, fører til at ensidig korndyrking får mindre omfang. BFJ regner med at den fallende tendensen for det totale kornarealet vil fortsette i budsjettåret.

I de siste årene har det skjedd markerte endringer i arealfordelingen mellom forskjellige kornslag. Arealet av hvete har økt mens havre og bygg har fått redusert dyrkingsomfang. Endringene har sammenheng med forskjeller i lønnsomhet kornslagene imellom. De klimatiske forholdene for såing høst og vår spiller også mye inn, spesielt for hvete. Dessuten betyr omfanget av overvintringsskader en god del.

Fra 1999 til 2008 økte hvetearealet med 81 prosent, men gikk ned igjen i 2009 pga. dårligere vilkår for å så høsthvete i 2008. Dårlige vilkår for høsthvete også i 2009 gjør at BFJ regner med en liten nedgang i hvetearealet i budsjettåret. Av disse årsakene økte arealet av bygg og havre i 2009.

Signaler fra kraftfôrindustrien i de seinere årene har medvirket til svingninger i arealfordelingen mellom kornslag. Pga. problemer med giftsopp i havre er det ønskelig med mindre havre og prisen på havre ble justert ned jordbruksoppkjøret i 2010. Arealet av oljevekster har ligget stabilt mellom 60 000 og 70 000 dekar over flere år, men har gått ned til under 50 000 dekar i 2008 og 2009.

Potetareal

Økende spesialisering i potetproduksjonen medfører at potetprodusenter med mer enn 100 dekar poteter i 2009 hadde over 90 prosent av potetarealet. Det totale potetarealet var i underkant av 140 000 dekar i 2008 og 2009 etter å ha vært noe over årene før. Til tross for underdekning av norske poteter i markedet, gode avlinger, økte målpriser ved de siste jordbruksoppkjørene og noteringspriser opp mot øvre prisgrense, har det flere år vært behov for import.

Ettårig grovfôrareal

Arealet omfatter fra 2002 også rotvekster til fôr og areal med korn til krossing. Benevnelsen for denne arealkategorien er nå «andre grovfôrvekster». «Andre grovfôrvekster» har vært i sterk tilbakegang helt fra 1993.

Annet areal

Arealet av andre vekster på åker og i hage er en samlepost for en rekke forskjellige vekster, hvor også brakkareal inngår. Arealet forventes å endre seg lite i budsjettåret.

Fulldyrka eng og beite

Dette er areal hvor det dyrkes flerårige grovfôrvekster som kan fornyes ved pløying. De siste 10 årene har arealet vært temmelig stabilt, men går litt ned i 2009.

Overflatedyrket jord og innmarksbeite

Arealet av ikke-fulldyrket jord har vist en sammenhengende økning over lengre tid, men økningen har etter hvert avtatt. Arealtilskudd og ekstensivering av drifta innen grovfôrbaserte husdyrproduksjoner er sannsynlige årsaker.

Avlinger

Avlingsnivå og avlingsutvikling er vist i tabell 2.3 og i figur 2.3. For budsjettårene forutsettes det normalårsavlinger, beregnet som en trend basert på 12 tre års glidende gjennomsnitt.

Tabell 2.3 Avlinger av forskjellige jordbruksvekster. Kg per dekar. Tallene i parentes angir avlingene i forhold til normalåret som er satt lik 100

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Bygg	216 (88)	263 (98)	324 (98)	338 ¹ (87)	342 (94)	430 (116)	337 (91)	372 (100)
Havre	182 (76)	258 (97)	379 (110)	311 ¹ (87)	389 (104)	421 (110)	318 (85)	367 (100)
Hvete	215 (94)	290 (98)	394 (100)	374 (86)	445 (98)	487 (105)	314 (69)	441 (100)
Poteter	1791 (94)	2 037 (99)	2 028 (91)	2 424 (101)	2 561 (104)	2 782 (107)	2 374 (92)	2 523 (100)
Eng til slått på dyrket jord	574 (100)	582 (93)	664 (98)	665 (93)	555 (104)	625 (101)	599 (97)	616 (100)
Jordbruksprodukter i alt ²	(93)	(97)	(96)	(95)	(101)	(105)	(91)	(100)
Vinterkål	3 733 (98)	3 518 (95)	2 909 (83)	4 419 (115)	4 688 (99)	4 617 (93)	4 766 (98)	4 764 (100)
Gulrot	2 960 (114)	3 096 (101)	2 981 (85)	3 819 (109)	3 877 (103)	3 582 (104)	3 186 (95)	3 280 (100)
Grønnsaker i alt	(96)	(99)	(89)	(107)	(97)	(99)	(95)	(100)
Epler i alt ^{3,4}	20,3	24,8	18,3	22,6	522	992	798	872
Pærer ³	18,7	33,0	15,5	11,7	432	586	662	494
Jordbær	515	692	907	788	587	640	604	668
Solbær ⁵	2,9	3,1	3,7	3,0	363	279	299	268

1) Kornavlingen er beregnet til 15 prosent vann fra og med 1989

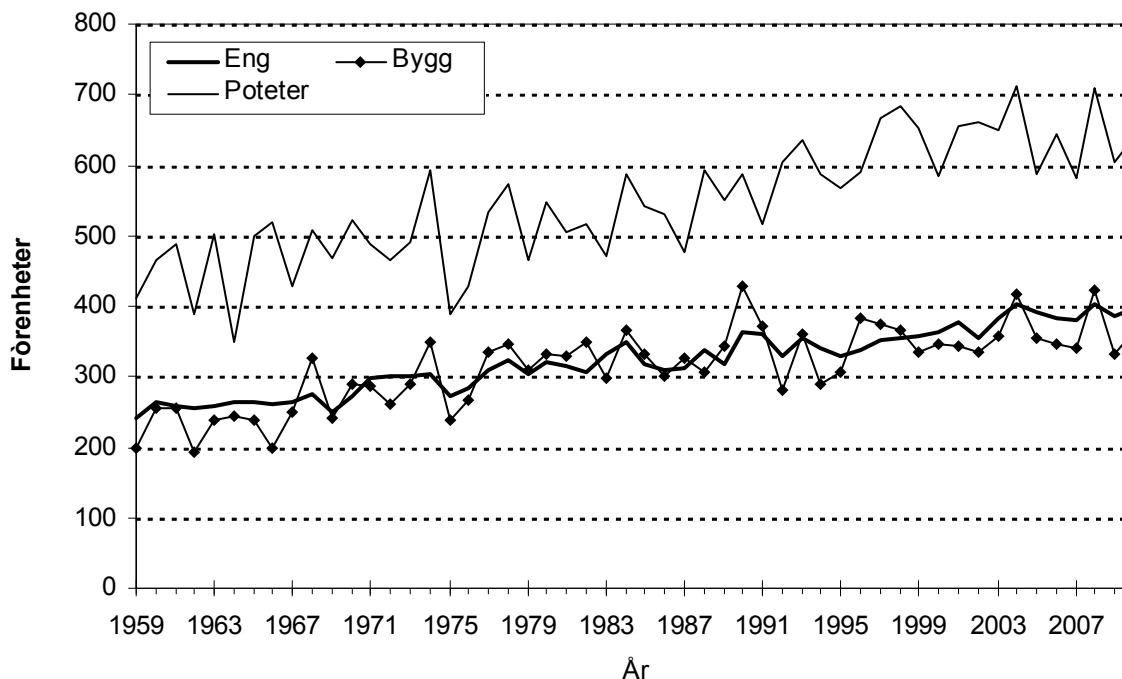
2) Beregnet på mengdebasis fra og med 1993 mot tidligere på fôrenhetsbasis

3) Kg per dekar fra og med 1990, tidligere kg per tre

4) Justert avlingsserie fra og med 1988

5) Kg per dekar fra og med 1990, tidligere kg per busk

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.3 Utviklingen i avlingene for noen vekster, FEm per daa

Langtidstrenden har vist en klar avlingsøkning for både korn og poteter. Likevel har utviklingen gått i motsatt retning i det aller siste.

Fra 1999 til 2007 økte den gjennomsnittlige normalårsavlingen for korn med 37 kg (9,7 %), mens det fra 1989 til 1999 var en økning på 20 kg (5,6 %). Siden 2007 har det vært negativ utvikling for den gjennomsnittlige normalårsavlingen for korn. Nedgangen utgjør 21 kg fram til 2010. Dette er beregningsresultater hvor årlige variasjoner i de registrerte avlingene kan gi en del utslag på normalårsavlingene mellom år.

For poteter var normalårsavlingen stigende gjennom en lang periode fram til 2007. Økningen utgjorde 213 kg (8,6 %) fra 1999 til 2007. Til sammenligning ble det registrert en økning på 62 kg (2,6 %) fra 1989 til 1999. For årene fra 2007 til 2010 har normalårsavlingen for poteter gått ned med i alt 156 kg (5,8 %).

Beregningsprinsippene for engavlinger har blitt endret flere ganger, sist med virkning fra 2000. Dermed kan ikke normalårsavlingene for eng beregnes etter tradisjonell metode. Siden 2000 viser gjennomsnittsavlingen en nedadgående utvikling. Dette kan ha sammenheng med ekstensivering av driften, og med reglene for produksjonstilskudd. Engarealet er holdt oppe selv om grovfôrbasert husdyrproduksjon har gått ned.

Avlingstallene for jordbruksvekstene for det reviderte regnskapsåret er basert på Statistisk sentralbyrås registreringer. For det foreløpige regnskapsåret stammer avlingstallene for korn fra oppgaver fra SLF mens avlingene for de øvrige jordbruksvekstene bygger på oppgaver fra fylkesmennenes landbruksavdelinger. De sistnevnte viser forventede avlinger i forhold til normalårsavlinger ved utgangen av oktober.

Avlingstallene for hagebruksvekstene er basert på oppgaver fra SSB. I perioden 1996–2005 var det SLF som utarbeidet disse oppgavene.

Avlinger for 2008

Samlet for jordbruksvekstene er avlingen i 2008 på mengdebasis beregnet å skulle ligge 5 prosent over normalårsnivå.

Nivået varierte både mellom vekstene og mellom landsdelene, men jamt over var 2008 et godt avlingsår.

Spesielt korn trakk gjennomsnittsavlingen for jordbruksvekstene oppover.

For grønnsaker lå avlingene i 2008 i gjennomsnitt nær normalårsnivå. Det var imidlertid stor variasjon i avlingsnivå de forskjellige grønnsakene imellom. Fruktavlingene hadde også store variasjon. Høye avlinger av pærer og epler trakk avlingsnivået opp. Bæravlingene lå generelt i underkant av normalårsavling.

Avlinger for 2009

2009 var et mye svakere avlingsår enn 2008. Gjennomsnittsavlingen for jordbruksvekster i 2009 lå 9 prosent under avlingen i et normalår.

Alle de viktigste jordbruksvekstene gav forholdsvis lave avlinger. Det var store variasjoner i vær- og vekstforhold mellom forskjellige regioner. Vekstsesongen startet bra med en tidlig våronn i store deler av landet. Seinere fikk spesielt Østlandet og Sørlandet en betydelig forsommertørke, som ble avløst av en langvarig periode med mye regn og vanskelige innhøstingsforhold. Lignende forhold gjorde seg gjeldende også ellers i landet, riktignok med en noe seinere start på regnværsperioden. I Trøndelag var det gode forhold fram til nedbøren satte inn om høsten.

Særlig *korn* trakk avlingsnivået ned. Kornavlingene ble lave for alle kornslagene. Gjennomsnittlig kornavling kom ut 17 prosent under normalårsnivå. Hvete gav bare 69 prosent av normalårsavling, og her var avlingssvikten på Østlandet avgjørende. I Trøndelag ble det oppnådd ganske gode avlinger av bygg, som for en stor del var høstet før regnværsperioden startet.

Avlingen for oljevekstene er beregnet til 91 prosent av normalårsavling.

Det er beregnet at potetavlingen i gjennomsnitt for landet lå 8 prosent under normalårsnivå. For potet var det ikke store regionale forskjeller i «avlingsprosent».

For eng er det i gjennomsnitt for landet regnet med 3 prosent lavere avlingsnivå enn normalt. Engavlingene viser store variasjoner både mellom landsdelene og innen samme landsdel. Innhøstingsforholdene under førsteslåtten var gode i store deler av landet. Derimot ble kvaliteten av andreslåtten høyst variabel som følge av dårlig vær under innhøsting. Verdien av avlingen kan derfor være lavere enn hva mengdetallene tyder på.

For frilandsgrønnsaker lå avlingene i gjennomsnitt 2 prosent under normalårsavling. Avlingene varierte imidlertid mye, fra langt under til betydelig over normalårsnivå.

For veksthusgrønnsaker er det regnet med at gjennomsnittsavlingen lå 18 prosent under normalårsavling.

Som i de fleste år var det i 2009 store svingninger i størrelsen på fruktavlingene. Svært høye avlinger av pære, og også høye avlinger av moreller, har bidratt til å trekke avlingsnivået opp. Siden avlingene var godt under normalen for epler og plomme, og en hadde avlingssvikt for kirsebær, har dette gitt en gjennomsnittsavling for frukt som ligger klart under normalårsavling.

Også bæravlingene hadde store variasjoner i avlingsnivå. Lav jordbæravling har gitt stort utslag og har bidratt til en gjennomsnittsavling for bær som ligger i underkant av normalårsavling.

Samlet planteproduksjon

Det er regnet med en nedgang i den samlede jordbruksproduksjonen på 14 prosent fra 2008 til 2009. Forklaringen ligger først og fremst i at avlingsnivået var betydelig lavere i 2009. I tillegg gikk jordbruksarealet ned.

Under forutsetning av normalårsavlinger er det regnet med at produksjonen vil gå opp igjen med 8 prosent fra 2009 til 2010.

Tabell 2.4 Samlet planteproduksjon i mill. FEm og FEm per dekar¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2006	2007	2008	2009*	2010**
Mill. FFm										
Korn, oljefrø og erte	421	628	1 351	1 123	1 173	1 153	1 186	1 362	978	1 171
Poteter	238	175	127	106	97	90	84	101	83	88
Grønnsaker o.a. ²	83	67	42	25	11	7	7	7	7	7
Høy	1 192	767	493	358	258	109	83	107	100	101
Silo	136	363	1 013	1 035	1 465	1 568	1 605	1 646	1 562	1 578
Grønnfôr ³	23	38	117	115	85	30	29	26	25	24
Halm	95	118	38	33	24	13	10	9	6	10
Beite ⁴	694	682	638	586	827	792	791	825	769	831
Total planteprod., mill. FEm ⁴	2 882	2 838	3 819	3 381	3 940	3 762	3 795	4 084	3 530	3 810
Fem/daa jordbruksareal	285	288	398	340	380	364	368	399	348	379

1) FFE = fetningsfôrenheter (t.o.m. 1992), FEm = fôrenheter melk f.o.m. 1993). Dessuten beregning på mengdebasis fra og med 1993 mot tidligere på kvalitetsbasis

2) Ekskl. rotvekster til fôr fra 2002

3) Inkl. rotvekster til fôr fra 2002

4) Inkludert utmarks- og fjellbeite

2.2.3 Husdyrbestanden og ytelsen

Husdyrbestanden

Tabell 2.5 viser utviklingen i bestanden av de forskjellige dyreslagene. Bestanden er registrert 1. januar hvert år.

Tabell 2.5 Husdyrbestanden per 1. januar, 1000 stk.

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Hest i alt	116,8	41,9	22,0	17,6	22,7	30,2	30,7	31,7
Storfe i alt	1 105	973	1 008	979	1 046	893	876	864
Herav melkekyr ¹	598	437	392	344	323	262	249	245
“ ammekyr	2	7	30	55	58	61
Sau > 1 år ²	945	838	968	1 013	1 103	1 027	1 029	1 048
Geit i alt ³	101	92	62	66	54	38	37	36
Svin i alt ⁴	475	658	601	593	439	519	526	531
Høns > 6 mnd. ⁵	3 011	3 836	4 116	3 575	3 140			
Kylling					3 655	7 799	9 155	8 616
Mink ⁶	245	792	420	134	70	135	130	110
Rev ⁶	17	40	80	209	105	72	67	60

1) Inkludert ammekyr 1959 og 1969

2) Fra 1979: Vinterfødrede sauer

3) Fra 1979: Antall melkegeiter

4) Fra og med 1997 antall avlssvin og slaktesvin per 1. januar

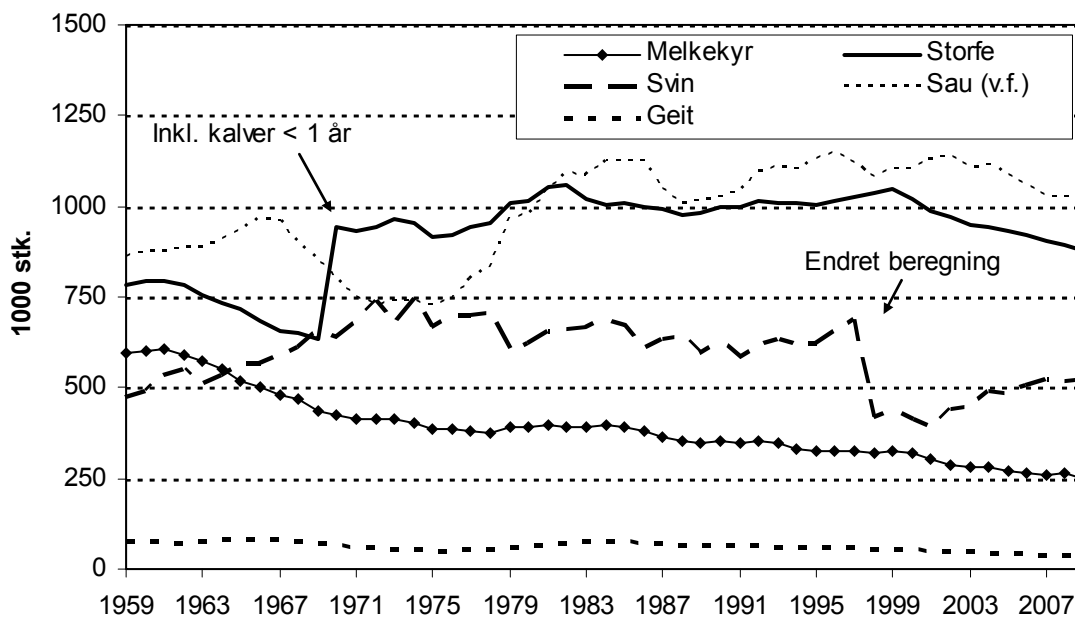
5) Fra 1997 verpehøner over 20 uker. Tatt ut av beregning f.o.m. 2006 på grunn av negativ verdi

6) Avlsdyr per 1. januar ifølge Norges Pelsdyrslag

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Landbruks- og matdepartementet og SLF

Storfebestanden har gått markert ned etter 1999. Antall ammekyr øker, men ikke tilstrekkelig til å oppveie nedgangen i antall melkekyr. Nedgangen i antall melkekyr har sammenheng med tilpasningen til et lavere melkeforbruk og høyere ytelse.

Bestanden av sau er på et jevnt nivå de siste årene mens bestanden av melkegeiter reduseres. For høner, som har negativ kjøttverdi, beregnes det ikke lenger endring i buskapsverdi. Bestanden av kylling har økt i takt med forbruksøkningen. Hestebestanden i jordbruket har vist økning gjennom de siste årene. Bestanden av mink øker mens revebestanden har vist synkende tendens.

Figur 2.4 Utviklingen i husdyrbestanden. Registreringsdato 1. januar

Ytelse

Avdrått per dyr i tabell 2.6 er beregnet på grunnlag av produksjon og dyretall for de forskjellige dyreslagene. For kumelk er det den totale produksjonen, inkludert svinn, som danner grunnlaget. Det samme gjelder for egg, mens beregningen for geit er basert på nettoproduksjonen. Et svinn på 3 prosent er da holdt utenom. For kjøttslagene er beregningen bygd på samlet matproduksjon til salg og hjemmeforbruk. Den delen av kjøttproduksjonen som går til dyrefôr, er altså ikke med i beregningsgrunnlaget.

Til kalkulasjon av melkeytelsen per ku nytter BFJ et antall årskyr som er beregnet av Prognoseutvalget for kjøtt og melk.

Avdrått i storfekjøttproduksjonen, hvor også kalvekjøtt er inkludert, beregnes per årsku medregnet ammekyr. For sauekjøtt beregnes avdrått per vinterfôra sau, det vil si ut fra dyretallet per 1. januar. For svinekjøtt benyttes totalt antall avlssdyr per 1. januar.

Avdråttsnivået for de forskjellige produksjonene har til dels vært lavere enn hva potensialet tilsier. Til dels skyldes dette tiltak for å begrense overproduksjonen av forskjellige husdyrprodukter. Økt produksjonspotensiale på grunn av avlsmessig framgang, bedre fôring og bedre stell, er dermed ikke utnyttet. Utformingen av enkelte tilskuddsordninger kan ha bidratt til bedre totaløkonomi ved å holde dyretallet oppe enn å øke ytelsen per dyr.

Tabell 2.6 Produksjon av melk, storfekjøtt, sauekjøtt, svinekjøtt og egg regnet per avlsdyr

År	Melk ¹ per årsku (melkeku) Liter	Melk ² per Melkegeit ⁴ > 1 år Liter	Storfe ³ og kalvekjøtt per årsku ⁵ Kg	Sau/lamme- kjøtt per vinter fôra sau ³ Kg	Svinekjøtt ³ per avlssvin Kg	Egg per høne ⁶ Kg
1959	2 564	283	82	17,3	746	..
1969	4 001	386	134	20,2	805	8,81
1979	4 900	383	177	19,4	725	10,92
1989	5 787	396	216	23,7	852	15,29
1996	5 840	417	247	23,1	1 035	16,83
1997	5 825	405	254	22,0	1 059	17,29
1998	5 819	411	260	21,5	1 080	17,36
1999	5 776	420	273	20,8	1 122	17,46
2000	5 713	427	263	21,3	1 019	17,36
2001	5 736	419	256	21,6	1 121	17,56
2002	5 890	455	261	22,0	1 165	18,27
2003	5 994	464	261	22,1	1 151	18,62
2004	6 088	477	267	23,6	1 142	18,31
2005	6 191	495	273	24,1	1 144	17,67
2006	6 258	493	276	23,9	1 147	18,27
2007	6 442	501	270	23,0	1 201	18,35
2008	6 580	532	273	23,6	1 261	14,60
2009*	6 657	565	275	23,4	1 236	14,60
2010**	6 774	584	268	23,3	1 269	14,67

1) Bruttoproduksjon

2) Nettoproduksjon

3) Salg og hjemmeforbruk

4) Uten ammegeiter fra og med 1999

5) Melkekyr og ammekyr

6) Per årshøne tom. 2007, per verpehøne > 20 uker per 1.1 fom. 2008

Avdråttene til melkekyr har i gjennomsnitt økt med 1,9 prosent per år etter 2000. Ytelsen av geitemelk har gått fram med 3,2 prosent per år fra 2001 til 2009.

Kjøttproduksjonen per årsku har vært økende fra 2001 til 2009, men går litt ned i 2010. For de seinere årene, tom. 2008, har det vært underdekning av norskprodusert storfekjøtt med import også utover import med tollettelser. Deretter har det vært overdekning. For å fremme størst mulig kjøttmengde per dyr, er det innført høyere vektgrenser og pris-differensiering etter slaktevekt.

For sauekjøtt har avdråttene, målt i kg kjøtt per vinterfôra sau, holdt seg på omtrent samme nivå siden 2004. Variasjonene fra år til år har blant annet sammenheng med beiteforholdene.

I perioden 2000-2009 var det en produksjonsøkning per avlsgris på 21,3 prosent mens økningen i perioden 1989-99 var på 31,7 prosent. Økningen i enkelte år kan være påvirket av produksjonsreguleringer ved overproduksjon.

2.3 Jordbruksavtalen – priser

Prisene for de produktene som omfattes av jordbruksavtalen fastsettes som målpriser. Målprisene danner grunnlaget for prisene til produsent, men fastsettes på et annet ledd i verdikjeden. Målpriser kan oppfattes som maksimalpriser.

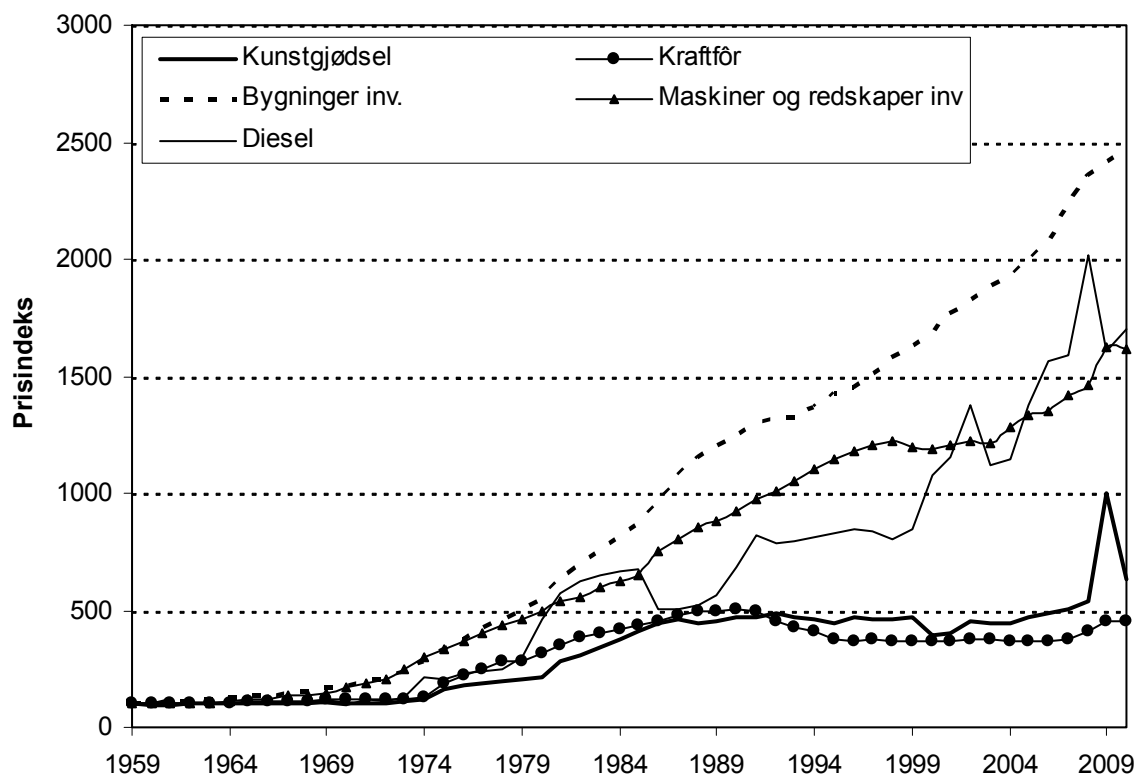
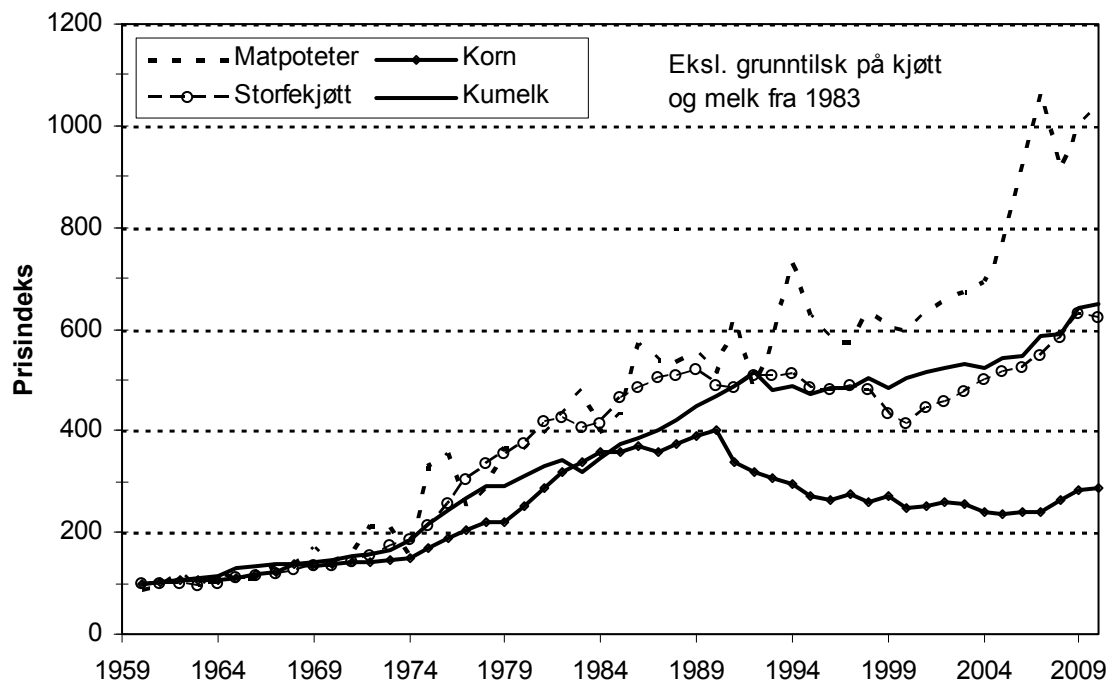
Totalkalkylen skal vise de faktiske utbetalingsprisene til produsent i hvert enkelt år. Disse prisene vil gjenspeile markedsforholdene. Eksempelvis vil overproduksjon vanligvis gi lavere utbetalingspriser enn hva målprisene gir grunnlag for via sviktende markedspriser og økt omsetningsavgift.

Priser og tilskudd for budsjettåret 2010 er anslått med utgangspunkt i de forholdene som var kjent i februar/mars 2010. I tillegg er de endringene som jordbruksavtalen i 2010 har medført, tatt inn i beregningene. Målprisene endres med virkning fra 1. juli.

Under de enkelte postene er det gjort mer detaljert rede for hvilke forutsetninger prisanslagene for hver enkelt vare er basert på.

2.4 Prisutvikling kostnader

For kostnadsposter som er påvirket av den generelle prisutviklingen, har BFJ i sine beregninger for budsjettåret bygd på prisstigningsanslaget fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. I beregningsutvalgets rapport fra mars 2010 er den generelle prisstigningen fra 2009 til 2010 anslått til 2,0 prosent.

Figur 2.5 Prisutviklingen for noen produkter og produksjonsmidler

2.5 Etterspørselen etter matvarer

Tabellen nedenfor gir oversikt over forbruket av de viktigste jordbruksproduktene. For poteter, grønnsaker, frukt og bær angis forbruket slik at det inkluderer produkter som dyrkes i villahager. En mer utførlig omtale av forbruket er gjengitt under de enkelte postene.

Tabell 2.7 Forbruket av de viktigste jordbruksproduktene på engrosnivå. Kg/innbygger

	1959	1969	1979	1989	1999	2007	2008	2009*
Matkorn, inkl. ris (som mel)	81,8	73,6	77,6	79,5	86,3	91,7	88,9	89,5
Matpoteter ¹	87,6	88,6	74,0	71,2	63,1	60,4	59,7	59,7
Grønnsaker ²	41,9	39,7	46,4	53,2	61,2	65,2	71,9	66,7
Frukt og bær ²	63,9	69,2	75,6	77,8	68,7	90,7	93,5	89,3
Helmelk ³	176,4	175,0	160,1	63,6	32,4	23,4	21,2	20,3
Lettmelk				79,2	72,6	56,9	56,2	56,0
Skummet melk ⁴	11,3	13,9	26,3	32,1	22,2	28,2	29,6	30,4
Yoghurt					6,7	9,0	9,2	10,1
Fløte og rømme ⁵	5,0	6,5	6,6	6,9	6,7	7,8	7,1	7,0
Ost	8,6	8,9	12,0	13,3	14,5	17,2	16,7	17,3
Smør	3,2	5,5	5,4	3,4	3,3	2,8	2,9	2,9
Kjøtt fra husdyr ⁶	34,0	39,1	49,7	48,3	57,7	68,8	69,8	68,2
Egg	8,4	9,9	10,8	11,6	10,3	11,6	11,8	11,8

1) Inklusive foredlede matpoteter, eksklusive potetmel

2) Inklusive villahager til og med 1999

3) Eksklusive kondensert og tørket melk. Inklusive yoghurt til og med 1998

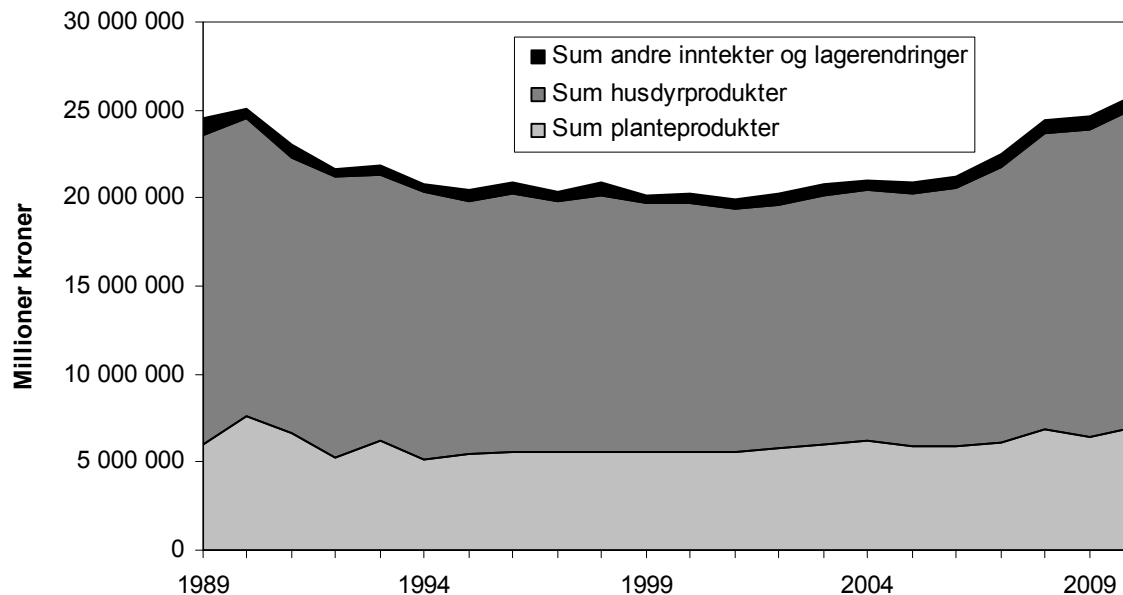
4) Inkl. ekstra lett melk fra 2000

5) Beregnet som 38 prosent fett. Til og med 1990 beregnet som 35 prosent fett

6) Ekskl. grensehandel og biprodukter av kjøtt

3 Inntekter

3.1 Innledning

Figur 3.1 Sum bruttoinntekter ekskl. direkte tilskudd, 1988–2010

Inntektene i jordbruket kommer i grove trekk fra salg av produkter og fra tilskudd. I totalkalkylen inntektsføres også endringer i buskapsverdi, kjøring med jordbrukets maskiner og arbeid knyttet til investeringer. Jf. kapitlene 3.4.1 og 3.4.2.

I kapittel 3 er det gitt en oversikt over inntektsberegningene for de enkelte produktgruppene, mens kapittel 4 handler om posten «direkte tilskudd».

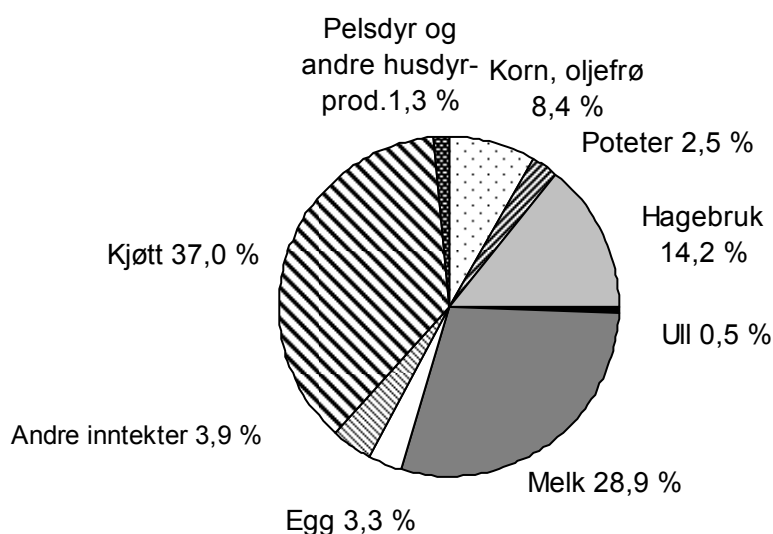
I tabellvedleggene bak i rapporten gis et detaljert bilde av produktmengder, priser og produktverdier. Vedleggene gjelder regnskapsårene 2008 og 2009 og budsjettåret 2010. I budsjettet for 2010 er endringene i priser og tilskudd som følger av jordbruksoppgjøret i 2010, innarbeidet.

En oversikt over inntekter fra de forskjellige planteproduktene er gitt i vedlegg I. Direkte tilskudd presenteres i vedlegg II. Vedlegg IV inneholder oversikt over jordbruksarealet, med fordeling på de enkelte vekstene. Dessuten blir størrelsen på den totale planteproduksjonen, og bruken av planteproduktene, vist der. Husdyrstatus og husdyrproduksjon kartlegges i vedlegg V.

Inntektene i jordbruket, utenom direkte tilskudd, er delt inn i fire hovedgrupper:

1. Inntekter fra planteprodukter
2. Inntekter fra husdyrprodukter
3. Andre inntekter
4. Lagerendringer i buskap

Figur 3.2 viser hvordan produksjonsinntektene i 2009 fordelte seg på ulike produkter. I denne sammenhengen er ikke direkte tilskudd med i produksjonsinntektene. Virkningen av de produksjonsnøytrale tilskuddene, for eksempel arealtilskudd, kommer dermed ikke til uttrykk i figuren.

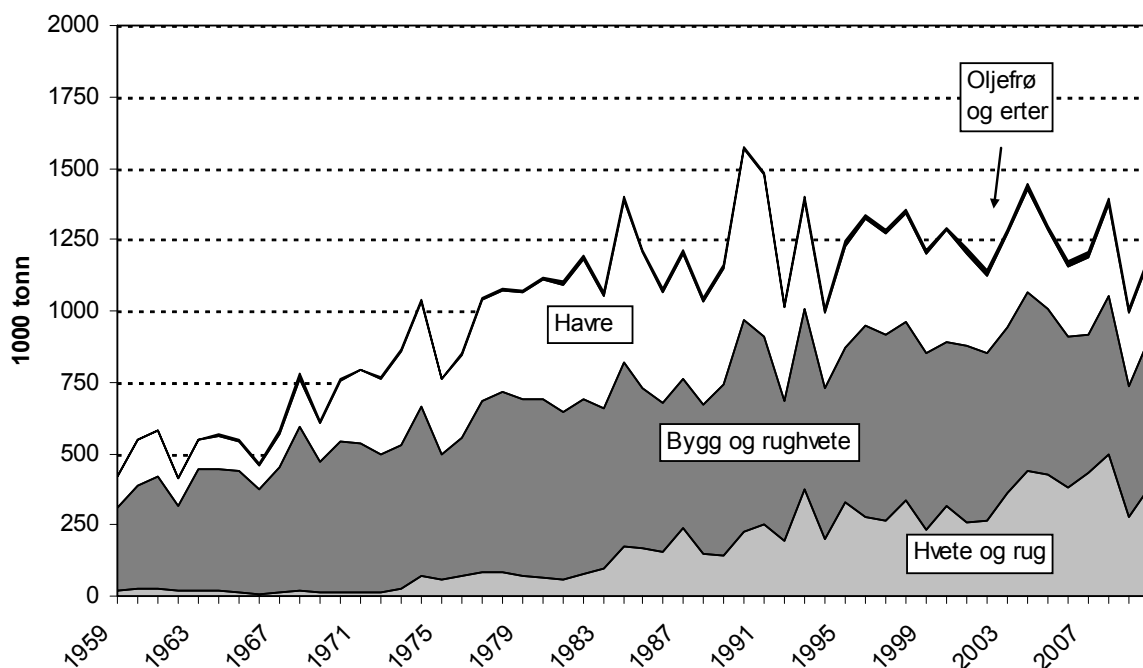
Figur 3.2 Inntektene(ekskl. direkte tilskudd) fordelt på forskjellige produkter. 2009

3.2 Planteproduksjon

3.2.1 Korn, erter og oljefrø

Produksjonsutvikling

I 2009 lå avlingene, ifølge de foreløpige oppgavene, 18 prosent under normalårsnivå. Kornproduksjonen dette året ble på 1 025 300 tonn. Ved å sette inn normalårsavlinger er kornproduksjonen i 2010 beregnet til 1 216 200 tonn.

Figur 3.3 Utviklingen i korn- og oljefrøproduksjonen. 1000 tonn

Produksjonen av korn og oljevekster går også fram av tabell 3.1.

Tabell 3.1 Produksjon av korn og oljevekster, mill. kg 15 prosent vann (8 % for oljefrø)

	Korn	Oljevekster	Erter
1959	422
1969	605	9,4	..
1979	1 064	8,6	..
1989	1 151	10,4	..
1998	1 358	9,8	..
1999	1 219	10,4	..
2004	1 451	12,2	2,6
2005	1 307	10,3	3,7
2006	1 178	9,5	6,2
2007	1 224	9,0	8,9
2008	1 409	9,7	6,7
2009*	1 025	6,5	7,1
2010**	1 216	7,5	7,0

Priser og verditall

Oppgaver fra SLF og Norske Felleskjøp ligger til grunn for verdiberegningen for korn og oljevekster. I tillegg hentes det inn oppgaver fra såvarefirmaer og enkelte andre aktører.

Priser som er fastsatt ved jordbruksoppkjørene, går fram av tabell 3.2.

Ved jordbruksoppkjøret i 2010 ble målprisene for alle kornslagene, unntatt for havre, holdt uendret. For havre ble prisen redusert med 3 øre/kg.

Tabell 3.2 Grunn- og målpriser på korn. Øre per kg^{1, 2}

	1959	1969	1986	1990	2000	2001 ³	2007	2008	2009	2010
Hvete, matkval. ⁴	90	112	303	321	217	231	215	235	248	248
Rug, matkval.	83	105	290	302	201	215	199	219	232	232
Fórkorn						185				
Bygg ⁵	70	93	250	277	178	192	181	201	214	214
Havre ⁵	61	86	220	249	159	173	165	185	198	195

1) Ved opphevingen av den statlige kjøpeplikten på korn fra 1. juli 2001 ble grunnprisene erstattet med et målprissystem. Dette innebar en teknisk oppjustering av prisene på 14 øre/kg

2) Pris for korn med 17 prosent vanninnhold til og med 1988, 15 prosent deretter

3) Noteringsprisene ble nedjustert med 4 øre/kg ved forhandlingsmøte 22. august 2001

4) Proteininnhold i basis kvalitet mathvete ble endret fra 12,5 prosent til 12,0 prosent fra 1. juli 1998

5) Det var målpris på fórkorn fra 2001. Fra 2007 er det målpris på bygg og havre. For bygg og havre er intensjonsprisene oppført for årene 2001-2006

Ved prisberegningen for 2009 er det tatt utgangspunkt i registrerte produsentpriser fra SLF og noteringspriser fra Norske Felleskjøp (markedsregulator). Avregningspris til produsent er fratrukket omsetningsavgift og kostnader til analyse og avregning.

I 2008 og 2009 var det et trekk for omsetningsavgift på henholdsvis 2,00 og 1,00 øre/kg. Det er regnet med et trekk på 1,67 øre/kg i 2010, det vil si gjennomsnittet av de siste tre årenes trekk.

Kostnaden til analyse og avregning var 0,88 øre/kg i snitt for 2009. Det regnes med samme trekk i 2010.

Det var et gjennomsnittlig trekk for tørking og kvalitet på 7,73 øre/kg i 2008. For 2009 er det regnet med et trekk på 7,67 øre/kg. For budsjettåret regner BFJ med 3,47 øre/kg i trekk for alt solgt korn. Dette tilsvarer gjennomsnittlig kvalitetskorreksjon i perioden 1999–2008. Se vedleggstabell 3.1.

Tillegg for økologisk vare, KSL-tillegg og tillegg for leveringsavtaler inngår også i produsentprisene. Tillegg for kontraktproduksjon av mathavre, som ikke inngår i prisene, er tatt inn under posten «lokale tillegg».

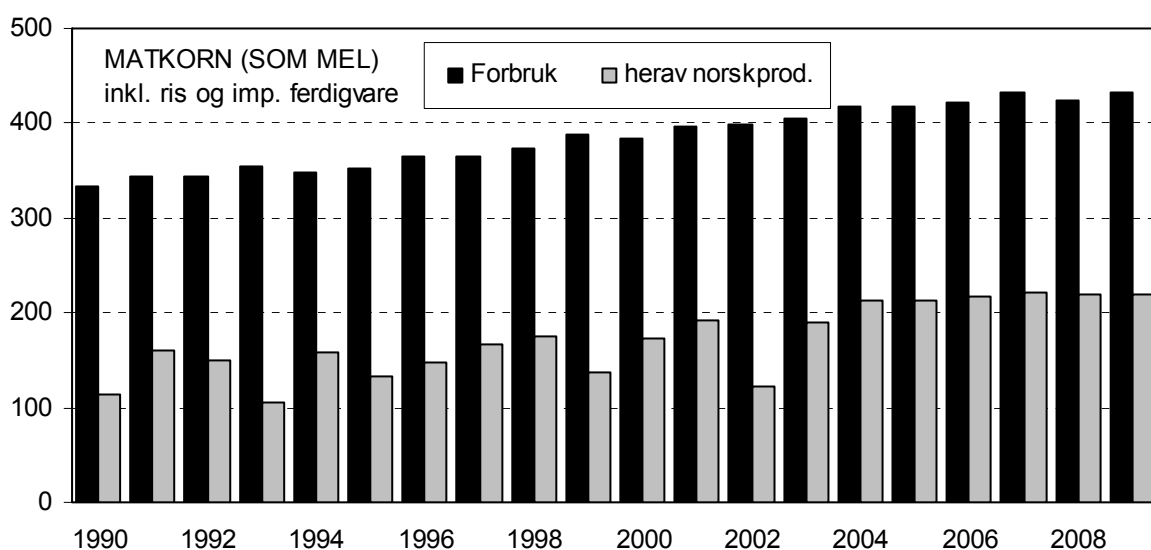
Tabell 3.3 Mengder, priser og verditall for korn, erter og oljevekster

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
<u>Hvete</u>								
Produksjon, mill. kg	20	11	66	143	230	460	263	350
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>14</i>	<i>9</i>	<i>63</i>	<i>136</i>	<i>226</i>	<i>449</i>	<i>252</i>	<i>339</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	90	114	183	330	236	213	228	234
Inntekt, mill. kr	13	10	116	449	532	957	576	792
<u>Rug</u>								
Produksjon, mill. kg	2	4	5	2	6	47	28	42
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>6</i>	<i>47</i>	<i>27</i>	<i>42</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	83	107	169	295	217	197	207	217
Inntekt, mill. kr	1	3	5	2	12	93	56	91
<u>Bygg</u>								
Produksjon, mill. kg	286	456	620	595	624	568	470	540
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>144</i>	<i>316</i>	<i>468</i>	<i>503</i>	<i>614</i>	<i>553</i>	<i>455</i>	<i>526</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	72	97	162	284	196	197	211	211
Inntekt, mill. kr	104	306	757	1 423	1 204	1 090	962	1 110
<u>Havre og bl. korn</u>								
Produksjon, mill. kg	114	134	373	411	355	333	265	283
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>41</i>	<i>96</i>	<i>314</i>	<i>386</i>	<i>350</i>	<i>325</i>	<i>257</i>	<i>276</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	62	88	150	254	178	182	196	193
Inntekt, mill. kr	26	85	470	979	623	592	505	532
<u>Rughvete</u>								
Produksjon, mill. kg					3,7	-	-	-
<i>herav salg, mill. kg</i>					<i>3,7</i>	-	-	-
Utb.pris, øre per kg ¹					197	-	-	-
Inntekt, mill. kr					7,2	1,0	-	-
Erter, mill. kr.						17,8	19,9	19,6
<u>Korn og erter i alt</u>								
Produksjon, mill. kg	422	605	1 064	1 151	1 219	1 416	1 032	1 223
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>201</i>	<i>424</i>	<i>848</i>	<i>1 026</i>	<i>1 200</i>	<i>1 382</i>	<i>999</i>	<i>1 189</i>
Innt. korn og erter, mill. kr	144	404	1 348	2 859	2 379	2 750	2 119	2 545
<u>Korreksjon for tørking og kvalitet, mill. kr</u>								
	-	1	-26	-26	-22	-105	-75	-39
Korntrygd mill. kr	18	55	34	33	-	-	-	-
<u>Særtilllegg for bygg, mill. kr</u>								
	..	1	2	-	-	-	-	-
Geogr.prod.till., mill.kr	-	-	13	142	-	-	-	-
Lokale tillegg, mill.kr	-	-	-	-	3	1	1	1
Oljevekster, mill. kr	..	11	22	45	46	44	31	36
Sum innt. korn, erter og oljev., mill. kr	162	472	1 393	3 053	2 404	2 690	2 076	2 542

1) Inkl. termintilllegg

Anvendelse av norskprodusert korn

Mesteparten av norskprodusert korn går til kraftfôr i husdyrproduksjonen. Andelen som brukes til mat, har likevel steget gjennom lengre tid, som følge av økt hvetedyrking. Hvor mye norsk korn som går til kraftfôr, og hvor mye som blir matkorn, vil variere med avlingsmengdene fra år til år. For matkorn er også kvaliteten avgjørende. Figur 3.4 viser den norskproduserte andelen av forbruket av matkorn her i landet for perioden 1984–2008. Andelen har jevnt over vært økende, og i de tre siste årene har den ligget på over 50 prosent. Totalforbruket av matkorn inkluderer importerte kornprodukter, som for eksempel kjeks og knekkebrød. I de siste fem årene har forbruksandelen av norsk korn i karbohydratkraftfôret ligget mellom 73 prosent og 89 prosent. Den høyeste andelen ble oppnådd i 2005, den laveste i 2007.

Figur 3.4 Forbruk av matkorn, med norskprodusert andel angitt. Millioner kg

3.2.2 Poteter

Produksjonsutvikling

Tabell 3.4 viser omfanget og anvendelsen av den norske potetproduksjonen. Netto-produksjonen beregnes ved å trekke fra bruttoproduksjonen et anslått svinn på 10 prosent. Poteter til fôr framkommer som en rest når all registrert anvendelse til salg, pluss det beregnede hjemmeforbruket av matpoteter og settepoteter, og det anslåtte svinnet, er trukket fra.

Tabell 3.4 Omfang og anvendelse av norsk potetproduksjon. Millioner kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Bruttoproduksjon, mill. kg ¹	989	705	503	494	386	404	331	353
Svinn, mill. kg	99	70	43	49	39	40	26	35
Nettoproduksjon, mill. kg	890	635	460	445	347	364	305	318
Anvendelse, mill. kg:								
Ordinært salg:								
Matpoteter ²	190	198	163	180	111	93	82	88
Eksport	1	0	-	-	-	-	-	-
Statskontr. settepoteter						7	7	7
Potetmel og sprit ³	66	61	65	60	37	62	40	43
Potetmos og –flak, pommes frites, chips etc.	-	20	30	76	104	133	143	132
Ordinært salg i alt	257	279	258	316	252	296	273	270
Hjemmeforbruk:								
Matpoteter ¹	121	95	73	35	4	3	3	3
Fôrpoteter	358	178	70	43	53	37	10	27
Settepoteter ⁴	154	84	60	50	38	28	28	28

1) Potetareal i villahager er inkludert

2) Ny beregningsmetode fra 1984

3) Fra 1999: Til sprit regnes bare poteter brukt direkte til sprit, dvs. ikke inkludert reststivelse fra annen industriell foredling

4) Fra 2000: Settepoteter av egen avl

Priser og verditall

Prisene på matpotet i regnskapsårene blir beregnet på grunnlag av ukentlige prisnoteringer som SLF utfører. For industripotet er prisene i regnskapsårene innhentet direkte fra foredlingsbedriftene.

Oppgaver over omsatte kvanta av matpotet i regnskapsårene er innhentet fra SLF. Foredlingsbedriftene oppgir hvor store kvanta potet som har gått til industriformål i regnskapsårene og gir dessuten kvantumsanslag for forbruket av industripotet i budsjettåret.

Totalkalkylen baserer seg på foredlingsbedriftenes oppgaver over forventede priser på industripotet i budsjettåret. Potetprisene og verdien av den yrkesmessige potetproduksjonen er vist i tabell 3.5. Se også vedleggstabell 3.2. De siste årene har potetprisen ligget langt over målprisnivå. En viktig årsak til det er at potetavlingene i Europa generelt har vært små i denne perioden. Dermed har det ikke vært mulig å regulere prisnivået for norsk potet ved hjelp av billigere import. Prisen i budsjettåret 2010 tar hensyn til målprisøkningen på 15 øre/kg ved jordbruksoppjøret i 2010 og redusert avrenspris på poteter til sprit. Statskontrollerte settepoteter er ført på både inntekts- og kostnadssiden i totalkalkylen fra og med år 2000

Tabell 3.5 Verdiveregning av produksjonen¹ av poteter til salg og hjemmeforbruk

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Salg og hjemmeforbruk								
Poteter til mat og industri ² , mill. kg	379	389	295	341	265	296	273	270
Priser ved salg, øre per kg								
Matpoteter	34	59	125	191	208	314	344	373
Poteter til potetmel	22	30	54	72	79	44	51	56
Poteter til sprit	21	29	54	45	63	22	22	12
Poteter til mos/flak chips, pommes frites etc.		31	79	132	148	178	197	222
Statskontr. settepoteter						446	453	453
Tilskudd								
Potettrygd, mill. kr	14	6	3	-	-	-	-	-
Tilskudd til statskontr. settepoteter, mill. kr	-	-	3	8	-	-	-	-
Distriktstilskudd for Nord-Norge, mill. kr				1,9	1,9	3,6	4,0	3,3
Sum inntekt, mill. kr	131	204	310	522	424	593	619	677

1) Eksklusive villahager

2) Inkl. statskontrollerte settepoteter f.o.m. 2000

Forbruk av poteter og potetprodukter

Forbruksmønsteret for poteter har endret seg mye siden 1960-årene. Regulering av matpotetmarkedet ved å la poteter gå til fôr, har fått mindre betydning etter hvert. Matpotetforbruket per person har fram til nylig gått stadig nedover, mens forbruket per person av bearbeidede poteter (pomes frites, mos og chips etc.) har økt. De aller siste årene har imidlertid forbruket av både matpoteter og bearbeidede poteter stabilisert seg noe.

Tabell 3.6 gir en oversikt over forbruksutviklingen for poteter.

Tabell 3.6 Forbruk (engrosnivå) av poteter til mat

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Salg og hjemmeforbruk, norsk matpotet, mill. kg ¹	311	308	236	215	115	97	85	91
Importerte matpoteter, mill. kg	-	14	19	5	31	33	47	43
Forbruk matpoteter, mill. kg	311	322	255	220	147	130	132	133
Forbruk matpoteter, kg/innbygger	88	84	63	52	33	27	27	27
Forbruk av bearbeidede poteter, ^{2,3} kg/innbygger	0,0	5,1	12,0	19,9	30,4	32,5	32,5	32,5
Forbruk av poteter i alt ^{2,3} kg/innbygger	88	89	74	71	63	60	60	60

Hvert årstall gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

- 1) Inklusive produksjon fra villahager
- 2) Eksklusive poteter til potetmel og sprit
- 3) Beregnet som friske poteter

3.2.3 Hagebruksprodukter

Tabell 3.7 Verditall for hagebruksproduktene¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Grønnsaker i alt inkl. urter, mill. kr ²	98	171	357	687	959	1 534	1 544	1 574
<i>Herav i veksthus, mill kr³</i>	<i>31</i>	<i>45</i>	<i>111</i>	<i>227</i>	<i>360</i>	<i>555</i>	<i>574</i>	<i>594</i>
Frukt i alt, mill. kr	56	81	46	117	86	157	139	159
Bær i alt, mill. kr	44	87	127	161	173	288	324	317
Blomster etc., mill. kr	87	169	521	1 320	1 336	1 383	1 418	1 414
Emballasjetilskudd, mill. kr	-	-	12					
Distrikts- og kvalitets-tilskudd, mill. kr				45	43	49	61	58
Sum inntekter hagebruksprodukter, mill. kr	285	508	1 064	2 330	2 595	3 411	3 486	3 522

- 1) Ekskl. produksjon i villahager f.o.m. 1979
- 2) Inklusive kjøkkenhager på gårdsbruk og uspesifiserte vekster
- 3) Tomat, agurk, salat og urter i veksthus
- 4) Inkl. snittgrønt i 1979

Hagebruksproduktene omfatter grønnsaker og urter, frukt, hagebær og blomster. I vedleggstabell 1.4 er det gitt en detaljert oversikt over kvanta, priser og produksjonsverdi for de forskjellige hagebruksproduktene. Hjemmeforbruket i jordbruket verdiberegnes på lik linje med salgsproduksjonen.

Produksjonsutvikling

Areal- og avlingsutviklingen for grønnsaker, frukt og bær går fram av kap. 2.2.2, men er også nærmere omtalt nedenfor.

Grønnsaker

Areal: Arealet av grønnsaker til salgsproduksjon på friland har økt klart over tid.

Tabell 3.8 Grønnsakareal, dekar¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Blomkål	5 430	5 162	6 059	5 781	5 248	6 799	6 435	6 500
Hvitkål	14 242	13 630	11 934	7 829	5 527	5 306	5 385	5 250
Gulrot	12 804	16 540	11 897	11 678	11 825	13 359	14 974	14 000
Purre	892	1 180	1 176	1 454	1 239	1 530	1 598	1 500
Løk	1 688	2 378	3 940	5 322	6 147	8 152	8 501	8 000
Kålrot til mat	5 354	4 999	5 501	5 000
Kinakål	3 771	3 493	2 960	3 073	3 000
Hageerter ²	1 982	5 194	6 037	6 748	7 309			
Broccoli	2 308	4 092	4 714	4 250
Isbergsalat	2 783	6 693	6 925	6 500
Tomater (veksthus)	752	626	508	390	309	360	320	390
Agurker (veksthus)		211	249	230	240	226	244	245
Andre vekster, friland	5 544	1 352	5 874	6 038	11 074	14 268	14 294	14 294
Sum areal, friland ^{1 3}	43 334	46 273	47 674	49 241	59 427	67 414	72 721	67 575
Sum fysisk areal ³					58 963
Herav kontrakt dyrket areal ⁴	..	7 392	11 864	12 843	11 250	9 014

1) Sammenlignbare arealtall fra 1999

2) Ikke registrering etter 2006

3) Flere hold eller flere vekster etter hverandre på samme areal i samme år regnet bare en gang. Tall mangler for de siste årene

4) Ufullstendige oppgaver etter 1993

Kilde: SSB (LPC 1996-2005). Inkl. Kontrakt dyrkernes landslag for erter og bønner fra 2007.

Avlinger: Nedenfor er det gitt en oversikt over avlingene per dekar for de viktigste grønnsakene. For budsjettåret 2010 benyttes normalårsavlinger.

Tabell 3.9 Avlinger i kg per dekar av de viktigste grønnsaker

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Blomkål	1 250	1 285	1 297	1 519	1 609	1 799	1 673	1 566
Høst/vinterhvitkål	3 733	3 518	2 909	4 419	4 688	4 617	4 766	4 764
Gulrot	2 960	3 096	2 981	3 819	3 877	3 582	3 186	3 380
Purre	2 531	1 844	2 146	2 562	1 833	1 941	1 976	1 828
Løk	2 033	2 198	2 596	3 971	3 109	2 676	2 425	2 526
Kålrot til mat	3 299	3 089	2 744	2 697
Kinakål	2 697	2 439	2 184	2 452	2 268
Hageerter ¹	633	571	525	577	605			
Broccoli	844	1 000	1 003	989
Isbergsalat	1 831	1 813	1 560	1 705
Tomater, veksthus	12 800	13 600	16 200	22 300	32 000	34 500	34 100	43 100
Agurker, "	15 600	23 800	31 800	38 700	37 200	60 400	49 800	64 700

1) Ikke oppgaver etter 2006

Kilde: SSB. LPC/SLF 1996-2004.

Nettoproduksjonen og verdiberegningen bygger på SLFs data for grossistomsetningen, samt på oppgaver fra Kontraktdyrkernes landslag. Det beregnes et tillegg for uregistrert grossistomsetning, direktesalg og hjemmeforbruk.

Tabell 3.10 viser utviklingen i salgsproduksjonen av de viktigste grønnsakvekstene i de siste årene, med anslag for 2010.

Tabell 3.10 Salgsproduksjon av de viktigste grønnsakene. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Blomkål	5 091	4 975	5 894	8 133	6 151	7 867	7 157	7 157
Hvitkål (høst/vinterkål)	46 191	33 494	27 481	28 185	19 033	16 592	15 707	15 927
Gulrot	32 208	40 966	28 372	35 679	36 048	37 105	35 408	35 301
Purre	1 807	2 056	1 893	3 467	2 504	2 768	2 642	2 646
Løk	2 746	4 181	8 899	19 604	13 262	15 350	11 341	12 901
Kålrot til mat	13 141 ²	12 492	11 409	11 615	11 615
Kinakål				13 195	8 117	4 260	4 025	4 238
Erter	1 130	2 373	2 536	4 090	3 510	4 635	2 364	3 000
Broccoli	3 983	6 527	6 663	5 884
Isbergsalat	2 883	9 873	9 811	8 577
Tomater	7 933	7 066	7 623	8 596	9 275	9 290	9 087	10 638
Agurker ³	3 358	5 775	7 850	10 102	13 512	13 809	13 901	13 423

1) Inkluderer villahageproduksjon

2) Inkluderer neper i 1989

3) Agurk i veksthus og agurk på friland

Kilde: SSB/SLF/Kontraktdyrkernes landslag

Frukt

Omsetningsoppgavene viser at det ble levert 6 851 tonn epler klasse I til konsum i 2009. Det ble videre levert 1 801 tonn epler til fabrikk og 266 tonn klasse I pærer til konsum.

Areal: Yrkesproduksjonen er representert ved bedrifter med produksjon på minst ett dekar. Tabell 3.11 viser antall dekar frukt i yrkesproduksjonen. Tendensen har vært en gradvis reduksjon i arealet.

Tabell 3.11 Antall dekar frukt i yrkesproduksjonen

	1989	1999	2008	2009*	2010**
Epler	22 577	18 941	16 761	17 262	17 262
Pærer	4 067	2 152	1 260	1 285	1 285
Plommer	3 460	3 108	3 915	4 324	4 324
Moreller	1 734	2 549	2 344	2 454	2 454
Kirsebær	830	451	490	417	417
Frukt i alt	32 668	27 201	24 770	25 742	25 742

Kilde: SSB/SLF

Avlinger: Tabell 3.12 viser registrerte avlinger i kg per dekar regnskapsårene. Normalårsavlinger er satt inn for 2010.

Tabell 3.12 Avlinger i kg per dekar

	1989	1999	2008	2009*	2010**
Epler	1 311	522	996	798	872
Pærer	578	432	573	662	494
Plommer	639	277	347	356	414
Moreller	433	194	298	367	198
Kirsebær	..	590	596	198	617

Kilde: SSB. SLF 1996-2004

I tabell 3.13 er beregnet netto fruktproduksjon for salg og i kjøkkenhager sammenholdt med registrert engrossalg av frukt. Hovedforskjellen mellom den beregnede nettoproduksjonen og det registrerte engrossalget er at det sistnevnte omfatter bare frukt kl. I til friskkonsum. Altså er verken frukt til saftpresseri eller hjemmeforbruket av frukt med der.

Tabell 3.13 Nettoproduksjon og registrert engrossalg av frukt. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Sum epler	51 754	42 953	12 644	19 134	8 732	11 885	8 922	10 177
<i>Herav reg. salg²</i>				<i>6 928</i>	<i>6 665</i>	<i>9 111</i>	<i>6 851</i>	
Pærer	7 268	8 154	1 651	912	868	376	413	422
<i>Herav reg. salg²</i>				<i>381</i>	<i>647</i>	<i>235</i>	<i>266</i>	
Plommer	14 124	10 086	1 638	1 535	554	971	1 080	1 100
<i>Herav reg. salg²</i>				<i>381</i>				
Kirsebær	2 821	2 704	527	318	186	193	68	172
Moreller ³				346	295	420	521	501
Frukt i alt, nettoprod.	75 967	63 897	16 460	22 245	10 635	13 846	11 004	12 374
<i>Herav</i>								
<i>– salgsproduksjon</i>				<i>21 266</i>	<i>9 741</i>	<i>13 430</i>	<i>11 675</i>	<i>11 675</i>
<i>– registrert salg</i>				<i>7 743</i>	<i>7 312</i>	<i>9 346</i>	<i>10 599</i>	<i>11 978</i>

1) Inklusive fruktproduksjon i villahager

2) Registrert engrossalg kl. I fra Gartnerhallen og private grossister. Tall fra Fruktlagerinspektøren fra 1998. Frukt til saftpresserier kommer i tillegg

3) Engrossalg er ikke registrert

Hagebær

Posten omfatter jordbær, bringebær, solbær, «andre bær» (rips, stikkelsbær og hageblåbær) samt bær i veksthus.

Areal: Bærarealet i yrkesproduksjonen ligger nå på rundt 23–24 000 dekar.

Tabell 3.14 Areal av bær i yrkesproduksjon, dekar

	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Solbær	2 451	2 737	2 397	2786	2896	2896
Jordbær	15 172	13 774	16 076	15488	16207	16207
Bringebær	798	1 924	2 111	4008	4246	4246
Andre bær				754	964	964
Sum	18 421	18 435	20 584	23036	24313	24313

Kilde: SSB. LPC/SLF 1996-2004

Avlinger: Tabell 3.15 viser registrerte avlinger i kg per dekar regnskapsårene. Normalårsavlinger er satt inn for 2010.

Tabell 3.15 Avlinger i kg per dekar

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Solbær			789	659	363	277	299	268
Jordbær	515	692	900	788	587	638	604	668
Bringebær	420	569	632	718	588	640	833	734
Andre bær						115	184	181

Kilde: SSB. LPC/SLF 1996-2004

Tillegget for hjemmeforbruk av bær er, som for frukt, beregnet med utgangspunkt i forbruk per person.

Tabell 3.16 viser netto bærproduksjon, som omfatter både salgsproduksjon og bær som er dyrket i kjøkkenhager.

Tabell 3.16 Nettoproduksjon av hagebær. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Jordbær	3 586	8 610	11 033	8 770	7 739	7 940	7 865	8 694
Bringebær	1 474	1 894	439	1 134	1 012	2 064	2 841	2 504
Solbær	5 026	5 169	1 601	1 487	646	865	966	869
Andre bær						69	142	140
Hagebær i alt	23 185	26 011	14 705	12 775	10 008	10 938	11 752	12 207
<i>Herav salgsprod.</i>	–	–	14 506	12 617	9 916	10 874	11 690	12 146

1) Inklusive bærproduksjon i villahager

Blomster

Totalkalkylens mengdetall for blomsterproduksjonen går fram av tabell 3.17.

Tabell 3.17 Produksjon av blomster og andre pryddplanter. 1000 stk.

	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Snittblomster	81 214	92 924	114 893	118 918	105 379	101 607
Blomstrende potteplanter	16 536	30 383	38 176	35 216	35 811	35 811
Dekorasjonsplanter	3 541	10 084	4 477	2 482	2 257	2 257
Utplantingsplanter	20 250	28 112	32 369	44 854	42 788	42 788

Kilde: SSB/ Norsk Gartnerforbund

Priser og verditall for grønnsaker, frukt, bær og blomster

Verdien av grønnsakproduksjonen var 0,6 prosent høyere i 2009 enn i 2008, ifølge beregningene i totalkalkylen. Volumet gikk ned og økningen skyldes høyere priser. Under forutsetning av at det blir oppnådd normalårsavlinger i 2010, og på betingelse av at prisene utvikler seg i samsvar med målprisene fra jordbruksoppgjøret 2010, er det regnet med at verdien av grønnsakproduksjonen øker med 2,0 prosent i budsjettåret.

SLFs prisregistreringer ligger til grunn for mesteparten av prisberegningen for grønnsaker. For kontrakt dyrkede grønnsaker brukes oppgaver fra Kontrakt dyrkernes landslag.

Priser på epler og pærer til konsum beregnes ved hjelp av oppgaver fra SLF. Priser på pressfrukt er oppgitt av Gartnerhallen. Verdien av fruktproduksjonen er beregnet å ha gått ned med 11 prosent fra 2008 til 2009. Dette skyldes lavere produksjon. Med normalårsavlinger i 2010, og med de målprisøkningene som jordbruksoppgjøret 2010 legger opp til, vil verdien av fruktproduksjonen øke med nesten 15 prosent fra 2009 til 2010.

BFJ har funnet at verdien av bærproduksjonen økte med 12 prosent fra 2008 til 2009. Det meste skyldes økte priser. For 2010 er verdien beregnet å bli 2 prosent lavere enn i året før. Nedgangen skyldes at det forventes lavere priser.

Priser som gjelder blomstersektoren, innhentes fra utvalgte engrosforhandlere.

Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og grønnsaker inntektsføres under hagebruksposten. Beløpene framgår av tabell 3.18.

Tabell 3.18 Mengder, priser og verditall for hagebruksvekstene¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Grønnsaker²								
Bruttoprod. inkl. salatvekster								
mill. kg	156	167	169	187	178	204	206	198
Priser, kr/kg:								
Blomkål	1,19	2,35	3,71	4,36	6,68	9,09	9,03	9,01
Hvitkål	0,32	0,77	1,56	1,69	2,22	3,42	4,12	4,67
Gulrot	0,66	0,91	1,59	2,84	3,58	5,34	6,10	6,46
Tomater	3,04	3,90	6,70	9,89	14,65	14,70	15,33	15,42
Inntekter								
Grønnsaker i alt inkl. urter,								
mill. kr ³	98	171	357	687	956	1 534	1 544	1 574
<i>Herav i veksthus, mill kr⁴</i>	<i>31</i>	<i>45</i>	<i>111</i>	<i>227</i>	<i>360</i>	<i>555</i>	<i>574</i>	<i>594</i>
Frukt								
Bruttoproduksjon, mill. kg ⁵	98,1	86,6	30,0	34,5	12,4	19,8	17,1	18,5
Priser, kr/kg:								
Epler	0,73	1,07	2,52	4,38	6,90	9,09	9,68	9,93
Plommer	0,54	1,95	3,23	8,91	16,81	22,98	23,72	24,69
Inntekter								
Frukt i alt, mill. kr	56	81	46	117	86	157	139	159
Bær								
Bruttoproduksjon, mill. kg ⁵	29,0	32,5	25,5	18,0	12,4	13,3	14,4	14,9
Priser kr/kg:								
Jordbær	2,96	4,25	9,01	13,26	17,79	27,80	28,18	26,01
Solbær	2,62	3,43	8,98	11,45	7,02	7,42	10,20	10,24
Inntekter								
Bær i alt, mill. kr	44	87	127	161	173	288	324	317

1) Ekskl. produksjon i villahager fra og med 1979

2) Bruttoproduksjon er fra og med 1999 regnet som areal ganger avling

3) Inklusive kjøkkenhager på gårdsbruk og uspesifiserte vekster

4) Tomat, agurk, salat og urter i veksthus

5) Bruttoproduksjon frukt og bær gjelder fra og med 1999 bare yrkesproduksjon. Det vil si at verken kjøkkenhager (på gårdsbruk) eller villahager er regnet inn

Tabell 3.18 forts. Mengder, priser og verdi for hagebruksvekstene

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Blomster								
<u>Priser, kr/stk:</u>								
Snittblomster ¹	2,62	4,64	3,73	3,26	3,19	3,15
Blomstrende potteplanter			9,75	13,24	11,53	14,59	16,62	16,94
<u>Inntekter</u>								
Blomster, mill. kr	88	169	521	1 320	1 307	1 383	1 418	1 414
Emballasjetilskudd, mill. kr	-	-	12,4					
Distrikts- og kvalitets- tilskudd, mill. kr				45,2	42,7	48,5	60,7	58,0
Sum inntekter fra hage- bruksprodukter, mill. kr	285	508	1 064	2 330	2 525	3 411	3 486	3 467

1) Inkl. snittgrønt i 1979

Forbruk av grønnsaker, frukt og bær

Grønnsaker

Tabell 3.19 viser, på engrosnivå, det totale norske forbruket av grønnsaker. Summen av norskprodusert og importert mengde er fratrukket det kvantumet som har gått til eksport. «Sum norsk produksjon» i tabellen omfatter bare grønnsaker som er dyrket i jordbruksbedrifter. I beregningen av forbruket er imidlertid produksjonen i villahager inkludert, men bare for årene før 1999. Grønnsakforbruket per person er stigende, men varier beregningsmessig mellom år særlig på grunn av variasjoner i norsk produksjon.

Tabell 3.19 Engrosforbruk av grønnsaker. Mill. kg^{1 2}

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Norsk produksjon								
Hovedkulturene ³	98	97	97	112	97	103	95	98
Andre grønnsaker inkl. salatvekster og kålrot Kjøkkenhager og uspes.	17	21	34	41	45	56	51	49
Grønnsakvekster	15	16	15	16	5	7	6	6
Sopp	0	0	1	1	1	1	1	1
Sum norsk produksjon	130	134	147	170	148	167	153	154
Import⁴								
– friske			31	34	67	109	103	104
– konserveres	20	19	11	27	48	67	66	66
Eksport i alt ⁴	1	0	0	6	2	0	0	0
Forbruk av grønnsaker i alt ⁵	149	153	189	225	270	343	322	324
Forbruk, kg per innbygger ⁵	41,9	39,7	46,4	53,2	60,4	71,9	66,7	66,3

1) Årstallene gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

2) Serien før og etter 1996 er ikke direkte sammenlignbar pga. ny hagebruksstatistikk

3) Til hovedkulturene hører blomkål, hvitkål, gulrot, purre, løk, salatgurk og tomat

4) Nettoimport fra 2007

5) Ekskl. villahageproduksjon fra og med 1979

Frukt og bær

Det aller meste av norsk forbruk av frukt og bær er basert på import. Siden 1999 har importen utgjort over 90 prosent av det totale forbruket. Tabell 3.20 presenterer engrosforbruket av frukt og bær. For årene etter 1998 er ikke forbruket av frukt og bær fra villahager, og heller ikke forbruket av skogsbær, tatt med.

Tabell 3.20 Engrosforbruk av frukt og bær. Mill. kg^{1, 2}

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Norsk produksjon								
Frukt	76	64	23	29	11	14	11	12
<i>Herav registrert salg³</i>	<i>8</i>	<i>7</i>	<i>9</i>	<i>7</i>	..
Hagebær	23	26	20	17	10	11	12	12
Skogsbær ⁴	10	10	11	11
Sum norskprodusert frukt og bær	109	100	54	57	21	25	23	24
Import, frisk frukt ⁵	105	143	182	189	224	320	308	313
<i>Herav epler og pærer</i>	<i>25</i>	<i>27</i>	<i>60</i>	<i>53</i>	<i>62</i>	<i>77</i>	<i>73</i>	<i>76</i>
Import av konserverte og tørket frukt ⁵	13	26	34	40	51	79	78	78
Import, bær ⁵	0	0	3	10	14	25	25	25
Eksport, frukt og bær ⁵	0	2	2	3	3	3	3	3
Forbruk av frukt og bær i alt, mill. kg ⁶	227	267	271	293	307	446	425	425
Forbruk, kg per innbygger ⁶	63,9	69,2	75,6	77,8	68,7	93,5	89,3	89,4

1) Årstallene gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

2) Det er brudd i tallseriene i 1996 på grunn av ny hagebruksstatistikk

3) Registrert engrossalg hos Gartnerhallen og andre grossister kl. I, for epler, pærer og plommer

4) Ikke beregnet for årene etter 1998

5) Nettoimport fra 2007

6) Produksjonen i villahager er inkludert for perioden 1979-1998

3.2.4 Andre planteprodukter

Posten omfatter salg av stråfôr og «andre frø til modning». «Andre frø til modning» er norskproduserte frø fra engvekster, rotvekster og grønnsaker. Stråfôr omfatter høy, rundballefôr og halm til sektorer utenom jordbruket, foruten gras til framstilling av grasmel og fôrpellets

Tabell 3.21 Mengder, priser og verditall for andre planteprodukter

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
<u>Innenlandsk salg av stråfôr, mill.kg:</u>								
Høy	1,0	4,4	11,1	18,1	33,7	55,5	61,3	66,8
Rundballefôr					10,4	31,4	32,6	33,4
<u>Gras til grasmel, fôrpellets og briketter</u>								
Halm	7,8	9,1	14,2	10,7	1,5	0,4		
Eksport av stråfôr	4,5	6,1	6,0	6,0	2,7	-	-	-
	1,4	0,3	-	-	0,0	0,5	0,3	0,3
<u>Priser, øre/kg</u>								
Høy, innenlandsk salg	26	40	107	175	200	254	264	264
Rundballefôr					39	41	42	42
Grasmel og fôrpellets	-	22	46	66	41	55		
Halm	11	16	30	57	51	-	-	-
Inntekt fra stråfôr, mill. kr	3	5	20	42	73	154	176	190
<u>Andre frø til modning:</u>								
<u>Engfrø</u>								
- tonn				3 094	2 198	1 787	1 513	2 323
- kr/kg				31,24	21,25	26,08	26,16	25,57
<u>Rotvekst- og grønnsakfrø</u>								
- tonn				4	1	1	1	1
- kr/kg				50	408	200	300	300
Inntekt fra «andre frø til modning», mill. kr				97	47	47	40	60
Sum andre planteprod., mill. kr	3	5	20	139	120	201	216	251

Innenlandsk salg av høy og rundballefôr (og tidligere også halm til fôr) blir beregnet på grunnlag av antall hester utenom jordbruket. I de siste årene har eksporten av høy og halm vært ubetydelig.

Priser på høy og rundballefôr hentes nå inn fra noen av de største aktørene i markedet på Østlandet. Prisene er omregnet til å gjelde avlingsår.

Salget av høy og rundballefôr øker som følge av en økende hestebestand utenom jordbruket. Salget av grasmel og pellets er satt lik produksjonstallene. Se tabell 3.21 og vedleggstabell 1.3.

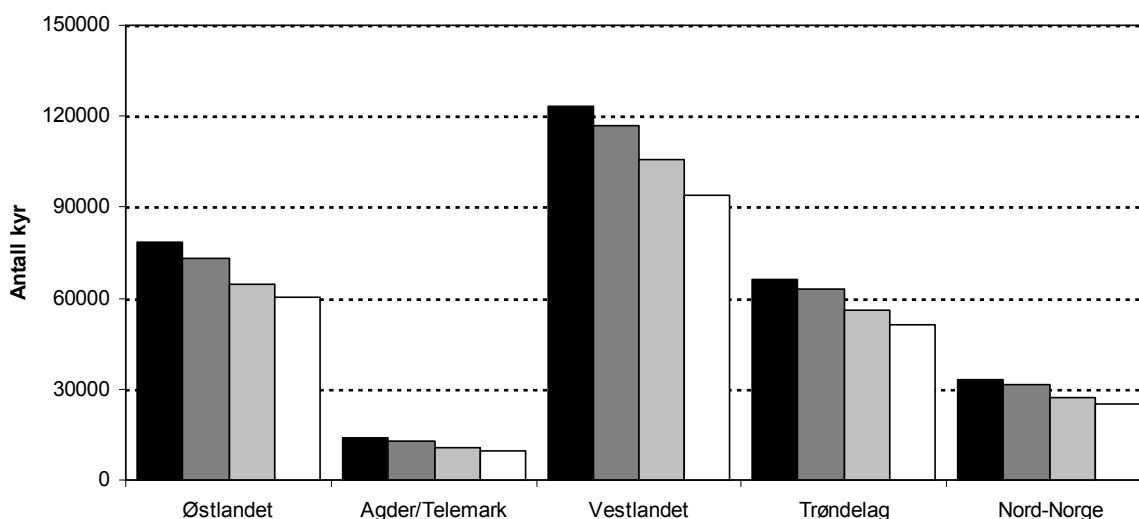
3.3 Husdyrproduksjoner

3.3.1 Melk

Produksjonsgrunnlag for kumelk

Kubestand og besetningsstørrelse: Ifølge produksjonstilskuddsstatistikken var melkeku-
bestanden per 1. januar 2009 på 249 482 kyr. Bestanden hadde gått ned med 12 600 kyr i
forhold til 1. januar 2008. Melkekubestanden per 1. januar 2010 var på 244 684 kyr, altså
en nedgang på 4 800 kyr. Til inngangen av 2011 er det prognosert en økning i melkekube-
standen på ca. 800 dyr. Tallet på ammekyr øker nå med om lag 2 000 dyr per år, jf. tabell
2.5. Antallet melkekyr har vært avtakende over lang tid, og økningen i ammekubestanden
er ikke stor nok til å opprettholde totalt antall kyr.

Den regionale fordelingen av kubestanden er vist i figur 3.5.

Figur 3.5 Antallet melkekyr i henholdsvis 1997, 2000, 2005 og 2009 fordelt på regioner

Totalt var det i Norge 11 703 jordbruksbedrifter med melkekyr per 31. juli 2009, en ned-
gang på 847 bedrifter fra 2008. Den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen var på 20,5 kyr
i 2009. Året før var den på 19,8 kyr.

Regionvis varierte den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen i 2009 fra 16,9 kyr på
Vestlandet utenom Rogaland til 24,6 kyr i Rogaland. I figur 3.5 inngår Rogaland i
Vestlandet. Rogaland hadde 46 prosent av kyrne for hele Vestlandet i 2009. For 2010 er
det forventet en gjennomsnittlig besetningsstørrelse per jordbruksbedrift for landet totalt
på 22,0 kyr.

Ytelse: Ved beregningen av ytelse per ku benytter BFJ et beregnet gjennomsnittlig
kutall for året. Dette gjennomsnittlige kutallet blir beregnet av Prognoseutvalget for melk.
Fra 2008 til 2009 gikk ytelsen opp med 78 liter per årsku. Melkeytelsen er anslått å øke
med om lag 109 liter per årsku i 2010.

Produksjon og anvendelse av kumelk

Etter en reduksjon av produksjonen på 90-tallet har melkeproduksjonen, dvs. meierileveransen, ligget i overkant av 1 500 mill. liter etter 2000. For 2010 er det forventet en meierileveranse på 1 524 mill. liter.

Tabell 3.22 Produksjon og ytelse, kumelk

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Nettoproduksjon, mill. liter	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 626	1 586	1 608
Brutttoproduksjon, mill. liter	1 538	1 731	1 872	1 980	1 824	1 659	1 618	1 640
Liter per årsku, (brutto) ¹	2 564	4 001	4 900	5 787	5 776	6 580	6 657	6 766
Endring i ytelse per år, liter ²		144	90	89	-1	138	78	109

1) 1959 og 1969: Gammel metode for beregning av årskyr

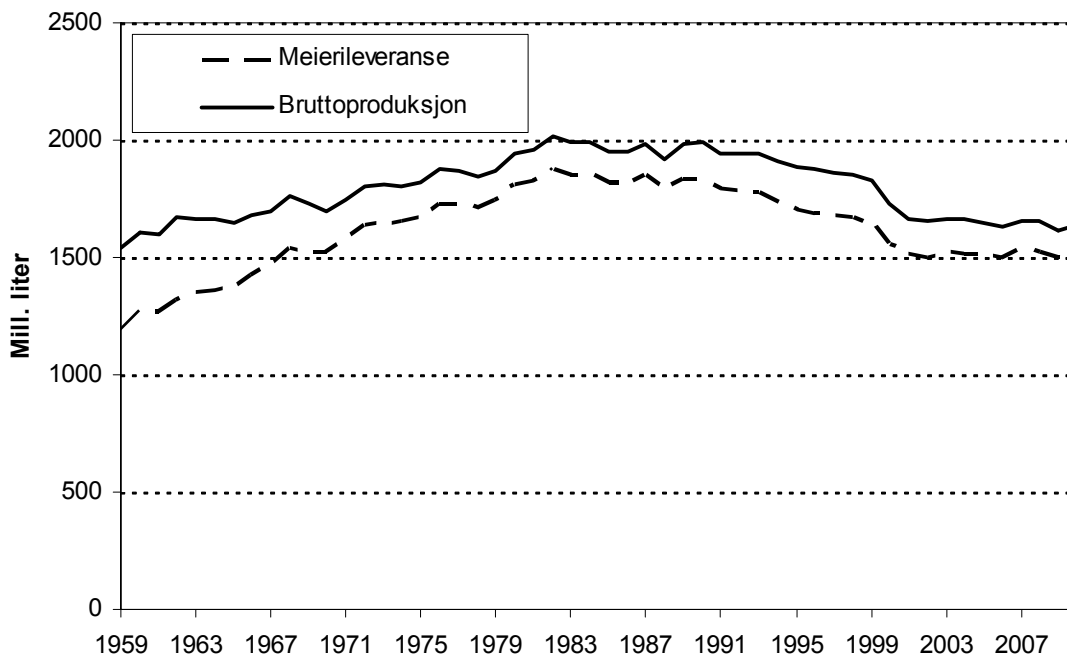
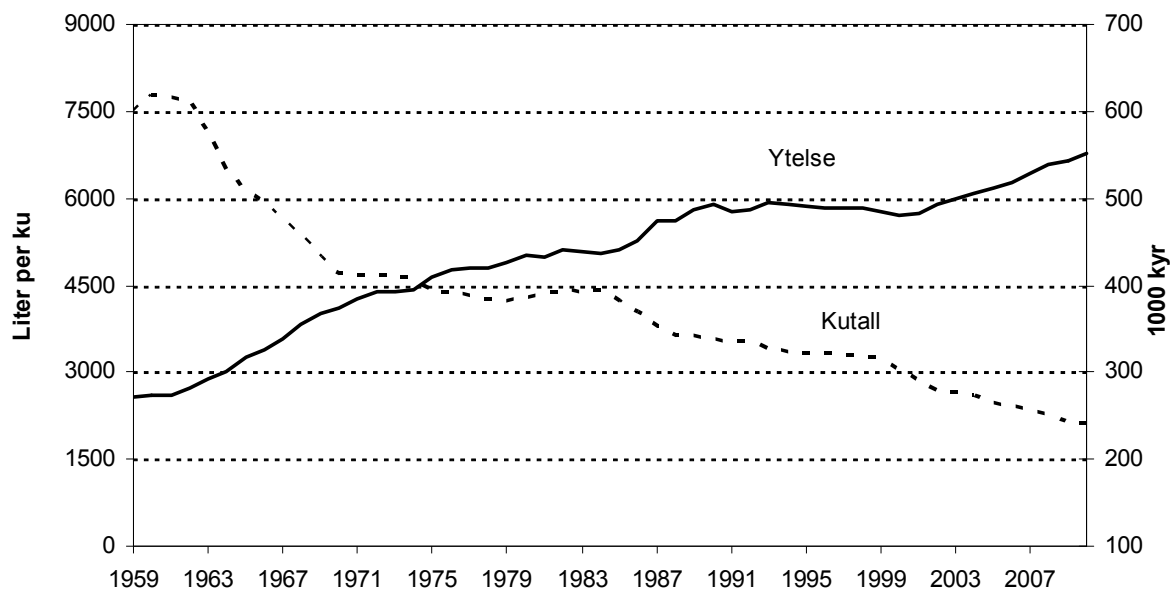
2) Endring i gjennomsnitt per år i perioden fra forrige oppgitte tall

Tabell 3.23 Produksjonen og bruken av melk. Millioner liter

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
<u>Kumelk</u>								
Nettoproduksjon	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 626	1 586	1 608
Meierileveranse ¹	1 189	1 528	1 742	1 835	1 647	1 526	1 501	1 524
Direkte salg	72	32	12	5	-	-	-	-
Hjemmeforbruk	156	74	28	13	7	3	3	3
Lokal foredling						0,7	0,7	0,7
Fôr ²	75	42	29	92 ²	135	97	82	81
<u>Geitemelk</u>								
Nettoproduksjon	20,2	26,5	23,6	27,0	22,0	20,7	21,2	21,3
Meierileveranse	17,8	25,1	22,2	25,7	21,5	19,4	19,9	20,0
Annet salg	1,6	1,0	1,0	0,9	0,2	0,9	0,9	0,9
Hjemmeforbruk	0,3	0,1	0,1	-	-	-	-	-
Fôr	0,5	0,1	0,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

1) Inkl. salg av gårdssmør fra og med 1996

2) Beregningen er, fra og med 1989, endret fra normert behov for kalver til en restmengde: «Ikke levert meieri» og «Ikke hjemmeforbruk eller svinn»

Figur 3.6 Kutall og ytelse per ku. Bruttoproduksjon og meierileveranse

Priser og verdital

Verdiberegningene for melk tar utgangspunkt i TINE BAs regnskap.

Verdien av meierienes produsentveiledning inntektsføres under «melk» i totalkalkylen, men føres samtidig som en kostnad under «andre kostnader».

Inntektene i meieribruket er avhengige av salgsutviklingen for de ulike melkeproduktene. Dette gjelder først og fremst det innenlandske salget, men også for produktene som eksporteres. Salg av konsummelk, som krever minst behandling på meieriene, gir de høyeste inntektene. Deretter følger ost, og til sist smør og tørrmelk.

Grunntilskuddet for melk, som nå kun omfatter geitemelk, og distriktstilskuddet, ble beholdt uendret ved årets jordbruksoppgjør. Tabell 3.24 viser utviklingen i utbetalingene av distriktstilskudd og kvantumsavgrenset tilskudd.

Melkeprisene er beregnet uten distriktstilskudd og grunntilskudd. Produsentenes fraktandel er trukket direkte i melkeoppgjøret og kommer ikke til syne på verken inntekts- eller kostnadssiden. I verdiberegningen føres distriktstilskuddet og grunntilskuddet som egne poster under «melk». Målprisen på ku- og geitemelk ble økt med 13 øre/liter ved jordbruksoppgjøret 2010. Av tabell 3.25 framgår priser, mengder og de andre variablene som tas hensyn til når verdien av melkeproduksjonen beregnes. Posten for salg av melkekvoter gjelder betaling for kvoter som er solgt, men ikke videresolgt.

Tabell 3.24 Distriktstilskudd i melkeproduksjonen.¹ Millioner kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*
<u>Distriktstilskudd²</u>							
Sone A			15	12	-	-	-
Sone B			30	106	29	30	34
Sone C			33	80	60	62	64
Sone D	44	63	125	297	177	179	184
Sone E			16	65	54	56	57
Sone F			11	30	31	30	31
Sone G			35	60	52	49	48
Sone H				20	4	4	4
Sone I					19	22	22
Sone J				23	20	20	20
Tilskudd til Finnmark ³	3	3	4	-	-		
Avkorting for maksimal tilskuddsutbetaling				7			
Sum distriktstilskudd	47	66	265	688	447	452	464
Kvantumsavgrenset tilskudd ⁴	-	-	471	1 829	-	-	-
Driftstilskudd	63	-	-	-	-	-	-

1) Omfatter også geitemelk. Korrigeringer og periodisering i meieriselskapene kan gi mindre avvik fra sumbeløp postert i totalkalkylen og statsregnskapet

2) Satser gjeldende for 2009: Sone A 0 øre, B 11 øre, C 28 øre D 37 øre, E 47 øre, F 60 øre, G 85 øre, H 106 øre, I 164 øre og i sone J 173 øre

3) Tilskudd til Finnmark er tatt bort i den tradisjonelle form fra 1. juli 1988. Tilsvarende beløp er finansiert over riksoppjøret og inngår dermed i den beregnede melkeprisen

4) Kvantumsavgrenset tilskudd omgjort til et driftstilskudd per bruk fra og med 1. juli 1990. Tilskuddet føres under posten «direkte tilskudd».

Tabell 3.25 Produksjon, priser, tilskudd og verditall i melkeproduksjon

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Kumelk								
Nettoproduksjon, mill. liter	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 626	1 586	1 604
Herav salg og hjemme- forbruk, mill. liter	1 417	1 634	1 782	1 854	1 654	1 531	1 506	1 527
Utbetalingspris, øre/liter ¹	65,14	92,20	191,87	293,81	317,87	388,48	420,72	433,63
Inntekt fra kumelk, Ekskl. tilskudd, mill. kr	923	1 507	3 419	5 446	5 258	5 947	6 334	6 623
Geitemelk								
Nettoproduksjon, mill. liter	20,2	26,5	23,6	27,0	22,0	20,7	21,2	21,3
Herav salg, mill. liter	19,7	26,2	23,3	26,6	21,6	20,3	20,8	20,9
Utbetalingspris, øre/liter ¹	105,88	134,96	310,00	450,80	305,01	386,46	418,61	430,71
Inntekt geitemelk, ekskl. tilskudd, mill. kr	21	35	72	120	66	78	87	90
Produsenttjenesten, meierifinansiert				153	133	159	160	159
Tilskudd, mill. kr								
Distriktstilskudd	47	66	365	688	447	452	464	493
Kvantumsavgrenset tilskudd	-	-	471	1 829				
Driftstilskudd	63	-	-	-				
Fraktilskudd	12	32	95	-				
Distriktsmeieritillegg				110				
Grunntilskudd					123	55	60	64
Salg av melkekvoter					189	-15	-4	-2
Inntekt melk i alt, inkl. tilskudd, mill. kr	1 065	1 639	4 321	9 176	6 216	6 677	7 101	7 427

1) Pris ekskl. grunntilskudd fra og med 1983. Geitemelktillegget er overført fra prisutjevningsordningen til grunntilskuddet fra 1. juli 1998. Ekskl. meierifinansiert produsenttjeneste fra 1999

Forbruk av melk og melkeprodukter

Konsummelk

Engrosforbruket av konsummelk i alt (hmelk, lettmelk, ekstra lett og skummet melk) har stort sett gått nedover i de siste 20 årene. Nedgangen har til en viss grad blitt oppveid av en økning i forbruket av konserverte melkeprodukter.

Tabell 3.26 viser detaljer for hvordan melkeforbruket har utviklet seg. I tallene for hmelk er forbruket av egenprodusert melk i produsentenes husholdninger tatt med (beregnet til 2,7 mill. kg for 2009). Yoghurt er inkludert fram til 1999, men deretter skilt ut.

Fløte og rømme

Forbruket av fløte og rømme har holdt seg stabilt over en lang periode, jf. tabell 3.26.

Tabell 3.26 Forbruk av helmelk, lettmelk, skummet melk og fløte på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Helmelk, ¹ mill. kg	627	674	652	269	145	101	97	97
Kg per innbygger	176	175	160	64	32	21	20	20
Lettmelk, mill. kg	335	324	268	267	268
Kg per innbygger	79	73	56	55	55
Skummet melk ² , mill. kg	40	54	107	136	99	141	145	145
Kg per innbygger	11	14	26	32	22	30	30	30
Konsummelk i alt,	667	726	759	739	568	509	509	510
Kg per innbygger	188	189	186	175	127	107	106	104
Yoghurt i alt ³ , mill. kg					30	44	48	49
Kg per innbygger					6,7	9,1	10,0	10,0
Fløte og rømme ⁴ , beregnet som 35 % fett, mill. kg	18	25	27	29	30	34	34	35
Kg per innbygger	5,0	6,5	6,6	6,9	6,7	7,1	7,0	7,2

1) Inkludert yoghurt til og med 1998

2) Inkl. ekstra lett melk. Fra og med 2. halvår 1998 ekskl. skummetmelk til produksjon av smørblandet lettmargarin

3) Som melk

4) Som 38 prosent fett fra og med 1991

Konserverte melkeprodukter

Endringer i beregningsmetoder gjør at eldre og nyere tall for forbruket av konserverte melkeprodukter ikke er helt sammenlignbare. Forbruket av slike produkter har likevel økt mye gjennom den perioden som omfattes av tabell 3.27.

Tabell 3.27 Forbruk av konserverte melkeprodukter beregnet som råvare

	1979	1984 ¹	1989	1999 ²	2008	2009*	2010**
Helmelk i konserverte produkter, mill. kg ³	21	31	35				
Skummet melk i konserverte produkter, mill. kg ³	38	55	44				
Fløte i konserverte produkter, mill. kg	..	0,9	0,6				
Melkefett (100 %) i konserverte produkter, mill. kg	0,5				
Annet ²							
Tørket myse til konsum, mill. kg	..	0,6	0,7				
Sum forbruk av konserverte melkeprodukter, mill. kg	59	87	80	93	165	156	167
Kg per innbygger	15	21	19	21	35	32	34

1) Ny beregningsmetode fra og med 1982, brudd i serien

2) Ny beregningsmetode fra og med 1999, brudd i serien

3) Kondensert melk, tørket melk. Fra og med 1982 er melk i andre konserverte produkter, (milkshake, puddinger, sauser etc.) med, og serien har et brudd på det tidspunktet

Smør

Forbruket av smør gikk mye ned i tiårsperioden 1979–1989. Seinere har det holdt seg ganske stabilt (jf. tabell 3.28).

Økt forbruk av magre konsummelktyper, og lavere smørforbruk, medførte fra midten av 1980-tallet et overskudd av fett i melkesektoren. En betydelig eksport av smør ble iverksatt. Samtidig ble fettinnholdet i returnmelken økt. I løpet av 1990-årene gikk både produksjonen og eksporten av smør ned, parallelt med nedgangen i melkeproduksjonen.

Tabell 3.28 Produksjon, eksport, import, lagerendring og forbruk av smør på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Smørproduksjon i alt, mill. kg ¹	17,5	21,2	20,5	24,2	19,6	16,8	17,2	17,6
Eksport, mill. kg	6,4	1,4	0,4	9,2	5,1	3,2	3,5	3,1
Import, mill. kg	-	1,3	1,7	-	0,2	0,4	0,4	0,3
Lagerendring, mill. kg ²	+0,1	+0,2	+0,2	-0,7
Forbruk								
I alt, mill. kg	11,2	21,3	22,0	14,3	14,7	14,0	14,0	14,9
Kg per innbygger	3,2	5,5	5,4	3,4	3,3	2,9	2,9	3,0

1) Inkl. smør til margarinproduksjon

2) - betyr lagerøkning og + betyr lagernedgang

Kilde, regnskapsårene: TINE Norske Meierier

Ost

Tabell 3.29 viser at både produksjonen og forbruk av ost har ligget på et relativt jevnt nivå de seinere årene, spesielt når en ser tallene per innbygger.

Tabell 3.29 Produksjon, eksport, import og forbruk av ost på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999 ¹	2008	2009*	2010**
Produksjon²								
Ost i alt, mill. kg	38,6	49,6	67,6	82,9	84,9	85,7	87,1	89,1
Eksport, mill. kg	9,7	16,3	20,8	23,1	23,3	14,4	13,4	14,3
Import, mill. Kg	0,2	0,3	1,4	2,0	3,1	8,5	8,7	8,5
Lagerendring, mill. kg ³	+1,5	+0,7	+0,7	-5,6
Forbruk								
Ost i alt, mill. kg	30,6	34,3	48,9	56,2	64,7	79,7	82,5	83,3
Kg per innbygger	8,6	9,0	12,0	13,3	14,5	16,7	17,1	17,0
Herav:								
Hvitost totalt,	17,4	21,4	34,6	41,7	48,1	62,5	61,0	60,8
kg per innbygger	4,9	5,6	8,5	9,9	10,8	13,1	12,6	12,4
Brunost totalt,	13,2	12,8	14,3	14,5	10,9	8,3	9,5	9,3
Kg per innbygger	3,7	3,3	3,5	3,4	2,5	1,7	2,0	1,9
Annen ost totalt,					6,3	8,9	12,0	13,1
Kg per innbygger					1,4	1,9	2,5	2,7

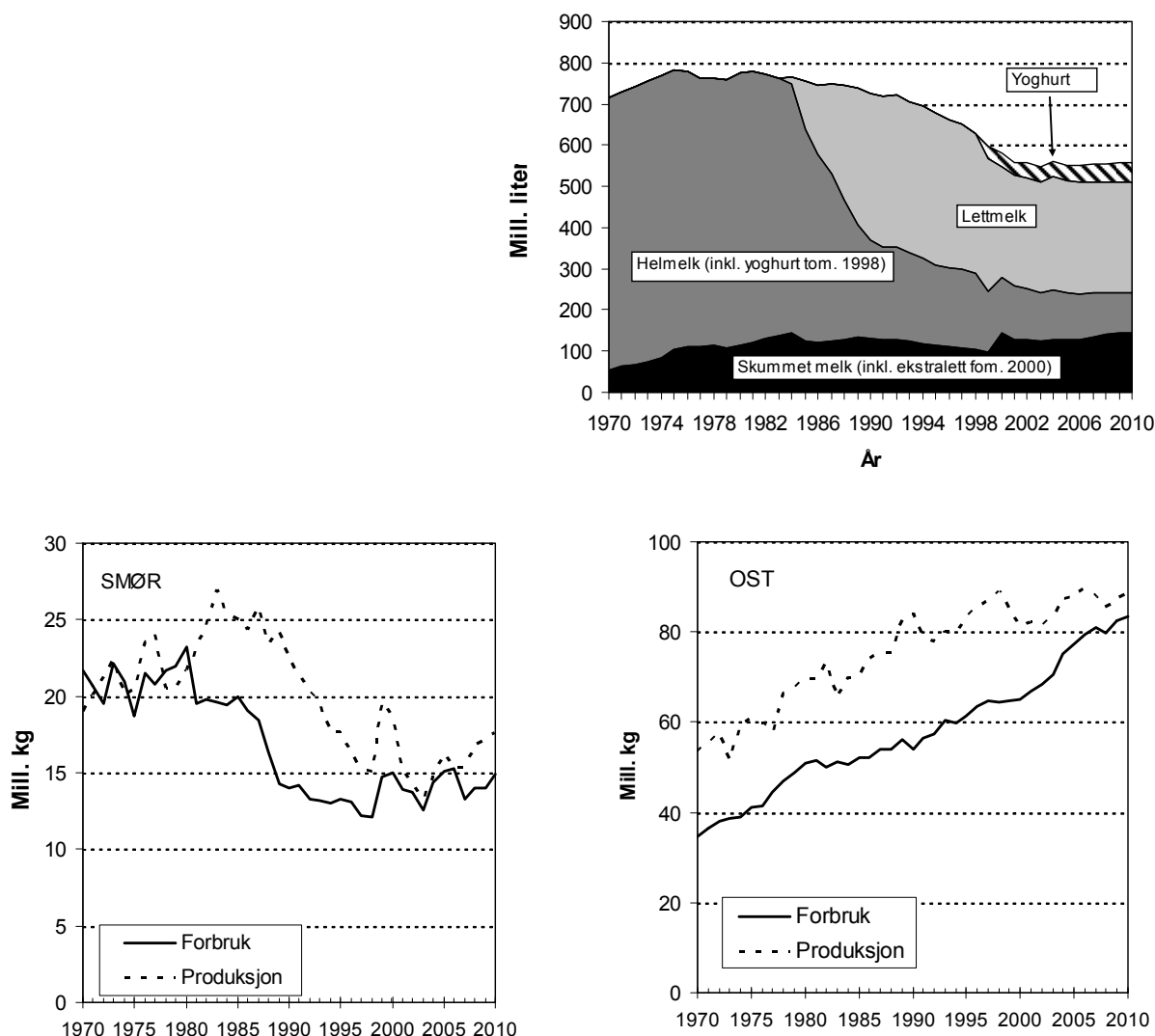
1) Endret beregningsmetode fra og med 1999

2) Inkludert smelteost

3) Minus betyr lagerøkning og pluss betyr lagernedgang

Kilde, regnskapsårene: TINE og Omsetningsrådet

Figur 3.7 gir et bilde av hvordan forbruk og produksjon av konsummelk, ost og smør har utviklet seg siden 1970.

Figur 3.7 Forbruk og produksjon av konsummelk, ost og smør

3.3.2 Kjøtt

Posten omfatter produksjon og forbruk av kjøtt fra følgende husdyr: Storfe, sau, gris, geit, hest og fjørfe. Produksjonen verdiberegnes ved å multiplisere priser og respektive mengdetall. Kjøttproduksjon på kaniner er behandlet i en egen post i totalkalkylen. Kjøttproduksjon på tamrein, vilt og hval omfattes ikke av totalkalkylen, men er tatt med i tabell 3.30, som viser all norsk produksjon av kjøtt til salg og hjemmeforbruk. Tabell 3.38 viser forbruk av kjøtt i alt. Der er også biprodukter fra slakterisektoren inkludert, samtidig som grensehandelen er tatt hensyn til.

Produksjonsutvikling

Kjøttproduksjonen har økt gjennom flere år og er i 2010 prognosert til å skulle ligge på et rekordhøyt nivå. Totalt sett har kjøttmarkedet vært nær balanse i de siste årene, men med en viss underdekning av norskprodusert storfe og sau/lam tom 2008 og med en liten overdekning av svinekjøtt. Fra 2009 har det vært en viss overdekning også av storfe- og sau/lam. Dette regnes det med også i budsjettåret. Som følge av WTO-avtalene er det importkvoter med redusert toll. Videre har Norge ensidig redusert tollene på en viss mengde importert storfekjøtt fra MUL-land (minst utviklede land). Det er regnet med en import på 8,9 mill. kg, medregnet kvoteimport, i 2010. WTO-avtalen setter også tak på hvor mye som kan eksporteres.

Tabell 3.30 Produksjon av kjøtt til salg og hjemmeforbruk. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Storfe ekskl. kalv	41,1	52,1	69,6	74,0	94,1	84,5	82,7	80,4
Kalv	7,5	6,6	1,9	1,4	1,5	2,0	1,7	1,6
Storfe i alt	48,6	58,7	71,5	75,4	95,6	86,5	84,4	82,0
Sau/lam	14,9	17,3	18,8	23,1	22,9	24,2	24,1	24,5
Geit/kje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Hest	2,2	1,9	0,8	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4
Fjørfe	2,9	5,2	9,8	20,0	36,5	84,1	81,3	86,1
Rein	1,6	1,4	1,6	2,7	1,6	2,1	2,0	2,0
Kaniner	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3
Gris ¹	48,2	65,6	78,9	84,1	109,3	122,7	123,7	128,2
Sum kjøtt ¹	118,9	150,6	181,9	206,6	267,1	320,5	316,4	323,8

1) Ekskl. hode og labb på gris f.o.m. 2002

Storfe

Slaktingen av ku økte med 3,5 prosent fra 2008 til 2009, mens slaktingen av okse var omtrent uendret. Slaktingen av kvige gikk ned med 3,9 prosent.

I budsjettåret ventes slaktingen av ku å gå ned med 4,7 prosent mens det regnes med en nedgang på 2,7 prosent for okse. Det er også regnet med en nedgang på 4,4 prosent i slaktingen av kvige.

Slaktingen av kalv gikk litt ned fra 2008 til 2009 og er ventet å gå litt ned også i budsjettåret.

Tabell 3.32 viser produksjonen i tonn og antall slakt fra storfesektoren.

Tabell 3.31 Antall slakt og mengde av storfe, ekskl. svinn

	2008		2009*		2010**	
	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn
Okse						
Salgsproduksjon	150 396	45 929	150 309	45 282	148 021	44 681
Hjemmeforbruk	996	257	995	252	996	252
I alt	151 392	46 186	151 304	46 181	149 017	44 933
Kvige						
Salgsproduksjon	27 582	6 054	26 502	5 820	25 199	5 564
Hjemmeforbruk	167	29	160	28	159	28
I alt	27 749	6 083	26 662	5 848	25 358	5 592
Ku						
Salgsproduksjon	128 076	30 241	118 155	31 285	112 190	29 827
Storfe ekskl. kalv						
Salgsproduksjon	306 054	82 224	294 966	82 387	285 410	80 072
Hjemmeforbruk	1 163	285	1 155	280	1 155	280
I alt	307 217	82 509	296 121	82 667	286 565	80 352
Kalv						
Salgsproduksjon	16 987	1 897	14 333	1 630	13 731	1 564
Hjemmeforbruk	687	69	680	68	680	68
I alt	17 674	1 966	15 013	1 698	14 411	1 632
Storfe i alt						
Salgsproduksjon	323 041	84 121	309 299	84 017	299 141	81 636
Hjemmeforbruk	1 850	354	1 835	348	1 835	348
I alt	324 891	84 475	311 134	84 365	300 976	81 984

Utviklingen i slaktevektene på storfe går fram av tabell 3.32. For okser har gjennomsnittlig vekt gått oppover gjennom en årrekke, blant annet på grunn av økte vektgrenser. Slaktevektene for ku og kviger har økt i de siste årene, etter å ha vært relativt stabile tidligere. Økningen for kalv skyldes endringer i slaktevektene for kategorien mellomkalv.

Tabell 3.32 Slaktevekter på storfe. Kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Okse	148,5	178,8	219,7	255,6	281,3	297,6	300,5	301,9
Kvige	111,4	143,8	173,3	192,2	201,9	213,2	219,1	220,8
Ku	176,1	205,8	229,0	231,5	237,9	262,0	264,6	265,9
Mellomkalv	..	67,4	79,5	85,2	97,0	111,8	113,7	113,9
Spekalv	..	19,4	21,7	23,4	43,5			

Sau/lam

I 2009 ble det slaktet 24,1 mill. kg, mot 24,2 mill. kg i 2008. For budsjettåret er det regnet med en slaktemengde på 24,5 mill. kg.

Svin

Slaktemengden av svin økte med 1,0 mill. kg i 2009. For 2010 er det regnet med en økning på 4,5 mill. kg, til 128,2 mill. kg.

Fjørfe

Fjørfekjøtt omfatter kjøtt fra kylling, høns, kalkuner, gås og and. Struts er med for perioden 1998–2002. For årene etterpå har produksjonen av struts hatt et så marginalt omfang at den ikke langer tas med i totalalkylen. Produksjonstall er stilt opp i tabell 3.34.

I 2009 ble produksjonen av fjørfekjøtt redusert, etter overproduksjon av kylling, og dermed lagerøkning, i 2008. For budsjettåret er det igjen forventet produksjonsøkning.

Tabell 3.33 Produksjon av fjørfekjøtt. Tonn

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Kylling	276	2 790	6 568	14 367	29 456	73 005	68 705	74 530
Høns	1 919	1 983	2 437	3 279	2 700	1 944	2 078	2 000
Kalkun	59	310	753	2 177	4 254	8 787	10 153	9 250
Gås	56	78	39	50	28			
And	27	15	21	115	50	354	314	314
Struts					40			
Sum	2 937	5 176	9 818	19 988	36 528	84 090	81 250	86 094

Priser og verdi

Utbetalingsprisene på kjøtt avhenger av avsetningsforholdene. En norsk produksjon som er lik forbruket fratrukket kvoteimport, skal normalt gi grunnlag for å ta ut jordbruksavtalens målpriser. Fra 2000 satte WTO-avtalen sterkere begrensninger på hva som kan eksporteres. Dermed ble det også mindre mulighet til å regulere bort kjøtt fra det norske markedet. For storfekjøtt er eksportkvantumet begrenset til 1,6 mill. kg, og for svin er maksimalt kvantum 3,5 mill. kg. Fra 1995 ble det i tillegg, som følge av WTO-avtalen, innført importkvoter med redusert toll. Ut over dette har Norge åpnet adgang for tollfri import av storfekjøtt fra Botswana og Namibia.

I 2008 og 2009 var det en viss overdekning av svinekjøtt, som er regnet med å øke i 2010. Det har det vært underdekning av norskprodusert storfekjøtt over noen år, for en stor del på grunn av redusert melkeproduksjon. Underdekningen ble redusert i 2009 på grunn av nedgang i forbruket og import. Underdekningen forventes å bli enda mindre i 2010.

Markedsoverskudd medfører vanligvis et tap for kjøttprodusentene. For det første gjør overproduksjonen at det ikke blir mulig å ta ut så høye markedspriser som målprisene gir grunnlag for. Dessuten er omsetningsavgiften høyere ved overproduksjon enn ved markedsbalanse. Trekkene i utbetalingspris finansierer markedsreguleringen.

Prisoppgaver fra kjøttssamvirket (Nortura), og fra slakterier utenom samvirket, ligger til grunn for prisberegningene. I prisene til produsent inngår også verdien av biproduktene

(innmat, huder og skinn) og etterbetalinger. Budsjettprisene er korrigert for endringene i årets jordbruksavtale.

Alle utgiftene, utenom produsentenes andel av frakten, er trukket fra. Produsentenes andel av frakten føres som en egen kostnad under posten «andre kostnader».

De beregnede gjennomsnittsprisene er redusert for avgift til Omsetningsrådet. Tabell 3.34 viser hvor mye som er trukket i omsetningsavgift, ut over avgift ved markedsbalanse, samt prissvikten på målprisnivå. Ved beregningen av prissvikt på kjøtt benyttes en sats på 85 øre per kg som uttrykk for omsetningsavgift ved markedsbalanse for storfe og svin. For sau/lam er satsen kr 1,00 per kg. I tabellen vises trekkene i produsentpris og omsetningsavgift, slik som de faktisk er lagt inn i produsentoppgjøret. Trekkene kan imidlertid avvike fra de faktiske kostnadene ved markedsreguleringen i det enkelte året. Dersom det ikke er samsvar mellom trukket omsetningsavgift og markedsreguleringskostnadene, bygges fondskapitalen opp eller ned.

Tabell 3.34 Pristap på grunn av markedsoverskudd av kjøtt¹⁾. Kroner per kg

	Storfe	Sau/lam	Gris
Omsetningsavgifter			
2008	-0,53	-0,30	-0,55
2009	-0,44	0,64 ²⁾	-0,25
2010	-0,45	0,52	-0,15
Målprisavvik			
2008	-0,19	-0,17	0,09
2009	0,25	0,32	0,63
2010	- ³⁾	0,00	0,10

1) Negativt fortegn betyr enten at den oppnådde prisen er høyere enn målprisen, eller at omsetningsavgiften ligger lavere enn den gjør ved markedsbalanse

2) 60 øre av avgiftsøkningen skyldes bekjempelse av sykdommen fotråte

3) Målpris for storfe avvirket fra 1.7.2010

For svinekjøtt er omsetningsavgiften variabel, med en øvre grense på kr 2,50 per kg. Satsen kan endres gjennom året, ut fra endringer i tilbud og etterspørsel. Endringer av avgiften innenfor den øvre grensen behandles og fastsettes av Omsetningsrådets arbeidsutvalg.

Grunntilskudd per kg slakt utbetales nå kun for sau, lam og geit. Satsene varierer gjennom året. Jordbruksavtalens gjennomsnittssatser i de siste årene går fram av tabell 3.35.

Tabell 3.35 Jordbruksavtalens gjennomsnittlige satser for grunntilskudd. Kroner per kg

	2004–2010
Sau og lam	3,81
Geit	5,15

Prisene til produsent vises i tabell 3.36.

For prisberegningen i budsjettåret er det tatt utgangspunkt Norturas prognoser per februar. Prognosene er deretter korrigert for virkninger av årets jordbruksavtale.

Som følge av en gjennomgang av WTO-avtalens markedsordninger for kjøtt og egg, er storfekjøtt fra og med jordbruksavtalen for 2009 ikke lenger omfattet av målprissystemet. Jordbruksavtalen for 2010 innebærer en målprisøkning på kr 1,40 per kg for sau/lam og kr 0,45 per kg for svinekjøtt.

Tabell 3.36 Produksjonsvolum, priser og inntekter for kjøtt, inkludert biprodukter

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
<u>Storfekjøtt (utenom kalv)</u>								
Salg og hjemme-								
forbruk, mill. kg	41,1	52,1	69,6	74,0	94,1	84,5	82,7	80,4
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,31	8,47	22,28	32,82	27,26	36,76	39,60	39,32
Verdi, mill. kr	259	441	1 551	2 429	2 564	3 106	3 274	3 159
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>241</i>	<i>426</i>	<i>1 499</i>	<i>2 344</i>	<i>2 467</i>	<i>3 052</i>	<i>3 255</i>	<i>3 140</i>
<i>Huder</i>	<i>17,7</i>	<i>15,7</i>	<i>52,0</i>	<i>85,0</i>	<i>97,1</i>	<i>54,2</i>	<i>18,6</i>	<i>18,6</i>
<u>Kalvekjøtt</u>								
Salg og hjemme-								
forbruk, mill. kg	7,5	6,6	1,9	1,4	1,5	2,0	1,7	1,6
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,52	9,89	23,35	32,86	23,02	40,14	43,58	43,30
Verdi, mill. kr	49	65	44	45	35	79	74	71
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>41</i>	<i>61</i>	<i>42</i>	<i>42</i>	<i>33</i>	<i>77</i>	<i>72</i>	<i>69</i>
<i>Huder</i>	<i>8,0</i>	<i>4,2</i>	<i>2,4</i>	<i>2,7</i>	<i>2,6</i>	<i>2,3</i>	<i>1,6</i>	<i>1,6</i>
<u>Sau- og lammekjøtt</u>								
Salg og hjemme-								
forbruk, mill. kg	14,9	17,3	19,0	23,9	22,9	24,2	24,1	24,5
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,46	8,81	22,64	27,47	27,91	36,67	36,04	38,13
Verdi, mill. kr	96	152	430	634	640	889	867	932
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>93</i>	<i>147</i>	<i>42</i>	<i>603</i>	<i>638</i>	<i>880</i>	<i>862</i>	<i>927</i>
<i>Skinn</i>	<i>3,6</i>	<i>4,6</i>	<i>9,1</i>	<i>30,5</i>	<i>2,7</i>	<i>11,3</i>	<i>4,7</i>	<i>4,7</i>
Tilskudd til sau, mill. kr			92,8					
Kvant.avgr. tilsk., mill. kr				174,2				

Tabell 3.36 forts. Produksjonsvolum, priser og inntekter for kjøtt, inkludert biprodukter

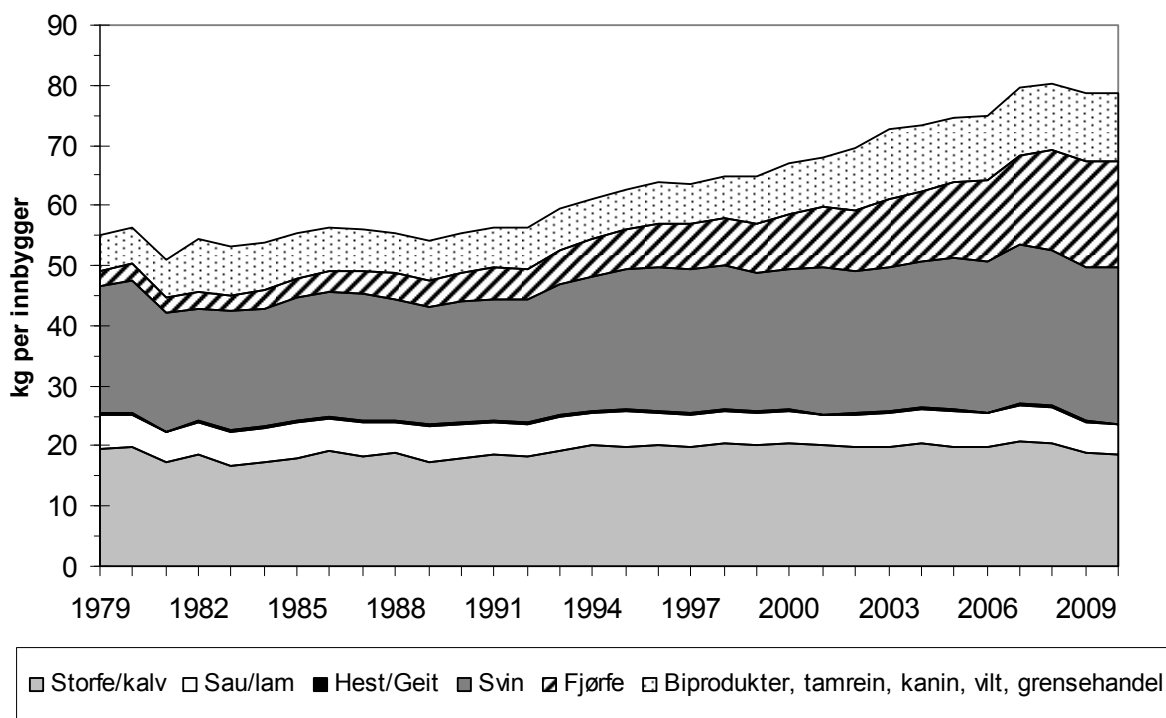
	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
<u>Geite- og kjekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Utbetalt pris kr/kg ¹	4,73	5,82	19,83	20,28	6,03	2,08	3,40	3,40
Verdi, mill. kr	1,5	1,8	5,1	6,7	1,6	0,6	1,0	1,0
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>1,3</i>	<i>1,6</i>	<i>4,9</i>	<i>6,4</i>	<i>1,6</i>	<i>0,6</i>	<i>1,0</i>	<i>1,0</i>
<i>Skinn</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
<u>Hestekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	2,2	1,9	0,8	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4
Utbetalt pris kr/kg	2,92	5,22	9,19	18,16	14,24	6,93	6,43	6,43
Verdi, mill. kr	6,6	9,9	6,9	14,5	8,6	2,5	2,3	2,3
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>6,2</i>	<i>9,7</i>	<i>6,7</i>	<i>14,2</i>	<i>8,5</i>	<i>2,4</i>	<i>2,2</i>	<i>2,2</i>
<i>Huder</i>	<i>0,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>
<u>Svinekjøtt²</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	48,2	65,6	78,9	83,6	109,3	122,7	123,7	128,2
Utbetalt pris, kr/kg ¹	5,23	6,53	15,01	25,56	19,81	22,98	23,12	23,55
Verdi, mill. kr	252	428	1 185	2 150	2 164	2 820	2 861	3 050
<u>Fjørfekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	2,9	5,2	9,8	20,0	36,5	84,1	81,3	86,1
Utbetalt pris, kr/kg	4,56	6,39	14,29	21,90	15,63	16,53	16,81	17,19
Verdi, mill. kr	13	33	140	438	571	1 400	1 366	1 480
<u>Kjøtt i alt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	117,2	148,9	180,3	203,4	265,2	318,2	314,1	321,4
Totalverdi, mill. kr	678	1 131	3 363	5 716	5 985	8 287	8 445	8 696
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>648</i>	<i>1 107</i>	<i>3 322</i>	<i>5 598</i>	<i>5 882</i>	<i>8 232</i>	<i>8 420</i>	<i>8 671</i>
<i>Huder og skinn</i>	<i>29,9</i>	<i>24,9</i>	<i>40,5</i>	<i>118,8</i>	<i>102,5</i>	<i>67,9</i>	<i>25,0</i>	<i>25,0</i>
Distriktstilskudd	-	-	143,0	602,0	540,0	564,2	571,2	568,0
Ekstra distriktstilsk. N.-Norge			17,5	-	-	-	-	-
Grunntilskudd				513,2	376,2	90,3	87,4	87,7
Friføring av sau				10,5	1,2	1,1	1,6	1,3
Internoverføring sau (scrapie)					0,3	0,4	2,1	2,5
Produksjonsregulerende tiltak					61,0	0,0	0,0	0,0
Verdi i alt inkl. tilskudd, mill kr	678	1 131	3 616	7 016	6 963	8 943	9 107	9 355

1) Ekskl. grunntilskudd fra og med 1983

2) Regnet uten hode og labber fra og med 2002

Med hensyn til prisen for fjørfekjøtt vises det til vedleggstabell 1.6.

Forbruk av kjøtt

Figur 3.8 Utviklingen i forbruket av kjøtt i alt per person. 1979–2010

Forbruket av kjøtt har økt over lengre tid. På grunn av redusert melkeproduksjon, og dermed redusert storfebestand, har det vært en viss underdekning av norskprodusert storfekjøtt gjennom flere år. Som følge av forpliktelser, blant annet gjennom WTO-avtalen, importerer Norge visse mengder kjøtt med redusert tollsats. Norsk produksjon må dermed styres mot et kvantum som er lik forbruket fratrukket importen.

Forbruket av de ulike kjøttslagene går fram av figur 3.8.

Avregning av svineskrotter uten hode og labb fra og med 2002, utgjør en mengdemessig reduksjon på 7,0 prosent for svinekjøtt. Endringen i avregningspraksis forklarer den nedgangen som er registrert i produksjon og forbruk av gris fra 2001 til 2002. Dette kvantumet tas inn igjen i det beregnede totalforbruket av kjøtt ved en økning av mengden av biprodukter (se tabell 3.38).

Tabell 3.37 Produksjon, eksport, import, lagerendring og forbruk av kjøtt i alt, inkl. fjørfe, tamrein og kaniner,¹ mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2007	2008	2009*	2010**
Produksjon til salg og hjemmeforbruk ²	118,9	150,6	182,1	206,6	267,1	299,2	320,5	316,4	323,8
Eksport ³	0,6	4,3	0,3	8,2	19,6	0,4	0,1	1,5	0,0
Import ^{1,3}	3,0	4,6	15,9	1,9	5,6	19,2	19,1	11,7	8,8
<i>Herav spekk</i>			1,5	1,0	0,8	1,4	0,6	0,5	0,5
Lagerendring ⁴	-1,1	-0,6	0,9	0,5	4,0	4,5	-6,8	2,9	-1,4
Innenlandsk forbruk	120,2	150,3	198,6	200,8	257,1	322,5	332,7	329,5	331,2
Netto transitt-import ⁵	–	–	4,0	3,5	0,3	1,6	-0,7	-0,4	0,0
Forbruk i alt, kg/innbygger	120,2	150,3	202,6	204,3	257,4	324,1	332,0	329,1	331,2
	34,0	39,1	49,7	48,3	57,7	68,8	69,6	68,2	67,8
Forbruk per dyreslag									
Storfe	40,5	49,4	77,3	72,2	88,7	95,4	95,6	89,5	88,4
Kalv	7,8	6,5	2,3	1,4	1,5	2,0	2,0	1,7	1,6
Sau og lam	15,1	18,3	22,6	24,9	23,5	29,1	28,5	24,8	25,0
Geit og kje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Hest	2,2	1,9	0,9	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
Svinekjøtt	50,3	66,9	86,2	82,1	102,8	124,3	123,2	122,6	126,5
Fjørfe ⁶	2,5	5,5	10,9	19,3	37,5	70,5	79,5	85,4	86,6
Tamrein og kaniner	1,9	1,6	1,8	2,9	2,4	2,3	2,3	2,2	2,3

1) Eksklusive grensehandel

2) Eksklusive hode og labber for gris fra og med 2002

3) Lisensstatistikken til Landbruks- og matdepartementet, oppgaver fra Nortura

4) Minus betyr økning i lager, og pluss betyr nedgang i lager

5) Nettoforskjell mellom SSB og LDs/Norturas statistikk, dvs. kjøttimport via norske transittlagre til oljeinstallasjoner i Nordsjøen og skip i utenriksfart

6) Nytt veiegrunnlag for kylling: Ikke medregnet vinger og innmat. 1959 og 1969 etter gammelt veiegrunnlag

Tallene i tabell 3.37 omfatter ikke grensehandelen med kjøtt. På grunnlag av årlige undersøkelser som Opplysningskontoret for kjøtt har fått utført blant private husstander, er andelen kjøtt anskaffet i utlandet, sett i forhold til totalt kjøttforbruk i Norge, beregnet. For 2005, 2006 og 2007 viste undersøkelsene andeler på henholdsvis 5,6 prosent, 6,3 prosent og 6,0 prosent. På bakgrunn av disse tallene har BFJ anslått omfanget av grensehandelen med kjøtt i årene 2008, 2009 og 2010. I tabell 3.38 er kjøtt som er omsatt gjennom grensehandel, tatt inn som et tillegg til det øvrige beregnede forbruket av alt kjøtt fra husdyr, vilt og hval. Forbruket av spiselige biprodukter er også tatt hensyn til.

Tabell 3.38 Forbruk av kjøtt fra husdyr, vilt og hval. Medregnet forbruk av spiselige biprodukter. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2007	2008	2009*	2010*
Kjøtt fra husdyr ¹	120,2	150,3	202,6	204,3	257,4	324,1	332,0	329,1	331,2
Kjøtt fra vilt	2,0	2,1	4,3	6,1	8,2	7,8	8,0	7,8	7,8
Hvalkjøtt	2,3 ²	2,5	1,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Biprodukter ¹	8,4	9,9	13,3	13,1	14,9	23,9	24,1	24,0	24,3
Sum forbruk av kjøtt og biprodukter	133,4	164,8	221,2	223,6	280,6	355,8	364,1	360,9	363,3
Kg/innbygger	37,6	42,8	54,3	52,9	62,9	75,6	76,4	74,7	74,3
Grensehandel ³	-	-	3,0	5,0	9,0	18,0	19,0	21,0	22,0
Sum forbruk av kjøtt inkl. grensehandel	133,4	164,8	224,2	228,6	289,6	373,8	383,1	381,9	385,3
Kg per innbygger	37,6	42,8	55,0	54,1	64,9	79,4	80,3	79,1	78,8

1) Griseskrotter er registret uten hode og labber fra og med 2002. Fra samme år er påslaget for biprodukter økt tilsvarende

2) Forbruk 1958

3) Anslag

3.3.3 Egg

Tabell 3.39 gir en oversikt over nettoproduksjonen og forbruket av egg. Priser på egg er vist i tabell 3.40.

Beregningene av eggprisen er basert på oppgaver fra Nortura. For budsjettåret er jordbruksavtalens målprisøkning på 0,70 kr/kg, med virkning fra 01.07.10, tatt hensyn til.

Det har vært relativt små avvik mellom uttatte priser og målpriser i de siste årene. For budsjettåret er det regnet med uttak av målpris.

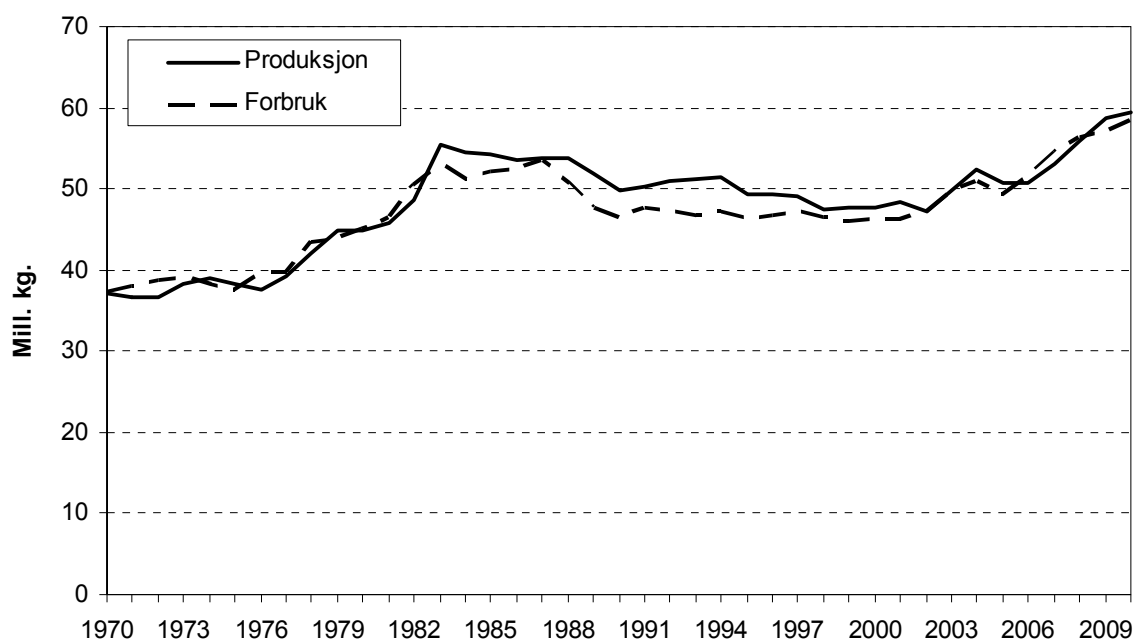
Tabell 3.39 Produksjon og forbruk av egg. Millioner kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Nettoproduksjon	31,7	38,0	46,2	52,3	47,9	56,4	59,2	59,8
Herav salg og hj.forbruk	31,2	37,3	44,9	51,9	47,6	56,0	58,7	59,4
Eksport ¹	1,4	0,4	1,6	3,7	2,2	1,0	1,0	1,0
Import	0,1	1,4	0,7	0,2	0,4	1,4	0,5	0,0
Lagerendring	-0,1	+0,4	0,3	0,0	0,6	0,0
Forbruk i alt	29,9	38,3	43,9	48,8	46,0	56,4	57,1	58,4
Kg per innbygger	8,4	9,9	10,8	11,6	10,9	11,8	11,8	12,0

1) Består av skallegg, eggprodukter regnet som skallegg og eggehvite

Tabell 3.40 Produksjon, pris og verdi av eggproduksjonen

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Salg og hj.forbruk, mill. kg	31,2	37,3	44,9	51,9	47,6	56,0	58,7	59,4
Utbetalingspris, kr/kg	4,69	5,78	10,53	13,46	11,07	12,49	13,50	13,71
Verdi, salg og hj.f., mill. kr	146	215	473	699	528	700	793	806
Kontrakttillegg, mill. kr				46,4				
Førtidsslakting av høner, mill. kr				11,6	2,7	0,0	0,0	0,0
Distriktstilskudd, mill. kr					2,1	6,2	8,9	8,5
Sum inntekt, mill. kr	146	215	476	763	537	706	802	823

Figur 3.9 Produksjon og forbruk av egg

3.3.4 Ull

Tabell 3.41 Produserte mengder, priser og inntekter for ull

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Produksjon, tonn	4 556	4 830	4 764	4 830	5 105	4 466	4 584	4 607
Pris, kr/kg	8,33	9,15	18,31	46,84	32,83	29,54	28,34	29,26
Inntekt, mill. kr	37,9	44,2	87,2	226,2	167,6	131,9	129,9	134,8

Tabell 3.41 gir oversikt over utbyttet fra ullproduksjonen. Nortura og ullvarefabrikkene gir oppgaver over hvor mye ull som er tatt imot ved deres anlegg. Leveransen av ull i budsjettåret er beregnet på grunnlag av et anslag for antall vinterfôrede sauer og en stipulert ullmengde per vinterfôret sau. Produksjonen har gått litt nedover i de siste årene. Priser innhentes fra Nortura og Fatland-Gjestal. Prisen til produsent er sammensatt av et tilskudd per kg ull og den prisen som oppnås i markedet.

3.3.5 Pelsdyr

Posten omfatter nå inntekter fra skinnproduksjon på sølvrev, blårev og mink. Etterspørselen etter skinn kan variere mye fra år til år. Dermed kan det oppstå store prissvingninger. BFJ benytter Norges Pelsdyrslag som kilde for oppgaver over mengder og priser for pelsdyrskinn. Det gjelder for både regnskapsårene og budsjettåret. Tabell 3.42 inneholder data fra skinnproduksjonen.

Tabell 3.42 Produksjon, priser og inntekter for pelsdyr

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
<u>Produksjon, 1000 stk.</u>								
Reveskinn	45	109	282	745	457	231	202	202
Minkskinn	602	1869	1063	531	330	635	685	610
Ilderskinn	-	-	-	2	-	-	-	-
<u>Priser, kr per stk.</u>								
Reveskinn	187,26	199,73	614,45	286,41	265,30	550,00	485,90	572,80
Minkskinn	117,0	98,08	166,84	128,14	165,60	233,10	195,90	238,00
Ilderskinn	-	-	-	87,36	-	-	-	-
<u>Inntekter, millioner kr</u>								
Reveskinn	9	22	173	213	121	127	98	116
Minkskinn	70	183	177	68	55	148	134	145
Ilderskinn	-	-	-	0	-	-	-	-
Direkte refundert avgift				8	-	-	-	-
Sum	79	205	350	290	176	275	233	261

3.3.6 Andre husdyrproduksjoner

Salg av levende dyr

Posten omfatter inntekter fra salg av levende dyr til sektorer utenfor jordbruket. Dessuten er inntektene fra eksport av livdyr med. Kostnadene til import av livdyr til jordbruket trekkes fra. Import av hester holdes utenom her, siden disse dyrene forutsettes å gå til andre sektorer enn jordbruket.

Innenlandsk salg av hester fra jordbruket til andre sektorer er anslått på grunnlag av registreringer som er utført ved Norsk Hestesenter. Registreringene gjelder antall bedekte hopper.

Eksport- og importtall for regnskapsårene kommer fra SSB. Anslag over eksport og import i budsjettåret er innhentet fra de ulike avlsorganisasjonene. I tabell 3.43 er disse dataene presentert.

Kaninproduksjonen

Det er vanskelig å skaffe en fullstendig oversikt over produksjonen av kaniner, da det omtrent ikke forekommer organisert omsetning av kaninkjøtt. De fleste oppdrettere står selv for både slakting og omsetning. Norsk Kanin er kilde for de anslagene som BFJ benytter for produserte mengder og priser. Se tabell 3.43

Honningproduksjonen

Honningcentralen gir oppgaver over hvor mye honning som produseres i det enkelte året. Værforholdene har stor betydning for produksjon av honning. I 2008 var værforholdene gunstige, og det gjenspeiles i mengdetallene i tabell 3.43.

Honningcentralen er også totalkalkylens kilde for alle opplysninger om prisene på honning, se tabell 3.43. Utbetalingsprisen til produsenter som leverer til Honningcentralen, består nå av en grunnpris, et etterbetalingstillegg og en eventuell etterbetalt bonus. Prisene på honning som selges direkte til forbruker, ligger høyere enn ved leveranser til Honningcentralen.

Tabell 3.43 Produksjon, priser og inntekter for andre husdyrproduksjoner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Salg av levende dyr								
Inntekt, mill. kr	2,7	1,3	7,4	10,4	2,2	-16,0	-3,9	-14,2
Kaninkjøtt								
Produksjon, tonn	245	220	168	217	270	240	230	280
Pris, kr/kg	4,50	6,50	25,00	30,00	33,00	60,00	75,00	75,00
Inntekt, mill. kr	101	104	402	605	8,9	14,4	17,3	21,0
Honning								
Lev. til Honn.cent., tonn	630	730	210	1222	628	894	647	800
Pris Honningcentr., kr/kg	6,10	7,50	20,00	29,45	45,54	33,46	34,46	34,50
Direktesalg, tonn	270	270	390	906	372	556	453	500
Pris direktesalg, kr/kg	8,00	10,50	24,17	43,10	65,00	88,00	88,00	88,00
Inntekt, mill. kr	6,0	8,3	13,6	75,0	52,8	78,8	62,2	71,6

3.3.7 Kostnader i omsetningsleddene

Tabell 3.44 Kostnader¹ i omsetningsleddene for melk, kjøtt og egg

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2008	2009*
Melk, kr/l ²	0,65	0,86	1,30	2,46	2,71	3,56	7,74	8,25
– mill. kr	1 100	1 576	2 396	4 584	4 698	5 625	11 474	12 022
Kjøtt, ekskl. fjørfe:³								
– Storfe, kr/kg	1,63	1,93	2,91	2,81	3,67	3,69	5,45	³
– mill. kr	98	129	205	225	304	325	461	³
– Kalv, kr/kg	2,13	2,69	4,97	5,05	5,09	5,62	2,62	³
– mill. kr	7	5	11	6	6	13	5	³
– Sau/lam, kr/kg	2,65	4,29	4,43	6,17	7,07	7,88	12,09	14,98
– mill. kr	34	74	102	140	175	182	293	361
– Svinekjøtt, kr/kg	0,98	1,52	1,59	2,43	2,69	3,08	3,38	3,72
– mill. kr	68	124	132	200	256	314	415	460
Kjøtt, mill. kr	208	233	450	572	741	835	1 185	
Egg og fjørfekjøtt:⁴								
– Egg, kr/kg		2,22	2,85	3,32	3,44	2,08	0,65	1,07
– mill. kr		76	121	143	158	92	33	58
– Fjørfekjøtt, kr/kg ⁴		3,13	7,67	10,16	10,10	9,94	³	³
– mill. kr		28	84	150	213	350	³	³
Egg og fjørfe, mill. kr		105	205	294	371	442		

1) Beregnet som differansen mellom engrospris og utbetalingspris. Verdi i millioner kroner på grunnlag av meierileveranse og registrert salgsproduksjon

2) Ku- og geitemelk. Basert på totalregnskap for meierisamvirket tom. 2000. Fra og med 2002 beregnet som totalkostnaden dividert på meierileveransen i TINEs konsernregnskap. Disse tallene er ikke sammenlignbare med tall fra tidligere år. Enhetskostnaden for budsjettåret er regnet ut fra lineær trend for årene 2002–2006. Økningen fra 2007 til 2008 skyldes i stor grad oppkjøp av osteselskaper i Sverige og Storbritannia

3) Ikke direkte sammenlignbare tall for alle år på grunn av endret målepunkt for målpris. Storfe- og fjørfekjøtt tatt ut av målprissystemet fra henholdsvis 2009 og 2007

Tabell 3.44 gir et bilde av kostnadene i omsetningsleddene for husdyrprodukter som er omfattet av målpris. Disse kostnadene tar BFJ hensyn til ved prognoseringen av utbetalingspris i budsjettåret. Kostnadene i omsetningsleddene påvirker utbetalingsprisene direkte. Høyere kostnader gir lavere utbetalingspriser, og motsatt.

For kjøtt og egg er omsetningskostnaden per mengdeenhet beregnet som differansen mellom utbetalingspris til produsent og oppnådd engrospris. Totalkostnaden i omsetningsleddene beregnes ved å multiplisere denne differansen med registret salgsmengde.

For melk er beregningen av denne typen kostnad lagt opp på en annen måte. Der tas det utgangspunkt i konsernregnskapet fra TINE, hvor alle kostnader i meierisamvirket inngår. Det gjelder også kostnader som ikke er knyttet til jordbruksavtalens prisnivå for melk. Det er dermed en prinsipiell forskjell mellom kjøtt- og eggsektoren på den ene siden og melkesektoren på den andre siden når det gjelder kostnadstallene som totalkalkylen presenterer for omsetningsleddene. TINEs konsernregnskap ble lagt om i 2002. Tallene

fra årene før 2002 er ikke direkte sammenlignbare med dem som gjelder de etterfølgende årene.

Enhetskostnadene varierer fra år til år. Bytte av representantvarer og endring i målepunkt for målprisen kan gi utslag i engrosprisen, mens dette ikke påvirker utbetalingsprisen. Endringer i lønnsomheten i videreførelsen vil derimot påvirke utbetalingsprisen, men ikke spille noen rolle for engrosprisen.

3.4 Andre inntekter

3.4.1 Inntekter fra kjøring med mer

Tabell 3.45 Kjøreinntekter, mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Kjøreinntekter:								
Skogen	38	57	74	147	57	26	22	24
Bierverv og privat	9	31	108	160	253	371	380	387
Investeringer i jordbruket	19	21	54	41	32	59	51	50
Sum kjøreinntekter	65	109	236	342	342	456	453	461
Hester i pensjon	1	2	13	36	53	87	91	95
Sum kjøreinntekter m. m.	66	112	249	378	395	543	544	556

Posten omfatter først og fremst kjøreinntekter ved bruk av jordbrukets maskiner. Dette gjelder inntektsføring ved bruk av maskiner i skogen, ved investeringsarbeid på driftsbygninger, ved grøfting og nydyrking, i bierverv eller til private formål. Dessuten føres leieinntekter fra hester som er i pensjon på jordbruksbedrifter, sammen med kjøreinntektene. Dette er inntekter som jordbruket har av å holde plass for hester som tilhører folk utenom jordbruksnæringen. Travhester og hester til rekreasjon er eksempler. Inntektene ved salg av stråfôr til slike dyr hører ikke med her, men føres i stedet under «stråfôr» i totalkalkylen.

Verdien av maskinkjøring i forbindelse med investeringer i varige driftsmidler blir beregnet som en prosentandel av bruttoinvesteringene i de samme driftsmidlene. Dette skyldes bruttoføring av investeringene, det vil si føring inklusive verdien av egeninnsats. Egeninnsatsen blir på tilsvarende måte kostnadsført under kapitalslit. I år er kjøreinntektene justert på grunnlag av nye oppgaver fra SSB over investeringene i driftsbygninger (Landbruksundersøkelsen 2009).

Det er bare verdien av egen maskininnsats ved *nyinvesteringer* som inntektsføres. For vedlikehold praktiseres nettoføring, slik at all egeninnsats holdes utenom. En oversikt over de beregnede kjøreinntektene finnes i tabell 3.45.

3.4.2 Arbeidsinntekter ved investeringer

Tabell 3.46 Arbeidsinntekter ved investering i varige driftsmidler. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Driftsbygninger	21	44	187	249	194	228	180	165
Grøfter	24	17	17	9	15	15	15	15
Nydyrking	22	14	26	8	4	9	9	10
Sum arbeidsinntekter ved investeringer	68	75	229	266	213	252	204	190

Under denne inntektsposten føres verdien av eget arbeid i forbindelse med nyinvesteringer i driftsbygninger, grøfting og nydyrking. Inntektsføringen skyldes bruttoføring av investeringene og kapitalslitet, det vil si inklusive verdien av eget arbeid. Arbeidsinntektene fastsettes som bestemte prosentandeler av investeringene. Arbeidsinntektene er i år justert på grunnlag av nye investeringsoppgaver fra SSB (Landbruksundersøkelsen 2009).

3.5 Endringer i buskap og lager av fôrmidler

3.5.1 Endringer i buskapsverdien

Tabell 3.47 Endringer i buskapsverdi. Millioner kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Hest	-15	-15	-8	5	13	5	11	9
Storfe	30	-22	15	145	-133	-83	-14	-26
Sau	3	-15	6	13	2	1	12	7
Geit	0,0	-0,6	1,0	-0,5	-0,2	-0,1	-0,2	0
Svin	6	-5	25	80	-16	9	7	18
Fjørfe	0,3	0,5	-0,5	1,3	1,8	23	-12	15
Pelsdyr	7	-9	-5	-4	10	-4	-8	-11
Endring i alt	31	-67	34	238	-127	-48	-5	12

Beregningene gjelder endringer i buskapsverdien fra 1. januar til 31. desember. I praksis er det dyretallet per 1. januar i bergningsåret og per 1. januar i det etterfølgende året som inngår i beregningen, sammen med bergningsårets gjennomsnittspriser for de forskjellige typene av slakt. Verdien av dyrebestanden er uttrykt som markedsverdien av slaktet. Mens verdiøkning inntektsføres, blir verdireduksjon ført som fradrag i inntekten. Til en viss grad tas det hensyn til alderssammensetningen i buskapen. Lager av pelsdyrskinn inngår i husdyrverdien for pelsdyr.

Tabell 3.47 indikerer at buskapsverdien har gått nedover i de to siste regnskapsårene, men øker litt i budsjettåret. Økning for svin og fjørfe forklarer oppgangen.

3.5.2 Fôrregnskapet og lagerendringer av fôrmidler

Tabell 3.48 Fôrtilgang, fôrbehov og fôrbalanse. Millioner FEm

	1959	1969	1979 ^{1,2}	1989	1999 ³	2007	2008	2009*	2010**
Fôrtilgang, brutto,	3 199	3 254	3 466	3 726	4 312	4 200	4 330	4 192	4 257
– 1 % svinn for kraftfôr	9	13	15	16	17	17	18	18	18
= Fôrtilgang netto	3 190	3 241	3 451	3 710	4 295	4 183	4 312	4 174	4 239
– Fôrbehov	3 059	3 186	3 478	3 625	4 249	4 174	4 205	4 190	4 227
= Differanse	131	55	-27	85	46	9	107	-16	12

1) Nytt beregningsgrunnlag på noen områder fra og med 1975

2) Ny avlingsstatistikk fra og med 1976

3) Beregningen er utført i melkefôrenheter (FEm) fra og med 1993, mot tidligere fetningsfôrenheter (FFE)

I fôrregnskapet beregnes tilgangen på og behovet for fôr. Balanseberegningen for 2008 viser et beregnet fôroverskudd på 107 mill. FEm, mens det for 2009 er regnet med et underskudd på 16 mill. FEm. For 2010 gir beregningen et overskudd på 12 mill. FEm.

Det beregnede underskuddet av fôr for 2009 kommer etter en årrekke med overskudd av fôr, selv for relativt svake avlingsår. Underskuddet må ses på bakgrunn av at 2009 var et svakt avlingsår for alle de viktigste jordbruksvekstene. Nedgang i engarealet trekker i samme retning. Tidligere har arealet av eng holdt seg oppe, selv med nedgang i den grovfôrbaserte husdyrproduksjonen. Dermed har det beregningsmessig blitt et overskudd av fôr, selv med relativt svake avlinger.

At det er forventet overskudd av fôr i budsjettåret, skyldes for det første at det er forutsatt normalårsavlinger. Dessuten er det regnet med et relativt stort engareal, tatt i betraktning at grovfôrbasert husdyrproduksjon fortsatt går nedover.

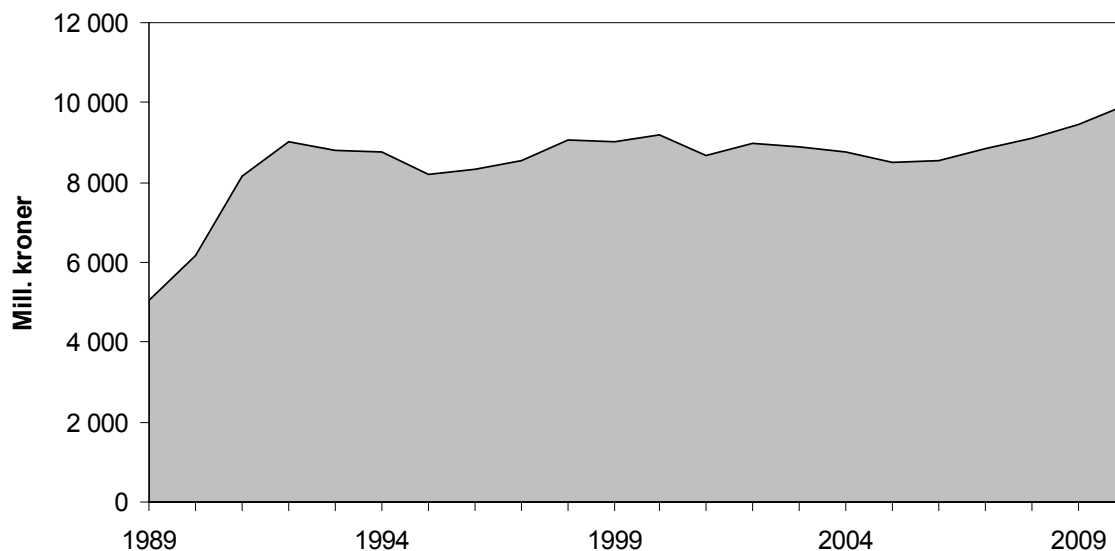
Areal- og kulturlandskapstilleggene bidrar etter alt å dømme til å holde oppe engarealene, mens kvotesalg og kvoteleie sannsynligvis bidrar til nedgang i storfebestanden.

Det er knyttet en god del usikkerhet til beregningsgrunnlaget for fôrregnskapet. Både størrelsen på fôravlingene, omfanget av svinn, næringsverdien i fôret og fôrbehovet til husdyrbestanden er det vanskelig å finne god dokumentasjon av.

Lagerendringene for fôrmidler som fôrregnskapet viser, gjelder endringene fra 1. januar til 31. desember i hvert år. På grunn av den nevnte usikkerheten ved datagrunnlaget har BFJ ikke verdiberegnet lagerendringene i totalkalkylen etter 1999.

4 Direkte tilskudd

4.1 Oppsummering

Figur 4.1 Sum direkte tilskudd. 1988–2010

I tabell 4.1 er det gitt en oversikt over de forskjellige typene av direkte tilskudd som er inntektsført i totalkalkylen.

Tabell 4.1 Oversikt over ulike kategorier av direkte tilskudd til jordbruket. Millioner kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Utbetalinger fra fond	20	54	617	234	218	396	463	514
Direkte tilskudd (underpost)	3	135	1 228	3 035	6 880	6 930	7 160	7 533
Utviklingstiltak	4	4	94	80	108	72	76	78
Velferdsordninger	-	0,2	602	1 632	1 745	1 616	1 640	1 686
Sum utbetalt over jord- bruksavtalen (kap.1150)	27	193	2 541	4 981	8 951	9 014	9 339	9 810
Tilskudd til investeringer utenom jordbruksavtalen	76	86	205	61	-	-	-	-
Andre ordninger	-	0,3	3	13	48	98	108	122
Sum direkte tilskudd	103	279	2 749	5 054	9 000	9 112	9 446	9 932

Tabell 4.2 viser de tilskuddene som er *spesifisert* i totalalkylen. I tillegg til posten «direkte tilskudd» er alle tilskudd som føres under de enkelte inntektspostene, tatt med.

Tilskudd som framkommer som økte produktpriser, eller i form av reduserte priser på innsatsfaktorer, er imidlertid utelatt. Sum tilskudd og trygder som føres spesifisert i totalalkylen, utgjør nå årlig 10–11 mrd. kroner.

I kapitel 8 er det gitt en oversikt over alle tilskudd som har inntektseffekt i totalalkylen, også tilskudd som ikke framgår av tabell 4.2. Der er tilskuddene gruppert etter statsbudsjettets kapitelsystem.

Tabell 4.2 Oversikt over tilskudd i totalalkylen. Millioner kroner¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
<u>Tatt med under:</u>								
Planteproduksjonsposter	33	62	68	230	45	52	65	61
Husdyrproduksjonsposter	121	97	1 084	3 470	1 678	1 154	1 189	1 231
Kostnadsposter	78	132	44	-	-	-	-	-
Direkte tilskudd	103	279	2 749	5 054	9 001	9 112	9 446	9 932
Sum tilskudd	335	570	3 945	8 754	10 724	10 318	10 700	11 224

1) Eksklusive tilskudd som inngår i produktprisene, for eksempel tilskudd under markedsordningen for korn/tilskudd til kornfondet. Slike tilskudd er imidlertid med i oversikten over totale inntektsførte tilskudd i tabellene 8.1 og 8.2. Også eksklusive produksjonsregulerende tilskudd som er finansiert av omsetningsavgiftsmidler, eller som er uten offentlig finansiering

Vedleggstabell 2.1 gir en detaljert oversikt over de direkte tilskuddene for årene 2008–2010.

4.2 Generelt

Det går fram ovenfor at tilskudd som gis til jordbruket over Landbruks- og matdepartementets budsjett, kommer til uttrykk i totalalkylen på forskjellige måter. Enkelte tilskudd som bevilges over samme budsjett, går til formål utenfor jordbrukssektoren. Dermed faller de også utenfor totalalkylens dekningsområde. Tilskudd som gis til utvikling av næringsvirksomhet i bygdene utenom ordinær jordbruksproduksjon, til skogbruk eller til veterinærvesenet, tas for eksempel ikke med i totalalkylen. Tilskudd som faller innenfor gruppen landbruksforskning og opplæring, er i sin helhet holdt utenom beregningene. Disse betraktes som offentlig konsum.

Under posten «direkte tilskudd» blir det også ført noen utbetalinger som bevilges over andre deler av statsbudsjettet enn kapittel 1150: Til gjennomføring av jordbruksavtalen. Det gjelder for eksempel «Tilskudd til erstatninger m.m. ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer». Dessuten blir erstatninger for rovviltskader på husdyr, som bevilges over Miljøverndepartementets budsjett, ført her. Bevilgningen av tilskudd til avløsning for jordbrukere ved repetisjons- og heimevernsøvelser, på Forsvarsdepartementets budsjett, føres som en egen underpost under «direkte tilskudd».

Inndelingen av underpostene under «direkte tilskudd» samsvarer med grupperingen i St.prp. nr. 1 (Prop. 1 S) fra Landbruks- og matdepartementet.

4.2.1 Regnskapsårene

Tilskuddsbeløpene for regnskapsåret 2008 er hentet fra statsregnskapet Prop. 1 S Landbruks- og matdepartementet (2009–2010). SLF har gitt oppgaver til det foreløpige regnskapet for 2009. Der hvor utbetalingene bare delvis går til jordbruksnæringen, blir det innhentet spesifiserte oppgaver fra Landbruks- og matdepartementet, SLF og Innovasjon Norge.

For enkelte poster blir det innhentet oppgaver fra Forsvarsdepartementet, Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning og NILF.

Oppgavene over utbetalinger fra Landbrukets Skadefond for 2009 bygger i betydelig grad på anslag fra SLF. På beregningstidspunktet manglet nemlig noen rapporter fra fylkene over avlingsskader og svikt i honningproduksjonen.

4.2.2 Budsjetåret

Anslagene for utbetalinger i budsjettåret er i hovedsak basert på oppgaver fra statsbudsjettet og fra proposisjonen om jordbruksoppkjøret. Utbetalinger fra fond er unntatt her.

For postene under Landbrukets utviklingsfond (LUF) blir utbetalingene for budsjettåret anslått ut fra utbetalinger, bevilgningsrammer, overføringer og inndragninger som er registrert for årene før. Budsjettårets post for utbetaling fra Landbrukets skadefond blir i hovedsak fastsatt slik at den tilsvarer gjennomsnittet for de 14 foregående årene.

«Investeringer i organisert beitebruk», som hører inn under LUF, ble overført fra SMIL-ordningen til en egen ordning under Fylkesmannen ved jordbruksoppkjøret 2009.

4.3 Utbetalinger fra fond

Tabell 4.3 viser hvordan LUF og Landbrukets skadefond bidrar til «direkte tilskudd» i totalkalkylen.

Tabell 4.3 Utbetalinger over «direkte tilskudd» fra fondsavsetninger, 1000 kroner

	2008	2009*	2010**
Post 50.11 Landbrukets utviklingsfond (LUF)	381 510	427 071	482 232
Post 50.12 Landbrukets skadefond	14 041	35 692	32 000
Sum post 50	395 851	462 713	514 232

4.3.1 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond

Tabell 4.4 gir en detaljert presentasjon av de utbetalingene fra LUF som tas med i totalkalkylen. Deler av miljøvirkemidlene, og mye av bygdeutviklingsmidlene, utbetales over LUF. Nedenfor følger en kort oversikt over hvordan disse midlene nå forvaltes.

Miljøvirkemidlene

I de seinere årene har forvaltningen av miljøvirkemidlene vært fordelt på tre forskjellige nivåer.

For det første har en nasjonalt miljøprogram fra 2004, med generelle og landsdekkende ordninger. Areal- og kulturlandskapstilskuddet, tilskudd knyttet til økologisk produksjon, tilskudd til dyr på utmarksbeite og generelt tilskudd til dyr på beite hører til her.

For det andre har en regionalt miljøprogram som forvaltes av fylkene, og som ble innført med virkning fra 2005.

Fra 2004 forvalter kommunene ordningen «spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap» (SMIL). Dette dreier seg om tiltak for å bevare det biologiske mangfoldet, de landskapsmessige kvalitetene i kulturlandskapet og verneverdige bygninger i landbruket. I tabell 4.4 inngår SMIL-midlene i postene «tekniske miljøinvesteringer» og «tilskudd til kulturlandskapstiltak».

Ved jordbruksoppjøret 2008 ble det innført en ny ordning under miljøvirkemidlene for å ivareta utvalgte områder med stor biologisk og kulturhistorisk verdi. Til den nye ordningen «Utvalgte kulturlandskap» blir det gitt bevilgninger over LUF, og dessuten over Miljøverndepartementet, til langsiktige skjøtselstiltak med inntektsvirkning for jordbruket.

Tabell 4.4 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond. 1000 kroner¹

	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Eldre ordn., tradisjonelt jordbruk	298 907	152 401	3 522	-	-	-
BU-midler til tradisjonelt jordbruk	-	-	89 392	232 769	255 483	307 000
Rentestøtte, tradisjonelt jordbruk	-	-	-	59 306	70 731	61 650
BU-midler, grøfting	-	-	9 726	104	-	-
Beredskapslager drivstoff	-	864	-	-	-	-
Tekniske miljøinvesteringer	-	40 000	30 364	22 496	27 197	22 000
Tilskudd til energiøk. tiltak	-	-	3 922	-	-	-
Tilskudd til kulturlandskapstiltak	-	-	38 300	54 200	56 800	58 000
Utviklingsprogram for geitehold	-	-	-	5 372	4 690	4 266
Beiteskader forårsaket av gås	-	-	-	3 027	2 595	2 500
Setersatsing	-	-	-	1 663	1 740	2 100
Verdensarven	-	-	-	2 206	3 667	3 300
Organisert beitebruk	-	-	-	-	-	6 000
Opphørte ordninger	-	-	200	152	-	-
Morsa/Vestre Vannsjø	-	-	-	667	699	1 416
Utvalgte kulturlandskap	-	-	-	-	3 469	14 000
Sum utbetalinger	298 907	193 265	175 426	381 510	427 071	482 232

1) Poster som inngår i totalkalkylen

Flere av ordningene har hatt bare små eller ingen utbetalinger i de siste årene. Dette skyldes enten at ordningene er avviklet, eller at de er slått sammen med andre.

BU-midler til investeringer i tradisjonelt jordbruk

Utbetaling over ordningen «BU-midler til tradisjonelt jordbruk» omfatter tilskudd til driftsbygninger, etableringstilskudd, tilskudd til miljøinvesteringer, tilskudd til energiøkonomiserende tiltak, tilskudd til grøfting i Nord-Norge og tilskudd til frukttrefelt.

For 2009 ble det bevilget 150 mill. kr ekstra i BU-midler til investeringstiltak. Beløpet kom i tillegg til den økte bevilgningsrammen på 20 mill. kr til tradisjonelt jordbruk og annen næringsvirksomhet. Dessuten ble 36 mill. kr av overførte og inndratte midler fra tidligere år stilt til disposisjon. Samlet ble det innvilget 533 mill. kr til jordbruk og annen næringsvirksomhet av den disponible bevilgningsrammen på til sammen 586 mill. kroner.

Jordbruksoppgjøret 2009 medførte en bevilgningsøkning på 18 mill. kr til tradisjonelt jordbruk og annen næringsvirksomhet for 2010. Den totale bevilgningsrammen for 2010 er likevel redusert, med bakgrunn i den ekstra engangsbevilgningen av BU-midler for 2009. Forholdsvis store bevilgede beløp er overført fra 2009 til mulig utbetaling i 2010.

Rentestøtte

Ordnningen med rentestøtte erstattet det tidligere investeringslånet ved jordbruksoppgjøret i 2002.

Etter vedtak i BFJ i 2009 innrettes totalkalkylen slik at all rentestøtte som bevilges over jordbruksavtalen, inntektsføres. Tidligere ble kun rentestøtte til tradisjonelt jordbruk inntektsført. Bevilgningsrammen for lån med rentestøtte ble i 2009 økt fra 700 mill. kr til 1 000 mill. kroner.

BU-midler til grøfting

Alle landsomfattende tilskuddsordninger for grøfting er avviklet. Siden 2008 har det ikke vært regnet med utbetalinger fra disse.

Det vil fortsatt bli utbetalinger av tilskudd til grøfting i Nord-Norge, for beløp som er innvilget etter 2000, over ordningen med BU-midler til investeringer i tradisjonelt jordbruk. Det foreligger ikke oppgaver over størrelsen på disse beløpene.

Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

SMIL omfatter spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap (STILK), miljørettet omlegging i kornområdene (MOMLE) og investeringer i miljøtiltak (IMT). Posten «Organisert beitebruk» har vært underlagt SMIL fra 2005. I totalkalkylen har den opprinnelig blitt ført sammen med investeringer i miljøtiltak. Ved jordbruksavtalen 2009 ble posten overført til en egen ordning som er underlagt Fylkesmannen. SMIL omfatter også «Områdetiltak», som ikke har inntektsvirkning for jordbruket.

Tabell 4.5 viser hvordan SMIL fordeler seg på underpostene.

Tabell 4.5 Fordeling av innvilgninger for SMIL, mill. kroner

	2007	2008	2009
Spesielle miljøtiltak (STILK)	116,9	107,9	106,9
Investeringer i miljøtiltak (IMT)	22,4	23,5	23,8
Organisert beitebruk	6,1	8,1	7,1
Miljørettet omlegging (MOMLE)	0,3	0,4	0,2
Områdetiltak	6,6	5,9	5,8
Sum innvilget	152,3	145,7	143,9
Disponibel innvilgningsramme	175,6	164,0	164,6
Rest ubenyttet	23,3	18,3	20,7

Utbetalingene over SMIL fordeler seg som vist i tabell 4.6.

Tabell 4.6 Utbetalingene av tilskudd over SMIL, mill. kroner

	2007	2008	2009*	2010**
Spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap (STILK)	84,7	88,2	94,2	
Investeringer i miljøtiltak (IMT)	16,0	16,8	21,5	
Organisert beitebruk	5,1	5,7	6,0	
Miljørettet omlegging i kornområder (MOMLE)	0,6	0,5	0,4	
Sum	106,4	111,2	121,8	
Om-rådetiltak	6,7	5,6	6,0	
Sum	113,1	116,8	127,8	
Herav postert i total kalkylen:				
Tilskudd til tekniske miljøinvesteringer ¹⁾	21,1	22,5	27,2	22,0
Tilskudd til kulturlandskapstiltak ²⁾	50,6	54,2	56,8	58,0

1) IMT + organisert beitebruk fram til og med 2009

2) STILK (+ fredede og verneverdige bygninger + MOMLE)

Utviklingsprogram for geitehold

Ved jordbruksoppgjøret 2004 ble det innført en ordning for utvikling av geiteholdet. Ordningen inneholdt opprinnelig en omstillingspakke til produsenter som solgte melkekvoter. Seinere er omstillingspakken avskaffet, men det er kommet til andre delordninger med inntektsvirkning i total kalkylen. Ved jordbruksoppgjøret 2006 ble ordningen utvidet til å gjelde kompensasjon for bortfall av produksjonstilskudd. Kompensasjon for bortfall av avløsertilskudd ble tatt inn i ordningen ved jordbruksoppgjøret 2007.

Beiteskader forårsaket av gås

Ved jordbruksoppgjøret 2005 ble det innført en ordning med arealtilskudd til beitearealer hvor trekkende gås forårsaker skader. Ordningen fikk virkning fra 2006.

Setersatsing

Tilskuddet til setersatsing ble innført ved jordbruksoppgjøret 2005. Ordningen er femårig og avgrenset til fylkene Oppland, Hedmark og Møre og Romsdal.

Organisert beitebruk

Ordningen omfattet i utgangspunktet investeringsstøtte til organisert beitebruk og organisert sauesanking. Tilskuddsordningen for investeringer i organisert beitebruk ble overført til SMIL med virkning fra 2005. Tilskudd til organisert sauesanking ble overført til regionale miljøprogram ett år seinere. Fra 2010 ble investeringsstøtten til organisert beitebruk tatt ut av SMIL og overført til en egen ordning som forvaltes av Fylkesmannen.

Verdensarv

Ved jordbruksoppgjøret 2007 ble det opprettet en ny ordning som gjelder spesielt for verdensarvområdene: Vegaøyene og Geirangerfjorden/Nærøyfjorden.

Morsa/Vestre Vansjø

Ved jordbruksoppgjøret 2008 ble det innført en ny treårig ordning under Morsaprojektet.

Utvalgte kulturlandskap

Ordningen med tilskudd til utvalgte kulturlandskap ble innført ved jordbruksoppgjøret 2008. Ordningen omfatter skjøtsel og vedlikehold av landskap med stor historisk og biologisk verdi.

Opphørte ordninger

Fra og med 1996 har utbetaling for en rekke av de ordningene som er avviklet, vært oppgitt samlet under posten «Opphørte ordninger». Så lenge fristen for fullføring av det tilskuddstildelte arbeidet ikke har gått ut, har staten stått med ansvar for utbetaling, også etter at ordningene formelt er avviklet. Etter 2008 har totalkalkylen ikke regnet med gjenstående ansvar eller utbetalinger.

4.3.2 Utbetalinger fra Skadefondet for landbruksproduksjon

Tabell 4.7 viser utbetalingene for de forskjellige ordningene under Landbrukets skadefond.

Tabell 4.7 Utbetalinger fra Landbrukets skadefond. 1000 kroner

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**
Avlingsskade	17 345	5 006	25 608	33 005	84 331	9 048	30 000	} 30 000
Utbetaling etter klager								
Tilskudd, overvintringsskader	12 241	499	641	4 938	997	846	542	
Svikt i honning-Produksjon	1 238	1 542	711	5 233	2 665	1 879	3 000	
Planteskadegjørere	10 205							
Katastrofetap, husdyr	930	156	227	1 078	2 071	2 168	2 150	2 000
Mædi	2 288							
Scrapie								
- kontaktbesetninger	7							
- primærbesetninger	16 079							
Sum	60 353	7 203	27 187	44 254	90 064	14 041	35 692	32 000

Utbetalingene fra fondet omfatter erstatninger for avlingsskade og tilskudd til fornying og reparasjon av overvintringsskader. Dessuten blir det utbetalt erstatninger for svikt i honningproduksjonen. Fra og med 2003 er ordningen for katastrofetap av husdyr lagt inn under fondet.

4.4 Direkte tilskudd (underpost)

Direkte tilskudd er ensbetydende med produksjonstilskudd. Formålet med produksjonstilskudd i jordbruket er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk, innenfor de målene som Stortinget har trukket opp. Tabell 4.8 gir en oversikt over de direkte tilskuddene og hvilke beløp som er postert for årene 2008, 2009 og 2010. Beløpene for 2010 inkluderer omdisponeringer og overføringer som ble foretatt ved jordbruksoppgjøret.

Tabell 4.8 Direkte tilskudd (underpost). 1000 kroner

	2008	2009*	2010**
74.11 Driftstilskudd	1 025 394	972 087	1 094 000
74.14 Tilskudd til husdyr	1 878 696	2 122 990	2 182 190
74.17 Areal og kulturlandskapstilskudd	3 152 656	3 107 307	3 099 400
74.16 Beitetilskudd	403 387	458 568	616 000
74.19 Regionale miljøprogram	384 752	386 692	413 100
74.20 Tilskudd til økologisk landbruk	84 677	105 332	116 200
74.22 Tilsk. miljøv. spredemåter husdyrgjødsel		7 051	11 900
Sum	6 929 562	7 160 027	7 532 790

Driftstilskudd

Driftstilskuddet for melk ble lagt om til en produksjonsnøytral ordning ved jordbruksoppkjøret 2001. Tilskuddet blir gitt etter satser per dyr for de minste bedriftene. For bedrifter med minst fem kyr, gis tilskuddet per bedrift.

Ved jordbruksoppkjøret 2001 ble det også innført et særskilt driftstilskudd for melkeproduksjon i samdrifter. En ordning med driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon ble etablert i 2002. Fem år seinere kom en tilsvarende ordning for ensidig sauehold. Den sistnevnte ordningen ble imidlertid overført til «Produksjonstilskudd husdyr» fra 2009.

Ved jordbruksoppkjøret 2009 ble tilskuddssatsene økt for enkeltbedrifter med kumelkproduksjon og/eller geitemelkproduksjon. Ved jordbruksoppkjøret 2010 ble tilskuddssatsene harmonisert for alle produksjoner.

Tilskudd til husdyr

Tilskuddet beregnes på grunnlag av dyretall og satser per dyr. Tilskuddet omfatter også tilskudd for verneverdige husdyrraser. Ved jordbruksoppkjøret 2009 ble grensen for maksimalt tilskudd til enkeltbedrifter økt fra kr 240 000 til kr 250 000. Satsene for melkekyr, ammekyr, sauer og lam ble økt. Dessuten ble det innført en ny ordning med tilskudd til bedrifter som har bihold i et omfang av fra 25 til 250 kuber. Pensjonistavgrensningen for produksjonstilskuddene ble fjernet.

Areal- og kulturlandskapstilskudd

Areal- og kulturlandskapstilskuddet er den enkelttilskuddsordningen som omfatter det største totalbeløpet. Formålet med *kulturlandskapstilskuddet* er å stimulere til skjøtsel, vedlikehold og utvikling av kulturlandskapet, gjennom aktiv drift og beiting på jordbruksarealene. Tilskuddet gis med samme sats for alt jordbruksareal.

Formålet med *arealtilskuddet* er å medvirke til et aktivt jordbruk over hele landet. Dessuten skal tilskuddet styrke inntektene og jevne ut inntektsforskjeller mellom ulike produksjoner, bruksstørrelser og distrikter. Arealtilskuddet har satser som varierer mellom ulike soner, forskjellige vekster og forskjellige størrelser på arealet.

Ved jordbruksoppkjøret 2009 ble satsene for arealtilskuddet til grovfôr økt for bedrifter med over 200 dekar i sone 7. Tilskuddet for frukt og bær ble økt i sone 5 for bedrifter med mindre enn 40 dekar. Bevilgningen ble justert for bortfall av pensjonistavgrensningen. Dessuten ble det gitt en bevilgning til digitale markslagskart (SMK) + IKT.

Beitetilskudd

Beitetilskuddet ble innført ved jordbruksoppkjøret 2006, som en ny ordning fra og med 2007. Ordningen skal fremme en bedre utnyttelse av utmarka og en bedre pleie av kulturlandskapet. Satsene ble økt ved jordbruksoppkjøret 2009 for både utmarks- og innmarksbeite.

Regionale miljøprogram

Formålet med ordningen er å sikre miljøkvaliteter og kulturlandskap, og å hindre erosjon og avrenning av næringsalter til vann. Ordningen har regionale og lokalt tilpassede regelverk for økonomisk støtte.

Tilskudd til økologisk jordbruk

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at mer av jordbruksproduksjonen skjer økologisk.

Posten omfatter ordningene omleggingstilskudd, arealtilskudd ved økologisk drift og husdyrtilskudd ved økologisk drift. Disse tilskuddene gis i tillegg til ordinære husdyr-, areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tilskudd til miljøvennlige spredemåter for husdyrgjødsel

Denne ordningen ble innført ved jordbruksoppgjøret 2008. Bevilgningen ble økt ved jordbruksoppgjøret 2009.

4.5 Utviklingstiltak

Betegnelsen omfatter ordninger som er underposter i kap. 1150 post 77. Tabell 4.9 viser utviklingstiltak som er postert under «direkte tilskudd» i totalkalkylen. Beløpet for 2010 er inkl. omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret 2010.

Tabell 4.9 Utviklingstiltak. 1000 kroner

	2008	2009*	2010**
77.11 Tilskudd til dyreavl	69 600	71 553	74 000
77.12 Tilskudd til engfrø med mer	2 861	4 171	3 500
Sum	72 461	75 724	76 800

Tilskudd til dyreavl

Denne tilskuddsordningen bidrar til utjevning av kostnadene ved inseminering og reisekostnadene ved veterinærtjenester. Innenfor totalkalkylens område omfatter ordningen dessuten tilskudd til avlsarbeid innen spesialisert storfekjøttproduksjon.

Tilskudd til engfrø

Tilskuddet tar sikte på å fremme norsk engfrøavl og omfatter blant annet lagringstilskudd, pristilskudd og arealtilskudd. Pristilskudd og arealtilskudd blir utbetalt til produsentene gjennom såvareforretningene. Lagringstilskuddet går til såvareforretningene og blir ikke tatt med i totalkalkylen.

4.6 Velferdsordninger

Tabell 4.10 Velferdsordninger. 1000 kroner

Underposter		2008	2009*	2010**
78.11	Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	1 077 243	1 089 636	1 123 000
78.12	Tilskudd til avløsning for sykdom	154 909	171 750	180 000
78.13	Medlemsavgift til folketrygden	130 800	130 800	130 800
78.14	Sykepengeordningen i jordbruket	88 000	88 000	88 000
78.15	Andre velferdstiltak	54 602	53 726	60 000
78.16	Tidligpensjonsordning for jordbr.	110 874	106 127	104 000
Sum post 78 Velferdsordninger		1 616 428	1 640 039	1 685 800

Av ordningene under «Andre velferdstiltak» blir bare tilskudd til landbruksvikar ført i totalkalkylen. Med virkning fra 2008 er det innført en ny ordning med tilskudd til landbruksvikar gjennom avløserlagene, i stedet for den kommunale ordningen som ble avvirket i 2009.

Tilskuddet til medlemsavgift til folketrygden, tilskuddet til sykepengeordningen og den administrative delen av tilskudd til landbruksvikar blir ført med tilsvarende motposter på kostnadssiden. Dermed blir inntektsvirkningen nøytralisert.

De øvrige tilskuddene føres uten motposter, slik at de gir full inntektsvirkning.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskudd til avløsning under ferie og fritid er en refusjonsordning som beregnes etter satser per dyr. Utbetalingen av tilskudd til avløsning skjer etterskuddsvis i juni, på grunnlag av utgifter fra året før. Ved jordbruksoppgjøret 2009 ble tilskuddssatsene og maksimalt tilskudd per bedrift økt. Nettoeffekten av endringene har gitt en økning av bevilgningsbehovet med 8,7 mill. kroner.

Tilskudd til avløsning ved sykdom

Tilskuddet til avløsning under sykdom er en refusjonsordning. Tilskuddet blir fastsatt ut fra faktiske utgifter til avløsning, opp til en maksimal dagsats per bruk. Denne satsen ble økt fra kr 1 130 til kr 1 200 per bedrift ved jordbruksoppgjøret 2009.

Som følge av dette ble bevilgningen økt med 5,1 mill. kr for 2010.

Medlemsavgift til folketrygden

Medlemsavgift til folketrygden betales av den pensjonsgivende inntekten i jordbruket, med samme prosentsats som lønsmottakerne betaler. Differansen mellom den avgiften som er fastsatt for andre selvstendig næringsdrivende (10,7 %), og den avgiften som er fastsatt for lønsmottakere og jord- og skogbrukere (7,8 %), blir dekket av staten over jordbruksavtalen.

Bevilgningene til dekning av medlemsavgiften har vært holdt uendret siden 1993.

Tilskudd til sykepengeordningen

Tilskudd til sykepengeordningen gjelder refusjon av tilleggspremier til folketrygden. Disse tilleggspremiene kreves innbetalt for at sykepenger skal komme opp i 100 prosent av pensjonsgivende inntekt etter 16 dager. Samlet beløp for denne tilskuddsordningen er beholdt uendret siden 2000.

Andre velferdstiltak

Administrasjonstilskudd til avløserlag består fra og med 2008 av den administrative delen av tilskuddet til landbruksvikar.

Tilskudd til landbruksvikarvirksomhet har til formål å skaffe arbeidshjelp under korttidssykdom for gårdbrukere som ikke kan skaffe arbeidshjelp på annen måte. Ordningen ble overført fra kommunene til avløserlagene i 2008. Først gjaldt begge ordningene parallelt, men fra 2009 er den kommunale ordningen avviklet. På grunn av ett års etterslep med utbetalingen av tilskudd over den kommunale ordningen, vil det imidlertid være utbetalinger av tilskudd over begge ordningene for både 2008 og 2009.

En spesifisering av tilskuddene til landbruksvikar for de siste årene finnes i tabell 4.11. Tallene for 2010 er inkl. omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret 2010.

Tabell 4.11 Tilskudd til landbruksvikar. 1000 kroner

	2006	2007	2008	2009	2010
Samlet beløp	10 408	13 936	54 602	53 726	60 000
Herav tilskudd til landbruksvikar, kommunal ordning	10 408	13 936	12 600	7 994	-
Tilskudd gjennom avløserlag	-	-	42 002	45 732	60 000
Herav til administrasjon av avløserlagene	-	-	5 911	9 500	8 861
Tilskudd til landbruksvikar	-	-	36 091	36 232	51 139

Dagsatsen for landbruksvikarordningen økte fra kr 1 130 til kr 1 200 ved jordbruksoppgjøret 2009. Bevilgningen til andre velferdstiltak er satt ned med 3,0 mill. kr for 2010.

Tilskudd til landbrukets HMS-tjeneste inntektsføres ikke i totalkalkylen.

Tidligpensjonsordningen

Tidligpensjonsordningen for jordbrukere trådte i kraft fra 1. januar 1999. Det er regnet med uendret bevilgning for 2010.

4.7 Ordninger utenom jordbruksavtalen

Her føres noen tilskudds- og erstatningsordninger under «direkte tilskudd» som ikke er omfattet av jordbruksavtalen.

4.7.1 Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer

Tabell 4.12 viser hvordan erstatningsbeløpene fordeler seg på forskjellige underposter.

Tabell 4.12 Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer. 1000 kroner

	2007	2008	2009*	2010**
<u>Erstatninger etter off. pålegg</u>				
Planteskadegjørere	19 001	21 796	27 489	
<u>Erstatninger etter off. pålegg, husdyr</u>				
Erstatninger for husdyr	7 402	6 040	2 991	
Erstatninger for saneringstiltak	2 029	-	-	
Erstatninger for frivillig nedslakting, mædi	-	-	-	
Erstatninger for frivillig nedslakting, scrapie	-	-	-	
Erstatninger for tapte produksjonstilskudd	270	396	55	
Sum	28 702	28 232	30 535	42 800

Den samlede bevilgningen over ordningen for 2010 er på 45,6 mill. kroner. Dette beløpet inkluderer også ordninger som ikke føres under «direkte tilskudd», for eksempel tilskuddet til tiltak mot radioaktivitet.

4.7.2 Tilskudd til avløsning ved repetisjons- og heimevernsøvelser

Ifølge Forsvaret finnes ikke oppgaver som viser de samlede faktiske utbetalingene. Det er derfor forutsatt at utbetalingene tilsvarer innvilgningene.

Aktiviteten på området har vært liten i de siste årene. Dermed har utbetalingene vært små. For 2008 og 2009 er det regnet med utbetalinger på bare 0,8 og 0,9 mill. kroner. Det regnes med en tilsvarende utbetaling for 2010.

4.7.3 Erstatninger for rovviltskader

Jordbruket mottar erstatninger fra staten som kompensasjon for skader som husdyrene blir påført av rovdyr. Utbetalt totalbeløp varierer mye fra år til år. Både variasjon i skadeomfang og endringer i kravene til dokumentasjon av skader ligger bak svingningene i årlig utbetaling. Sett over en lengre periode er utbetalingene klart økende.

I alt ble det utbetalt 75,4 mill. kr for 2009. Tilsvarende beløp er 68,0 mill. kr for 2008 og 78,1 mill. kr for 2007.

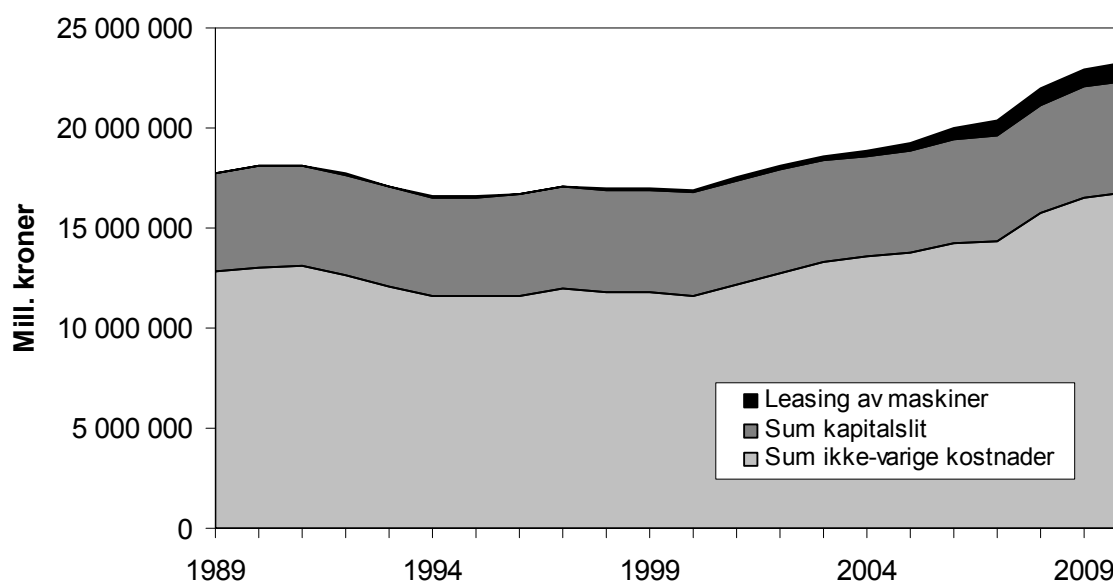
For 2010 er det regnet med en utbetaling tilsvarende bevilgningen på 77,3 mill. kr i følge St.prp. nr. 1. Miljøverndepartementet (2009–2010). Bevilgningen er uendret fra 2009.

4.7.4 Driftsplanlegging

Denne posten omfatter godtgjørelse til dem som gir oppgaver til NILFs driftsgranskinger. De siste årene er det regnet med en utbetaling i underkant av 1 million kroner.

5 Kostnader

5.1 Innledning

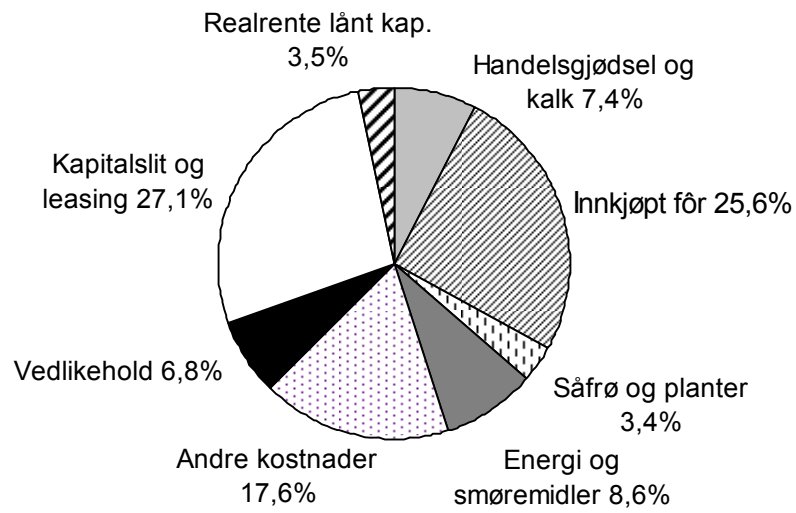
Figur 5.1 Sum kostnader. 1988–2010

I totalkalkylen er kostnadene gruppert på hovedpostene ikke-varige og varige driftsmidler. Til de ikke-varige driftsmidlene hører handelsgjødsel og kalk, innkjøpt fôr, såfrø og planter, elektrisk kraft, drivstoff og smøremidler. Kostnadene til vedlikehold av varige driftsmidler og posten «andre kostnader» føres også på ikke-varige driftsmidler.

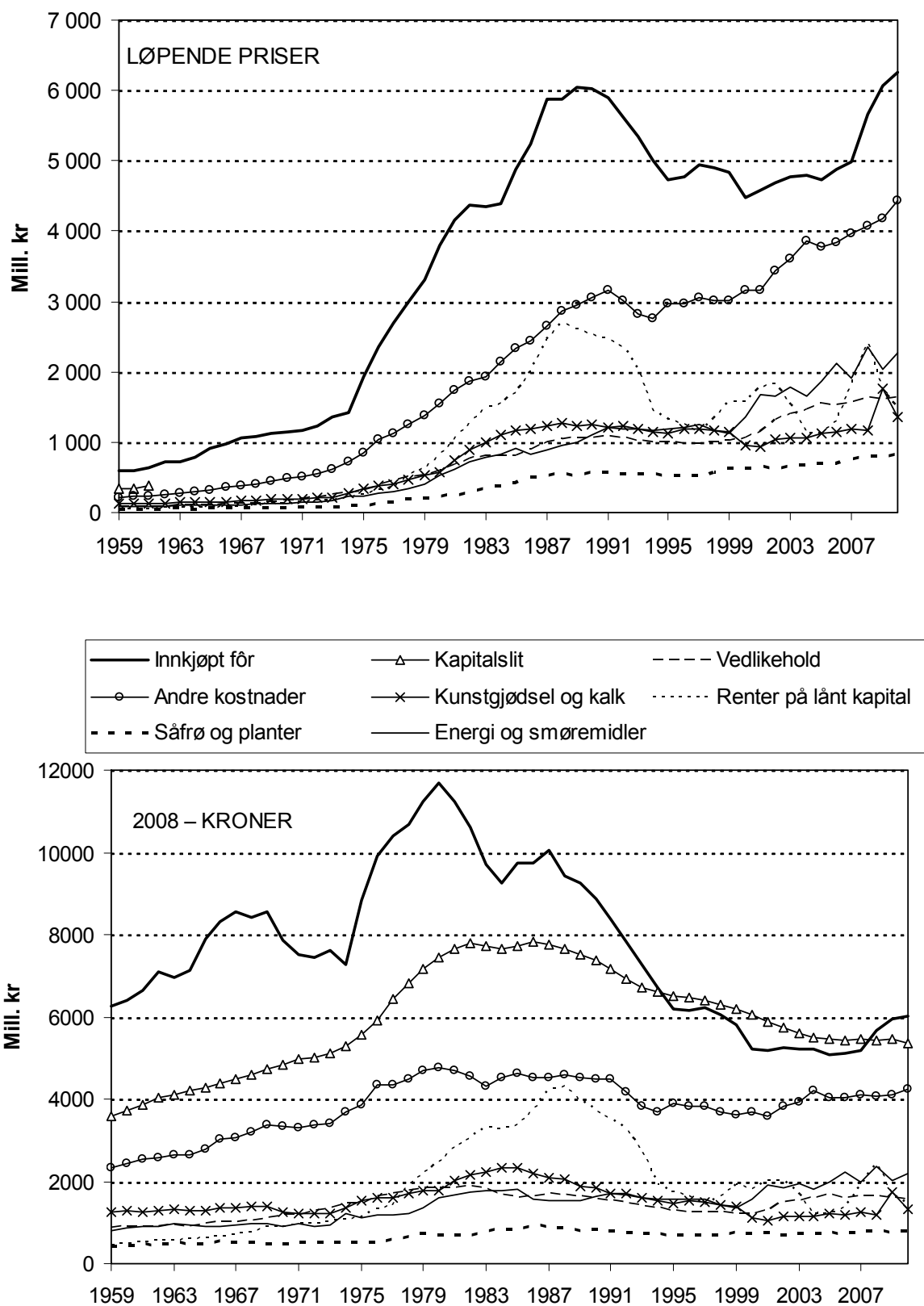
«Andre kostnader» er en samlepost for en rekke forskjellige kostnader ved plante- og husdyrproduksjon. Frakt, emballasje, veterinær og medisiner, forsikring og regnskapsføring er eksempler.

Kostnadene til varige driftsmidler kommer fram gjennom beregningen av det årlige kapitalslitet på bygninger, maskiner og redskaper, biler og grøfter/hydropneumatiske anlegg. Leasing hører også med her.

Figur 5.2 viser hvor stor andel av totalkostnaden de forskjellige kostnadstypene utgjør. I figur 5.3 framgår kostnadenes størrelser målt i beløp.

Figur 5.2 Kostnadene i jordbruket fordelt på kostnadsposter. 2009

Figur 5.3 Utviklingen i kostnadene i løpende priser og i faste 2008-kroner

5.2 Ikke-varige kostnader

5.2.1 Handelsgjødsel og kalk

Tabell 5.1 Handelsgjødsel og kalk. Mengder, priser og kostnader

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Handelsgjødsel i alt, mill. kg	450	494	588	538	516	493	442	453
Pris, kr per 100 kg	29	39	87	203	204	219	378	279
Mill. kr	132	195	510	1 095	1 054	1 082	1 669	1 265
Mikronæringsstoffer, mill. kr	0	0	1	2	6	1	2	1
Veksthus, mill. kr	4	4	7	17	17	24	25	19
Kalk, mill. kg, ¹	90	85	243	448	275	184	184	184
Pris, kr per 100 kg	7	8	21	36	42	53	60	64
Kostnad, mill.kr	6	7	52	162	115	98	110	117
Handelsgjødsel og kalk ekskl. tilsk., mill. kr	142	206	570	1 276	1 192	1 205	1 806	1 402
Tilskudd til mindre bruk, mill. kr	24	23	44					
Bulkrabatt, mill. kr				- 3	- 24			
Andre rabatter, mill. kr				- 41	- 26	-38	-43	-38
Sum handelsgjødsel og kalk, mill. kr	118	183	526	1 232	1 142	1 166	1 763	1 364

1) Inkl. skjellsand fra og med 1988

Tabell 5.1 presenterer utviklingen i mengder, priser og kostnader for handelsgjødsel og kalk etter 1959.

Forbruket av handelsgjødsel og kalk i Totalkalkylen er basert på mineralgjødselstatistikken fra Mattilsynet. Mattilsynets statistikk følger salgsåret, dvs. perioden 1.7–30.6. I totalkalkylen blir salget av handelsgjødsel kostnadsført på det kalenderåret hvor gjødsla forutsettes brukt. Det vil for eksempel si at forbruket i kalenderåret 2009 er basert på salget i perioden 1.7.2008 til 30.6.2009.

Veksthusgjødsel og mikronæringsstoffer inngår ikke i Mattilsynets oppgaver. Forbruket av disse typene beregnes dermed som et tillegg. Kostnadene til veksthusgjødsel har i seinere tid utgjort i overkant av 20 mill. kr per år. For mikronæringsstoffer har det vært regnet med en kostnad på rundt 2 mill. kr i året. Mattilsynets omsetningsstatistikk viser en klar økning i sesongen 2007/08 og en kraftig nedgang i 2008/09. Dette skyldes hamstring i 2007/08-sesongen pga. forventet sterk prisøkning påfølgende år (2008/09). Hamstringen, - anslått til 65 000 tonn, er forutsatt forbrukt i 2009. I tillegg var det noe «negativ hamstring», dvs. innkjøp utsatt til 2009/10-sesongen pga. prisetallet dette salgsåret, som er overført til 2009. Forbruket i Totalkalkylen er dermed «jevnet ut» i forhold til salgsstatistikken disse årene. Til tross for utjevningen er det på grunn av prisøkningen regnet med en forbruksnedgang fra 2008 til 2009 på ca. 10 prosent, fra 493 mill. kg til ca. 442 mill. kg. Forbruket er regnet med å øke litt igjen i budsjettåret.

Tabell 5.2 viser forbruket av verdistoffer i handelsgjødsel fra 1959 og fram til 2009.

Tabell 5.2 Innholdet av næringsstoffer i handelsgjødsel. Tonn næringsstoffer totalt. Kg næringsstoffer per dekar jordbruksareal

	Nitrogen		Fosfor		Kalium		Sum
	Tonn	Kg/daa	Tonn	Kg/daa	Tonn	Kg/daa	Tonn
1959	46 654	4,6	18 754	1,9	43 550	4,3	108 958
1969	68 430	6,9	23 027	2,3	49 393	5,0	140 850
1979	102 245	10,6	27 233	2,8	67 888	7,1	197 366
1989	110 138	11,1	17 376	1,7	56 353	5,7	183 867
1997	112 879	11,0	13 522	1,3	53 364	5,2	179 765
1998	112 327	10,9	13 408	1,3	53 043	5,1	178 778
1999	106 017	10,2	13 092	1,3	50 862	4,9	169 971
2000	107 410	10,3	13 325	1,3	50 480	4,9	171 215
2001	100 592	9,7	12 399	1,2	46 683	4,5	159 674
2002	101 258	9,7	12 593	1,2	45 075	4,4	158 926
2003	104 162	10,0	12 643	1,2	46 273	4,4	163 078
2004	105 096	10,1	12 786	1,2	46 281	4,5	164 163
2005	106 882	10,3	12 660	1,2	45 926	4,4	165 468
2006	104 088	10,1	12 431	1,2	45 359	4,4	161 878
2007	107 588	10,4	12 155	1,2	45 253	4,4	164 996
2008 ¹⁾	103 027	10,1	11 656	1,1	43 810	4,3	158 493
2009 ¹⁾	99 441	9,8	8 948	0,9	34 876	3,4	143 265
2010	100 661	10,0	8 968	0,9	36 625	3,6	146 254

Kilde: Mattilsynet

1) Korrigert for hamstring

Forbruk av gjødsel i skogbruk, parker, plener, prydhager og villahager inngår i de totale omsetningstallene for handelsgjødsel. Dette trekkes i fra for å komme fram til hva som benyttes i jordbruket. Det er regnet med en nedgang i forbruket med 15 352 tonn (3 prosent) til 493 109 tonn i 2008. Korreksjonen for forbruk av handelsgjødsel utenom jordbruket er kalkulert til 6 984 tonn for 2008.

For 2009 er det regnet med 10,5 prosent lavere forbruk av handelsgjødsel. Da er det tatt hensyn til hamstringen fra 2008.

I 2008 utgjorde NPK-gjødsel 85 prosent av handelsgjødselforbruket mens andelen i 2009 var på 79 prosent. Årsaken er vridninger over til rimeligere rene N-gjødselslag pga. gjødselprisøkningen. Vridningen gjør at forbruksnedgangen av verdstoff N var langt lavere enn nedgangen i handelsgjødselforbruket, 3,0 prosent mot 10,5 prosent.

Gjennomsnittlig pris på handelsgjødsel økte med 72,4 prosent fra 2008 til 2009, mens det fra 2009 til 2010 er prognosert med en prisnedgang på 26,2 prosent. Prisøkningen på NPK-gjødsel var på 85,5 prosent i 2009.

Prisberegningen baseres på omsetningstallene for de forskjellige gjødselslagene for hele sesongen fra 1. juli til 30. juni, etter oppgaver fra Felleskjøpene. Det regnes ut gjennomsnittspriser for de enkelte gjødselslagene. Omfanget av salg i både småsekker, storsekker og bulk tas da hensyn til. For privat importert gjødsel er prisene basert på oppgaver fra de største importørene.

I tabell 5.3 er det gitt en oversikt over gjennomsnittspris per kg næringsstoff for de forskjellige hovedgruppene av handelsgjødsel.

Tabell 5.3 Gjennomsnittspriser per kg næringsstoff, N+P+K, for hovedgruppene av handelsgjødsel

	1969	1979	1988	1999	2008	2009*	2010**
<u>Nitrogengjødsel</u>							
<u>(kalksalpeter 15,5 % N):</u>							
Kr per kg N	1,70	3,40	7,88	7,36	11,93	16,58	12,59
Relative tall	100	200	473	433	702	976	741
<u>Fosforgjødsel</u>							
<u>(Super fosfat P9 %)¹</u>							
Kr per kg P	2,20	6,78	16,72	20,54	46,36	91,58	34,85
Relative tall	100	308	760	910	2 107	4 163	1 584
<u>Kalium gjødsel (Kaliumklorid 49 %)</u>							
Kr per kg K	0,72	1,42	3,91	4,90	6,60	11,60	8,43
Relative tall	100	197	543	680	917	1 611	1 171
<u>Tosidig gjødsel</u>							
<u>(PK-gjødsel 5-17)²</u>							
Kr per kg verdstoff				10,13	14,52	22,97	19,19
Relative tall				98	140	222	185
<u>Fullgjødsel (NPK 21-4-10/22-3-10)</u>							
Kr per kg verdstoff	1,44	2,78	6,16	5,03	7,25	13,31	8,68
Relative tall	100	193	428	349	503	924	603

1) P8 fra 1996

2) 1998 = 100

Forbruket av kalk og skjellsand har vist en nedadgående utvikling over flere år, men viser nå en stabilisering på litt over 20 kg/da. BFJ regner med små endringer i budsjettåret.

Flere forhold påvirker omsetningen av jordbrukskalk. Blant disse kan nevnes tidspunktet for høsting, værforholdene høst og vår og økonomien i jordbruket generelt.

I tabell 5.4 er det gitt en oversikt over forbruket av ulike kalkslag.

Tabell 5.4 Forbruket av kalk ifølge Mattilsynet¹. Tonn

	1997	1999	2006	2007	2008*	2009**	2010**
Mg-holdig kalk:							
Grovdolomitt	55 006	45 534	16 671	21 452	21 781	18 161	18 161
Brent dolomitt	24 669	17 808	33 457	38 746	7 201	5 982	5 982
Grov kalkdolomitt	6 060	6 168	2 813	6 188			
Kalkdolomittmel	5 406	2 217	0	500			
Dolomittmel	2 023	182	0	62	3 281		
Granulert dolomittmel	9 957	8 095	3 505	3 335	40 747		
Ikke Mg-holdig:							
Kalksteinsmel	57 641	54 564	35 572	22 126	16 572	22 140	22 140
Grovkalk	48 528	42 666	41 984	49 499	55 879	53 591	53 591
Konverteringskalk	37 124	20 169	0	0			
Brent kalk	1 222	1 194	1 726	1 630	1 820	1 582	1 582
Hydratkalk	287	3 988	432	223	184		0
Skjellsand	87 611	80 077	41 463	25 998	27 142	27 142	27 142
<u>Andre (gj.sn. av alle):</u>	3 364	12 736	14 408	12 100	9 838	56 250	56 250
Kalk i alt	338 898	295 098	192 031	181 859	184 444	184 848	184 848
Fratr. hobby/hagekalk	-20 000	-20 000	-960	-909	-922	-924	-924
Kalk til jordbruket	318 898	275 098	191 071	180 950	183 522	183 924	183 924
Kg/daa jordbruksareal	35,2	30,9	22,1	21,1	21,6	21,9	21,9

5.2.2 Innkjøpt fôr

Tabell 5.5 Innkjøpt fôr. Mengder, priser og kostnader

	1989	1992	1999	2002	2008	2009*	2010**
<u>Kraftfôr i blandinger</u>							
Mill. kg	1 619	1 585	1 697	1 625	1 817	1 766	1 808
Kr per 100 kg ¹	373	355	268	275	298	329	330
Mill. kr	6 033	5 622	4 545	4 462	5 409	5 801	5 973
<u>Grøpp av salgskorn</u>							
Mill. kg	28	13	11	10	3	3	3
Kr per 100 kg	323	309	274	277	267	303	305
Mill. kr	90	41	30	26	8	9	9
<u>Leiemalt i blandinger</u>							
Mill. kg	-92	-5	-5	-0,2	0,0	0,0	0,0
Kr per 100 kg	277	226	189	182	-	-	-
Mill. kr	-255	-10	-9	-0,4	0,0	0,0	0,0
Bulkrabatt, mill. kr	-175	-299					
Andre rabatter, mill. kr	-78	-111	-140	-76	-39	-37	-38
Småsekkepill. mill. kr			113				
<u>Innkjøpt kraftfôr i alt</u>							
Mill. kg	1 554	1 594	1 704	1 635	1 820	1 768	1 810
Kr per 100 kg	361	329	266	275	298	328	331
Mill. kr ²	5 614	5 243	4 539	4 413	5 379	5 772	5 943
<u>Annet innkjøpt fôr</u>							
Mill. kr	430	384	293	285	293	292	315
Sum innkjøpt fôr, mill. kr	6 044	5 627	4 832	4 698	5 672	6 064	6 258

1) Bulkpris er nyttet i beregningen fra og med 1995. Fra og med 2000 benyttes veid snittpris av bulk/sekker

2) Total kostnad hvor rabatter er trukket fra

Tabell 5.5 viser kostnadene til innkjøpt fôr i perioden 1989–2010.

Beregningene gjøres på bakgrunn av felleskjøpenes omsetningstall på årsbasis, spesifisert for hvert enkelt kraftfôrprodukt. Fra årets beregning benyttes Statens landbruksforvaltnings (SLF) tall for totalt salg mot tidligere produksjonstall fra Mattilsynet.

Forbruket av innkjøpt kraftfôr har vært økende etter 2000. Forbruket av drøvtyggerfôr har vært relativt stabilt på en del over 900 mill. kg etter 2000, mens forbruket til svin, og spesielt til fjørfe, har økt i den sammen perioden.

Det er budsjettert med en total økning i kraftfôrforbruket på 42 mill. kg (2,4 %) i 2010 i forhold til 2009. Forbruket til alle dyreslagene er forventet å øke.

Tabell 5.6 Samlet kraftfôrforbruk fordelt på blandinger og grøppet vare. Mill. Kg¹

	1989	1995	1999	2002	2008	2009*	2010**
Kraftfôrblandinger							
Drøvtyggere	978	934	1 005	903	943	893	900
Svin	398	399	421	432	472	473	493
Fjørfe	224	251	256	271	380	379	395
Andre (hest, kanin, pelsd. Mm)	19	14	15	19	21	20	20
Sum kraftfôr i blandinger	1 619	1 597	1 697	1 625	1 817	1 766	1 808
Grøpp av salgskorn	28	11	11	10	3	3	3
Sum kraftfôr i alt	1 646	1 608	1 708	1 635	1 820	1 768	1 810
Leiemalt kraftfôr i blandinger	92	2	5	0	0	0	0
Innkjøpt kraftfôr i alt	1 554	1 606	1 703	1 635	1 820	1 768	1 810

1) Statistikk fra Statens landbruksforvaltning fra 2008 mot tidligere Mattilsynet. Statistikken fra Mattilsynet ble omlagt f.o.m. 2003

Kraftfôrprisene avhenger av flere faktorer, for eksempel priser på norsk korn, prisnedskrivningstilskuddet på korn til kraftfôr, priser på importerte råvarer, frakttilskudd, kostnadsutviklingen i kraftfôrindustrien og endringer i sammensetningen av kraftfôret.

Prisendringer på korn i jordbruksoppkjørene får en tredjedels effekt samme år. Dette skyldes at norsk korn til kraftfôr normalt ikke blir tatt i bruk før i september måned i produksjonsåret. Målprisnedgangen på 3 øre per kg for havre ved årets jordbruksoppkjør innebærer en prisnedgang på alt kraftfôr i gjennomsnitt på 0,15 øre per kg i 2010

Gjennomsnittlig pris per 100 kg, ekskl. småsekktilllegg, rabatter og bonus, for alt innkjøpt kraftfôr økte med 30 kr til 328 kr fra 2008 til 2009. Gjennomsnittlig kraftfôrpris for 2010, er beregnet til 331 kr per 100 kg.

Detaljert oversikt over prisutvikling og kostnadsutvikling for de enkelte innkjøpte fôrslagene for årene 2008, 2009 og 2010 er gitt i vedleggstabellene 3.2 og 3.3.

5.2.3 Såfrø og planter

Tabell 5.7 Kostnader til såfrø og planter

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
<u>Såkorn</u>								
Tonn	22 468	26 573	51 024	60 303	59 537	53 872	52 679	53 467
Mill. kr	23	38	125	306	246	229	237	256
<u>Oljefrø</u>								
Mill. kr	-	0,4	0,4	1,3	2,0	1,2	1,2	1,2
<u>Engfrø¹</u>								
Mill. kr	7	8	26	100	111	109	112	112
<u>Rotvekst- og grønnsakfrø¹</u>								
Mill. kr	1,3	1,3	5	18	30	48	55	57
<u>Statskontrollerte settepoteter², mill. kr</u>						42	42	42
<u>Planteskoleart, løk, knoller, annet frø mv.</u>								
Mill. kr	8	17	57	104	247	375	345	345
<u>Sum såfrø og planter</u>								
Mill. kr	40	65	214	529	636	808	797	818

1) Endret beregningsopplegg fra og med 1983

2) Fra og med 2000

Posten omfatter innkjøpt såkorn og norskprodusert og importert frø av engvekster, rotvekster og grønnsaker. Importerte blomsterløker, knoller og planteskoleartikler som stauder, busker og podekvister hører også med her.

Oppgaver fra Statens landbruksforvaltning viser jordbrukets innkjøp av såkorn gjennom såvarefirmaene. Det er registrert et kvantum på 53,9 mill. kg til bruk i avlingsåret 2008. For 2009 var tilsvarende mengde 52,7 mill. kg, og budsjettet for 2010 tilsier et forbruk på 53,5 mill. kg.

Sum kostnader for posten «såfrø og planter» er beregnet til 808 mill. kr i 2008, 797 mill. kr i 2009, og 818 mill. kr i budsjettåret 2010.

Detaljert oversikt over prisutvikling og kostnadsutvikling for de enkelte såfrø- og planteslag for årene 2008, 2009 og 2010 er gitt i vedleggstabell 3.4.

5.2.4 Energi og smøremidler

Tabell 5.8 Kostnader til energi og smøremidler

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Diesel (brenselolje), mill. liter	29	71	105	149	113	132	130	129
Diesel, pris, kr per liter	0,32	0,33	0,97	1,82	2,72	6,49	5,17	5,47
Dieselskostnad, mill. kr	9	23	102	271	306	858	675	706
Elektrisk lys og kraft, mill. kr	22	42	127	501	588	1 091	1 006	1 176
Annet (fyringsolje, gass, bensin, smøremidler mv.), mill. kr	45	65	170	233	241	415	363	387
Sum energi og smøremidler, mill. kr	76	130	399	1 004	1 136	2 364	2 044	2 268

Tabell 5.8 viser kostnadene til energi og smøremidler.

Kostnadene til *elektrisk kraft* kan variere mye på grunn av prisendringer. Kostnaden økte i 2008 som følge av en prisøkning på 23 prosent, men falt igjen i 2009 etter en prisnedgang på nær 6 prosent.

For *diesel* er forbruket nokså jevnt mens prisene varierer en del og gikk ned 20 prosent i 2009. Dieselskostnaden er budsjettert til 706 mill. kroner, noe som tilsvarer 31 prosent av totalkostnadene i gruppen energi og smøremidler.

Kostnadene til *fyringsolje i veksthus* avhenger sterkt av prisforholdet mellom fyringsolje og elektrisk kraft pga. utslaget på forbruket. For budsjettåret er det regnet med liten endring pga. liten prisendring. Energiformen gass er nå innarbeidet som en del av fyringskostnadene i veksthus. Kostnaden til fyringsolje og gass i veksthus for 2009 er på henholdsvis 76 og 64 mill. kroner.

5.2.5 Andre kostnader

Tabell 5.9 Andre kostnader. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Planteproduksjon	56	113	359	821	722	1 120	1 130	1 199
Husdyrproduksjon	58	149	394	672	806	1 096	1 221	1 244
Bygninger, maskiner, teknisk utstyr, administrasjon og kjøp av tjenester mm.	104	183	625	1 438	1 353	1 848	1 834	1 991
Sum	218	445	1 378	2 931	2 881	4 064	4 185	4 434

«Andre kostnader» omfatter de ikke-varige kostnadene i jordbruket som ikke er tatt med som egne poster andre steder i totalkalkylen. Noen av de største enkeltpostene er kort omtalt nedenfor. Et mer detaljert bilde av «Andre kostnader» for årene 2008, 2009 og 2010 finnes i vedleggstabell 3.6.

Kostnader ved planteproduksjon

Plastfolie i jordbruk utenom hagebruk benyttes først og fremst til rundballer og til ammoniakkbehandling av halm. Kostnaden til plastfolie i den delen av jordbruket som ikke regnes som hagebruk, er budsjettet til 259 mill. kr i 2010.

Kostnadene til sortering og pakking av frukt er tatt med i kostnadene til *emballasje i hagebruket* fra og med 2001. Dette har motstykke i prisene på inntektssiden. Slike brett utgjør omtrent 10 prosent av emballasjekostnadene i hagebruket som er beregnet til henholdsvis 163 og 154 mill. kr for 2008 og 2009. Budsjettanslaget for 2010 er 157 mill. kr.

Beregningen av *plantevernmidler* er lagt om fra i år og er nå basert på salg fra detaljist mot tidligere importør. Det korrigeres for hamstring dersom resultatene er på virket av for eksempel avgiftsøkninger. Dette gjaldt ved økningen og omlegginger av miljøavgiftene i 1999, 2000 og 2004. For 2008 og 2009 er kostnaden beregnet til henholdsvis 313 og 323 mill. kroner. For budsjettåret er kostnaden beregnet til 349 mill. kr.

Bruk av *ensileringsmidler* innebar en kostnad på 122 mill. kr i 2008. For 2009 er det regnet med 119 mill. kr og 132 mill. kr i budsjettåret. En viss årlig volumnedgang har vært en tendens lenge, men øker litt i budsjettåret. En forklaringsfaktor for nedgangen over tid er utskifting av ensileringsmidler.

Kostnader i husdyrholdet

Kostnadene til *veterinær* har økt over tid til tross for nedgang i antall besøk. Dette skyldes prisstigning på veterinærbehandlinger, men også økende besetningsstørrelse. Postens totalbeløp er 308 mill. kr i 2008 og 332 mill. kr i 2009. Budsjettanslaget er på 345 mill. kr.

For *medisin til dyr* er jordbrukets kostnadstall for 2008, 2009 og 2010 på henholdsvis 231 mill. kr, 243 mill. kr og 262 mill. kr.

Til sammen er *inseminering av storfe og gris* bokført med en kostnad på 252 mill. kr i 2008 og 266 mill. kr i 2009. Budsjettårsanslaget lyder på 263 mill. kr. Ca. 80 prosent av kostnadene til inseminering tilhører storfeholdet.

Frakt av kraftfôr er kostnadsberegnet til 308 mill. kr for 2008, 332 mill. kr for 2009 og 343 mill. kr for 2010. Datagrunnlaget for posten er lagt noe om i årets beregning og noe av økningen kan ligge der. Den langsiktige økningen skyldes både mengde og prisøkning.

Forsikring

Beregningene basert på nettokostnadene til forsikringer. *Nettokostnaden ved forsikring av maskiner og annet driftsløsøre* var i 2008 og 2009 på henholdsvis 32 og 25 mill. kr. Det er budsjettet en nettokostnad på 61 mill. kr for 2010.

Nettokostnaden til husdyrforsikringer i 2010 er budsjettet til 11 mill. kr, mens tilsvarende for driftsbygninger er 157 mill. kr.

Kostnader til administrasjon, kjøp av tjenester med mer

Regnskapsføring kostet jordbruket 480 mill. kr i 2008. Antall regnskap synker jevnt fra år til år, mens prisen per regnskap har hatt en klart økende tendens. Prisøkningen må også sees i sammenheng med økende produksjon på de gjenværende jordbruksbedriftene. For årene 2009 og 2010 er regnskapskostnadene beregnet å øke til henholdsvis 517 mill. kr og 529 mill. kr.

Kostnadene til teletjenester i jordbruket er tallfestet til 123 mill. kr i 2008, 120 mill. kr i 2009 og 117 mill. kr i 2010. Den synkende tendensen de siste årene henger sammen færre bønder og lavere priser på teletjenester, mens økt bruk av teletjenester per jordbruksbedrift trekker noe i motsatt retning.

Under «Andre kostnader» gjøres et *verdipåslag* på 12,8 prosent som skal ta hensyn til andre ikke-spesifiserte poster. Verdipåslaget blir da 477 mill. kr i budsjettåret 2010.

Tre ulike *velferdsordninger* blir kostnadsført som motposter til statstilskudd. Her er det snakk om utgifter til sykelønnsordning, medlemsavgift til folketrygden og administrasjonstilskudd til avløserlag. Summen for disse ordningene var på 225 mill. kr i 2008 og 228 mill. kr i 2009. Budsjettårets beløp lyder også på 228 mill. kr.

5.2.6 Vedlikehold

Tabell 5.10 Vedlikehold. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Bygninger	62	102	326	585	598	1 156	1 156	1 157
Maskiner og redskaper	5	19	163	426	367	368	378	387
Biler	15	26	50	59	57	118	83	82
Sum vedlikehold	82	147	539	1 071	1 022	1 642	1 617	1 626

Beregningen av vedlikeholdet er basert på SSBs landbruksundersøkelser, sist i 2009. Undersøkelsene gir «fastpunkter» for den serien som regnes fram. Tabellen over viser utviklingen i vedlikeholdskostnadene fordelt på bygninger, maskiner og redskaper og biler. Bygningsvedlikeholdet utgjør omtrent 2/3 av total vedlikeholdskostnad.

Med resultatene fra SSBs undersøkelser som basis, har vedlikeholdskostnadene for maskiner og redskaper vært framregnet foreløpig på grunnlag av utviklingen for traktorbestanden. Fra og med beregningen til Totalkalkylen for 2009, har prisutviklingen fulgt lønnsutviklingen i industrien. Ved årets beregning er kostnadene til vedlikehold vurdert på grunnlag av resultatene fra SSBs telling ved landbruksundersøkelsen for 2008.

Med hensyn på kostnadene til vedlikehold på driftsbygninger, benytter nemnda vedlikeholdskostnadene i driftsgranskingene samt antallet bruk i totalkalkylen som framregningsgrunnlag mellom tellingsårene.

Mellom tellingsårene beregnes vedlikeholdet til 5,5 prosent av bilkapitalen.

5.3 Leasing

Tabell 5.11 Kostnader ved leasing. Mill. kroner.

	Sum tegnede leiekontrakter	Avskrivning A	Renter B	Effekt av finansiering C	Sum beregnet leasingskostnad D = A + B - C
1990	**	11	4	1	14
1991	42	15	5	1	18
1992	43	18	6	1	23
1993	27	19	6	1	24
1994	39	21	5	1	25
1995	185	38	8	3	43
1996	119	46	11	2	55
1997	136	55	11	5	61
1998	163	67	16	5	77
1999	137	75	22	7	90
2000	191	88	22	10	100
2001	419	123	31	12	142
2002	460	156	41	7	190
2003	533	195	41	16	220
2004	1 047	279	34	4	308
2005	1 287	381	52	21	412
2006	1 582	505	85	41	549
2007	1 566	612	149	18	743
2008	1 453	714	220	105	829
2009*	1 285	780	150	62	868
2010**	1 250	837	159	60	936

Leasing økte relativt mye fra midt på 1990-tallet og sterkt utover på 2000-tallet. Det er ikke registreringer over tegnede leasingkontrakter lenger tilbake enn til 1991, men oppgavene tyder på at leasing telte forholdsvis lite tidligere. Før 1990 er det regnet med at kostnadene ved leasing inngår i kapitalslit og rentekostnadene.

Ved beregningen av kostnadene til leasing blir avdragsdelen av kostnadene beregnet tilsvarende som kapitalslitet for kjøpte maskiner, dvs. ved saldoavskrivning over levetiden.

Beregningsprinsippet medfører at leasingavtalene i totalkalkylen blir behandlet som finansiell leasing (en finansieringsmåte). Skattemessig og i nasjonalregnskapet blir leasing i jordbruket behandlet som operasjonell leasing (ren leie). Føringsmessig er det lagt opp til at kostnadsutviklingen mellom år i totalkalkylen skal være uavhengig av om maskinutstyr kjøpes (eies) eller leases (leies).

Etter en sterk økning for tegnede leiekontrakter ved leasing i en årrekke, viser oppgaver fra finansieringsselskapene at de nådde en topp i 2006, og særlig for de siste par årene har det vært en klar nedgang. Det er regnet med at nedgangen fortsetter i budsjettåret 2010 fra 1 285 mill. kr, for 2009 til 1 250 mill. kr, dvs. nedgang på ca. 3 prosent.

Den sterke økningen for tegninger av leiekontrakter en har hatt, medfører at kostnadene ved leasing er fordoblet flere ganger i de senere årene.

Etter en gjennomgang sist år er det grunn til å understreke usikkerhet angående datagrunnlaget som ligger til grunn for beregningene. Beregningene er imidlertid beholdt inntil videre.

Kostnadene for 2009 er beregnet til 868 mill. kr mot 829 mill. kr for 2008, dvs. en økning på 4,7 prosent. Etter utviklingen for tegnede leiekontrakter med nedgang er det regnet med en svakere vekst for kostnadene ved leasing, men en forventning om noe renteøkning igjen for 2010 vil bidra til å trekke kostnadene opp. Det er regnet med en fortsatt økning for kostnadene ved leasing med ca. 8 prosent til 936 mill. kr for 2010.

5.4 Investeringer og kapitalslit

5.4.1 Innledning

Under denne posten beregnes bruttoinvesteringer i avskrivbare og ikke avskrivbare driftsmidler og kapitalslit. De varige kostnadene, eller kapitalslitet, omfatter de årlige kostnadene som skal dekke verdiforringelsen av de avskrivbare investeringene og større reparasjoner på jordbrukets driftsbygninger, maskiner og redskaper, biler og grøfter inklusive hydrotekniske anlegg.

5.4.2 Bruttoinvesteringer

Samlede bruttoinvesteringer i jordbruket

Tabell 5.12 Investeringer i jordbruket. Løpende priser. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Driftsbygninger	218	372	1 465	2 125	1 617	3 796	3 000	2 750
Maskiner og redskaper	202	513	1 811	2 067	2 800	3 268	2 529	2 462
Biler	15	26	70	156	139	121	104	132
Grøfter ¹	60	67	123	83	146	151	148	154
Nydyrking ekskl. grøftkostnad ²	53	57	151	62	60	92	95	97
Senking og kanalisering ²	3	5	70	37				
Planering ²	22	3				
Sum investeringer	551	1 041	3 711	4 536	4 762	7 428	5 876	5 596
<i>Herav i avskrivbare driftsmidler</i>	<i>495</i>	<i>978</i>	<i>3 469</i>	<i>4 431</i>	<i>4 702</i>	<i>7 336</i>	<i>5 781</i>	<i>5 499</i>

1) Inkl. hydrotekniske anlegg fra 1989

2) Det beregnes ikke kapitalslit av disse investeringene

Tabell 5.13 Investeringer i jordbruket i 2008-priser. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Driftsbygninger	5 128	5 249	6 997	4 156	2 347	3 796	2 927	2 620
Maskiner og redskaper	2 793	4 894	5 376	3 246	3 427	3 268	2 279	2 228
Biler	162	187	196	205	153	121	102	127
Grøfter ¹	687	529	427	169	217	151	154	161
Nydyrking ekskl. grøftekostnad ²	581	391	427	111	63	92	92	92
Senking og kanalisering ²	34	37	184	48	–			
Planering ²	41	2				
Sum investeringer	9 352	11 250	13 423	7 886	6 207	7 428	5 556	5 228
<i>herav i avskrivbare driftsmidler</i>	8 770	10 859	12 996	7 776	6 144	7 336	5 465	5 136

1) Inkl. hydrotekniske anlegg fra og med 1989

2) Det beregnes ikke kapitalslit av disse investeringene

De samlede bruttoinvesteringer i løpende priser i jordbruket går fram av tabell 5.12. Tabell 5.13 viser investeringene i faste priser og gir dermed uttrykk for den volummessige endringen i investeringene.

Investeringer i driftsbygninger økte sterkt i siste halvdel av 1970-årene, men kulminerte tidlig på 1980-tallet. Senere var det, med noen unntak, nedgang i investeringene til utpå 90-tallet. Deretter var det en utflating. Investeringene økte igjen utover 2000-tallet, men går noe ned etter 2008.

Investeringsvolumet for maskiner ved kjøp viser en nedgang fra 3 268 mill. kr for 2008 til 2 279 mill. kr for 2009, dvs. med ca. 30 prosent. For 2010 er det regnet med en forutsatt nedgang på vel 2 prosent til 2 228 mill. kr. Etter den sterke nedgangen er investeringsvolumet i de siste par årene de laveste som noen gang er registrert. Av årsaker kan nevnes den sterke prisstigningen for 2009 med 11 prosent som følge av valutakursutviklingen, foruten at investeringene medregnet tegning av leiekontrakter (leasing) i flere av de foregående årene har ligget på et forholdsvis høyt nivå.

Sett over tid var investeringsvolumet i maskiner og redskaper høyest på 1970 og 1980 tallet. Deretter var det en sterk nedgang fram til 1992. Deretter tok investeringene seg opp igjen i noen år, men har aldri nådd opp på det nivået det tidligere lå på. Etter økningen på 1990-tallet, har investeringsvolumet ved kjøp endret seg relativt lite. Utviklingen for investeringene i de senere årene må sees i sammenheng med den sterke økningen for tegningen av leiekontrakter (leasing), jfr. kap. 5.3.

Tabell 5.14 Prisutviklingen. prosentvis økning per år

	1959– 1969 ¹	1969– 1978 ¹	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Bygninger	3,5	10,4	6,5	4,6	2,6	5,4	2,5	2,4
Maskiner og redskaper	3,8	13,2	5,9	3,1	-1,8	3,4	11,0	-0,4
Biler	4,1	10,1	11,3	3,5	-0,4	1,3	1,9	2,0
Grøfting	3,7	8,8	7,4	-0,9	3,0	11,1	-6,0	2,1
Nydyrking ekskl. grøfting	6,7	10,6	2,6					
Senking og kanalisering	3,7	11,9	1,7					

1) Gjennomsnittlig økning per år

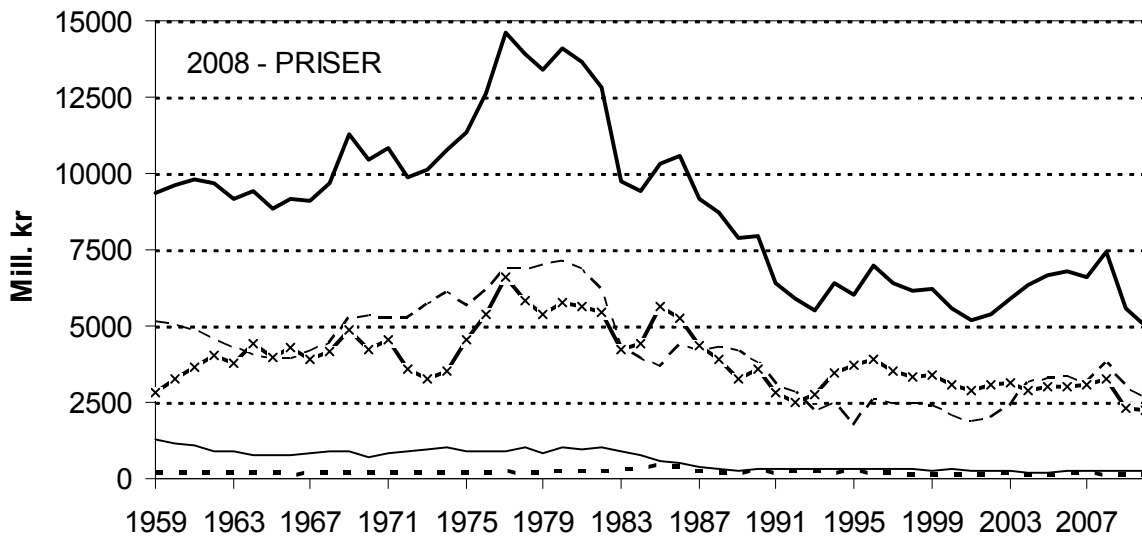
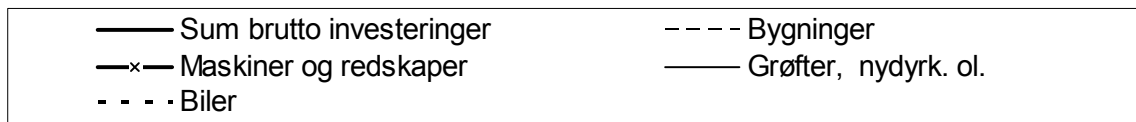
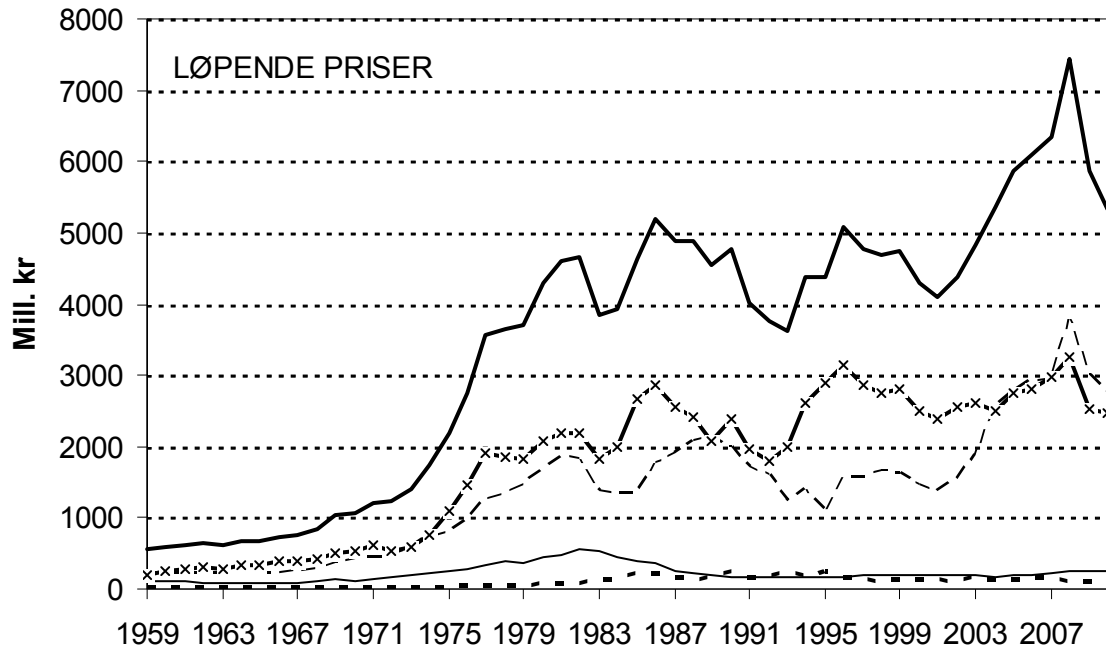
Omfanget av nydyrking, planering, senking og kanalisering har etter hvert har gått sterkt tilbake og grunnlaget for å lage en representativ prisindeks for dette mangler. Prisindeksen for maskiner og redskaper utarbeides nå av NILF.

Ved prisanslagene for maskiner for budsjettåret har BFJ lagt til grunn de prisendringer som gjaldt fram til beregningstidspunktet for totalkalkylen. Det er ikke tatt hensyn til senere endringer for eksempel i kronekurs.

Kursutviklingen er viktig for prisutviklingen på maskiner. De fleste landbruksmaskinene importeres fra Euro-landene, Danmark og Sverige.

Den sterke prisstigningen en fikk for 2009 skyldes særlig den sterke kursstigningen for euro i siste del av 2008 og en fortsatt høy euro-kurs i de første månedene av 2009.

For budsjettåret er det regnet med små endringer i prisene da kursutviklingen viser en styrket norsk krone. Dette har oppveid økte priser fra fabrikkene. Dessuten regner enkelte forhandlere med et øket rabattnivå.

Figur 5.4 Bruttoinvesteringer i jordbruket i løpende priser og faste 2008-priser

Generelt om investeringsberegningene

Investeringsberegningene bygger på resultater fra Statistisk sentralbyrås landbruksundersøkelser, sist i 2009. Undersøkelsene gir «fastpunkter» for investeringsseriene som mellom tellingsårene framregnes med forskjellig materiale, nærmere beskrevet under omtalen av de enkelte investeringsobjektene.

Investeringer i driftsbygninger

Investeringene for driftsbygninger bygger på SSBs investeringsundersøkelser, sist ved Landbruksundersøkelsen 2009. Mellom tellingsårene legges investeringstall fra driftsgranskingene samt totalt antall bruk i totalkalkylen til grunn. For foreløpig regnskapsår og budsjettåret kan også annet materiale og vurderinger bli trukket inn.

Basert på dette materialet er bruttoinvesteringene i driftsbygninger for 2008 beregnet til 3 796 mill. kr, i 2009 til 3 000 mill. kr og til 2 750 mill. kr i budsjettåret 2010.

Miljøinvesteringene i bygninger, det vil si utbedring av gjødselkjellere og siloanlegg, inngår i investeringstallene ovenfor og økte forholdsvis kraftig fram til litt utpå 90-tallet for deretter å flate ut.

Som prisindeks for bygningsinvesteringer benyttes fra og med 1999 SSBs byggekostnadsindeks for boliger. Denne steg med 5,4 prosent i 2008, med 2,5 prosent i 2009, mens for 2010 har BFJ regnet med en prisstigning på 2,4 prosent.

Investeringer i maskiner og redskaper

Beregningen bygger på SSBs statistikk for utenrikshandel og industristatistikken, samt oppgaver fra maskinbransjen og Motorvognregisteret. For prisutviklingen på maskiner blir NILFs maskinkostnadsindeks, lagt til grunn. Beregningene blir kontrollert og vurdert på grunnlag av SSBs investeringstillinger, sist ved Landbruksundersøkelsen 2009. Tellingen har medført noe justering av investeringsserien ved årets beregning.

Tegnede leiekontrakter ved leasing er trukket ut av posten investeringer i maskiner og redskaper og føres som en egen kostnadspost.

Investeringene i maskiner, samlet for kjøp og leie, har vært økende i de senere årene fram til det sterke fallet på 19,2 prosent for 2009, mens det for 2008 var en økning på 3,7 prosent. Tegnede leiekontrakter ved leasing økte fram til 2006, men har deretter gått ned. Nedgangen var på 11,6 prosent for 2009 etter en nedgang på 7,2 prosent for 2008.

De samlede investeringene ved kjøp av maskiner og redskaper utgjorde 2 528,6 mill. kr for 2009 mot 3 268,3 mill. kr for 2008. Med en prisøkning på 3,4 prosent i 2008 og en prisøkning på 11,0 prosent for 2009, gir beregningen en volumøkning på 5,9 prosent for 2008 og en økning på 30,3 prosent for 2009.

Sterk investeringsnedgang for traktorer og øvrig importerte maskiner trakk totalinvesteringene ned i 2009. For traktorer er det regnet med en nedgang i importantallet på 43 prosent og i verdi på 35 prosent. For øvrige importerte maskiner er det samlet regnet med en nedgang på 16 prosent.

Nedgangen for andre importerte maskiner gjaldt særlig den uspesifiserte gruppen og for deler mens endringene for øvrig var noe variable med både økning og nedgang.

For skurtreskere var det derimot en økning igjen for 2009 etter en nedadgående utvikling for de seneste årene.

På grunnlag av oppgaver over den innenlandske omsetningen for de største landbruksmaskinfabrikkene, er det regnet med at økningen det har vært regnet med for de senere årene har stanset opp og gir en svak nedgang for 2009.

For budsjettåret er det regnet med en fortsatt nedgang for de samlede investeringene ved kjøp og leie på knapt 3 prosent. Nedgangen skyldes fortsatt volumnedgang siden det

er regnet med omtrent uendrede priser. Volumnedgangen gjelder særlig traktorer og for øvrige importerte maskiner, hvor det er regnet med en fortsatt, men en mye svakere nedgang enn for 2009. For de øvrige maskinene er det forventet små endringer for investeringene.

Investeringsverdien ved kjøp er budsjettert å gå ned med 2,6 prosent. Med en forventet prisnedgang på 0,4 prosent tilsvarer dette en nedgang i investeringsvolumet på vel 2 prosent.

Som det framgår tidligere under kap. 5.3, er det regnet med en nedgang for tegningen av leiekontrakter ved leasing på ca. 3 prosent for 2010.

Bestandstallene for traktorer og skurtreskere blir fastsatt på grunnlag av SSBs fullstendige jordbrukstillinger og utvalgstillinger. Mellom tellingsårene blir traktorbestanden framregnet foreløpig på grunnlag av importtallene, utviklingen for antall jordbruksbedrifter og bestandstallene for traktorer etter næring per 31.12., ifølge Motorvognregisteret. Bestandstallene for skurtreskere framregnes med basis i endringene mellom tellingsårene og importtallene. De siste tellingene viser en klar nedgang i bestanden av både traktorer og skurtreskere. Bestandstallene for traktorer og skurtreskere er siste gang justert på grunnlag av SSBs telling for 2005. Utviklingen i antall traktorer og skurtreskere i jordbruket ved utgangen av hvert år, går fram av tabell 5.15.

Tabell 5.15 Antall traktorer og skurtreskere i jordbruket

År	Firehjulstraktorer		Skurtreskere	
	Import Antall ¹	Beregnet totalt antall i jordbruket per 31.12.	Import ² Antall	Beregnet totalt antall per 31.12.
1959	5 234	47 250	519	5 116
1969	7 218	88 470	645	10 881
1979	5 697	130 735	977	16 360
1989	2 672	158 000	139	17 100
1990	3 228	157 500	240	16 900
1991	2 368	157 000	251	16 600
1992	1 590	155 000	135	16 300
1993	1 776	152 000	89	16 000
1994	2 867	150 000	133	15 800
1995	3 587	147 000	71 (68)	15 400
1996	3 712	144 000	116 (108)	15 000
1997	2 969	141 000	174 (81)	14 600
1998	2 589	137 000	155 (114)	14 200
1999	2 987	134 000	220 (209)	13 800
2000	2 419	131 000	187 (182)	13 500
2001	2 619	128 000	146 (140)	13 200
2002	3 037	125 000	152 (137)	12 900
2003	2 814	122 000	111 (93)	12 600
2004	3 414 (3 675) ³⁾	119 000	152 (142)	12 300
2005	3 210 (3 769) ³⁾	116 000	191 (106)	12 000
2006	3 515 (4 059) ³⁾	114 000	179 (139)	11 700
2007	3 300 (3 818) ³⁾	113 000	125 (66)	11 500
2008	3 289 (3 886) ³⁾	112 000	101 (54)	11 300
2009*	1 866 (2 368)	111 000	134 (64)	11 000
2010**	1 800	110 000	130	10 700

1) Beregnet nettoimportert til jordbruket

2) Bruttoimport etter 1995. Nettoimport i parentes for disse årene

3) Bruttoimport i parentes

På grunn av høy eksport av eldre utrangerte treskere, i flere av de senere årene, blir det misvisende å sammenligne nettoimporten. Dette gjelder for alle årene fra 2005. En har derfor ført opp bruttoimporten med nettoimporten i parentes. Tidligere har det oftest ikke vært særlig eksport av treskere. Tilsvarende forhold som for skurtreskere kan gjelde også for traktorer.

Investeringer i biler

Beregningen av investeringer i biler baseres på SSBs landbruksundersøkelser, sist ved Landbruksundersøkelsen i 2009. Tidligere undersøkelser var holdt i 2006 og 2002, mens serien før det igjen var basert på en serie fra SSB som tok utgangspunkt i en investeringstelling for biler i jordbruket ved utvalgstillingen i 1984. Tellingsresultatene framregnes med utviklingen i antallet nyregistrerte nyttekjøretøyer i primærnæringer fra Vegdirektoratet, samt SSBs konsumprisindeks for kjøp av transportmidler.

Investeringer i grøfter og hydrotekniske anlegg

Beregningene bygger på resultater fra Statistisk sentralbyrås undersøkelser, sist i 2006. Lenger tilbake da det var mer omfattende ordninger med grøftetilskudd, var beregningene basert på statistikk fra disse ordningene. På grunnlag av nevnte undersøkelse er grøftet areal for alle tre årene 2008, 2009 og 2010 beregnet til 35 000 dekar.

Investeringer i hydrotekniske anlegg er slått sammen med investeringer i grøfter. Det regnes med samme levetid og kostnadsutvikling som for grøfter.

Investeringer i jordkapital

Investeringer i jordkapital utenom grøfter og hydrotekniske anlegg beregnes det ikke kapitalslit på. Dette gjelder nydyrking, senking, kanalisering og planering. Investeringene til slike formål er også tatt med i tabell 5.12. Det årlige nydyrkede arealet er lite, men har en økende tendens for de siste årene. Arealet er satt til 16 000 dekar for 2008, 2009 og 2010.

5.4.3 Kapitalslit

Tabell 5.16 Kapitalslit i jordbruket. Mill. kroner

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009*	2010**
Driftsbygninger	136	212	674	1 682	1 821	2 127	2 193	2 243
Maskiner og redsk.	170	343	1 261	2 811	2 919	2 997	2 990	2 967
Biler	9	21	56	178	198	176	170	168
Grøfter ¹	22	47	113	228	212	210	211	211
Sum kapitalslit	336	622	2 104	4 899	5 150	5 510	5 563	5 588

1) Inklusiv hydrotekniske anlegg fra 1989

I 1999 ble beregningen av kapitalslitet lagt om til saldoprinsippet. Tidligere var det gjenanskaffelsesprinsippet som var lagt til grunn.

Beregningene er basert på en anslått kapitalmengde i året 1959 og tidsserier for bruttoinvesteringer i årene etterpå. Kvaliteten på den tidlige delen av kapitalslitserien, er avhengig av hvor godt utgangspunktet, verdien i 1959, er anslått. Etter hvert betyr beregningene av bruttoinvesteringene mer og mer.

Kapitalmengdene korrigeres for kapital på bruk som går ut av drift.

Saldoen inflasjonsjusteres med konsumprisindeksen, ikke spesialindekser for hver gruppe. Valget av konsumprisindeksen i stedet for spesialindekser er i hovedsak begrunnet med to forhold: For det første benyttes totalalkylen i stor grad i en inntekts- og levekårssammenligning mellom bønder og andre grupper i samfunnet. En har antatt at en justering med konsumprisindeksen er det beste for å anslå utvikling i den kjøpekraft jordbruket gir grunnlag for. For det andre er grunnlaget for konsumprisindeksen bedre enn grunnlaget for spesialindeksene.

Beregningen av kapitalslit utføres nå på følgende måte:

Kapitalmengde (saldo) ved utgangen av forrige år
+ Korreksjon for endring i pengeverdi fra forrige år til inneværende år
+ Bruttoinvestering i inneværende år
- Kapitalmengde på bruk som går ut av drift i inneværende år
= Avskrivningsgrunnlag inneværende år

Avskrivningsgrunnlag * avskrivningsssats = kapitalslit

Avskrivningsgrunnlag inneværende år
- Kapitalslit
= Kapitalmengde (saldo) ved utgangen av inneværende år.

En benytter nå følgende avskrivningssatser: 4 prosent bygninger, 10 prosent for maskiner, 6,1 prosent for grøfter og 13,3 prosent for biler.

Konsumprisindeksen økte med 3,8 prosent i 2008 og med 2,1 prosent i 2009. For 2010 er det etter oppgaver fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene per april 2010, regnet med en økning på 2,0 prosent.

Kapitalmengden på bruk ut av drift er anslått blant annet på grunnlag av opplysninger om bygninger og maskiner på driftsenheter som har gått ut av drift siden 1979. Det er regnet med at kapitalmengden per jordbruksbedrift som går ut av drift tilsvarende henholdsvis 30 prosent og 25 prosent av gjennomsnittlig kapitalsaldo per jordbruksbedrift for bygninger og maskiner.

5.4.4 Bokført kapital

Bokført kapital beregnes etter to prinsipper: «Historisk-kost» og «Prisjustert saldoverdi».

Etter «historisk-kost-prinsippet» er kapitalen i jordbruket beregnet til 87 mrd. kr for 2009. Fratrullet lånekapitalen på 43 mrd. kr gir dette en egenkapital på omtrent 44 mrd. kr.

Ved «historisk-kost-prinsippet» har det for de avskrivbare driftsmidlene og jordkapitalen vært nyttet gjennomsnittstall for historiske kostpriser, hentet fra statusverdiene i NILFs driftsgranskinger. Ved denne beregningen har det ikke vært foretatt prisjusteringer. Ved beregningene i driftsgranskningene nyttes lineær avskrivning.

Statusverdiene for jord i driftsgranskningene gjelder bare eid jord, mens verdien av leid jord ikke kommer med. På grunn av den høge andelen leiejord har fått, er det i beregningen beregnet et tillegg for kapitalen i leiejord.

Husdyrkapitalen har vært fastsatt etter verdien i åpningsstatus i totalkalkylen og beregnes i nominelle priser. For ikke varige produksjonsmidler blir halvparten verdiberegnet som kapital (nominelle priser).

Ved beregning på grunnlag av de prisjusterte saldoverdiene, basert på saldoverdiene i kapitalslitsberegningen hvor det er tatt hensyn til verdiøkningen av den avskrivbare kapitalen som følge av prisøkningen, blir det en totalkapital på 123 mrd. kr for 2009. Fratrullet lånekapital, gir dette en egen kapital på 81 mrd. kr.

I vedleggstabell 3.13.1 og 3.13.2 er de to beregningsprinsippene av kapitalen i jordbruket lagt til grunn. Disse er med først og fremst fordi det har opplysningsverdi å vise kapitalen i jordbruket sammenstilt.

Avvikene mellom de to beregningene må sees på grunnlag av at de viser totalkapitalen og egenkapitalen beregnet etter to forskjellige prinsipper for verdsetting av realkapitalen. Etter det ene prinsippet blir det tatt hensyn til verdiøkningen av de avskrivbare

driftsmidlene som følge av prisstigningen, mens dette ikke blir gjort ved den andre beregningen basert på driftsgranskingsmaterialet. Dessuten er det ved avskrivningen nyttet to forskjellige avskrivningsprinsipper, lineær avskrivning og saldoavskrivning, foruten at avskrivningstiden avviker noe.

Kapitalberegningene det er gjort rede for foran avviker noe fra Statistisk sentralbyrås beregninger i nasjonalregnskapet. Av årsaker til dette kan nevnes at SSB nytter spesifikke indekser ved prisjusteringen for de forskjellige avskrivbare driftsmidlene, mens det ved beregningen i totalkalkylen er konsumprisindeksen som er brukt for alle de avskrivbare driftsmidlene. Kapitalen for jordbruket i nasjonalregnskapet omfatter dessuten ikke jord- og vareinnsats, foruten at dyre- og plantekapitalen beregnes forskjellig.

5.5 Rentekostnader på lånt kapital

I Totalkalkylen beregnes lånekostnaden som lånekostnad ved realrente. Realrenten framkommer som nominell rentekostnad fratrukket prisstigningen («effekt av finansiering»). Samlet jordbruksgjeld er i 2010 budsjettert til 44,2 mrd. kr. En prosent endring i jordbrukets realrente vil derved endre kostnaden med 442 mill. kr. Bruk av realrente må ses sammen med beregningen av kapitalkostnadene, se avsnittet «effekt av finansiering» under.

Tabell 5.17 viser gjeld, rentekostnad og renteprocenten for samlede utlån i jordbruket, splittet på investeringslån, rentebærende SND-lån og lån fra andre långivere.

Tabell 5.17 Rentekostnader på lånt kapital

	1959	1969	1979	1990	1999	2008	2009*	2010**
IN-lån, mill. Kr				3 725	1 986	2 576	2 798	3 010
Rentesats, prosent				13,10	6,46	6,48	4,21	3,51
Rentekostnad, mill. Kr				488,0	128,3	166,9	117,8	105,7
Investeringslån LUF, mill. Kr				1 456	1 493	1 140	1 012	887
Rentesats, prosent				0	0	0	0	0
Rentekostnad, mill. Kr				0	0	0	0	0
Andre lån, mill. kr ¹				1 892	21 034	36 726	38 741	40 276
Rentesats, prosent				5,76	6,89	6,13	4,13	3,44
Rentekostnad, mill. kr ¹				109	1 449	2 251	1 600	1 386
Sum lånt kapital, mill. Kr	1 197	2 466	7 861	22 752	24 513	39 302	41 539	43 286
Nominell rente, prosent	3,5	4,8	8,14	11,27	6,44	5,98	4,04	3,38
Sum lånekostnad ved nominell rente, mill. Kr	42	118	639	2 564	1 578	2 418	1 718	1 491
– Effekt av finansiering, mill. kr.	27	80	379	1 027	564	1 534	899	883
Sum lånekostnad ved realrente, mill kr.	15	39	260	1538	1014	883	819	608
Realrente, prosent	1,27	1,58	3,31	7,00	4,14	2,19	1,92	1,38

1) Økning fra 1997 pga. endret beregningsopplegg. I 1990-1996 var «andre lån» mer spesifisert enn vist her

Beregningen av nominelle rentekostnader

Beregningene av rentekostnadene er basert på data fra skattestatistikken over betalte renter og samlet gjeld hvert år, sist for året 2008. Oppgavene er basert på

enkeltpersonforetak i produksjonstilskuddsstatistikken med tillegg for ikke-søkere. Det gjøres også tillegg for ansvarlige selskap, som ANS og DA, som kan søke produksjonstilskudd hvor medlemmene i selskapene ikke samtidig er registrert i enkeltpersonforetakregisteret. Ved årets beregning er også gjeld og renter for akseselskap (AS) i jordbruket trukket med. Siden oppgavene i skattestatistikken omfatter alle rentekostnader og lån for husholdningene, dvs. også renter og lån til privat, skogbruk og andre næringer, skilles gjeld knyttet til jordbruket som næring ut. Dette gjøres ved å ta utgangspunkt i fordelingen av statusverdier i jordbruk, privat, skogbruk og andre næringer i driftsgranskingene.

Samlet gjeld omfatter også, i den grad det er ført opp, skyldig merverdi- og investeringsavgift og skattegjeld. Slik gjeld trekkes ut av gjeldsmassen. Dette påvirker kun gjeldsnivået, ikke rentekostnadene, siden det ikke er renter på slik gjeld.

En del brukere har et betydelig omfang av næringsvirksomhet utenom det tradisjonelle jordbruket. Siden den del av totalgjelda som skal belastes jordbruket er regnet ut på bakgrunn av statusverdier for jordbruk, privat, skogbruk og annen næringsvirksomhet i driftsgranskingene, må en regne med at slik gjeld er underrepresentert i driftsgranskingene siden dette materialet omfatter mer yrkesaktivt drevne bruk enn gjennomsnittsbrukene i totaljordbruket som en skal ha med i totalkalkylen. For å unngå at for mye gjeld og renter knyttet til annen næringsvirksomhet kommer med, korrigeres det derfor for dette ved å redusere de totale gjeld og rentekostnadene med 3,5 prosent.

Skattestatistikken gir oppgaver til og med revidert regnskapsår, det vil si 2008 ved årets beregning. Foreløpig regnskapsår og budsjettåret må dermed beregnes. Gjelda beregnes på grunnlag av investeringsutviklingen ifølge totalkalkylen. Renta for foreløpig regnskapsår er basert på oppgaver fra Norges Bank samt fra Innovasjon Norge. For budsjettåret er renta beregnet med utgangspunkt i anslag for gjennomsnittlig lånerente i «Økonomiske analyser nr. 1/10» fra Statistisk sentralbyrå. Denne er vurdert å gå ned med 3,6 prosentpoeng, fra 6,2 prosent i 2008 til 2,6 prosent i 2009.

Effekt av finansiering

Beregningen av prisstigningsgevinst på lånt kapital ble tatt inn i totalkalkylen etter en gjennomgang av prinsippene for kapitalgodtgjøringen i totalkalkylen i 1991. I forbindelse med vurderingen som førte til endring av kapitalslitberegningen i 1999, valgte en å gå over til å bruke betegnelsen «effekt av finansiering» i stedet for «prisstigningsgevinst på lånt kapital». Det er også noe forskjell i beregningsprinsippene av «effekt av finansiering» i forhold til den tidligere «prisstigningsgevinst på lånt kapital».

I kapitalslitberegningen blir hele kapitalsaldoen fra foregående år prisjustert ved overgang til neste år. Etter fradrag for jordbruksbedrifter som går ut av drift, er det den prisjusterte kapitalsaldoen som brukes som avskrivingsgrunnlag. Dermed blir kapitalslitet prisnivåjustert. Når en bruker en generell indeks som konsumprisindeksen, kan en også si at kapitalslitet er inflasjonsjustert.

I totalkalkylen beregnes de registrerte, nominelle, rentekostnadene.

Avdrag på lån som jordbruket betaler, blir ikke prisjustert, og i perioder med prisstigning blir lån betalt tilbake i nominelle kroner med synkende kroneverdi. Dette medfører at kapitalslitet på den delen av kapitalen som er lånefinansiert, blir utgiftsført med større beløp enn avdragene som betales på lånt kapital. I den nominelle rentesatsen ligger det en kompensasjon til långiver for avdragenes synkende reelle verdi under prisstigning.

Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi oppstår det en prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen. For å få en rentekostnad som tilsvarer realrenten, inntektsføres et

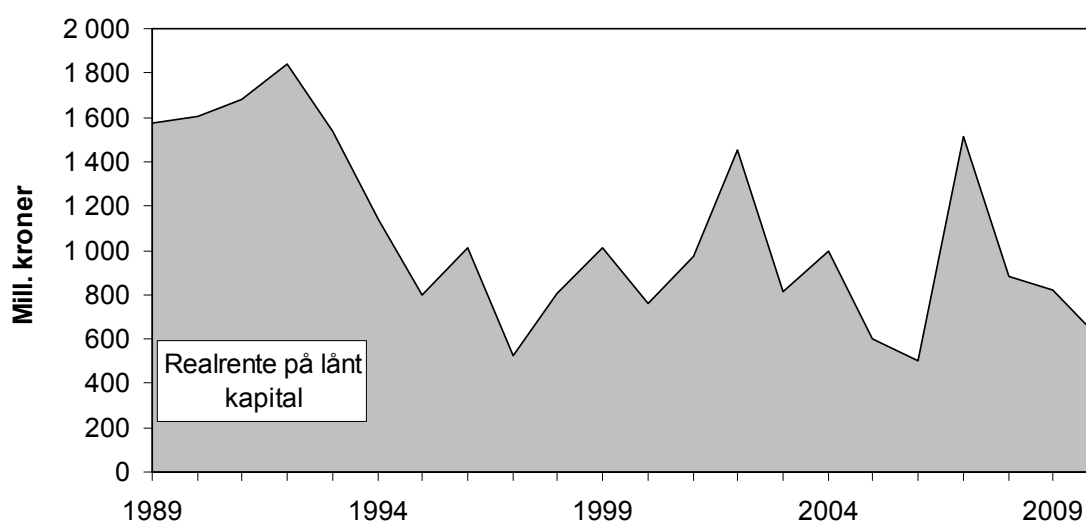
beløp tilsvarende jordbrukets lånemasse multiplisert med konsumprisendringen i prosent. Dette beløpet kalles «effekt av finansiering»:

Effekt av finansiering = lånt kapital * prosentvis økning i konsumprisindeksen/100

Realrentekostnader er lik registrerte, nominelle, rentekostnader minus effekt av finansiering.

Effekt av finansiering kan endres mye mellom år ettersom veksten i konsumprisindeksen varierer. I normaliserte regnskaper er fra i år effekt av finansiering glattet ved å legge til grunn gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

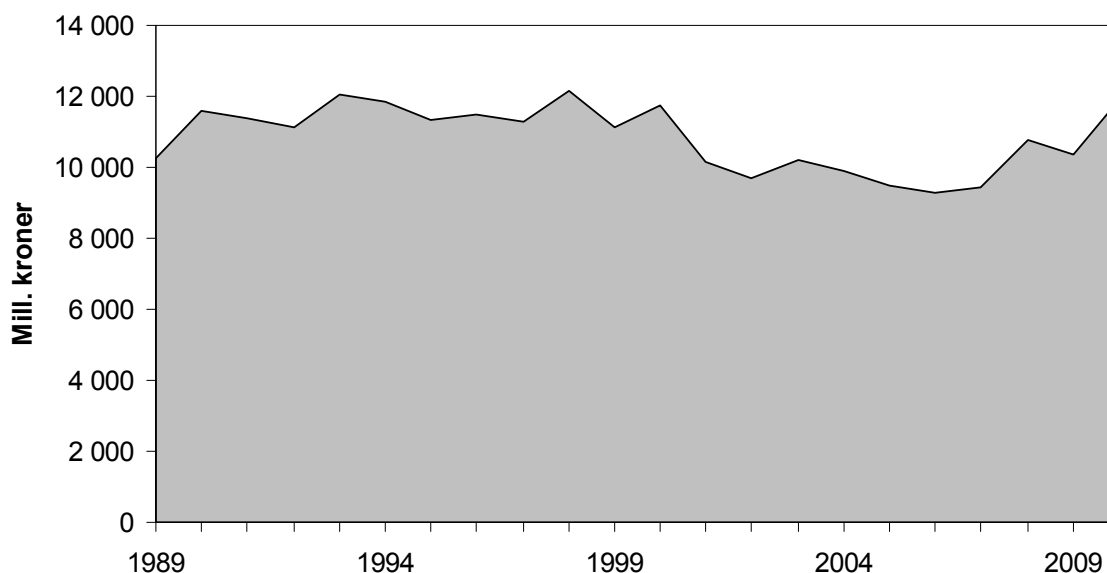
Figur 5.5 gir utviklingen i realrentekostnadene.

Figur 5.5 Sum realrentekostnader. 1989–2010

6 Det økonomiske resultat

6.1 Innledning

Figur 6.1 Registrerte regnskaper. Vederlag til arbeid og egenkapital. 1988–2010

I tabell 6.2 er det gitt et sammendrag av årets totalkalkyleberegninger. Sum produksjonsinntekter minus sum kostnader pluss direkte tilskudd utgjør det samlede vederlag for det arbeid og den realkapital som er lagt ned i jordbruket i Norge. Vederlaget gjelder da leid arbeid, brukerens og familiens arbeid og all kapital, inklusiv lånefinansiert. Ved å trekke realrenter på lånt kapital, jf. kap. 5.5, fra samlet vederlag til alt arbeid og kapital, får en igjen vederlaget til arbeid og egenkapital.

6.2 Totalkalkylen og skatt

Tabell 6.1 Virkningen av inntektsfradraget

	2004	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**	
							Før avtale	Etter avtale
Jordbruket samlet:								
Spart skatt, mill. kroner	543	523	526	833	853	881	926	954
Tilsvarende inntektsverdi før skatt, mill. kr	810	780	786	1 243	1 273	1 315	1 383	1 424
Antall årsverk	68 800	65 700	63 300	61 400	59 600	57 900	56 400	56 400
Inntektseffekt per årsverk, kr.	11 800	11 900	12 400	20 200	21 400	22 700	24 500	25 200
Utnyttelsesgrad	57 %	57 %	51 %	42 %	44 %	47 %	50 %	52 %
Pr jordbruksbedrift:								
Maksimalt jordbruksfradrag, kr.	61 500	61 500	71 500	142 000	142 000	142 000	142 000	142 000
Mulig spart skatt, kr.	17 220	17 220	20 020	39 760	39 760	39 760	39 760	39 760
Nødvendig jordbruksinntekt, 1000-kr	170	170	223	348	329	329	329	329

Totalkalkylen er et sektorregnskap hvor resultatet er målt før skatt.

Fra og med skatteåret 2000 ble det innført et jordbruksfradrag i alminnelig inntekt for skatteyttere med positiv næringsinntekt fra jordbruket.

I beregningene er det regnet med 33 prosent marginalsatt i gjennomsnitt for skatteytterne med jordbruksfradrag.

For 2006 økte den øvre grensen i jordbruksfradraget til 71 500 kr. Det var nødvendig med en jordbruksinntekt på 222 842 kr for å få maksimalt fradrag. Fra 2007 økte den øvre grensen i jordbruksfradraget til 142 000 kr. Det er nødvendig med en jordbruksinntekt på 348 125 kr for å få maksimalt fradrag. Fra 2008 øker det generelle jordbruksfradraget fra 45 000 kr til 54 200 kr, mens det maksimale fradraget er uendret. Det er nødvendig med en jordbruksinntekt på 328 575 kr for å få maksimalt fradrag. For 2009 og 2010 gjelder samme grenseverdier som for 2008.

I tabellen ovenfor er det korrigert for at færre jordbruksbedrifter vil nyte godt av jordbruksfradraget i 2009 og 2010 som følge av den årlige nedgangen i antall jordbruksbedrifter. Det er også korrigert for at inntekten per jordbruksbedrift i gjennomsnitt er beregnet å øke fra 2008 til 2009 og fra 2009 til 2010. For 2010 er beregningen vist før og etter jordbruksoppkjøret i 2010. Selvangivelsesdata for 2008 viste at om lag 17 prosent av jordbruksbedrifter hadde over 328 575 kr i jordbruksinntekt, og ikke oppnår økt jordbruksfradrag ved en inntektsøkning til 2009 og 2010. I 2008 hadde 29 prosent av de som ellers kunne oppnådd jordbruksfradrag, ikke fradrag fordi jordbruksdriften gikk med underskudd. Totalt hadde om lag 54 prosent av jordbruksbedriftene en jordbruksinntekt mellom 1 og 328 575 kr, men de fleste av disse vil oppnå en effekt på 32 prosent. Det er lagt til grunn at 29 prosent av en inntektsøkning per jordbruksbedrift vil gi grunnlag for økt fradrag i 2009 og 2010.

I resten av publikasjonen er virkningen av inntektsfradraget ikke innarbeidet.

6.3 Vederlag til arbeid og kapital

Vederlaget til arbeid og kapital (faktorinntekten) sank med 373 mill. kr fra 11 628 mill. kr i 2008 til 11 155 mill. kr i 2009. Dette er 100 mill. kr lavere enn det var regnet med i Utredning nr. 1 som var lagt til grunn ved jordbruksforhandlingene. Dette skyldes at kapitalslit for maskiner og redskaper ved en feilføring var ført 100 mill. kr for lavt i 2008. På plantesida bidro korn på grunn av avlingsnedgang og dårlig kvalitet med en nedgang i inntektene på 614 mill. kr. På husdyrsiden bidro melk, kjøtt og egg,- vesentligst pga. økte priser, til en økning på 642 mill. kr. Dette skyldes både volum- og prisøkning. På kostnadssiden økte ikke-varige innsatsfaktorer med 754 mill. kr. Her trakk særlig gjødsel og kraftfôr opp mens energi og smøremidler trakk ned. Kapitalkostnadene økte relativt sett moderat, opp 192 mill. kr.

Fra 2009 til 2010 er det beregnet en økning på 1 335 mill. kr til 12 490 mill. kr. Årsaken er en sterkere inntekts- enn kostnadsvekst. Inntektene øker med 1 727 mill. kr. Da er endringene ved jordbruksoppjøret i 2010 innregnet. Så godt som alle inntektspostene øker, men direkte tilskudd og korn øker mest, henholdsvis 486 og 466 mill. kr. Melk og kjøtt følger deretter med 326 og 248 mill. kr. Økningen skyldes både volum- og prisvekst. Kostnadene øker totalt sett med 392 mill. kr. Kunstgjødsel og kalk går ned 399 mill. kr på grunn av prisnedgang mens andre kostnadsposter øker. Posten andre kostnader, en «samlepost» for en rekke ulike kostnader, og energi og smøremidler øker mest, henholdsvis 248 og 224 mill. kr. Kostnaden til kraftfôr følger deretter med 171 mill. kr pga. både volum- og prisvekst. Kapitalkostnadene øker med 94 mill. kr, fordelt med 69 mill. kr på kapitalslit og 25 mill. kr på leasing.

Tabell 6.2 Sammendrag. Totalkalkylen. Mill. kroner¹

	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**	
						Før avtale	Etter avtale
Korn, erter og oljefrø	2 304	2 092	2 198	2 690	2 076	2 550	2 542
+ Poteter	469	538	558	593	619	645	677
+ Hagebruksprodukter	2 995	3 066	3 156	3 411	3 486	3 467	3 522
+ Sum andre planteprodukter	156	167	160	201	216	251	251
= Sum planteprodukter	5 924	5 864	6 073	6 896	6 397	6 913	6 993
Ku- og geitmelk	6 102	6 091	6 623	6 677	7 101	7 331	7 427
+ Kjøtt og fjørfeslakt	7 247	7 542	8 014	8 943	9 107	9 296	9 355
+ Egg	532	567	657	706	802	802	823
+ Ull	157	149	137	132	130	135	135
+ Pelsdyr	210	290	207	275	233	261	261
+ Andre husdyrproduksjoner	83	79	83	94	95	99	99
= Sum husdyrprodukter	14 332	14 718	15 723	16 826	17 468	17 924	18 100
Sum plante- og husdyrprod.	20 256	20 582	21 795	23 722	23 865	24 838	25 092
Kjøreinntekter m.v.	461	479	508	543	544	555	555
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	186	195	200	252	204	190	190
= Sum andre inntekter	647	674	708	795	749	746	746
Endringer i buskapsverdi	-22	-62	-35	-48	-5	12	12
Sum produksjonsinntekter	20 881	21 194	22 468	24 470	24 609	25 596	25 850
Sum direkte tilskudd	8 489	8 561	8 856	9 112	9 446	9 939	9 932
Sum inntekter (A)	29 370	29 755	31 325	33 582	34 055	35 535	35 782
Handelsgjødsel og kalk	1 126	1 141	1 194	1 166	1 763	1 364	1 364
+ Innkjøpt kraftfôr	4 465	4 551	4 733	5 379	5 772	5 946	5 943
+ Annet innkjøpt fôr	268	327	255	293	292	315	315
+ Såfrø og planter	706	692	755	808	797	818	818
+ Sum energi og smøremidler	1 865	2 129	1 910	2 364	2 044	2 268	2 268
+ Andre kostnader	3 770	3 845	3 959	4 064	4 185	4 434	4 433
+ Sum vedlikehold	1 551	1 529	1 578	1 642	1 617	1 626	1 626
= Sum ikke-varige prod.midler	13 751	14 214	14 384	15 715	16 469	16 771	16 767
Sum leasing av maskiner	412	549	743	829	868	937	937
+ Kapitalslit	5 104	5 201	5 254	5 510	5 563	5 588	5 588
= Sum kapitalkostnader	5 516	5 750	5 997	6 339	6 431	6 525	6 525
Sum kostnader (B)	19 267	19 964	20 381	22 054	22 900	23 296	23 292
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	10 103	9 791	10 944	11 528	11 155	12 239	12 490
Realrente lånt kapital (C)	601	500	1 511	884	819	608	608
Vederlag, arbeid og egenkap. (A-B-C)	9 501	9 291	9 433	10 644	10 336	11 631	11 882
Antall årsverk	65 700	63 300	61 400	59 600	57 900	56 400	56 400
Vederlag til arbeid og egenkap. per årsverk	144 600	146 800	153 600	178 600	178 500	206 200	210 700
Endringer per årsverk, kroner	400	2 200	6 800	25 000	- 100	27 700	32 200

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen. De tre nederste linjene er ikke i mill. kroner

6.4 Vederlag til arbeid og egenkapital

Vederlag til arbeid og egenkapital for 2008 er beregnet til 10 644 mill. kr, for 2009 til 10 336 mill. kr og for budsjettåret 2010 til 11 882 mill. kr. Da er tallet for 2010 inkl. endringene ved jordbruksoppgjøret i 2010. Dette tilsvarer en nedgang på 2,9 prosent fra 2008 til 2009 og en økning på 15,0 prosent fra 2009 til 2010.

Vederlag til arbeid og egenkapital utvikler seg noe annerledes enn vederlaget til kapital. Dette skyldes utviklingen i realrente på lånt kapital.

6.5 Justeringer av tidligere serier

Tabell 6.3 Korrigerings av sammenlignbare regnskaper 2002–2007. Mill. kroner

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Inntekter						
Poteter	-25	-17	-20	-14	-12	-13
Hagebruksprodukter	0	0	59	63	63	76
Melk	-47	-34	-70	-40	-56	-1
Egg	-7	-6	-7	-5	-7	-7
Kjøreinntekter mv.	0	0	0	0	-3	-4
Arbeidsinntekter	2	3	4	6	-22	-22
Sum korreksjon av inntekstpostene	-77	-54	-33	10	-37	29
Kostnader						
Energi og smøremidler	-20	-26	-33	-38	-64	-63
Andre kostnader	49	112	132	102	131	150
Vedlikehold	38	38	49	59	35	49
Kapitalslit	1	4	6	12	4	-18
Sum korreksjon av kostnadspostene	68	128	155	136	99	117
Realrente lånt kapital	69	69	59	12	5	26
Nettovirkning på vederlag til arbeid og egenkapital	-214	-251	-246	-138	-140	-112

For å få samsvar med de beregningsprinsipper og det datagrunnlag som er nyttet i årets totalkalkyle, er det foretatt enkelte justeringer i de serier som tidligere er publisert. Følgende korreksjoner er utført i årets beregning:

Poteter: Nedgang pga. justert pris for avrenspoteter til potetmel og sprit.

Hagebruksprodukter: Oppjustert produksjon pga. endret omregningsfaktor for posten broccoli.

Melk: Nedgang skyldes at trekk for overproduksjonsavgift er innarbeidet i prisen.

Egg: Frakttilskudd egg fjernet (tilsv. motpost under «Andre kostnader» også fjernet)

Kjøreinntekter: Korreksjon på grunnlag av oppgaver over kjøring i skogen fra SSBs landbruksundersøkelse 2008.

Arbeidsinntekter: Justering som følge av justerte bygningsinvesteringer etter SSBs investeringsundersøkelser i 2009

Energi og smøremidler: Nedgang pga. revidering av posten «bensin».

Andre kostnader: Økningen skyldes oppjustering av kostnaden til plantevernmidler pga. endret datagrunnlag og metode.

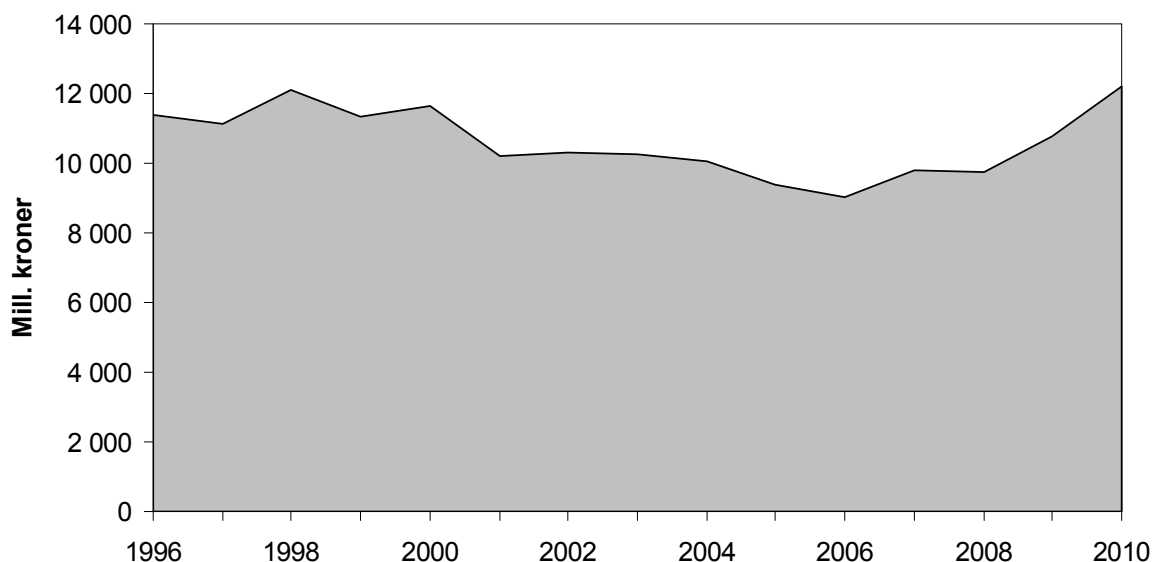
Vedlikehold: Oppjusteringer på grunnlag av SSBs undersøkelser av vedlikeholdskostnader for bygninger og biler i 2009

Kapitalslit: Skyldes justeringer etter reviderte investeringsserier på grunnlag av SSB investeringsundersøkelser i 2009.

Realrente lånt kapital: Oppjustering skyldes innarbeiding av AS-gjeld samt endret gjeldsandel for jordbruk i samdrifter.

7 Normaliserte regnskaper

7.1 Innledning

Figur 7.1 Normaliserte regnskaper. Vederlag til arbeid og egenkapital. 1996–2010

Normaliserte regnskaper bygger på totalregnskapet for jordbruket. De normaliserte regnskapene er utarbeidet av to grunner:

- For å gi grunnlag for beregninger av produktivitetsutviklingen i jordbruket
- For å få utjevnet de tilfeldige inntektssvingningene som har årsak i avlingsvariasjoner og enkelte andre forhold som kan variere mellom enkeltår uten at det sier noe om den underliggende inntektsutviklingen.

I prinsippet skal normaliserte regnskap være bygd opp på samme måte som totalregnskapet, men de enkelte tallseriene skal være justert til de forhold som en kan anta vil rå under et normalår. I praksis er dette en såpass omfattende oppgave at normaliseringen er avgrenset til et mindre antall poster. Det gjelder de postene som har størst betydning for inntektsvariasjoner og som påvirker produktivitsberegningene på en uheldig måte.

For å komme fram til normalisert regnskap er totalregnskapet i hovedsak endret slik:

- Mengder er justert for å tilsvare antatte mengder i et normalår
- Priser er justert for å tilsvare antatte priser i et normalår
- Mengder er justert som en følge av at en har benyttet andre beregningsprinsipper enn i totalkalkylen.

Når en ser bort fra endringer i beregnings- og posteringsprinsipper, skal normalisert budsjett være nær identisk med totalkalkylens budsjett.

Som for de registrerte regnskapstallene vil priser og tilskudd i 2010 være påvirket av jordbruksoppjøret i 2010.

7.2 Prinsippene for normaliseringen

7.2.1 Planteproduksjonspostene

Avling og areal

Avlingstallene for de normaliserte regnskapene er fastsatt med utgangspunkt i beregnede normalårsavlinger basert på årene i perioden 1995–2009. Dette er den vesentligste endringen i forhold til totalkalkylen. Avlingstallene for de normaliserte regnskapene er fastsatt som en lineær trend på de siste 12 tre års glidende gjennomsnitt av registrerte avlinger. På denne måten er de årlige variasjonene i avlingene jevnet ut.

For korn er avlingstallene regnet om til avlinger med 15 prosent vann.

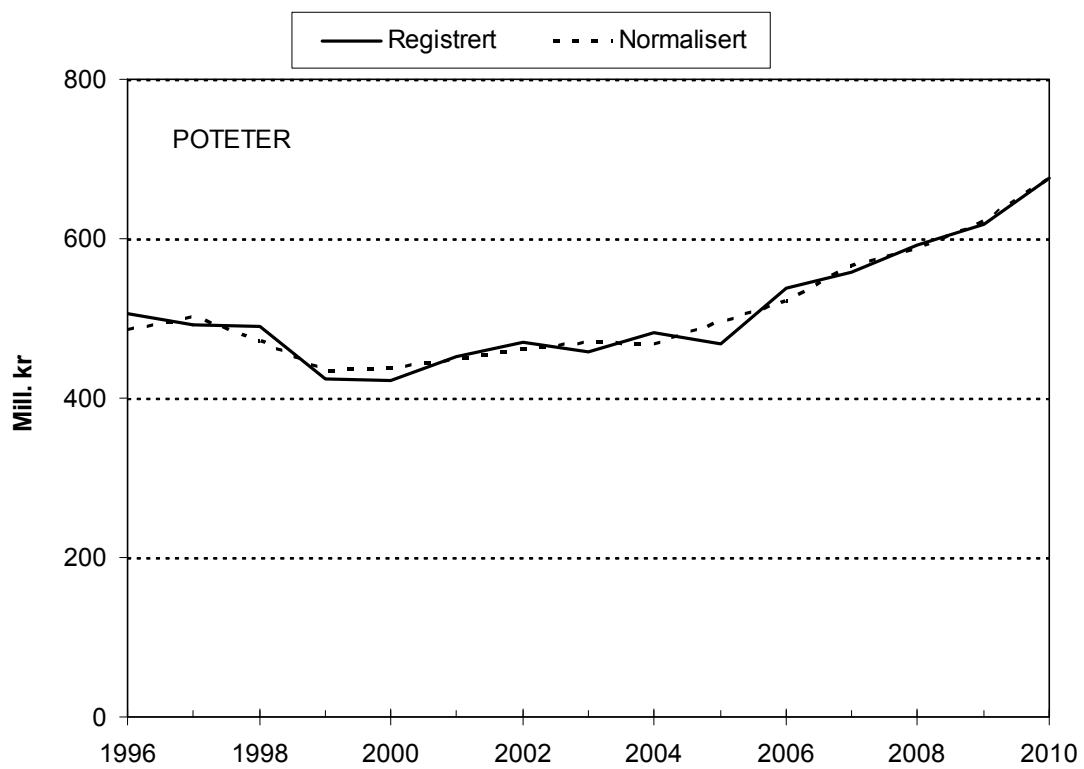
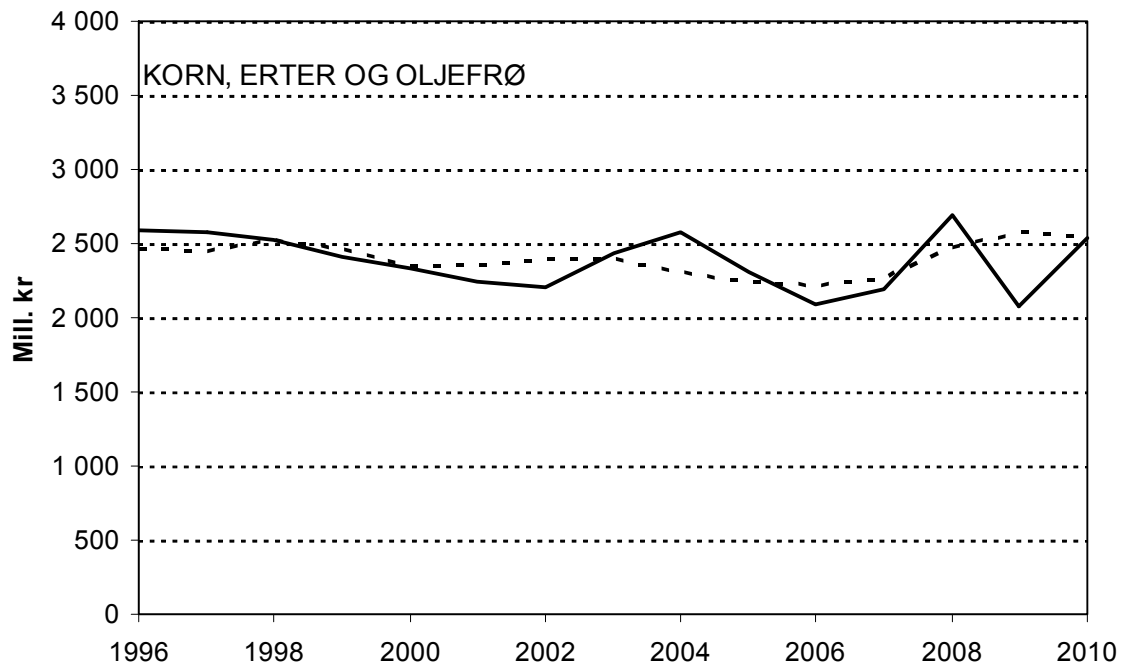
Registrerte arealer, ifølge Statistisk sentralbyrå, er lagt til grunn som normalt areal for året. Innen den grønne sektor (poteter og hagebruksvekster) er imidlertid treårs glidende gjennomsnitt nyttet som uttrykk for normalt areal.

Priser

For planteproduktene er det bare for salg av stråfôr at totalkalkylens priser er nyttet direkte. For vekstene i den grønne sektor der treårs glidende gjennomsnitt er nyttet på arealet, er treårs glidende gjennomsnitt også nyttet på prisene. For 2010 er budsjettprisen 2010 nyttet direkte (samme framgangsmåte er nyttet for arealet). For korn er budsjettprisen før avtale året etter vedkommende år, nyttet. Dette gir den mest korrekte pris vedkommende år under forutsetning av normalårsavlinger. For 2010 er budsjettprisen i 2010 nyttet direkte.

Utslag

I figur 7.2 er resultatene fra normaliseringen av postene med de største årlige variasjoner stilt sammen med de faktisk registrerte tall etter totalregnskapet. Spesielt for korn kan utslaget av normaliseringen være relativt stort, men også potetposten viser utslag. Det vises ellers til tabell 6.2 og tabell 7.1.

Figur 7.2 Registrerte og normaliserte regnskapstall for korn og poteter

7.2.2 Husdyrproduksjonspostene

Totalkalkylens mengdetall er nyttet uendret i normaliserte regnskaper.

På husdyrproduktene er totalkalkylens priser nyttet direkte, med unntak av prisene på pelsdyrskinn som kan variere mye fra år til år. Disse er glattet over en femårsperiode.

7.2.3 Kostnadspostene

Bare enkelte poster under «Energi og smøremidler» og under «Andre kostnader» er normalisert.

Under «Energi og smøremidler» har en justert noen poster som henger sammen med endringer i avlingstallene i forbindelse med normaliseringen. Dette gjelder forbruket av fyringsolje til veksthus og korn tørker som vil variere med temperaturforholdene og vanninnholdet i de enkelte årene.

Fra årets beregning normaliseres også kostnaden til frakt av korn. Disse justeringene har relativt liten betydning.

Kostnadene til brannforsikring husdyrforsikring, skadeforsikring på maskiner og yrkesskadeforsikring er glattet, fordi disse kostnadene kan variere sterkt fra år til år. Dette er gjort ved glatting over 5 år.

Omsatt mengde plantevernmidler er glattet for årene 2004 og 2005. På grunn av avgiftsomlegging høsten 2004 og avgiftsøkning fra 1. januar 2005 viser registrerte regnskaper stor hamstring av plantevernmidler i 2004 og stor nedgang i kostnaden i 2005. Glattingen gjelder bare disse to årene.

For alle andre kostnadsposter er totalkalkylens prisserier nyttet.

7.2.4 Direkte tilskudd

I normaliserte regnskaper er tallseriene for direkte tilskudd, med unntak av utbetalinger fra «Katastrofefondet for planteproduksjon», hentet direkte fra totalkalkylens regnskaper og budsjett. Det vil si at det er forutsatt at de direkte tilskuddene ikke påvirkes av unormale avlingsforhold. Utbetalinger fra «Katastrofefondet for planteproduksjon» inngår i normaliserte regnskaper. Det nyttes en glattet serie for utbetalingene, der det enkelte års utbetaling i normaliserte regnskaper er beregnet som gjennomsnittet av de siste 14 års faktiske utbetalinger.

7.2.5 Leasing

Kostnadene til leasing i normalisert regnskap glettes på tilsvarende måte som for renter på lånt kapital. Dvs. at prisstigningsgevinstdelen (effekt av finansiering) av leasingkostnaden glettes over 3 år ved å beregne gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

7.2.6 Renter på lånt kapital

Selv om den lånte kapital i volum trolig påvirkes noe av avlingsforholdene, er det statistiske grunnlag for usikkert til å foreta justeringer for dette i normaliserte regnskaper. Totalkalkylens volumtall og nominell rentefot på lånt kapital er derfor nyttet uendret fra registrerte regnskaper.

I normaliserte regnskaper glettes prisstigningsgevinsten (effekt av finansiering) på lånt kapital glattet over 3 år ved å beregne gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

Tabellen nedenfor viser hvordan endret beregning påvirker realrentekostnaden i normaliserte regnskaper.

Tabell 7.1 Nominelle og reelle rentekostnader på lånt kapital. Mill. kroner og prosent

	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**
Jordbruksgjeld	32 795	35 272	37 698	40 441	42 550	44 172
Rentekostnader	1 122,6	1 296,6	1 799,2	2 420,0	1 716,0	1 490,2
Rente prosent	3,42	3,68	4,77	5,98	4,03	3,37
KPI-endring i %, registrert	1,59	2,26	0,76	3,79	2,11	2,00
KPI-endring i %, normalisert	1,49	1,43	1,54	2,27	2,22	2,64
Registrert regnskap:						
- Effekt av finansiering	521,0	796,8	288,3	1534,4	898,7	883,4
- Realrente	601,6	499,8	1511,0	885,6	817,3	606,7
Normalisert regnskap:						
- Effekt av finansiering	490,2	504,5	579,6	919,1	946,2	1164,1
- Realrente	632,4	792,1	1219,6	1500,9	769,8	326,0

7.3 Resultater av beregningene

I tabellen nedenfor er det gitt et sammendrag av årets beregninger for normaliserte regnskaper.

Tabell 7.2 Sammendrag. Normaliserte regnskaper. Mill. kroner

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Korn, erter og oljefrø	2 448	2 528	2 461	2 347	2 354	2 399	2 397
+ Poteter	503	473	434	439	449	462	471
+ Hagebruksprodukter	2 387	2 435	2 603	2 650	2 786	2 873	2 956
+ Sum andre planteprodukter	102	126	120	146	132	130	128
= Sum planteprodukter	5 440	5 561	5 617	5 582	5 721	5 864	5 952
Ku- og geitmelk	6 319	6 536	6 216	6 565	5 974	5 854	5 968
+ Kjøtt og fjørfeslakt	6 887	7 025	6 963	6 578	6 763	6 985	7 090
+ Egg	531	515	533	497	496	516	571
+ Ull	179	176	168	158	167	175	160
+ Pelsdyr	312	312	268	244	258	248	246
+ Andre husdyrproduksjoner	67	86	64	82	70	115	91
= Sum husdyrprodukter	14 295	14 652	14 212	14 125	13 727	13 893	14 126
Sum plante- og husdyrprod.	19 735	20 213	19 829	19 707	19 448	19 757	20 078
Kjøreinntekter m.v.	377	382	395	409	422	419	425
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	184	217	213	195	166	156	168
= Sum andre inntekter	561	599	608	604	588	576	593
Endringer i buskapsverdi	14	100	-126	-110	-23	26	30
Sum produksjonsinntekter	20 310	20 913	20 311	20 200	20 013	20 358	20 702
Sum direkte tilskudd	8 577	9 063	9 050	9 243	8 715	9 004	8 903
Sum inntekter (A)	28 888	29 976	29 361	29 443	28 728	29 363	29 604
Handelsgjødsel og kalk	1 197	1 162	1 142	956	933	1 040	1 054
+ Innkjøpt kraftfôr	4 619	4 567	4 539	4 197	4 312	4 413	4 490
+ Annet innkjøpt fôr	326	335	293	272	277	285	283
+ Såfrø og planter	541	571	636	633	665	632	663
+ Sum energi og smøremidler	1 233	1 170	1 130	1 370	1 693	1 641	1 747
+ Andre kostnader	3 057	3 002	3 014	3 133	3 153	3 319	3 515
+ Sum vedlikehold	985	1 003	1 022	1 056	1 141	1 323	1 398
= Sum ikke-varige prod.midler	11 957	11 810	11 776	11 617	12 174	12 653	13 150
Sum leasing av maskiner	62	78	90	102	142	184	221
+ Kapitalslit	5 076	5 104	5 150	5 192	5 197	5 118	5 125
= Sum kapitalkostnader	5 139	5 182	5 239	5 294	5 339	5 302	5 346
Sum kostnader (B)	17 096	16 992	17 015	16 911	17 513	17 955	18 496
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	11 792	12 984	12 345	12 532	11 215	11 408	11 109
Realrente lånt kapital [©]	649	864	991	909	1 030	1 112	873
Vederlag, arbeid og egenkap. (A-B-C)	11 143	12 120	11 354	11 623	10 185	10 296	10 236
Antall årsverk	84 000	82 400	81 600	78 900	75 900	74 500	72 100
Vederlag til arbeid og egenkap. per årsverk	132 700	147 100	139 100	147 300	134 200	138 200	142 000
Endringer per årsverk, kroner		14 400	-8 000	8 200	-13 100	4 000	3 800

Tabell 7.2 forts. Sammendrag. Normaliserte regnskaper. Mill. kroner¹

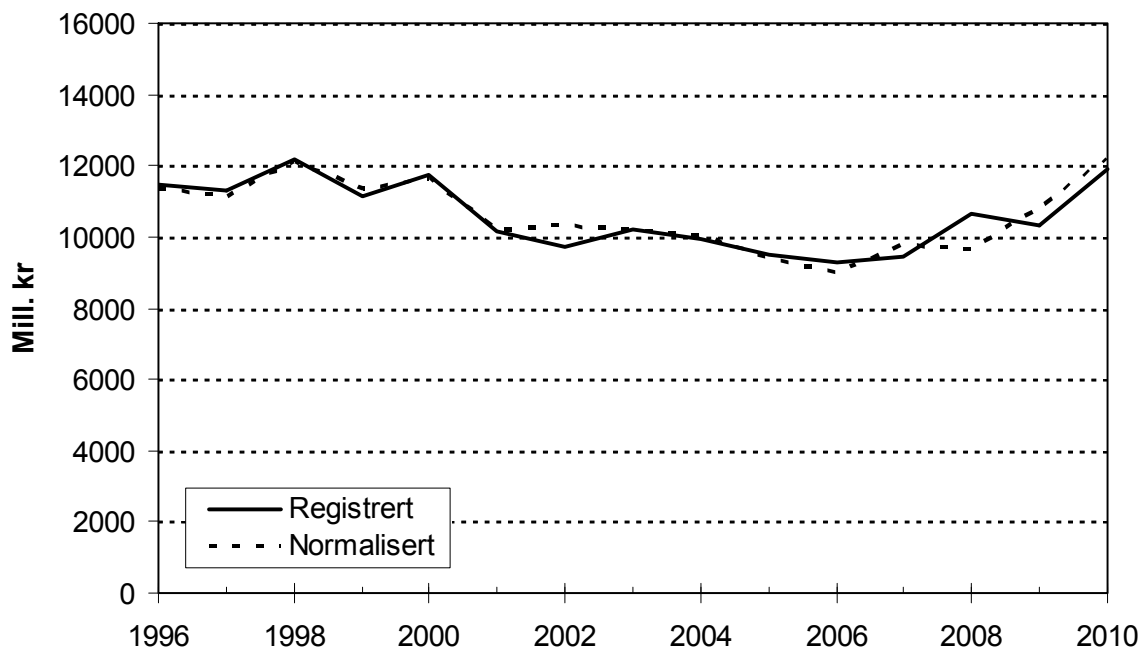
	2004	2005	2006	2007	2008	2009*	2010**	
							Før avtale	Etter avtale
Korn, erter og oljefrø	2 303	2 243	2 223	2 274	2 477	2 583	2 551	2 543
+ Poteter	469	496	523	566	588	623	645	677
+ Hagebruksprodukter	2 918	2 951	2 998	3 119	3 381	3 460	3 469	3 524
+ Sum andre planteprodukter	130	141	165	177	196	214	239	239
= Sum planteprodukter	5 820	5 831	5 910	6 137	6 642	6 880	6 904	6 983
Ku- og geitmelk	5 941	6 102	6 091	6 623	6 677	7 101	7 331	7 427
+ Kjøtt og fjørfe-slakt	7 224	7 247	7 542	8 014	8 943	9 107	9 296	9 355
+ Egg	571	532	567	657	706	802	802	823
+ Ull	161	157	149	137	132	130	135	135
+ Pelsdyr	249	209	265	235	263	257	251	251
+ Andre husdyrproduksjoner	74	83	79	83	94	95	99	99
= Sum husdyrprodukter	14 220	14 330	14 693	15 750	16 815	17 493	17 914	18 090
Sum plante- og husdyrprod.	20 039	20 161	20 602	21 887	23 456	24 373	24 818	25 072
Kjøreinntekter m.v.	443	461	479	508	543	544	555	555
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	195	186	195	200	252	204	190	190
= Sum andre inntekter	638	647	674	708	795	749	746	746
Endringer i buskapsverdi	-6	-22	-62	-35	-48	-5	12	12
Sum produksjonsinntekter	20 672	20 786	21 215	22 560	24 204	25 117	25 576	25 830
Sum direkte tilskudd	8 831	8 526	8 557	8 818	9 137	9 444	9 942	9 935
Sum inntekter (A)	29 502	29 311	29 771	31 378	33 341	34 560	35 518	35 765
Handelsgjødsel og kalk	1 066	1 126	1 141	1 194	1 166	1 763	1 364	1 364
+ Innkjøpt kraftfôr	4 525	4 465	4 551	4 733	5 379	5 772	5 946	5 943
+ Annet innkjøpt fôr	277	268	327	255	293	292	315	315
+ Såfrø og planter	674	706	692	755	808	797	818	818
+ Sum energi og smøremidler	1 671	1 901	2 142	1 905	2 354	2 055	2 267	2 267
+ Andre kostnader	3 699	3 766	3 814	3 981	4 151	4 281	4 399	4 398
+ Sum vedlikehold	1 472	1 551	1 529	1 578	1 642	1 617	1 626	1 626
= Sum ikke-varige prod.midler	13 384	13 782	14 196	14 401	15 793	16 577	16 735	16 732
Sum leasing av maskiner	300	413	564	725	871	865	917	917
+ Kapitalslit	5 065	5 104	5 201	5 254	5 510	5 563	5 588	5 588
= Sum kapitalkostnader	5 365	5 517	5 765	5 979	6 381	6 427	6 506	6 506
Sum kostnader (B)	18 749	19 300	19 961	20 381	22 174	23 004	23 241	23 237
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	10 754	10 012	9 810	10 997	11 167	11 557	12 277	12 528
Realrente lånt kapital (C)	702	632	792	1 220	1 499	772	327	327
Vederlag, arbeid og egenkap. (A-B-C)	10 051	9 380	9 018	9 777	9 668	10 785	11 950	12 201
Antall årsverk	68 800	65 700	63 300	61 400	59 600	57 900	56 400	56 400
Vederlag til arbeid og egenkap. per årsverk	146 100	142 800	142 500	159 200	162 200	186 300	211 900	216 300
Endringer per årsverk, kroner	4 100	-3 300	-300	16 700	3 000	24 100	25 600	30 000

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen. De tre nederste linjene er ikke i mill. kroner

I figur 7.3 er utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital etter normaliserte og registrerte regnskapstall stilt sammen. Figuren viser at forskjellen mellom seriene ikke er spesielt stor og at begge serier har klare «knekkpunkter». De normaliserte tallene viser likevel en noe jevnere utvikling enn de registrerte tallene.

Figur 7.3 Utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital ifølge registrerte og normaliserte regnskapstall. Løpende priser

I tabell 7.3 til tabell 7.5 er de ulike resultatmålene for jordbruket totalt og regnet per årsverk, gjengitt.

Tabell 7.3 Det økonomiske resultat i jordbruket totalt iflg. registrerte og normaliserte regnskapstall.¹ Mill. kroner

	Vederlag til arbeid og kapital		Vederlag til arbeid og Egenkapital	
	Registrert	Normalisert	Registrert	Normalisert
1996	12 474	12 271	11 465	11 375
1997	11 829	11 792	11 301	11 143
1998	12 960	12 984	12 152	12 120
1999	12 138	12 345	11 125	11 354
2000	12 524	12 532	11 760	11 623
2001	11 145	11 215	10 171	10 185
2002	11 151	11 408	9 701	10 296
2003	11 012	11 109	10 196	10 236
2004	10 911	10 754	9 918	10 051
2005	10 103	10 012	9 501	9 380
2006	9 791	9 810	9 291	9 018
2007	10 944	10 997	9 433	9 777
2008	11 528	11 167	10 644	9 668
2009*	11 155	11 557	10 336	10 785
2010** før avtale	12 239	12 277	11 631	11 950
2010** etter "	12 490	12 528	11 882	12 201

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Tabell 7.4 Vederlag til arbeid og kapital.¹ Kroner per årsverk

	Nominelle kroner			2008-kroner		
	Registrert	Endring	Normalisert	Endring	Normalisert	Endring
1996	143 900		141 500		182 800	
1997	140 800	-3 100	140 400	-1 200	176 700	-6 100
1998	157 300	16 500	157 600	17 200	194 000	17 300
1999	148 800	-8 500	151 300	-6 300	182 100	-12 000
2000	158 700	10 000	158 800	7 500	185 400	3 300
2001	146 800	-11 900	147 800	-11 100	167 300	-18 000
2002	149 700	2 800	153 100	5 400	171 300	3 900
2003	152 700	3 100	154 100	1 000	168 200	-3 100
2004	158 600	5 900	156 300	2 200	169 800	1 700
2005	153 800	-4 800	152 400	-3 900	163 000	-6 900
2006	154 700	900	155 000	2 600	162 100	-900
2007	178 200	23 600	179 100	24 100	185 900	23 800
2008	193 400	15 200	187 400	8 300	187 400	1 400
2009*	192 700	-800	199 600	12 200	195 500	8 100
2010** før avtale	217 000	24 300	217 700	18 100	209 000	13 500
2010** etter "	221 500	28 800	222 100	22 500	213 300	17 800

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Tabell 7.5 Vederlag til arbeid og egenkapital i nominelle og faste kroner. Kroner per årsverk¹

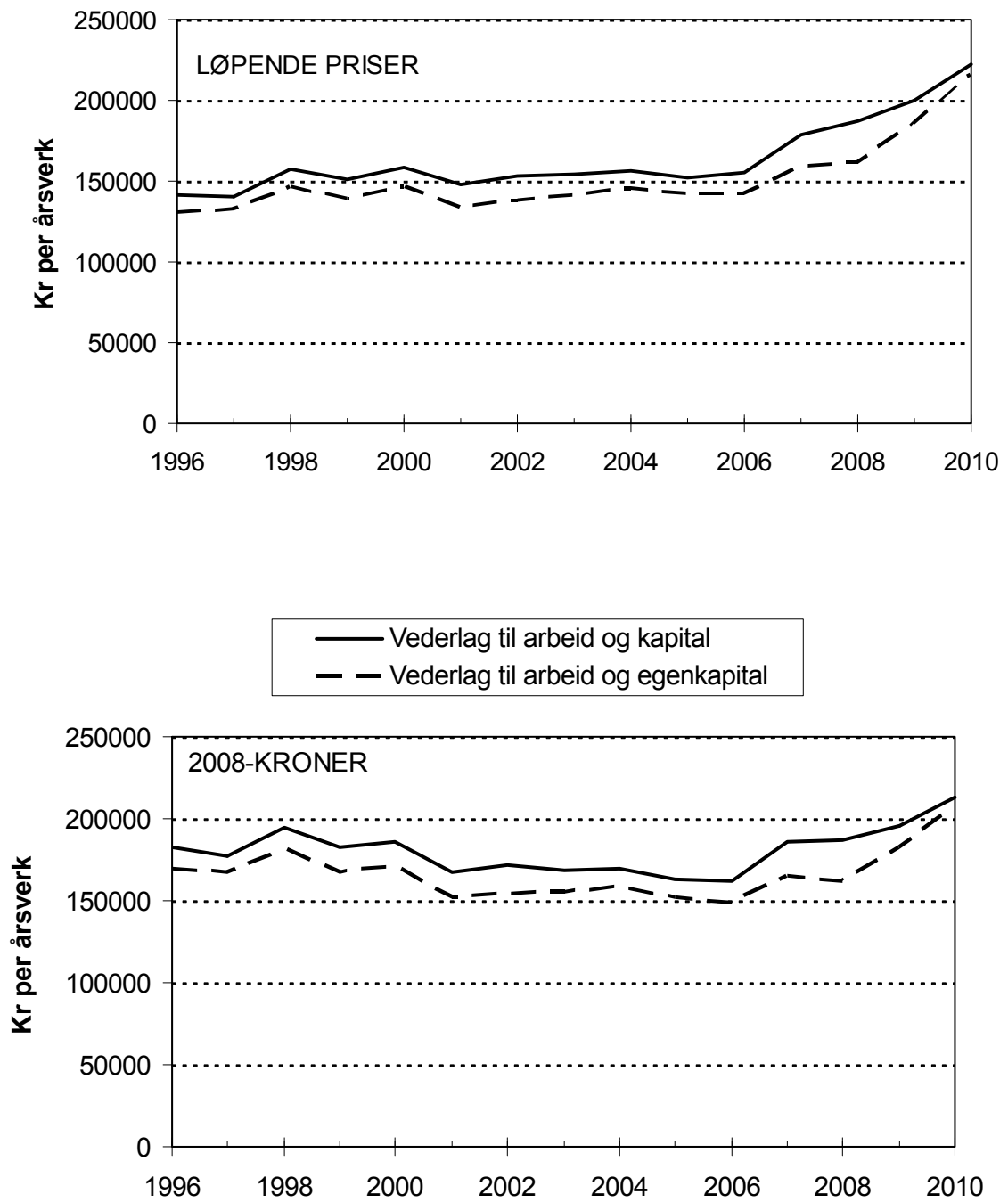
	Nominelle kroner			2008-kroner		
	Registrert	Endring	Normalisert	Endring	Normalisert	Endring
1996	132 200		131 200		169 500	
1997	134 500	2 300	132 700	1 400	167 000	-2 500
1998	147 500	12 900	147 100	14 400	181 100	14 200
1999	136 300	-11 100	139 100	-7 900	167 500	-13 700
2000	149 000	12 700	147 300	8 200	171 900	4 500
2001	134 000	-15 000	134 200	-13 100	152 000	-20 000
2002	130 200	-3 800	138 200	4 000	154 600	2 600
2003	141 400	11 200	142 000	3 800	155 000	400
2004	144 200	2 700	146 100	4 100	158 700	3 800
2005	144 600	500	142 800	-3 300	152 700	-6 100
2006	146 800	2 200	142 500	-300	149 000	-3 600
2007	153 600	6 900	159 200	16 800	165 300	16 300
2008	178 600	25 000	162 200	3 000	162 200	-3 100
2009*	178 500	-100	186 300	24 100	182 500	20 200
2010** før avtale	206 200	27 700	211 900	25 600	203 400	21 000
2010** etter "	210 700	32 200	216 300	30 100	207 700	25 300

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

De ulike resultatmålene i løpende og fast kroneverdi per årsverk er tegnet inn i figur 7.4.

Figur 7.4 *Inntekt per årsverk etter normaliserte regnskaper i løpende priser og i faste 2008-kroner (deflatert med konsumprisindeksen)*

8 Budsjettoverføringer til jordbruket

I tabell 4.2 er det gitt en oversikt over de tilskuddsbeløpene som er inntektsført under hhv. plante- og husdyrproduksjonspostene og de direkte tilskudd i totalalkylen. Denne oversikten får imidlertid ikke med de tilskuddene, pristilskudd og kostnadsreducerende tilskudd, som framkommer som høyere produktpriser i totalalkylen. Oversikten i tabell 4.2 er heller ikke spesifisert på de enkelte tilskuddspostene. I dette kapitlet er det gitt en fullstendig og spesifisert oversikt over de tilskudd som er vurdert å ha inntektsvirkning i totalalkylen, dvs. pristilskudd, direkte- og kostnadsreducerende tilskudd og investerings-tilskudd.

I tillegg til tilskudd over statsbudsjettet er jordbruket skjermet mot import gjennom toll på importerte varer. Verdien av skjermingstøtten inngår i OECDs beregninger av jordbruksstøtten i hvert enkelt land som følge av de ulike landbrukspolitiske tiltak og virkemidler via grensevernet og over de offentlige budsjetter. Støtten beregnes i forhold til et sett av verdensmarkedspriser. Formålet med beregningene er å sammenligne utviklingen av landbrukspolitikken i hvert enkelt land over år. OECDs beregninger går fram av en av BFJs andre publikasjoner, «Resultatkontrollen».

Tilskuddene som er ført i totalalkylen omfatter de deler av tilskuddspostene under Landbruks- og matdepartementets budsjettkapitler som er regnet å ha inntektsvirkning i totalalkylen. Når det gjelder de enkelte tilskuddene er ikke de inntektsførte beløpene i totalalkylen nødvendigvis identiske med hva som oppgis i statsbudsjettet. Dette skyldes bl.a. ulik periodisering av beløpene og at deler av tilskuddene ikke er vurdert å ha inntektseffekt i totalalkylen.

I tabell 8.1 er det først satt opp en oversikt over tilskuddene i totalalkylen gruppert etter tilskuddsføringen i totalalkylen, dvs. tilskudd som kommer fram som høyere produktpriser eller tilskudd som er ført særskilt under hver post. Tilskudd som i totalalkylen er ført under posten «direkte tilskudd» går fram av vedleggstabell 2.1. Endringene som følger av jordbruksoppgjøret i 2010 er innarbeidet i budsjettallene for 2010.

Føringsmåten for tilskuddene i totalalkylen ligner kapittelsystemet i statsbudsjettet. Det kan likevel lette sammenlikningen mellom tilskuddene i totalalkylen og statsbudsjettet at disse er gruppert etter statsbudsjettets kapittelsystem i tabell 8.2.

Tilskudd til «Prisnedskrivning korn» er kalenderårsbeløp slik det framkommer i budsjettproposisjonen, mens tilskuddet i totalalkylen er knyttet til avlingsårets kornsalg (01.07.–30.06.). Det kan også være grunn til å påpeke at det ikke er helt entydig å definere hvilke tilskudd som indirekte bidrar til høyere produktpriser eller reduserte kostnader i norsk jordbruk. Det kan være glidende overganger der flere grupper nyter godt av et tilskudd.

I tillegg til budsjettutgiftene til norsk korn gjennom Markedsordningen for korn, innebærer korn- og kraftfôrpolitikken også en inntekt for staten. Dette skyldes at rimeligere importert korn og lignende og norske råvarer fra sektorer utenom jordbruket (fisk) ilegges toll/avgift ved salg til kraftfôrindustrien. Dette innebærer at nettoutlegget for staten av tilskudd til landbruket er lavere enn det som framgår av tilskuddsbeløpene i tabell 8.1 og tabell 8.2. Tollinntektene for importert korn og andre fôrråstoffer, som er den største inntektsposten under markedsordningen for korn, går fram av Finansdepartementets budsjetter. Avgiftsinntekter fra norskproduserte fôrråstoffer fra sektorer utenom

jordbruket, hovedsakelig fra fisk, går fram av Landbruks- og matdepartementets budsjett post 4150.50/80 (85 fra 2007). Inntektene for årene 2008 og 2009 var på henholdsvis 13 og 10 mill. kroner. Det er budsjettert med 53 mill. kr for 2010.

Tabell 8.1 Tilskudd i total kalkylen. Mill. kroner¹

A. Tilskudd i total kalkylen som framkommer som høyere produktpris

	2007	2008	2009	2010
Markedsregulering	190,3	146,1	220,1	269,6
Prisnedskrivning korn	378,2	376,3	328,3	407,7
Tilskudd til fruktlager	8,0	8,0	8,0	9,0
Tilskudd til ull	131	154,5	137,3	142,0
Tilskudd statskontrollerte settepoteter	6,3	5,7	6,1	5,7
Frakttilskudd	187,2	206,3	213,9	246,2
Sum A:	901,0	896,9	913,7	1 080,2

B. Tilskudd i total kalkylen som føres under de enkelte poster

	2007	2008	2009	2010
Distr.tilsk. poteter N-Norge	3,2	3,6	4,0	3,3
Dist.- og kval.tilsk. frukt bær og grønnsaker	55,1	48,5	60,7	58,0
Distriktstilskudd, melk	430,5	452,4	464,1	492,7
Distriktstilskudd slakt	526,5	564,2	571,2	568,0
Distriktstilskudd egg	6,3	6,2	8,9	8,5
Grunntilskudd på melk	49,4	55,4	59,7	64,1
Grunntilskudd på slakt	88,1	90,3	87,4	87,7
Salg av melkekvoter ²	-23,1	-15,4	-3,7	-1,8
Tilsk. friføring av sau, mv.	2,7	1,1	1,6	1,3
Sum B:	1 138,7	1 206,3	1 253,9	1 281,8
Sum A + B	2 039,7	2 103,2	2 167,6	2 362,0
Sum tilskudd ført under direkte tilskudd	8 856,3	9 112,0	9 446,0	9 932,1

Sum tilskudd med inntektsvirkning i total kalkylen **10 896,0** **11 215,2** **11 613,6** **12 294,1**

1) Ekskl. produksjonsregulerende tilskudd finansiert av omsetningsavgiftsmidler eller uten offentlig finansiering. Sum tilskudd er høyere i denne tabellen enn i tabell 4.2 pga. at tilskudd som ligger inne i prisene (A) er tatt med i denne tabellen, men ikke i tabell 4.2

2) Inntektene i total kalkylen inntektsføres det året salget skjer

I tabell 8.2 er den fullstendige oversikt over tilskudd med inntektsvirkning i total kalkylen satt opp, gruppert etter statsbudsjettets kapitelsystem. Mange av tallene vil ikke finnes i St.prp. 1 om statsbudsjettet. For fond er det utbetalingene som blir ført i total kalkylen mens bevilgninger til fondet brukes i statsbudsjettet.

Tabell 8.2 Tilskudd med inntektsvirkning i totalkalkylen gruppert etter statsbudsjettets kapitelsystem. Mill. kroner

Budsj.post	Tilskuddsordning	2007	2008	2009	2010
1143.73	Erst. ved tiltak mot dyre-/pl.sykd.	31,4	29,3	32,1	44,2
1150.50.11	Utbetalinger fra Landbr. utv.fond	315,3	381,5	427,1	482,2
1150.50.12	Utbetalinger fra Landbrukets skadefond	82,5	14,0	35,7	32,0
1150.70.11	Avsetningstiltak	18,9	18,9	18,9	18,9
1150.70.12	Tilskott råvareprisordning	165,7	122,5	197,6	249,1
1150.70.13	Eksportrestitusjon	5,7	4,7	3,6	1,6
1150.73.11	Tilskudd til norsk ull	131,0	154,5	137,3	142,0
1150.73.13	Pristilsk. på melk og melkeprod.	479,9	507,8	523,8	556,8
1150.73.15	Pristilskudd kjøtt	614,6	654,1	658,6	655,7
1150.73.16	Distriktstilsk. egg	6,3	6,2	8,9	8,5
1150.73.17	Distr. og kv.t. frukt, bær, gr.s. og potet	58,3	52,1	64,7	61,3
1150.73.18	Frakttilskudd	187,2	206,3	213,9	246,2
1150.73.19	Prisnedskrivning korn	378,2	376,3	328,3	407,7
1150.74.11	Driftstilskudd melkeproduksjon	951,4	1 025,4	972,1	1 094,0
1150.74.14	Prod.tilskudd husdyr	1 871,6	1 878,7	2 123,0	2 182,2
1150.74.16	Beitetilskudd	352,0	403,4	458,5	616,0
1150.74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 141,0	3 152,7	3 107,3	3 099,4
1150.74.19	Regionale miljøprogram	383,8	384,8	386,7	413,1
1150.74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	74,2	84,7	105,3	116,2
1150.74.22	Tilsk. miljøv. spred. husdyrgjødsel			7,0	11,9
1150.77.11	Tilskudd til dyreavl mv.	62,8	69,6	71,6	74,0
1150.77.12	Tilsk. til frøavl mm.	2,5	2,9	4,2	3,5
1150.77.13	Tilsk. til forsøksringer og forsk.	0,4	0,7	0,7	0,7
1150.77.15	Tilsk. til kvalitets og salgsm. tiltak	6,3	5,7	6,1	5,7
1150.77.17	Tilskudd til fruktlager	8,0	8,0	8,0	9,0
1150.77.18	Oppkjøp av melkekvoter	-23,1	-15,4	-3,7	-1,8
1150.78.11	Refusjon avløserutg. ferie/fritid	1 020,1	1 077,3	1 089,6	1 123,0
1150.78.12	Refusjon avl.utg. ved sykdom	153,9	154,9	171,8	180,0
1150.78.13	Medlemsavgift til folketrygda	130,8	130,8	130,8	130,8
1150.78.14	Tilsk. til sykepengeordn. i landbr.	88,0	88,0	88,0	88,0
1150.78.15	Andre velferdstiltak	13,9	54,6	53,7	60,0
1150.78.16	Tidligpensjonsordning	104,7	110,9	106,1	104,0
1427.73	Erstatning rovdyrskader 1)	77,3	68,0	75,4	77,3
1725	Avl.tilsk. rep. og HV-øvelse 2)	1,4	0,8	0,9	1,0
Sum		10 896,0	11 215,2	11 613,6	12 294,2

1) Inntektene i totalkalkylen inntektsføres det året salget skjer

2) Miljøverndepartementet

3) Forsvarsdepartementet

Budsjettnemnda for jordbruket
Oslo 17.6.2010
Knut Børve

Anne Snellingen Bye
Guro Dæhlen
Olaf Godli
Steinar Helgen

Anders Huus
Marit Jordal
Anders Thomas Knutsen
Hilde Haug Simonhjell

Brita Skallerud
Per Arne Skjeflo
Johnny Ødegård

Oddmund Hjukse

Vedlegg I

INNTEKTER

**REVIDERT REGNSKAP
2008**

**FORELØPIG REGNSKAP
2009**

**BUDSJETT
2010**

Vedleggstabell 1.1. Korn, erter og oljefrø

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Hvete. Salg, matkornkvalitet	128 782	227,70	293 237	88 800	237,38	210 793	243 421	236,72	576 226
Hvete. Salg, førkornkvalitet	303 372	204,14	619 304	151 200	219,18	331 400	80 841	218,51	176 646
Hvete. Salg, såkornkvalitet	16 949	263,87	44 723	12 225	274,87	33 603	14 407	276,57	39 845
Hvete. Salg og hjemmeforbruk	449 103	213,15	957 264	252 225	228,29	575 796	338 669	234,07	792 717
Rug. Salg, matkornkvalitet	20 286	210,80	42 763	9 000	220,50	19 845	29 688	219,83	65 263
Rug. Salg, førkornkvalitet	26 030	185,00	48 156	17 500	199,15	34 851	10 063	198,48	19 973
Rug. Salg, såkornkvalitet	654	249,67	1 633	472	262,67	1 240	2 089	264,17	5 519
Rug. Salg og hjemmeforbruk	46 970	197,04	92 552	26 972	207,39	55 936	41 840	216,91	90 755
Bygg. Salg	525 312	195,33	1 026 092	435 000	210,05	913 718	497 735	209,38	1 042 158
Bygg. Salg, såkornkvalitet	27 828	229,67	63 913	20 071	240,67	48 305	27 888	242,17	67 536
Bygg. Salg og hjemmeforbruk	553 140	197,06	1 090 005	455 071	211,40	962 023	525 623	211,12	1 109 694
Havre. Salg	308 144	180,01	554 690	245 000	194,60	476 770	262 139	190,93	500 502
Havre. Salg, såkornkvalitet	17 059	217,67	37 132	12 304	231,67	28 505	13 567	231,17	31 363
Havre. Salg og hjemmeforbruk	325 203	181,99	591 822	257 304	196,37	505 275	275 706	192,91	531 865
Rughvete, salg	353	212,77	751						
Rughvete, såkorn	90	229,67	207						
Rughvete, salg/hjemmeforbruk	443	216,25	958						
Erter til modning. Salg	6 590	264,50	17 431	7 000	280,14	19 610	7 000	279,47	19 563
Erter til modning. Såvare	129	299,99	387	93	314,62	293			
Sum erter til modning	6 719	265,19	17 818	7 093	280,60	19 903	7 000	279,47	19 563
Sum korn (u/korreksj./tilsk)	1 381 578	199,08	2 750 419	998 665	212,18	2 118 933	1 188 838	214,04	2 544 594
Korreksjon for vann/kvalitet			-105 005			-74 596			-39 068
Oljefrø	9 722	452,14	43 957	6 500	477,22	31 019	7 470	476,52	35 596
Sum korn, oljefrø (u/tilsk.)	1 391 300	193,30	2 689 371	1 005 165	206,47	2 075 356	1 196 308	212,41	2 541 122
Lokale tillegg			900			900			900
Korn, erter og oljefrø			2 690 271			2 076 256			2 542 022

Vedleggstabell 1.2. Poteter

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Salg. Matpoteter	93 466	314,00	293 483	81 679	344,00	280 976	87 572	373,00	326 644
Salg. Poteter til potetmel	55 380	44,00	24 367	30 745	51,00	15 680	34 023	56,00	19 053
Salg. Poteter til sprit	6 901	22,00	1 518	9 332	22,00	2 053	9 142	12,00	1 097
Salg. Poteter til mos/flakes	21 419	178,00	38 126	20 411	197,00	40 210	20 713	222,00	45 983
Salg. Poteter til pommes fr.	48 084	178,00	85 590	55 423	178,00	109 183	44 656	222,00	99 136
Salg. Poteter til chips	50 115	178,00	89 205	52 445	197,00	103 317	52 095	222,00	115 651
Salg. Vakuump. pot. mm.	13 292	178,00	23 660	15 047	197,00	29 643	14 420	222,00	32 012
Sum poteter til mos/chips mv	132 910	178,00	236 581	143 326	197,00	282 353	131 884	222,00	292 782
Hjemmebruk. Matpoteter	379	302,00	1 145	351	331,00	1 162	337	360,00	1 213
Salg settepoteter	7 281	446,00	32 473	7 300	453,00	33 069	7 300	453,00	33 069
Sum poteter (uten tilskudd)	296 317	198,96	589 567	272 733	225,60	615 293	270 258	249,68	673 858
Distr.tilsk. for Nord-Norge			3 622			4 005			3 300
Poteter			593 189			619 298			677 158

Vedleggstabell 1.3. Hagebruksprodukter

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Blomkål	7 867	9,09	71 511	7 207	9,03	65 079	7 207	9,01	64 935
Sommerkål	2 727	3,42	9 326	3 282	4,12	13 522	2 529	4,67	11 810
Vinterkål	13 865	3,42	47 418	12 425	4,12	51 191	13 398	4,67	62 569
Sum hodekål	16 592	3,42	56 744	15 707	4,12	64 713	15 927	4,67	74 379
Gulrot	37 105	5,34	198 141	35 408	6,10	215 989	35 301	6,46	228 044
Purre	2 768	13,54	37 479	2 642	13,88	36 671	2 646	14,47	38 288
Løk	15 350	4,45	68 308	11 341	5,38	61 015	12 901	5,59	72 117
Salatagurk (slangeagurk)	13 809	16,36	225 915	13 901	17,13	238 124	13 423	18,17	243 896
Tomater	9 290	14,70	136 563	9 087	15,33	139 304	10 638	15,42	164 038
Sum hovedkulturene.Grønnsak.	102 781	7,73	794 661	95 293	8,61	820 895	98 043	9,03	885 697
Rosenkål	1 571	15,26	23 973	1 332	16,48	21 951	1 365	16,36	22 331
Kinakål	4 260	8,54	36 380	4 025	8,36	33 649	4 238	8,27	35 048
Rødkål, broccoli mv.	8 118	14,49	117 630	8 144	13,74	111 899	7 367	14,24	104 906
Bønner	571	4,07	2 324	697	4,10	2 858	600	4,23	2 538
Hageerter	4 635	2,66	12 329	2 364	2,81	6 643	3 000	2,90	8 700
Knollselleri	1 557	8,86	13 795	1 468	8,98	13 183	1 295	9,35	12 108
Stilkselleri	751	12,70	9 538	752	13,31	10 009	700	12,56	8 792
Agurker, friland	1 795	4,98	8 939	1 835	6,08	11 157	2 000	6,27	12 540
Rødbeter	2 233	2,18	4 868	2 358	2,10	4 952	1 863	2,31	4 304
Persillerot	118	38,57	4 551	94	48,78	4 585	106	35,82	3 797
Reddiker	152	42,33	6 434	140	45,11	6 315	152	42,03	6 389
Kruspersille	78	104,20	8 128	45	98,07	4 413	76	102,71	7 806
Kålrot til mat	14 210	4,85	68 919	11 975	5,96	71 371	12 322	5,44	67 032
Sum andre grønns.(u/salat)	40 049	7,94	317 808	35 229	8,60	302 985	35 084	8,45	296 291
Hodesalat/Rapidsalat	2 078	65,87	136 878	2 049	67,83	138 984	2 029	64,11	130 079
Issalat/Isbergsalat	9 873	12,11	119 562	9 811	12,54	123 030	8 577	11,83	101 466
Annen salat friland	1 875	26,30	49 313	1 827	26,56	48 525	1 613	27,24	43 938
Andre veksthusgrønnsaker			30 319			31 360			33 631
Urter i veksthus	1 937	13,00	25 181	2 034	13,00	26 442	2 136	13,40	28 622
Kjøkkenhager/uspes.vekster			60 734			51 762			54 326
Sum andre grønnsaker, m.v.			739 795			723 088			688 353
Sum grønnsaker			1 534 456			1 543 983			1 574 050
Epler	11 885	9,09	108 035	8 922	9,68	86 365	10 177	9,93	101 058
Pærer	376	9,89	3 719	413	9,81	4 052	422	10,63	4 486
Plommer	971	22,98	22 314	1 080	23,72	25 618	1 100	24,69	27 159
Surkirsebær	193	25,22	4 867	68	23,93	1 627	172	26,14	4 496
Søtkirsebær (moreller)	420	42,49	17 846	521	41,28	21 507	501	44,21	22 149
Sum frukt	13 845	11,32	156 781	11 004	12,65	139 169	12 372	12,88	159 348
Jordbær	7 940	27,80	220 732	7 865	28,18	221 636	8 694	26,01	226 131
Bringebær	2 064	26,51	54 717	2 841	30,22	85 855	2 504	30,10	75 370
Solbær	865	7,42	6 418	966	10,20	9 853	869	10,24	8 899

A Kvantumsenhet: Ant. potter Prisenhet: Kr/potte

Vedleggstabell 1.3. forts. Hagebruksprodukter

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Andre bær	69	16,04	1 107	142	24,19	3 435	140	23,32	3 265
Bær i veksthus	138	39,00	5 382	120	26,50	3 180	120	26,50	3 180
Sum hagebær	11 076	26,03	288 356	11 934	27,15	323 959	12 327	25,70	316 845
Snittblomster	118 918	3,26	387 673	105 379	3,19	336 159	101 607	3,15	320 062
Blomstrende potteplanter	35 216	14,59	513 801	35 811	16,62	595 179	35 811	16,94	606 638
Dekorasjonsplanter	2 482	12,16	30 181	2 257	12,53	28 280	2 257	13,53	30 537
Utplantingsplanter	44 854	5,73	257 013	42 788	6,15	263 146	42 788	6,12	261 863
Sum blomster, store gartneri	201 470	5,90	1 188 668	186 235	6,57	1 222 764	182 463	6,68	1 219 100
Blomsterprod. i små gartneri	2 015	5,90	11 889	1 862	6,56	12 215	1 862	6,62	12 326
Sum blomster i gartnerier			1 200 557			1 234 979			1 231 426
Blomster utenom gartneriene	30 983	5,90	182 800	27 866	6,56	182 801	27 613	6,62	182 798
Sum blomster	234 468	5,90	1 383 357	215 963	6,56	1 417 780	211 938	6,67	1 414 224
Distr./kval.tilsk. fr/bær/gr			48 520			60 702			58 000
Hagebruksprodukter			3 411 470			3 485 593			3 522 467

A Kvantumsenhet: 1000 stykk Prisenhet: Kr/stykk

B Kvantumsenhet: Kr/1000 stk Prisenhet: Kr/stykk

Vedleggstabell 1.4. Andre planteprodukter

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Høy. Innenlandsk salg	55 464	254,00	140 879	61 339	264,00	161 935	66 786	264,00	176 315
Grasmel og fôrpellets. Salg	390	55,00	215						
Rundballer. Salg	31 389	40,80	12 807	32 575	41,50	13 519	33 393	41,50	13 858
Sum innenl. salg av stråfôr	87 243	176,40	153 901	93 914	186,82	175 454	100 179	189,83	190 173
Høy. Eksport	390	35,90	140	118	64,60	76	230	53,00	122
Halm. Eksport	75	89,20	67	216	101,70	220	105	105,00	110
Sum eksport av stråfôr	465	44,52	207	334	88,62	296	335	69,25	232
Stråfôr	87 708		154 108	94 248		175 750	100 514		190 405
Engfrø	1 787	26,08	46 605	1 513	26,16	39 580	2 353	25,57	60 166
Rotvekst- og grønnsaksfrø	1	200,00	200	1	300,00	300	1	300,00	300
Sum andre frø til modning	1 788		46 805	1 514		39 880	2 354		60 466
Sum andre planteprodukter			200 913			215 630			250 871

A Kvantumsenhet: Tonn

Prisenhet: Kr/kg

Vedleggstabell 1.5. Melk

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr
Kumelk. Meierileveranse	1 526 771	388,48	5 931 200	1 501 835	420,72	6 318 520	1 523 700	433,63	6 607 220
Kumelk. Hjemmeforbr.helmelk	3 412	388,48	13 255	3 097	420,72	13 030	2 901	433,63	12 580
Kumelk. Lokal foredling	701	388,48	2 723	700	420,72	2 945	700	433,63	3 035
Sum kumelk	1 530 884	388,48	5 947 178	1 505 632	420,72	6 334 495	1 527 301	433,63	6 622 835
Geitmelk. Meierileveranse	19 381	386,46	74 900	19 913	418,61	83 358	20 000	430,71	86 142
Geitmelk. Annet salg	901	386,46	3 482	920	418,61	3 851	920	430,71	3 963
Sum geitmelk	20 282	386,46	78 382	20 833	418,61	87 209	20 920	430,71	90 105
Produsenttjeneste, meierifin			158 640			159 574			158 882
Grunntilskudd melk			55 379			59 679			64 097
Sum ku/geitmelk m. gr.tilsk.			6 239 579			6 640 957			6 935 919
Distriktstilskudd			452 405			464 098			492 709
Salg av melkekvoter			-15 421			-3 729			-1 849
Ku- og geitmelk			6 676 563			7 101 326			7 426 779

Vedleggstabell 1.6 Kjøtt

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Storfe. Registrert salg	84 214	36,76	3 095 707	82 387	39,60	3 262 525	80 073	39,32	3 148 470
Storfe. Hjemmeforbruk	285	36,66	10 448	280	39,50	11 060	280	39,22	10 982
Sum storfe	84 499	36,76	3 106 155	82 667	39,60	3 273 585	80 353	39,32	3 159 452
Kalv. Registrert salg	1 897	40,14	76 146	1 630	43,58	71 035	1 564	43,30	67 721
Kalv. Hjemmeforbruk	69	40,04	2 763	68	43,48	2 957	68	43,20	2 938
Sum kalv	1 966	40,14	78 909	1 698	43,58	73 992	1 632	43,30	70 659
Sau/lam. Registrert salg	23 638	36,67	866 805	23 462	36,04	845 570	23 853	38,13	909 515
Sau/lam. Hj.forbr./dir. salg	608	36,57	22 235	601	35,94	21 600	601	38,03	22 856
Sum sau/lam	24 246	36,67	889 040	24 063	36,04	867 170	24 454	38,13	932 371
Geit/kje. Registrert salg	306	2,08	636	306	3,40	1 040	306	3,40	1 040
Sum geit/kje	306	2,08	636	306	3,40	1 040	306	3,40	1 040
Hest. Registrert salg	363	6,93	2 516	363	6,43	2 334	363	6,43	2 334
Sum hest	363	6,93	2 516	363	6,43	2 334	363	6,43	2 334
Sum kjøtt (u/gris,fjørfe,tam	111 380	36,61	4 077 256	109 097	38,66	4 218 121	107 108	38,89	4 165 856
Gris. Reg.salg u. hode/labbb	122 330	22,98	2 811 143	123 349	23,12	2 851 829	127 859	23,78	3 040 487
Gris. Hjemmef. u. hode/labbb	376	22,88	8 603	388	23,02	8 932	388	23,68	9 188
Sum gris	122 706	22,98	2 819 746	123 737	23,12	2 860 761	128 247	23,78	3 049 675
Sum kjøtt (u/fjørfe,tamrein)	234 086	29,46	6 897 002	232 834	30,40	7 078 882	235 355	30,66	7 215 531
Høneslakt. Registrert salg.	1 944		-4 977	2 078		-5 486	2 000		-5 200
Sum høneslakt.	1 944	2,56	-4 977	2 078	2,64	-5 486	2 000	2,60	-5 200
Kylling (fra 1982). Salg	73 005	16,57	1 209 693	68 705	16,75	1 150 809	74 530	17,25	1 285 643
Sum høns,kylling,broilersl.	74 949	16,07	1 204 716	70 783	16,18	1 145 323	76 530	16,73	1 280 443
Ender.	354	31,47	11 140	314	31,28	9 822	314	31,50	9 891
Kalkuner. Salg	8 787	19,79	173 895	10 153	20,76	210 776	9 250	20,50	189 625
Sum annet fjørfe	9 141	20,24	185 035	10 467	21,08	220 598	9 564	20,86	199 516
Sum fjørfeslakt	84 090	16,53	1 389 751	81 250	16,81	1 365 921	86 094	17,19	1 479 959
Grunntilskudd kjøtt			90 339			87 439			87 700
Sum kjøtt inkl. grunntilsk.	318 176	26,33	8 377 092	314 084	27,17	8 532 242	321 449	27,32	8 783 190
Internoverføring sauehold			357			2 054			2 500
Distriktstilskudd kjøtt			564 225			571 195			568 000

Vedleggstabell 1.6 forts. Kjøtt

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
		1000 kr		1000 kr		1000 kr		1000 kr	
Tilskudd friføring av sau		1 085		1 596		1 250			
Sum tilskudd		565 667		574 845		571 750			
Kjøtt og fjørfeslakt		8 942 759		9 107 087		9 354 940			

Vedleggstabell 1.7. Egg

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Egg. Registrert salg.	51 268	12,44	637 774	54 054	13,42	725 405	54 734	13,60	744 382
Egg. Direkte salg.	4 652	13,09	60 895	4 600	14,49	66 654	4 600	15,02	69 092
Egg. Sum salg	55 920	12,49	698 669	58 654	13,50	792 059	59 334	13,71	813 474
Egg. Hjemmeforbruk, mat	92	12,34	1 135	91	13,32	1 212	91	13,50	1 229
Egg. Salg og hjemmeforbruk	56 012	12,49	699 804	58 745	13,50	793 271	59 425	13,71	814 703
Distriktstilskudd. Egg			6 249			8 928			8 476
Egg			706 053			802 199			823 179

Vedleggstabell 1.8. Ull

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Ull	4 466	29,54	131 926	4 584	28,34	129 911	4 607	29,26	134 801

Vedleggstabell 1.9. Pelsdyr

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr
Reveskinn. Eksport	229 178	550,04	126 057	200 633	485,90	97 488	200 000	572,78	114 556
Reveskinn. Innenl. salg m.v.	2 000	550,04	1 100	2 000	485,90	972	2 000	572,78	1 146
Sum reveskinn	231 178	550,04	127 157	202 633	485,90	98 460	202 000	572,78	115 702
Minkskinn. Eksport	625 000	233,07	145 669	675 000	195,94	132 260	600 000	238,04	142 824
Minkskinn. Innenl. salg m.v.	10 000	233,07	2 331	10 000	195,94	1 959	10 000	238,04	2 380
Sum minkskinn	635 000	233,07	148 000	685 000	195,94	134 219	610 000	238,04	145 204
Pelsdyr			275 157			232 679			260 906

Vedleggstabell 1.10. Andre husdyrproduksjoner

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Innenlandsk salg. Hester	1 050	16 000,00	16 800	1 150	17 000,00	19 550	1 150	18 000,00	20 700
Eksport. Hester	10	50 000,00	500	9	55 000,00	495	14	57 000,00	798
Eksport. Rev og mink				396	1 066,00	422	400	1 000,00	400
Eksport. Andre dyr			2 381			14 753			3 310
Sum eksport. Husdyr			2 881			15 670			4 508
Import. Rev og mink	-10 116	486,00	-4 916	-2 048	612,00	-1 253	-10 000	200,00	-2 000
Import. Andre dyr			-13 948			-18 365			-16 600
Import. Embryo storfe	-4	8 000,00	-32	-3	8 000,00	-24	-8	8 000,00	-64
Sum import. Husdyr			-18 896			-19 642			-18 664
Kaninkjøtt	240	60,00	14 400	230	75,00	17 250	280	75,00	21 000
Sum kaniner			14 400			17 250			21 000
Salg til Honningcentralen	894	33,46	29 913	647	34,46	22 296	800	34,50	27 600
Honning. Direkte salg	556	88,00	48 928	453	88,00	39 864	500	88,00	44 000
Sum birøkt			78 841			62 160			71 600
Andre husdyrproduksjoner			94 026			94 988			99 144

A Kvantumsenhet: Antall stykk Prisenhet: Kr/stykk

B Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/kg

Vedleggstabell 1.11. Kjøreinntekter mv.

	Revidert regnskap 2008	Foreløpig regnskap 2009	Budsjett 2010
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Kjøring v/invest. driftsbygn	37 953	30 000	27 500
Kjøring v/invest. grøfter	12 040	11 840	12 368
Kjøring v/invest. nydyrking	9 230	9 460	9 691
Sum kjøreinnt. v/investering	59 223	51 300	49 559
Kjøring i skogen	26 200	21 500	24 100
Kjøring på bierverv m.v.	370 500	380 200	387 000
Innt. hester i full pensjon	87 286	91 408	94 829
Kjøreinntekter m.v.	543 209	544 408	555 488

Vedleggstabell 1.12. Arbeidsinntekter ved invest.

	Revidert regnskap 2008	Foreløpig regnskap 2009	Budsjett 2010
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Invest.arb. driftsbygninger	227 740	180 020	164 977
Invest.arb. grøfter	15 088	14 860	15 494
Invest.arb. nydyrking	9 266	9 500	9 668
Arbeidsinnt. v/investeringer	252 094	204 380	190 139

Vedleggstabell 1.13 Endringer i buskapsverdien

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Hester	500	9 890,00	4 945	1 000	10 510,00	10 510	800	11 130,00	8 904
Storfe under 1 år	-2 600	2 770,00	-7 202	-6 900	3 010,00	-20 769	-5 900	2 990,00	-17 641
Okser over 1 år	500	11 800,00	5 900	600	12 840,00	7 704	400	12 810,00	5 124
Kviger			-26 197			-10 192			-48 087
Kyr			-55 883			9 317			35 073
Sum storfe			-83 382			-13 940			-25 531
Sauer	2 300	630,00	1 449	18 600	640,00	11 904	10 700	650,00	6 955
Geiter	-1 000	130,00	-130	-1 100	160,00	-176	-300	160,00	-48
Slaktesvin	3 600	1 100,00	3 960	4 300	1 100,00	4 730	12 900	1 130,00	14 577
Avlssvin over 6 mnd.	2 800	1 920,00	5 376	1 000	1 910,00	1 910	2 000	1 940,00	3 880
Sum svin	6 400		9 336	5 300		6 640	14 900		18 457
Kyllinger	1 356 200	19,22	26 066	-539 300	19,60	-10 570	731 000	20,18	14 752
Ender, kalkuner og gjess	-29 100	90,00	-2 619	-12 500	90,00	-1 125			
Sum fjørfe	1 327 100		23 447	-551 800		-11 695	731 000		14 752
Rev	-5 000	480,00	-2 400	-7 000	480,00	-3 360	-5 000	510,00	-2 550
Mink	-5 000	240,00	-1 200	-20 000	230,00	-4 600			
Lager, revskinn							-15 000	573,00	-8 595
Sum pelsdyr	-10 000		-3 600	-27 000		-7 960	-20 000		-11 145
Kaniner				100	150,00	15	200	150,00	30
Endringer i buskapsverdi			-47 935			-4 702			12 374

A Kvantumsenhet: Antall skinn Prisenhet: Kr/skinn

Vedlegg II

DIREKTE TILSKUDD TIL JORDBRUKET

REVIDERT REGNSKAP
2008

FORELØPIG REGNSKAP
2009

BUDSJETT
2010

Vedleggstabell 2.1. Direkte tilskudd

	Revidert regnskap 2008	Foreløpig regnskap 2009	Budsjett 2010
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
BU-invest. tradisj. jordbruk	232 769	255 483	307 000
BU-invest. Grøfting	104		
Tekniske miljøinvest.	22 496	27 197	22 000
Tilsk. til sær. kult.l.tilt.	54 200	56 800	58 000
Utvikl.prog. for geiteholdet	5 372	4 690	4 266
Organisert beitebruk			6 000
Beiteskade, gås	3 027	2 595	2 500
Setersatsing	1 663	1 740	2 100
Opphørte ordninger	152		
Rentestøtte	59 306	70 731	61 650
Tilskudd til verdensarven	2 206	3 667	3 300
Morsa/Vestre Vannsjø	667	699	1 416
Utvalgte kulturlandskap		3 469	14 000
Sum utbet. Landbr.utb.fond	381 962	427 071	482 232
Utbet. Katastrofef. pl.prod.	14 041	35 692	32 000
Sum fondsutbetalinger	396 003	462 763	514 232
Areal kult.landsk.tillegg	3 152 656	3 107 307	3 099 400
Produksjonstillegg husdyr	1 878 696	2 122 990	2 182 190
Driftstilskudd i melkeprod.	1 025 394	972 087	1 094 000
Tilskudd til økolog. jordb.	84 677	105 332	116 200
Beitetilskudd	403 387	458 568	616 000
Regionale miljøprogram	384 752	386 692	413 100
Tilsk. miljøv. spr. h.d.gjd.		7 051	11 900
Sum dir. tilsk. (underpost)	6 929 562	7 160 027	7 532 790
Fremme av norsk engfrøavl	2 861	4 171	3 500
Inseminering m.v.	69 600	71 553	74 000
Sum utviklingstiltak	72 461	75 724	77 500
Utbet.avløserordn.i jordbr.	1 077 243	1 089 636	1 123 000
Adm.tilskudd til avløserlag	5 911	9 500	8 861
Refusj. utgifter under sykd.	154 909	171 750	180 000
Sjukelønnsordning	88 000	88 000	88 000
Landbruksvikar avløserlag	36 091	36 232	51 139
Kommunale vikarordninger	12 600	7 994	
Medlemsavgift, folketrygden	130 800	130 800	130 800
Tidligpensjonsordning	110 874	106 127	104 000
Sum velferdsordninger	1 616 428	1 640 039	1 685 800
Sum utbet. jordbruksavt.	9 014 454	9 338 553	9 810 322
Erst. tilt. pl./dyresykdom	28 232	30 535	42 800
Driftsplanlag m.v.	703	659	700
Tilsk. avløs. rep./HV-øvelse	778	899	1 000
Erstatn. rovdyrsk. på husdyr	67 979	75 423	77 293
Sum andre ordninger	97 692	107 516	121 793
Sum direkte tilskudd	9 112 146	9 446 069	9 932 115

	Vedlegg III	
	KOSTNADER	
REVIDERT REGNSKAP	FORELØPIG REGNSKAP	BUDSJETT
2008	2009	2010

Vedleggstabell 3.1 Handelsgjødsel og kalk

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Kalksalpeter (kalsiumnitrat)	32 071	184,99	59 328	16 111	257,05	41 413	17 500	195,17	34 155
Kalkammonsalpeter. 26-28% N	18 708	241,84	45 243	48 076	304,37	146 329	42 000	212,89	89 414
Urea	1 220	302,74	3 693	1 839	302,74	5 567	1 500	419,84	6 298
Kalsiumnitrat med Mg og S	1 111	158,02	1 756	174	218,31	380			
Ammoniumnitrat m.m.	13 545	206,15	27 923	14 915	177,47	26 470	10 000	215,00	21 500
Sum nitrogen-gjødsel	66 655	206,95	137 943	81 115	271,42	220 159	71 000	213,19	151 367
Superfosfat P8	530	370,89	1 966	311	732,63	2 278	350	278,80	976
Råfosfat	14	324,86	45	8	359,62	29	10	365,93	37
Sum fosforgjødsel	544	369,67	2 011	319	723,20	2 307	360	281,39	1 013
Sum fosforgjødsel			2 011			2 307			1 013
Kalisuper PK 5-17	846	309,35	2 617	341	489,17	1 668	500	408,75	2 044
Kaliumsulfat 41%	235	452,49	1 063	460	847,22	3 897	500	635,06	3 175
Kaliumgjødning 49%(kaliumkl.)	198	323,50	641						
Kaliummagnesium 22-25%	742	351,89	2 611	211	570,62	1 204	250	527,68	1 319
Sum PK-gjødsel og kaliumgj.	2 021	343,00	6 932	1 012	668,87	6 769	1 250	523,04	6 538
NK 19-16 / NK 20-10	5 389	234,88	12 658	1 434	426,62	6 118	3 000	328,20	9 846
NPK-gjødsel 18-2-10	65	244,23	159						
NPK-gjødsel 11-5-17/11-5-18	22 930	323,94	74 279	6 404	612,22	39 207			
NPK-gjødsel 12-4-18				10 668	510,47	54 457	23 000	411,83	94 721
NPK-gjødsel 17-5-13	18 345	113,38	20 800	907	485,78	4 406			
NPK-gjødsel 21-3-10	5 463	245,06	13 388						
NPK-gjødsel 21-4-10	143 820	245,06	352 445	20 991	449,84	94 426			
NPK-gjødsel 22-2-12	74 651	227,02	169 473	40 289	415,43	167 373	41 000	317,76	130 282
NPK-gjødsel 22-3-10				59 033	451,61	266 599	125 000	293,54	366 925
NPK-gjødsel 19-4-12				2 804	475,75	13 340	5 000	343,66	17 183
NPK-gjødsel 18-3-15	63 573	244,23	155 264	29 777	437,59	130 301	37 000	324,80	120 176
NPK-gjødsel 27-3-5				15 807	390,19	61 677	5 000	242,64	12 132
NPK-gjødsel 21-3-8	4 452	258,27	11 498	1 766	452,87	7 998	1 400	307,18	4 301
Fullgjødning 25-2-6	145 272	213,53	310 199	87 683	395,19	346 514	138 000	247,64	341 743
Fullgjødning 6-5-20	1 474	370,33	5 459	731	577,75	4 223	1 300	364,32	4 736
NPK-gjødsel 8-6-15	36	195,50	70	2	160,29	3			
NP 12-23	1 141	457,91	5 225	788	808,87	6 374	800	515,00	4 120
Mekanisk blandet handelsgjø.	2 157	230,01	4 961						
Sum NPK-gjødsel	488 768	232,40	1 135 878	279 084	431,06	1 203 016	380 500	290,71	1 106 165
Diverse handelsgjødsel	118	246,72	291						
Sum diverse handelsgjødsel	118	246,61	291						
Hamstring 2007/08	-65 000	310,00	-201 500	65 000	310,00	201 500			
Negativ hamstring 2009/10				15 000	237,67	35 651			
Sum handelsgjødsel	493 106	219,34	1 081 555	441 530	378,09	1 669 402	453 110	279,20	1 265 083
Mikronæringsstoff	165	890,26	1 469	147	1 060,43	1 559	150	747,35	1 121

Vedleggstabell 3.1 forts. Handelsgjødsel og kalk

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Gjødsel til veksthus	3 128	762,49	23 851	2 243	1 131,89	25 388	2 500	752,79	18 820
Sum mikronæringsstoff m.v.			25 320			26 947			19 941
KalkA	183 522	534,12	98 023	183 924	596,78	109 762	183 924	637,40	117 233
Sum hand.gj./kalk (u/tilsk.)			1 204 898			1 806 111			1 402 257
Andre rabatter	-496 397	7,75	-38 471	-443 916	9,68	-42 971	-455 760	8,33	-37 965
Handelsgjødsel og kalk			1 166 427			1 763 140			1 364 292

A Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/tonn

Vedleggstabell 3.2 Innkjøpt kraftfôr

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Drøvtyggerfôr	929 901	285,39	2 653 886	876 604	315,34	2 764 285	883 041	318,23	2 810 101
Økologisk drøvtyggerfôr	13 387	433,40	58 019	16 437	482,59	79 324	17 000	482,09	81 955
Sum kraftfôr til drøvtyggere	943 288	287,49	2 711 905	893 041	318,42	2 843 609	900 041	321,32	2 892 056
Svinefôr	471 874	294,40	1 389 216	472 170	328,68	1 551 923	491 170	326,94	1 605 831
Økologisk svinefôr	534	470,37	2 512	1 313	473,70	6 220	1 500	478,78	7 182
Sum kraftfôr til svin	472 408	294,60	1 391 728	473 483	329,08	1 558 143	492 670	327,40	1 613 013
Fjørfefôr u. koksidiostatika	374 509	317,17	1 189 180	372 217	342,11	1 273 388	387 217	345,42	1 337 525
Økologisk fjørfefôr	5 560	451,95	25 128	7 136	464,94	33 178	8 000	470,98	37 678
Sum kraftfôr til fjørfe	380 069	319,50	1 214 308	379 353	344,42	1 306 566	395 217	347,96	1 375 203
Hestepellets (hestefôr)	16 042	465,83	74 728	15 974	488,33	78 006	16 000	489,85	78 376
Hel/knust havre	824	372,90	3 072	645	424,56	2 740	600	424,85	2 549
Tørrfôr, pelsdyr	3 165	257,21	8 141	2 130	305,68	6 512	2 100	307,85	6 465
Kaninfôr	947	463,07	4 385	908	510,45	4 633	900	514,85	4 634
Andre förblandinger	190	253,97	483	137	471,74	646	125	474,85	594
Sum kraftfôr, andre husdyr	21 168	428,99	90 809	19 794	467,50	92 537	19 725	469,55	92 618
Sum kraftförländ. ukorr.	1 816 933	297,69	5 408 750	1 765 671	328,54	5 800 855	1 807 653	330,42	5 972 890
Gröpp av salgskorn	3 120	267,23	8 338	2 812	302,56	8 508	2 800	304,85	8 536
Sum innkjöpt kraftförländ. ukorr.	1 820 053	297,63	5 417 088	1 768 483	328,49	5 809 363	1 810 453	330,38	5 981 426
Sum innkjöpt kraftförländ. korr.	1 820 053	297,63	5 417 088	1 768 483	328,49	5 809 363	1 810 453	330,38	5 981 426
Rabatter og bonus			-38 585			-37 492			-38 381
Innkjöpt kraftförländ.			5 378 503			5 771 871			5 943 045

Vedleggstabell 3.3 Annet innkjøpt fôr

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Tilskuddsfôr	11 214	565,24	63 386	11 264	638,11	71 877	11 264	722,10	81 337
Høy, importert	15 123	253,03	38 266	9 681	260,34	25 204	10 000	260,34	26 034
Melkeerstatninger	3 337	1 929,01	64 371	3 500	2 019,90	70 697	3 500	2 345,30	82 086
Salt	2 000	224,00	4 480	2 000	224,00	4 480	2 000	224,00	4 480
Slakteriavfall	20 900	44,40	9 280	17 100	42,11	7 201	17 100	42,11	7 201
Fisk og fiskeavfall	23 100	96,94	22 393	18 900	95,71	18 089	18 900	95,71	18 089
Fett	550	263,64	1 450	450	250,00	1 125	450	250,00	1 125
Organisk våtfôrA	16 828	234,00	39 378	16 699	261,59	43 683	16 699	260,36	43 478
MyseB	571 912	8,75	50 042	516 253	9,66	49 870	529 975	9,72	51 514
Annet innkjøpt fôr			293 046			292 226			315 344
A Kvantumsenhet: 1000 FEm	Prisenhet: Kr/100 FEm								
B Kvantumsenhet: 1000 liter	Prisenhet: Øre/liter								

Vedleggstabell 3.4 Såfrø og planter

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Innkjøpt såkorn. Hvete	15 172	4,66	70 702	13 624	4,91	66 894	13 148	5,14	67 581
Innkjøpt såkorn. Rug	927	10,24	9 492	922	10,58	9 755	917	12,35	11 325
Innkjøpt såkorn. Bygg	23 472	3,97	93 184	23 471	4,20	98 578	25 412	4,49	114 100
Innkj. såkorn. Havre/bl.korn	14 301	3,87	55 345	14 662	4,23	62 020	13 990	4,51	63 095
Sum innkjøpt såkorn	53 872	4,25	228 723	52 679	4,50	237 247	53 467	4,79	256 101
Oljefrø til modning	53	23,00	1 219	47	24,50	1 152	47	25,50	1 199
Erter	604	5,60	3 382	725	5,95	4 314	716	5,95	4 260
Importert engfrø. Kløver	61	79,40	4 843	57	88,26	5 031	63	88,36	5 567
Imp. engfrø. Hundegras m.v.	959	36,46	34 965	976	39,07	38 132	997	36,23	36 121
Sum importert engfrø	1 020	39,03	39 808	1 033	41,78	43 163	1 060	39,33	41 688
Norskprodusert engfrø	1 604	43,40	69 614	1 486	46,02	68 386	1 560	44,80	69 888
Sum engfrø	2 624	41,70	109 422	2 519	44,28	111 549	2 620	42,59	111 576
Importert grønnsakfrø	46	1 023,00	47 058	45	1 214,00	54 630	47	1 209,00	56 823
Norskprod. rotv- og gr.frø	1	460,00	460	1	424,00	424	1	391,00	391
Sum rotvekst- og grønnsakfrø	47		47 518	46		55 054	48		57 214
Annet frø,imp. (prydplanter)			24 180			16 016			16 016
Kjøp settepoteter			42 197			42 203			42 425
Blomsterløk m.v.			142 004			143 012			143 012
Planteartikler			209 018			185 972			185 972
Sum planter			351 022			328 984			328 984
Sum såfrø/planter (u.tilsk)			807 663			796 519			817 775
Såfrø og planter			807 663			796 519			817 775

Vedleggstabell 3.5 Energi og smøremidler

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr
Fyringsolje. Veksthus	15 072	678,00	102 188	14 473	524,00	75 839	15 024	527,00	79 176
Gass i veksthusA	228 768	317,10	72 542	228 460	281,20	64 243	243 627	298,90	72 820
Fyringsolje. Korntørker	7 341	788,38	57 875	4 891	646,90	31 640	6 060	695,25	42 132
Bensin	3 906	1 009,44	39 429	3 832	960,16	36 793	3 748	1 002,72	37 582
Diesel (brenselolje)	132 126	649,10	857 630	130 449	517,26	674 760	128 800	547,00	704 536
Smøremidler (olje,fett m.v.)	4 624	3 090,29	142 895	4 566	3 378,07	154 243	4 508	3 444,48	155 277
Elektrisk lys og kraft			1 091 286			1 006 291			1 176 124
Sum energi og smøremidler			2 363 845			2 043 809			2 267 647

A Kvantumsenhet: 1000 kWh Prisenhet: Kr/1000 kWh

Vedleggstabell 3.6 Andre kostnader

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Rensing av såkorn	11 775	66,20	7 795	10 020	68,90	6 904	10 500	70,90	7 445
Ensileringsmidler	14 518	838,09	121 674	12 761	934,44	119 244	14 141	938,41	132 701
Halmbeh.middel. AmmoniakkA	988	11,60	11 461	626	9,84	6 160	1 025	9,78	10 025
Plantevernmidler			312 831			323 334			349 399
Frakt. Korn og oljefrø	826 894	10,57	87 403	586 238	10,45	61 262	696 060	10,95	76 219
Frakt. Handelsgjødsel	541 623	12,78	69 219	392 471	19,74	77 474	453 110	20,30	91 981
Frakt. Poteter	93 466	13,00	12 151	81 679	13,00	10 618	87 572	13,00	11 384
Frakt. Grønnsaker	146 846	25,13	36 902	133 928	25,31	33 897	135 506	25,81	34 974
Frakt. Bær	2 522	29,02	732	2 738	29,22	800	2 818	29,80	840
Frakt. Blomster	19 686	4,92	9 686	20 031	4,95	9 915	19 583	5,05	9 889
Frakt. Frukt	8 999	29,81	2 683	7 153	30,02	2 147	8 042	30,62	2 462
Sum frakt. Hagebruksprod.			50 003			46 759			48 165
Fiberduk	5 411	,86	4 653	5 819	,89	5 179	5 449	,80	4 359
Fiberduk inkl. inv.avgift	5 411	,86	4 653	5 819	,89	5 179	5 449	,80	4 359
Plastfolie i hagebruket	5 621	1 028,57	5 782	5 986	1 095,91	6 560	5 739	1 019,78	5 853
Plastfolie i jordbruket	53 289	4 379,00	233 353	59 408	4 556,00	270 663	59 340	4 369,00	259 256
Plastfolie inkl. inv.avgift	58 910	4 059,33	239 135	65 394	4 239,27	277 223	65 079	4 073,65	265 109
Emballasje. Grønnsaker	14 668	6,36	93 226	13 541	6,49	87 881	13 680	6,50	88 909
Emballasje. Frukt og bær	21 877	1,62	35 388	19 811	1,55	30 621	21 320	1,63	34 759
Emballasje. Blomster	20 147	1,69	34 031	18 624	1,88	35 075	18 246	1,84	33 595
Sum emballasje. Hagebrukspr.			162 645			153 577			157 263
Torv- og plastpotter	30 620	412,99	12 646	26 834	459,65	12 334	24 119	503,26	12 138
Dyrkingstorv	76	367,80	27 953	76	387,66	29 462	76	437,13	33 222
Sum andre kostn. v/pl.prod.			1 119 569			1 129 530			1 199 410

A Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/kg
 B Kvantumsenhet: Kv.indeks Prisenhet: Pr.ind.frakt
 C Kvantumsenhet: 1000 m2 Prisenhet: Kr/m2
 D Kvantumsenhet: Daa Prisenhet: Kr/daa
 E Kvantumsenhet: Antall kart. Prisenhet: Kr/kartong
 F Kvantumsenhet: 1000 m3 Prisenhet: Kr/m3

Vedleggstabell 3.6 forts. Andre kostnader

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr
Veterinær	545 459	563,77	307 513	567 060	586,62	332 649	565 552	610,33	345 173
Medisin til dyr			230 742			243 265			262 007
Veterinær og medisin til dyr			538 255			575 914			607 180
Kunstig inseminasjon. Storfe	313 593	644,83	202 214	305 113	704,28	214 885	298 969	708,83	211 918
Kunstig inseminasjon. Svin	174 751	285,90	49 961	168 000	304,46	51 149	168 000	304,46	51 149
Husdyrforsikring			-24 305			26 700			10 601
Frakt. Kraftfôr	1 820 053	16,93	308 135	1 768 483	18,80	332 475	1 810 453	18,96	343 262
Frakt. Kjøtt	232 748	8,47	19 714	231 497	7,71	17 848	234 018	7,84	18 347
Adm.geb. kjøp melkekvote			2 203			1 846			1 849
Sum a. kostn. v/husdyrprod.			1 096 177			1 220 817			1 244 306
Skadefors. maskiner netto			31 527			25 172			60 931
Sum netto skadefors. maskin.			31 527			25 172			60 931
Frakt. Fyringsolje	21 814	17,79	3 881	18 330	18,04	3 307	19 499	18,40	3 588
Frakt. Ensileringsmidler	14 518	85,02	1 234	12 761	86,89	1 109	14 141	88,63	1 253
Frakt. Såvarer	68 973	464,45	32 035	66 035	472,35	31 192	67 398	481,80	32 472
Sum diverse frakter			37 150			35 608			37 313
Pelsdyrfôr, produksjon/frakt	55 000	113,60	62 480	45 000	120,00	54 000	45 000	120,00	54 000
Kontormaskiner			50 424			46 865			44 625
Teletjenester			122 613			119 604			116 900
Porto			20 495			21 908			22 593
Sum telefon og porto			143 108			141 512			139 493
Yrkesskadeforsikring	49 842	214,07	10 670	32 029	223,05	7 144	44 684	232,81	10 403
Årsavgift	100 687	502,18	50 563	99 362	506,78	50 355	98 183	507,96	49 873
Produsenttjenesten	11 794	15 884,35	187 340	10 067	19 000,01	191 273	10 067	20 133,30	202 682
Gårdsregnskap, registrert			470 165			507 171			518 657
Gårdsregnskap, ikke-reg.			9 791			10 331			10 040
Sum gårdsregnskap	48 825	9 830,13	479 956	47 627	10 865,73	517 502	46 551	11 357,37	528 697
Skadeforsikring på bygninger			134 278			87 508			156 814
Sum diverse andre kostnader			1 155 969			1 131 767			1 223 900
Sum ekskl.posten forskjellig			3 403 242			3 507 286			3 728 547
Forskjellig			435 615			448 933			477 254
Forskjellig inkl. inv.avgift			435 615			448 933			477 254
Utgifter til sjuk.lønn.ordn.			88 000			88 000			88 000
Medlemsavgift folketrygden			130 800			130 800			130 800
Adm.tilskudd til avløserlag			5 911			9 500			8 861
A Kvantumsenhet: Ant. inseminasjon									
B Kvantumsenhet: Tonn									
C Kvantumsenhet: 1000 liter									
D Kvantumsenhet: Tonn									
E Kvantumsenhet: Ant. enhet									
F Kvantumsenhet: Ant. kjøp									
G Kvantumsenhet: Kyr i fj.k.									
H Kvantumsenhet: Ant. regnsk.									

Vedleggstabell 3.6 forts. Andre kostnader

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
			1000 kr			1000 kr			1000 kr
Sum sosiale ordninger			224 711			228 300			227 661
Andre kostnader			4 063 568			4 184 519			4 433
462									

Vedleggstabell 3.7 Vedlikehold

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr
Vedlikehold. Bygninger	67 235	1 719,50	1 156 106	65 585	1 762,50	1 155 936	64 102	1 804,80	1 156 913
Vedlikehold. Mask. og redsk.	84 423	435,31	367 502	83 627	451,89	377 902	82 834	466,96	386 802
Vedlikehold. Biler	16 722	705,65	117 999	11 566	719,15	83 177	11 199	731,37	81 906
Sum vedlikehold			1 641 607			1 617 015			1 625 621

Vedleggstabell 3.8 Leasing av maskiner

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr
Leasing, kapitalslitdel	20 988	340,00	713 592	22 471	347,20	780 193	23 637	354,10	836 986
Leasing, rentedel	2 767	7,97	220 530	2 953	5,08	150 012	3 043	5,28	160 670
Leasing, effekt finansiering			-104 900			-62 300			-60 900
Sum leasing av maskiner			829 222			867 905			936 756

A Kvantumsenhet: Mill. kr Prisenhet: Rentepros.

Vedleggstabell 3.9 Kapitalslit

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr
Kapitalslit. Bygninger	62 541	340,10	2 127 019	63 150	347,20	2 192 568	63 320	354,18	2 242 668
Kapitalslit. Maskiner/redsk.	88 138	340,00	2 996 692	86 109	347,20	2 989 704	84 022	353,10	2 966 817
Kapitalslit. Biler	5 175	340,10	176 002	4 886	347,20	169 642	4 731	354,18	167 563
Kapitalslit. Grøfter	5 833	340,10	198 380	5 698	347,20	197 835	5 571	354,18	197 314
Kapitalslit. Hydrotekn. anl.	353	340,10	12 006	372	347,20	12 916	395	354,18	13 990
Kapitalslit			5 510 105			5 562 665			5 588 352

Vedleggstabell 3.10 Realrente. Lånt kapital

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr
Nedbetalingslån statsbanker	2 576	6,48	166 925	2 798	4,21	117 796	3 010	3,51	105 651
Nedb.lån andr. lång. f. 1997	36 726	6,13	2 251 304	38 741	4,13	1 600 003	40 276	3,44	1 385 494
Sum nedbetalingslån	39 302	6,15	2 418 229	41 539	4,14	1 717 799	43 286	3,44	1 491 145
Sum rentebærende utlån	39 302	6,15	2 418 229	41 539	4,14	1 717 799	43 286	3,44	1 491 145
Investeringslån LUF	1 140			1 012			887		
Rentekostnader lånt kapital	40 442	5,98	2 418 229	42 551	4,04	1 717 799	44 173	3,38	1 491 145
Effekt av finansiering			-1 534 446			-898 706			-883 400
Realrente lånt kapital			883 783			819 093			607 745

Vedleggstabell 3.11 Bruttoinvest. Løpende priser

	Revidert regnskap 2008			Foreløpig regnskap 2009			Budsjett 2010		
	1000 kr			1000 kr			1000 kr		
Bygninger			3 795 900			3 000 000			2 750 000
Maskiner og redskaper			3 268 324			2 528 636			2 462 175
Biler			121 000			104 400			131 900
Grøfter	35 000	3 801,00	133 035	35 000	3 573,00	125 055	35 000	3 648,00	127 680
Hydrotekniske anlegg	4 615	3 801,00	17 543	6 415	3 573,00	22 921	7 376	3 648,00	26 907
Sum avskrivb. bruttoinvest.			7 335 802			5 781 012			5 498 662
Fulldyrking u. grøftkostn.A	16 000	5 771,00	92 336	16 000	5 915,00	94 640	16 000	6 057,00	96 912
Sum br.invest.uavskr.jordkap.A	16 000	5 771,00	92 336	16 000	5 915,00	94 640	16 000	6 057,00	96 912
Sum bruttoinvesteringer			7 428 138			5 875 652			5 595 574

A Kvantumsenhet: Daa Prisenhet: Kr/daa

Vedleggstabell 3.12 Bruttoinvest. Faste priser

	Revidert regnskap 2008		Foreløpig regnskap 2009		Budsjett 2010				
	1000 kr	Indeks	1000 kr	1000 kr	Indeks	1000 kr	1000 kr	Indeks	1000 kr
Bygninger	3 795 900	1 719,50	3 795 900	3 000 000	1 762,50	2 926 809	2 750 000	1 804,80	2 620 027
Maskiner og redskaper	3 268 324	413,90	3 268 324	2 528 636	459,30	2 278 690	2 462 175	457,50	2 227 528
Biler	121 000	705,70	121 000	104 400	719,20	102 440	131 900	733,60	126 884
Grøfter	133 035	373,00	133 035	125 055	350,60	133 045	127 680	358,00	133 030
Hydrotekniske anlegg	17 543	373,00	17 543	22 921	350,60	24 385	26 907	358,00	28 034
Sum avskrivbare bruttoinv.	7 335 802		7 335 802	5 781 012		5 465 369	5 498 662		5 135 503
Fulldyrking	92 336	100,00	92 336	94 640	102,50	92 332	96 912	104,96	92 332
Sum br.inv.i uavskr.jordkap.	92 336		92 336	94 640		92 332	96 912		92 332
Sum bruttoinvesteringer			7 428 138			5 557 701			5 227 835

Vedleggstabell 3.13.1 Bokført kapital etter historisk kost, 1000 kroner

	Revidert regnskap 2008	Foreløpig regnskap 2009	Budsjett 2010
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Jord- og driftsbygninger	53 359 000	55 784 000	57 713 000
Maskiner og redskaper	12 610 000	13 723 000	14 430 000
Biler	360 000	460 000	453 000
Husdyr	7 889 000	8 354 000	8 367 000
Varer i arbeid	7 857 330	8 234 550	8 383 593
Sum bokført kapital	82 075 330	86 555 550	89 346 593
Herav lånt kapital	-40 442 000	-42 551 000	-44 173 000
Egenkapital	41 633 330	44 004 550	45 173 593

Vedleggstabell 3.13.2 Bokført kapital etter prisjustert saldo ¹, 1000 kroner

	Revidert regnskap 2008	Foreløpig regnskap 2009	Budsjett 2010
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Driftsbygninger	49 712 000	52 120 000	53 680 000
Grøfter	3 140 000	3 139 000	3 128 000
Hydrotekniske anlegg	181 000	190 000	240 000
Maskiner inkl. vanningsanlegg	26 851 000	27 541 000	27 442 000
Biler	1 199 000	1 168 000	1 125 000
Sum kapital for avskrivbare driftsmidler	81 083 000	84 158 000	85 579 000
Jord	13 135 000	13 441 000	13 764 000
Tillegg leiejord	8 722 000	9 221 000	9 759 000
Husdyr	7 889 000	8 354 000	8 367 000
Varer i arbeid	7 857 000	8 235 000	8 386 000
Sum kapital	118 687 000	123 404 000	125 855 000
Lånt kapital	-40 441 000	-42 551 000	-44 173 000
Egenkapital	78 246 000	80 859 000	81 683 000

1) Bokført kapital der de avskrivbare driftsmidlene er beregnet på grunnlag av saldoverdier som er prisjustert med konsumprisindeksen. Det er kapital etter dette prinsippet som fra 1999 legges til grunn for kapitalslitsberegningene i Totalkalkylen

Vedlegg IV

AREAL, AVLING OG BRUKEN AV AVLINGEN

REVIDERT REGNSKAP
2008

FORELØPIG REGNSKAP
2009

BUDSJETT
2010

Vedleggstabell 4.1. Areal, avling og bruken av avlingen. Revidert regnskap 2008

	Areal dekar	Avling kg per dekar	Avling i alt		Balanse ²	Salg alle anvendelser	Bruken av avlingen, tonn		
			Tonn	1000 FEm			Hjemmeforbruk Såfrø	Mat	Fôr
Korn:									
Hvete	931 700	487	453 738	468 055	-6 399	449 103	6 784		4 250
Rug	81 700	583	47 631	48 198	-241	46 970	459		-
Rughvete						443	-		-
Bygg	1 299 100	430	558 613	549 561	-9 567	553 140	6 540		8 500
Havre	777 700	421	327 412	271 778	-5 784	325 203	3 743		4 250
Sum korn og erter	3 090 200		1 387 394	1 337 592	-22 434	1 374 859	17 527		17 000
Oljefrø	48 100	202	9 722	17 056		9 722			
Erter			6 719	7 073		6 719			
Poteter	143 200	2 782	398 382	101 406	39 838	295 938	27 094	379	35 133
Andre grovfôrvekster ³	130 600	1 718	224 371	26 396	22 437				201 934
Grønnsaker o.a. vekster på åker og i hage, inkl. brakk	197 200	35FEm		6 902					
Sum åker	3 609 300			1 496 425					
Eng på fulld. jord, natureng og overfl. dyrket eng (herav silo og rundballer)	4 348 300	625	2 717 688	(1 646 400) 1 753 347	171 949	87 633			2 458 105
Kulturbeite fulldyrket, natureng og overfl.dyrket	2 287 400			528 948					528 948 ¹⁾
Sum eng og beite	6 635 700			2 282 295					
Halm			35 933	9 214	3 593	75			32 265
Sum åker, eng og beite	10 245 000			3 787 934					
Utmarks- og fjellbeite				296 000					296 000 ¹⁾
Sum avling				4 083 934					

1) 1000 FEm

2) For de årene hvor det er negativ balanse for korn har det sammenheng med at avlingstallene er basert på SSBs oppgaver, hvor uregistrert hjemmeforbruk av urensset såkorn og helkorn til fôr ikke er tatt med, mens det inngår i den fordelte produksjonen etter anvendelse

3) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn tilkrossing fra 2002

	Areal dekar	Avling kg per dekar	Avling i alt			Salg alle anvendelser	Bruken av avlingen, tonn		
			Tonn	1000 FEm	Balanse ²		Hjemmeforbruk Såfrø	Mat	Fôr
Korn:									
Hvete	816 300	314	256 226	264 311	-6 889	252 225	6 640		4 250
Rug	71 200	382	27 205	27 529	-311	26 972	544		-
Rughvete									
Bygg	1 364 200	337	459 075	451 636	-10 714	455 071	6 218		8 500
Havre	814 400	318	259 304	215 243	-5 597	257 304	3 347		4 250
Sum korn og erter	3 066 100	327	1 001 810	958 719	-23 511	991 572	16 748		17 000
Oljefrø	43 100	151	6 500	11 404		6 500			
Erter			7 093	7 466		7 093			
Poteter	137 500	2374	326 425	83 090	22 850	272 382	27 200	351	3 642
Andre grovfôrvekster ³	129 700	1655	214 654	25 253	21 465				193 189
Grønnsaker o.a. vekster på åker og i hage, inkl. brakk	194 200	35 FEm		6 797					
Sum åker	3 570 600			1 092 729					
Eng på fulld. jord, natureng og overfl. dyrket eng,(herav silo og rundballer)	4 299 500	599	2 575 401	(1 561 855) 1 661 549	162 765	94 032			2 318 604
Kulturbeite fulldyrket, Natureng og overfl.dyrket	2 282 000			499 521					499 521 ¹⁾
Sum eng og beite	6 581 500			2 161 070					
Halm			23 867	6 120	2 387	216			21 264
Sum åker, eng og beite	10 152 100			3 259 919					
Utmarks- og fjellbeite				270 000					270 000 ¹⁾
Sum avling				3 529 919					

1) 1000 FEm

2) Se fotnote for 2008

3) Se fotnote for 2008

Vedleggstabell 4.1. forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Budsjett 2010

	Areal dekar	Avling kg per dekar	Tonn	1000 FEm	Balanse ²	Avling i alt		Bruken av avlingen, tonn		
						Salg alle anvendelser	Hjemmeforbruk Såfrø	Mat	Fôr	
Korn:										
Hvete	780 000	441	343 980	354 834	-5 958	338 669	7 019			4 250
Rug	75 000	559	41 925	42 424	-431	41 840	516			.
Rughvete										
Bygg	1 425 000	372	530 100	521 510	-10 200	525 623	6 177			8 500
Havre	760 000	367	278 920	231 525	-4 529	275 706	3 493			4 250
Sum korn og erter	3 040 000	393	1 194 925	1 150 294	-21 118	1 181 838	17 205			17 000
Oljefrø	45 000	166	7 470	13 105		7 470				
Erter			7 000	7 368		7 000				
Poteter	138 000	2 523	348 174	88 626	34 817	269 921	27 200	337		15 899
Andre grovfôrvekster ³	130 000	1 601	208 130	24 486	20 813					187 317
Grønnsaker o.a. vekster på åker og i hage, inkl. brakk	192 000	35FEm		6 720						
Sum åker	3 545 000			1 290 599						
Eng på fulld. jord, natureng og overfl. dyrket eng (herav silo og rundballer)	4 224 500	616	2 602 292	1 678 898	164 465	100 409				2 337 418
Kulturbeite fulldyrket, Natureng og overfl.dyrket	2 280 500			53 2141						532 141 ¹⁾
Sum eng og beite	6 505 000			2 211 039						
Halm			37 167	9 530	3 717	105				33 345
Sum åker, eng og beite				3 511 168						
Utmarks- og fjellbeite				299 000						299 000 ¹⁾
Sum avling				3 810 168						

1) 1000 FEm

2) Se fotnote for 2008

3) Se fotnote for 2008

Vedleggstabell 4.2. Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster. 1000 dekar¹

År	Åker og hage						Eng på dyrket jord			I alt	Natureng		Sum jordbruksareal i drift
	Korn og erter	Oljefrø	Poteter	Rotvekster ²	Grønnfôr ³	Andre vekster og brakk	I alt	Slått	Beite	Fulldyrket jord i drift	Slått	Beite	
1959	2 182	..	553	152	114	478	3 479	4 303	561	8 343	763	1 001	10 107
1969	2 447	78	346	91	188	518	3 667	4 049	553	8 269	430	1 164	9 863
1970	2 576	36	335	82	203	445	3 707	3 878	554	8 139	385	1 012	9 536
1971	2 678	19	310	74	203	468	3 753	3 767	543	8 063	290	956	9 308
1972	2 725	21	288	66	192	481	3 773	3 657	521	7 951	253	897	9 101
1973	2 799	38	293	65	194	469	3 858	3 546	496	7 900	251	886	9 037
1974	2 910	36	297	67	210	446	3 966	3 436	530	7 932	229	846	9 007
1975	2 997	49	249	67	242	467	4 071	3 387	460	7 918	235	828	8 981
1976	2 981	60	279	69	259	459	4 107	3 408	432	7 947	238	777	8 962
1977	3 024	51	280	62	272	453	4 142	3 458	403	8 003	236	755	8 994
1978	3 063	48	250	59	281	459	4 160	3 533	373	8 006	250	690	9 006
1979	3 202	53	223	41	291	335	4 146	3 821	390	8 358	296	943	9 597
1980	3 175	58	214	40	312	313	4 111	4 275		8 386	301	894	9 581
1981	3 166	66	216	39	312	330	4 130	4 364		8 494	253	838	9 585
1982	3 212	77	220	47	344	292	4 193	4 428		8 621	235	779	9 635
1983	3 256	75	220	51	345	318	4 264	4 478		8 742	218	746	9 706
1984	3 302	101	216	55	345	295	4 314	4 457		8 771	994		9 765
1985	3 402	79	206	50	368	280	4 385	4 416		8 801	1 000		9 801
1986	3 425	69	187	44	365	271	4 362	4 405		8 767	1 001		9 768
1987	3 442	64	188	39	381	263	4 377	4 389		8 766	1 002		9 768
1988	3 445	63	194	33	385	265	4 386	4 428		8 814	1 024		9 838
1989	3 469	61	194	31	372	278	4 402	4 443		8 846	1 096		9 941

1) Ekskl. villahager f.o.m. 1979

2) Inkl. fôrmarkkål 1959-1978

3) Inkl. fôrmarkkål fra 1979

Vedleggstabell 4.2 forts. Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster. 1000 dekar¹

År	Åker og hage						Eng på dyrket jord		I alt	Natureng		Sum jordbruksareal i drift
	Korn og erter	Olje- frø	Poteter	Rot- vekster ²	Grønn- fôr ³	Andre vekster og brakk	I alt	Slått	Beite	Fulldyrket jord i drift	Slått	
1990	3 567	52	194	27	377	251	4 467	4 364	8 830	1 142		9 972
1991	3 622	42	184	24	360	225	4 457	4 383	8 840	1 169		10 009
1992	3 591	59	196	23	378	203	4 450	4 409	8 859	1 206		10 065
1993	3 527	87	187	20	425	152	4 439	4 477	8 916	1 236		10 152
1994	3 486	99	176	16	390	201	4 368	4 568	8 936	1 280		10 216
1995	3 381	111	184	16	416	216	4 324	4 660	8 984	1 303		10 287
1996	3 341	77	186	14	402	223	4 241	4 774	9 015	1 329		10 344
1997	3 326	76	184	12	357	210	4 165	4 888	9 053	1 366		10 419
1998	3 356	64	167	11	355	202	4 156	4 851	9 007	1 487		10 494
1999	3 282	64	149	9	308	184	3 995	4 876	8 871	1 511		10 383
2000	3 306	57	151	9	282	180	3 985	4 856	8 841	1 581		10 422
2001	3 281	109	152	9	267	179	3 997	4 865	8 862	1 605		10 467
2002	3 268	110	152		206 ⁴	178 ⁵	3 915	4 917	8 832	1 635		10 466
2003	3 267	75	146		196	170	3 854	4 905	8 759	1 644		10 404
2004	3 283	68	142		176	176	3 846	4 892	8 737	1 660		10 397
2005	3 252	67	137		155	193	3 805	4 858	8 663	1 692		10 354
2006	3 182	65	141		149	195	3 731	4 896	8 628	1 717		10 345
2007	3 119	62	145		137	206	3 669	4 906	8 574	1 746		10 320
2008	3 090	48	143		131	197	3 609	4 884	8 494	1 751		10 245
2009*	3 066	43	138		130	194	3 571	4 828	8 399	1 753		10 152
2010**	3 040	45	138		130	192	3 545	4 780	8 325	1 755		10 080

1) Ekskl. villahager f.o.m. 1979

2) Inkl. fôrmargkål 1959–1978

3) Inkl. fôrmargkål fra 1979

4) Inkl. rotvekster till fôr fra 2002

5) Inkl. rotvekster til mat fra 2002

Vedlegg V
HUSDYRSTATUS OG HUSDYRPRODUKSJON

REVIDERT REGNSKAP 2008	FORELØPIG REGNSKAP 2009	BUDSJETT 2010
---------------------------	----------------------------	------------------

Vedleggstabell 5.1. Husdyrstatus 2008

	Åpningsstatus 2008			Sluttstatus 2008			Endringer + el. –	
	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	1000 kr
Hester	30 200	9 890	298 678	30 700	9 890	303 623	500	4 945
Kalver under 1 år	308 000	2 770	853 160	305 400	2 770	845 958	-2 600	-7 202
Okser over 1 år	103 000	11 800	1 215 400	103 500	11 800	1 221 300	500	5 900
Kviger	165 500	7 680	1 271 040	159 800	7 790	1 244 842	-5 700	-26 198
Kyr	316 700	8 560	2 710 952	307 300	8 640	2 655 072	-9 400	-55 880
Sum storfe	893 200		6 050 552	876 000		5 967 172	-17 200	-83 380
Sauer	1 027 100	630	647 073	1 029 400	630	648 522	2 300	1 449
Geiter	38 400	130	4 992	37 400	130	4 862	-1 000	-130
Slaktesvin	421 900	1 100	464 090	425 500	1 100	468 050	3 600	3 960
Avlssvin over 6 mnd	97 300	1 920	186 816	100 100	1 920	192 192	2 800	5 376
Sum svin	519 200		650 906	525 600		660 242	6 400	9 336
Kylling	7 799 200	19,22	149 910	9 155 400	19,22	175 978	1 356 200	26 068
Ender, kalkuner, gjess	91 600	90	8 244	62 500	90	5 625	-29 100	-2 619
Kaniner	1 700	120	204	1 700	120	204		
Rev	72 000	480	34 560	67 000	480	32 160	-5 000	-2 400
Mink	135 000	240	32 400	130 000	240	31 200	-5 000	-1 200
Sum pelsdyr	207 000		66 960	197 000		63 360	-10 000	-3 600
Sum husdyr			7 877 519			7 829 588		-47 931
Lager reveskinn	20 000	550	11 000	20 000	550	11 000		
Lager minkskinn		233			233			
Sum pelsdyrskinn	20 000		11 000	20 000		11 000		
Sum			7 888 519			7 840 588		-47 931

Vedleggstabell 5.1 forts. Husdyrstatus 2009

	Åpningsstatus 2009			Sluttstatus 2009			Endringer + el. –	
	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	1000 kr
Hester	30 700	10 510	322 657	31 700	10 510	333 167	1 000	10 510
Kalver under 1 år	305 400	3 010	919 254	298 500	3 010	898 485	-6 900	-20 769
Okser over 1 år	103 500	12 840	1 328 940	104 100	12 840	1 336 644	600	7 704
Kviger	159 800	8 390	1 340 722	155 800	8 540	1 330 532	-4 000	-10 190
Kyr	307 300	9 310	2 860 963	306 000	9 380	2 870 280	-1 300	9 317
Sum storfe	876 000		6 449 879	864 400		6 435 941	-11 600	-13 938
Sauer	1 029 400	640	658 816	1 048 000	640	670 720	18 600	11 904
Geiter	37 400	160	5 984	36 300	160	5 808	-1 100	-176
Slaktesvin	425 500	1 100	468 050	429 800	1 100	472 780	4 300	4 730
Avlssvin over 6 mnd	100 100	1 910	191 191	101 100	1 910	193 101	1 000	1 910
Sum svin	525 600		659 241	530 900		665 881	5 300	6 640
Kylling	9 155 400	19,60	179 423	8 616 100	19,60	168 854	-539 300	-10 569
Ender, kalkuner, gjess	62 500	90	5 625	50 000	90	4 500	-12 500	-1 125
Kaniner	1 700	150	255	1 800	150	270	100	15
Rev	67 000	480	32 160	60 000	480	28 800	-7 000	-3 360
Mink	130 000	230	29 900	110 000	230	25 300	-20 000	-4 600
Sum pelsdyr	197 000		62 060	170 000		54 100	-27 000	-7 960
Sum husdyr			8 343 940			8 339 241		-4 699
Lager reveskinn	20 000	486	9 720	20 000	486	9 720		
Lager minkskinn		196			196			
Sum pelsdyrskinn	20 000		9 720	20 000		9 720		
Sum			8 353 660			8 348 961		-4 699

Vedleggstabell 5.1 forts. Husdyrstatus 2010

	Åpningsstatus 2010			Sluttstatus 2010			Endringer + el. –	
	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	Kr/stk	1000 kr	Antall	1000 kr
Hester	31 700	11 130	352 821	32 500	11 130	361 725	800	8 904
Kalver under 1 år	298 500	2 990	892 515	292 600	2 990	874 874	-5 900	-17 641
Okser over 1 år	104 100	12 810	1 333 521	104 500	12 810	1 338 645	400	5 124
Kviger	155 800	8 480	1 321 184	149 600	8 510	1 273 096	-6 200	-48 088
Kyr	306 000	9 320	2 851 920	309 100	9 340	2 886 994	3 100	35 074
Sum storfe	864 400		6 399 140	855 800		6 373 609	-8 600	-25 531
Sauer	1 048 000	650	681 200	1 058 700	650	688 155	10 700	6 955
Geiter	36 300	160	5 808	36 000	160	5 760	-300	-48
Slaktesvin	429 800	1 130	485 674	442 700	1 130	500 251	12 900	14 577
Avlssvin over 6 mnd	101 100	1 940	196 134	103 100	1 940	200 014	2 000	3 880
Sum svin	530 900		681 808	545 800		700 265	14 900	18 457
Kylling	8 616 100	20,18	173 894	9 347 200	20,18	188 650	731 100	14 755
Ender, kalkuner, gjess	50 000	90	4 500	50 000	90	4 500		
Kaniner	1 800	150	270	2 000	150	300	200	30
Rev	60 000	510	30 600	55 000	510	28 050	-5 000	-2 550
Mink	110 000	230	25 300	110 000	230	25 300		
Sum pelsdyr	170 000		55 900	165 000		53 350	-5 000	-2 550
Sum husdyr			8 355 341			8 376 314		20 972
Lager reveskinn	20 000	573	11 460	5 000	573	2 865	-15 000	-8 595
Lager minkskinn		238			238			
Sum pelsdyrskinn	20 000		11 460	5 000		2 865	-15 000	-8 595
Sum			8 366 801			8 379 179		12 377

Tabell 5.2. Utviklingen i husdyrproduksjon til salg og hjemmeforbruk fra 1959, 1000 liter melk og tonn kjøtt og egg.

	Kumelk	Geitemelk	Storfe	Kalv	Sau/lam	Geit/kje	Hest	Fjorfeslakt	Tamrein	Kaniner	Gris ¹	Sum kjøtt	Egg
1959	1 417	19,7	41 070	7 455	14 907	315	2 246	2 937	1 600	245	48 243	119 018	31 179
1960	1 484	20,0	41 698	6 943	14 870	318	2 209	2 541	1 600	250	53 659	124 088	32 610
1961	1 475	19,3	46 557	7 334	14 769	318	2 349	2 697	1 600	250	54 997	130 871	30 842
1962	1 516	19,7	50 370	7 377	15 278	305	2 391	2 818	1 750	250	56 998	137 537	31 636
1963	1 527	23,1	48 397	6 742	15 069	290	2 535	2 598	1 469	250	51 880	129 230	30 866
1964	1 522	23,8	49 727	6 505	15 109	330	2 719	2 700	1 426	250	54 139	132 905	31 149
1965	1 528	25,9	48 443	6 410	16 172	362	2 500	3 102	1 641	250	58 152	137 032	32 145
1966	1 568	27,5	49 842	6 475	16 844	382	2 457	3 429	1 894	250	58 017	139 590	35 811
1967	1 593	28,0	46 219	6 577	17 838	403	2 146	3 891	1 674	250	58 469	137 467	36 522
1968	1 659	27,5	46 743	6 395	17 540	341	1 964	4 653	1 825	250	62 428	142 139	35 887
1969	1 634	26,2	52 110	6 606	17 262	312	1 904	5 176	1 411	220	65 566	150 567	37 260
1970	1 616	24,5	49 214	7 114	16 648	300	1 548	5 921	1 581	220	64 750	147 296	37 036
1971	1 657	23,2	48 480	7 205	15 802	255	1 204	6 622	1 541	230	69 362	150 701	36 720
1972	1 720	22,8	48 393	7 277	15 350	239	1 008	6 987	1 334	240	75 909	156 737	36 724
1973	1 718	20,5	53 751	6 943	15 189	245	725	7 629	1 130	255	75 890	161 757	38 257
1974	1 717	20,4	61 337	5 522	15 611	241	670	8 658	1 118	275	78 230	171 662	38 941
1975	1 730	20,9	63 152	4 600	16 116	234	801	7 823	1 216	127	75 761	169 830	38 248
1976	1 779	21,5	57 988	2 575	16 275	236	778	7 344	1 330	144	74 924	161 594	37 463
1977	1 776	21,9	64 449	1 996	16 955	259	797	8 160	1 481	152	79 070	173 319	39 166
1978	1 754	22,2	66 589	1 846	17 778	256	789	9 154	1 448	160	76 841	174 861	41 987
1979	1 782	23,3	69 617	1 902	19 014	258	750	9 818	1 625	168	78 932	182 084	44 939
1980	1 850	24,9	67 368	1 950	18 459	266	711	10 912	1 580	176	83 109	184 531	44 797
1981	1 858	26,7	73 607	1 770	20 871	297	819	10 677	1 571	176	82 971	192 759	45 669
1982	1 912	28,4	77 353	2 824	22 830	341	679	9 904	1 683	176	82 239	198 029	48 656
1983	1 885	27,5	72 230	2 511	22 534	357	619	10 655	1 780	176	82 040	192 902	55 492

Tabell 5.2 forts. Utviklingen i husdyrproduksjon til salg og hjemmeforbruk fra 1959, 1000 liter melk og tonn kjøtt og egg

	Kumelk	Geitemelk	Storfe	Kalv	Sau/lam	Geit/kje	Hest	Fjorfeslakt	Tamrein	Kaniner	Gris ¹	Sum kjøtt	Egg
1984	1 885	26,7	67 384	2 218	23 875	340	636	11 159	1 957	180	84 794	192 543	54 582
1985	1 843	26,8	70 779	2 310	24 150	360	668	12 485	2 020	180	84 353	197 305	54 333
1986	1 843	26,3	72 274	2 096	24 734	327	697	13 452	1 976	188	85 651	201 395	53 586
1987	1 874	27,9	74 084	2 475	24 768	352	700	14 896	2 324	209	92 817	212 625	53 785
1988	1 813	27,2	73 772	1 803	23 518	334	739	17 972	2 538	209	90 046	210 931	53 789
1989	1 854	26,6	74 022	1 364	23 072	331	798	19 988	2 592	217	84 099	206 483	51 933
1990	1 854	27,3	80 486	1 307	23 377	331	783	19 816	2 343	230	83 446	212 119	49 750
1991	1 809	25,8	78 094	1 255	22 741	320	857	20 104	2 674	230	85 518	211 793	50 177
1992	1 800	25,8	82 350	1 354	23 306	322	909	22 617	2 510	230	91 249	224 847	50 866
1993	1 794	25,8	81 105	1 887	24 471	323	866	22 749	2 414	260	90 320	224 395	51 300
1994	1 750	24,6	84 849	1 783	25 142	329	823	25 647	2 136	250	91 408	232 367	51 537
1995	1 721	24,8	82 916	1 242	25 211	324	718	28 633	2 282	250	96 063	237 639	49 276
1996	1 698	23,8	84 002	1 083	25 846	313	656	32 425	1 833	250	103 349	249 757	49 296
1997	1 692	23,2	87 082	999	24 564	316	589	33 399	1 430	260	105 454	254 093	48 955
1998	1 680	22,6	89 979	841	23 332	298	618	31 409	1 412	260	106 398	254 547	47 382
1999	1 654	21,7	94 051	1 525	22 946	266	606	36 528	1 616	270	109 250	267 058	47 705
2000	1 566	21,1	88 384	2 477	23 499	257	588	43 091	1 270	270	102 913	262 749	47 786
2001	1 523	20,3	83 438	2 315	24 482	241	636	42 321	1 572	260	108 756	264 021	47 760
2002	1 509	21,3	83 220	2 397	25 145	242	636	46 138	1 787	260	104 018	263 843	47 841
2003	1 524	21,2	83 115	2 173	24 534	240	569	49 382	1 715	260	106 039	268 027	50 239
2004	1 524	21,5	84 440	2 101	26 233	222	533	54 617	2 290	260	113 511	284 207	52 414
2005	1 515	22,1	85 303	2 067	26 096	247	465	56 861	2 065	260	112 818	286 182	50 702
2006	1 504	20,9	85 526	2 116	25 278	297	425	62 894	1 990	280	116 356	295 117	50 815
2007	1 545	20,3	82 566	2 089	23 544	285	383	70 282	2 069	250	117 742	299 210	53 187
2008	1 531	20,3	84 499	1 966	24 246	306	363	84 090	2 061	240	122 706	318 176	56 012
2009*	1 506	20,8	82 667	1 698	24 063	306	363	82 250	1 978	230	123 737	314 084	58 745
2010**	1 527	20,9	80 353	1 632	24 454	306	363	86 094	2 000	280	128 247	321 449	59 425

*Foreløpig regnskap

**Budsjett

1) Fom. 2002 avregnes gris uten hode og labb

Vedlegg VI
FÔRTILGANG OG FÔRBEHOV

REVIDERT REGNSKAP 2008	FORELØPIG REGNSKAP 2009	BUDSJETT 2010
---------------------------	----------------------------	------------------

Vedleggstabell 6.1. Fôrtilgang i alt

	Revidert regnskap 2008		Foreløpig regnskap 2009		Budsjett 2010	
	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm
<u>Norsk korn, kli og gris av norsk matkorn:</u>						
Hvete og rug	4 250	4 384	4 250	4 384	4 250	4 384
Bygg	8 500	8 362	8 557	8 418	8 513	8 375
Havre, bl.korn og erter	4 250	3 528	4 255	3 532	4 250	3 528
Sum leiemalt korn og helkorn	17 000	16 274	17 062	16 334	17 013	16 287
Poteter	25 236	6 424	14 139	3 599	11 813	3 007
Andre grovfôrvekster ¹	201 934	23 757	193 189	22 728	187 317	22 037
Silo og rundballer		1 521 049		1 500 598		1 468 301
Gras		17 008		16 117		16 285
Sum saftig fôr		1 568 238		1 543 042		1 509 630
Eng beregnet som høy (herav silo, rundballer og gras)	2 415 049	1 558 096 (1 538 057)	2 388 354	1 540 874 (1 516 715)	2 328 011	1 501 942 (1 484 586)
Halm	34 133	17 765	26 765	14 087	27 305	14 371
Sum tørt stråfôr		37 804		38 246		31 727
Beite på innmark		528 948		499 521		532 141
Utmark og fjellbeite		296 000		270 000		299 000
Fôr fra frukt- og grønnsakproduksjon		5 000		5 000		5 000
I alt hjemmeproduserte planteprodukter		2 452 264		2 372 143		2 393 785
Hjelpfôr og kjøkkenavfall		22 828		22 699		22 699
Melk og myse		61 300		54 600		55 300
I alt hjemmeprodusert fôr		2 536 392		2 449 442		2 471 784
Importert høy	15 123	7 562	9 681	4 841	10 000	5 000
I alt innkjøpt kraftfôr	1 820 053	1 786 335	1 768 483	1 737 830	1 810 453	1 780 333
Total		4 330 289		4 192 113		4 257 117

1) Omfatter grønnfôrvekster, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 6.2. Fôrtilgang - kraftfôrforbruk

	Revidert regnskap 2008		Foreløpig regnskap 2009		Budsjett 2010	
	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm
Fôrblandinger til drøvtyggere	943 288	889 123	893 041	841 761	900 041	848 359
Fôrblandinger til svin	472 408	489 609	473 483	490 723	492 670	510 609
Fôrblandinger til fjørfe	380 069	385 563	379 353	384 837	395 217	400 930
Andre fôrblandinger	21 168	19 069	19 794	17 831	19 725	17 769
Sum fôrblandinger inkl. leiemalt korn i blandinger	1 816 933	1 783 364	1 765 671	1 735 152	1 807 653	1 777 667
Leiemalt korn i blandinger						
Sum innkjøpt kraftfôr i blandinger	1 816 933	1 783 364	1 765 671	1 735 152	1 807 653	1 777 667
Innkjøpt grøpp av salgskorn	3 120	2 971	2 812	2 678	2 800	2 666
Sum innkjøpt kraftfôr	1 820 053	1 786 335	1 768 483	1 737 830	1 810 453	1 780 333
Sum leiemalt korn og helkorn	17 000	16 274	17 062	16 334	17 013	16 287
Totalt kraftfôrforbruk	1 837 053	1 802 609	1 785 545	1 754 164	1 827 466	1 796 620

Vedleggstabel 6.3. Fôrbehov

	Revidert		Foreløpig		Budsjett 2010	
	regnskap 2008		regnskap 2009			
	Antall 1000 stk.	Mill. Fem	Antall 1000 stk.	Mill. FEm	Antall 1000 stk.	Mill. FEm
Melkekyr	248,1	1 389,6	239,2	1 351,8	238,8	1 361,3
Ammekyr	62,0	171,0	65,5	179,9	68,0	186,7
Kviger	170,8	331,0	165,4	322,9	159,3	311,7
Okser > 1 år	99,4	365,3	101,0	371,0	101,7	367,2
Kalver < 1 år	306,6	329,6	303,8	327,2	297,0	320,8
Sum storfe	886,9	2 586,5	874,9	2 552,8	864,8	2 547,7
Prosent storfe		61,5		60,9		60,3
Hester	34,4	72,0	35,6	74,8	36,0	75,6
Prosent hester		1,7		1,8		1,8
Sauer: > 1 år	871,0	296,1	882,0	299,9	891,0	302,9
< 1 år	1 364,0	231,9	1 399,0	237,8	1 414,0	240,4
Sum sauer	2 235,0	528,0	2 281,0	537,7	2 305,0	543,3
Prosent sauer		12,6		12,8		12,9
Geiter: > 1 år	44,7	21,3	44,0	21,4	43,5	21,3
< 1 år	24,8	3,5	23,8	3,3	23,0	3,2
Sum geiter	69,5	24,8	67,8	24,7	66,5	24,5
Prosent geiter		0,6		0,6		0,6
Sum svin		574,3		579,1		600,3
Prosent svin		13,7		13,8		14,2
Høns: Voksne		149,7		155,8		159,5
Livkyllinger		19,8		21,8		22,4
Sum høns		169,5		177,6		181,9
Prosent høns		4,0		4,2		4,3
Ender, gjess og slaktekylling mv.		237,6		231,3		243,6
Prosent fjørfe til kjøtt		5,7		5,5		5,8
Pelsdyr (fôr som går inn i fôrtilg.)		12,4		11,7		10,2
Sum fôrbehov		4 205,1		4189,7		4 227,1

Vedlegg VII
PRODUKTIVITET

Produktivit

Det er flere måter å regne produktivitsutvikling på. Bruttoinntekten sett i forhold til den sammenveide innsatsen for de tre faktorene arbeid, kapital og vareinnsats (multifaktorproduktivitet) anses i følge OECD som særlig aktuell når en skal beregne produktivitsutviklingen for en næring. Denne gir en økning på 22 prosent for perioden 1999–2009 eller 2,0 prosent i gjennomsnitt per år.

Andre beregningsmåter er allikevel mer vanlig når produktivitsutvikling omtales. Arbeidsproduktivitet beregnet på grunnlag av bruttoprodukt er ifølge OECD det mest brukte enkeltproduktivitsmålet. I Norge er arbeidsproduktivitet mye brukt i ulike sammenhenger. Sammenstillingen i vedleggstabell 9.1 viser en økning av bruttoarbeitsproduktivitet med 60 prosent fra 1999 til 2009. Den årlige økningen blir 4,8 prosent. Kapitalproduktivitet er et annet enkeltfaktormål som blir benyttet i noen sammenhenger. Bruttokapitalproduktiviteten viser en økning på 21 prosent for perioden og en årlig gjennomsnittlig økning på 2,0 prosent.

Sammenveid produktivitet for arbeid og kapital på grunnlag av bruttoprodukt blir i følge OECD også mye brukt (flerfaktor). Denne økte med 43 prosent for perioden 1999–2009 eller 3,6 prosent i gjennomsnitt per år.

En beregner produksjonsverdi (bruttoinntekt), arbeids-, kapital- og vareinnsats for hvert år i faste priser. Deretter beregnes indekser for utviklingen. Til kapitalinnsats regnes realrente på samlet kapital, kapitalslit og leasing. Som vareinnsats regnes energi, materialer, tjenester mv. Bruttoinntekt omfatter alle inntekter utenom direkte tilskudd og uten fradrag for kostnader. Bruttoproduct er bruttoinntekt minus vareinnsats. Arbeidsinnsatsen er regnet om til kroner med en fast timepris. Årlige endringer er beregnet etter logaritmefunksjonen.

Vedleggstabell 9.1 Produktivitsutvikling i jordbruket beregnet på indekser for bruttoprodukt og innsatsfaktor

År	Flerfaktorproduktivitet		Enkeltfaktorproduktivitet	
	Bruttoinntekt/ arbeid, kapital og vareinnsats (multifaktorproduktivitet)	Bruttoproduct/ arbeid og kapital	Bruttoproduct/ arbeid	Bruttoproduct/ kapital
1999	100	100	100	100
2009	122	143	160	121
Årlig endring, prosent	2,0	3,6	4,8	2,0